

J. Lawrence Yeoman.

En Digters Bazar.

En Digters Bazar

af

H. C. Andersen.

Andet Oplag.

Kjøbenhavn.

C. A. Reitzels Forlag.

1877.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Indhold.

Første Deel.

Tydskland.

Italien.

Anden Deel.

Grækenland.

Orienten.

Donau-Fart.

Hjemreise.

Förste Deel.

Tydskland.

I.

De spanske Dandsere.

I Sommeren 1840 opholdt sig i Kjøbenhavn nogle spanske Dandsere, der droge alle Kjøbenhavnerne hen til det gamle Theater paa Kongens Nytorv. Hele Byen talte om de spanske Nationaldandse, og ved Aviserne lod det over hele Landet; jeg opholdt mig da hos Baron Stampe paa Nysø, der ved det Hjem, Thorvaldsen her har fundet, og ved de Værker, han her har skabt, er blevet et mærkværdigt Sted i Danmark.

Af Thorvaldsen fik jeg her den første mundtlige Beretning om de spanske Dandsere; og han var henrevet, begeistret, som jeg aldrig havde seet ham før; „det er Dands! det et Stillinger! her er Former og Skjønhed!" sagde han, og hans Øine funklede, imedens han talte. „See selv! man er midt inde i Syden, naar man seer den Dands!"

En Formiddag, jeg kom ind i hans Atelier, saae jeg et Basrelief fuldført i Leer, det forestillede en dandsende Bacchant og Bacchantinde. „De spanske Dandsere have givet mig Ideen!" sagde han; „saaledes kunne de ogsaa dandse! jeg har tænkt paa deres yndige Dands, idet jeg gjorde dette!" —

Jeg blev meget begjærlig efter at see disse Spaniens

Børn, see den yndige Dolorés Serral — nu have Kjøbenhavnerne glemt hende; — det er et Aar siden, hun var her.

Jeg reiste til Kjøbenhavn og saae — en Dands, der lod mig glemme de malede Coulisser og Lampelyset, jeg var med i Valencias Dale, saae de smukke Mennesker, hvor hver Bevægelse er Ynde, hvert Blik Lidenskab.

Fra min Ankomst til Byen saae jeg hver Aften Dolorés dandse, men aldrig mødte jeg hende udenfor Scenen, aldrig saae jeg hende, uden naar hun dandsede der.

Nu var det sidst i October, koldt, regnfuldt og stormende, som vi kunne have det i vort kjære Land; de spanske Dandsere vilde bort; Dolorés sagde, som Preciosa: „Til Valencia!" men Veien fra Kjøbenhavn til Valencia gaaer over Kiel. Hun maatte med Dampskibet „Christian den Ottende" i et nordisk Efteraars Veir, koldt og stormende. Den halve Forsamling af de godt Folk, der seilede ud for at sige Farvel, blev søsyg ved denne lille Tour.

Det var en nordisk Bølgedands! Dolorés blev strax mat; de smukke Lemmer bøiede sig til en Hvile, som ingen Hvile var; den ene Sø efter den anden slog over Dækket, Vinden peb i Tougværket; ja et Par Gange syntes Dampskibet at staae stille, og ligesom betænke sig, om det ikke gjorde klogest i at vende om igjen. Vandkarafler og Tallerkner, skjøndt de stode surrede fast, rystede af Skræk eller Instinkt. Der var en Raslen og en Knagen; hver Planke i Skibet vaandede sig, og Dolorés sukkede saa høit, at det trængte gjennem Skibsdækket; den fine, smidige Fod strakte sig krampeagtigt mod den tynde Brædevæg, hendes Pande berørte Skillevæggen — —

— — Et Skib er dog en sælsom Verden! Til Høire skiller en Planke os fra Døden i Bølgerne, til Venstre kan en anden tynd Planke danne Cherubsværdet. Dolorés sukkede, jeg sukkede ogsaa! en heel Nat laae

vi her og bogstavelig sukkede for hinanden; — og Bølgerne dandsede, som Dolorés ikke kunde dandse, og Stormen sang, som jeg ikke kunde synge, og under Alt dette gik Skibet sin kraftige Gang, til Kieler-Bugten omsluttede os og lidt efter lidt den ene Passageer efter den anden steg op paa Dækket.

Jeg fortalte Dolorés, hvilket Indtryk hendes Dands havde gjort paa vor Tidsalders første Billedhugger, jeg fortalte hende om Bacchant og Bacchantinde, og hun blev rød og smilte; jeg syntes ordentlig, at vi dandsede Fandango sammen paa den grønne Slette under de duftende Akasier. Hun rakte mig sin Haand — men det var til Afsked; hun reiste lige til Valencia.

Om mange Aar bliver Dolorés en gammel Kone, og hun dandser ikke meer, men da dandse forbi hende de Byer og Stæder, i hvilke hun har henrykket, og hun husker da Kongestaden paa den grønne Ø i Norden, midt i det stormende Hav, det hun seilede over, hun tænker paa det Basrelief, i hvilket hun endnu svæver ung og smuk, — og hendes Fingre glide ned af Rosenkrandsen, som hun sidder med paa Balkonen, og hun seer ud over Bjergene. Og de, som staae om den gamle Kone, spørge hende da: „hvor er Du henne, Dolorés?“

Og hun svarer og smiler: „jeg var lidt til Søes i Norden!“

II.

Breitenburg.

Fra Kongeveien mellem Kiel og Hamborg dreiede min Vogn ind over Heden, jeg vilde aflægge et Besøg paa Breitenburg; en lille Fugl fløi mig qviddrende imøde, som om den vilde ønske mig Velkommen.

Den lyneborgske Hede faaer Aar for Aar flere Skovplantager, Huse og Landeveie, derimod Fortsættelsen af den, gjennem Hertugdømmerne og ind i Jylland, har endnu for største Delen samme Udseende, som i det forrige Aarhundrede. Der er Characteer og Poesie i den danske Hede: Her er Stjernehimlen udstrakt og stor, her svæve Taagerne i Stormen, som Ossians Aander, og Eensomheden lader os her have Besøg af vore helligste Tanker. Som et Spøgelse af en Skov voxer her Grupper af forkuede Ege, med Mos til ud paa de yderste Grene; en ægyptisk Slægt med guulbruun Hud og kulsorte Øine fører her sit Nomadeliv, steger under aaben Himmel det stjaalne Lam og holder Bryllup og Dands udenfor Huset, der er hurtigt reist af Lyngtørv midt paa den eensomme Hede.

Kun langsomt bevægede min Vogn sig frem i det dybe Sand; jeg troer, man kunde blive søsyg ved at kjøre her. Bestandigt fremad gjennem øde, menneskletomme Egne; de enkelte Huse, man her kommer forbi, ere udstrakte Længer, hvor Røgen hvirvler frem gjennem den aabne Port! Husene have ingen Skorstene, det er, som om Arnestedet manglede, som om derinde intet Hjem var, som om kun den Fremmede paa Vandringen over Heden her i Hast tændte en Ild midt paa Gulvet og varmede sig lidt, for atter at vandre videre! — Skorstenene paa Bondens Huus og den hvirvlende Røg gjøre det hjemligt; Skorstenen pynter og opliver næsten ligesaa meget, som Blomsterqvarteret foran Huset — men her var det i Harmoni med Hede-Egnen og med den kolde Efteraarsdag. Solen skinnede vel, men den havde ingen varme Straaler, det var maaskee heller ikke engang Solen selv, men kun dens skinnende Kjortel, som den lod glide hen over Himlen. Ikke et Menneske mødte vi, ikke en Qvæghjord var at see; man kunde næsten troe, at Alt var sovet ind eller bundet ved en Fortryllelse.

Først ud paa Eftermiddagen aabenbarede sig et frodigt Landskab; vi saae en stor Skov, dens brune Løv i Solskinnet gav den Udseende af en Kobberskov, den

havde noget saa aldeles forhexet, at da just en stor Drift Qvæg kom ud af Tykningen og stirrede paa os med store Øine, gik der et heelt Eventyr op for mig om den forhexede Stad i Kobberskoven.

Bag Skoven kom vi gjennem en stor Landsby, der, om den ikke førte mig ind i Eventyrenes Land, dog bragte mig tilbage i et andet Aarhundrede. I Husene syntes Stald, Kjøkken og Stue at gaae i Eet. Landeveien var dybt Dynd, hvori laae store Kampesteen. Det var malerisk nok, og det blev endnu mere; thi midt i den tætte Skov skinnede i Aftensolen en Ridderborg med Taarn og takket Gavl, og mellem den og os bugtede sig en Flod bred og dyb.

Broen dundrede under Hestenes Hov; vi rullede gjennem Skov og Have ind i den aabne Borggaard, hvor Lysene travlt bevægede sig bag Vinduerne, hvor Alt saae rigt og hyggeligt ud. Midt i Gaarden staaer en stor gammel Brønd med et kunstigt udarbeidet Gitter, fra dette fløi en lille Fugl, — det var bestemt den samme, der qviddrede mig Velkommen, idet jeg kjørte ind over Heden, den var kommet herhid før jeg, den havde meldt mit Komme, og Borgens Eier, den ædle Rantzau, førte sin Gjest til et velsignet Hjem, Retterne dampede, Champagnen knaldede! — jo, det var bestemt Trolddom! en nøgen Hede, en Kobberskov og bag ved disse et gjestfrit Slot med skjønne Billeder, duftende Træer og Blomster ved de bløde Divaner. Det var Trolddom! Jeg tænkte paa det stormende Hav, paa den eensomme Hede, og følte: man kan dog have det godt i denne Verden.

Fuglen qviddrede udenfor, mens jeg saae ud af Vinduet; tilfældigviis faldt Lyset hen paa Brønden, og det var, ligesom om Spanden gik op og ned af sig selv, og midt i Spanden sad en lille Nisse, og nikkede Velkommen; jeg tog bestemt ikke feil, thi Nissens Bedstefader har engang i Skoven rakt en Rantzau til Breitenburg et gyldent Bæger, da Ridderen red ved

Maaneskin gjennem Skoven*); Bægeret gjemmes endnu i det udskaarne gamle Egeskab i Riddersalen over Kapellet, jeg har selv seet det, og de gamle Billeder paa Væggen, alle stolte Riddersmænd, bevægede Øinene; det var ved klart Solskin, havde det været i den maanelyse Nat, da vare de bestemt traadte ud af Rammen og havde drukket en Skaal for den elskelige Greve, der nu hersker paa det gamle Breitenburg.

„Den paradisiske Lyksalighed har ingen Historie!“ siger en Digter, „den bedste Søvn har ingen Drømme,“ erkjender jeg, og paa Breitenburg bragte Natten ingen Drømme. Ved Daglyset derimod gik gamle Sagn og Minder som Drømme frem for Tanken, de hilste mig under Havens ældgamle Alleer, de sad og nikkede paa Vindeltrappen i Vagttaarnet, hvor Skotterne laae paa Udkig, den Gang Wallensteins Tropper havde leiret sig udenfor; Wallenstein lod Mændene falde for Sværdet, og da Qvinderne i Borgen paa hans Befaling ikke vilde vaske Blodet af Gulvet, lod han dem ogsaa nedhugge.

I den evig unge Natur rundt om gik gamle Minder; fra Slottets høie Taarn saae jeg vidt omkring over det frodige Marskland, hvor i Sommeren det fede Qvæg gaaer i Græs til Boven; jeg saae over de mange Skove, i hvilke Ansgarius har vandret og prædiket Christi Lære for de danske Hedninger; derovre minder endnu en lille Landsby om hans Navn**), der har hans Gaard staaet, her levede han; Kirken hist ved Heiligenstädte, hvor Jorden er voxet høit op om Muren, er endnu fra hans Tid; som den Gang, speiler den sig endnu i Støren, der hvor han i sin fattige Fiskerbaad roede over til den lille Sti mellem Rørene.

Jeg vandrede i Slottets Have under de gamle

---

*) Foruden Bægeret fik Slægten ogsaa en Guldrok; Sagnet om disse Gaver er besjungen paa Tydsk af Lobedanz, paa Dansk af H. P. Holst.

**) Willenscharen.

Træer ved de bugtede Kanaler, Hyldebusken og Rosentræet bøiede sig over Vandspeilet for at see, hvor smukt de blomstrede. Bonden gik paa Digerne og trak Baaden op mod Strømmen. Jægeren med sine Hunde tog Vei ind i den kobberrøde Skov. Posthornet klang, og det var, som Skov og Mark fik Stemme, som istemte den Efteraarets Dødshymne: „den store Pan er død!“

Da Solen var nede, lød Sang og Bægerklang i Borgen; jeg vandrede gjennem Salen, hvis mørkerøde Vægge omfatte Basreliefs af Thorvaldsen og fremhæve de smukke Buster og Statuer; udenfor heldede sig op til Vinduet Rosenhækken med sin bladløse Green med de røde Hyben, og den drømte, ved Sommerlivet inde i Salen, at den selv endnu var ung og blomstrende, og at hver Hyben var en Knop, der imorgen vilde aabne sig. Og Nissen sad paa Brøndkanten og slog Takt med sine smaa Fødder, den lille Fugl qviddrede, „her er smukt i Norden! her er godt i Norden!“ og dog fløi Fuglen til de varme Lande! og Digteren gjorde det Samme.

III.

Erindring fra Dampskibet Støren.

Der laae ved Størens Vande to smaa Huse, hvert paa sin Side af Floden, hvert pynteligt med en grøn Gavl og et Par Buske, men udenfor det ene hang Nættet udspændt, og en stor Fløi dreiede sig i Vinden: hvor tidt havde ikke to smukke Øine fra det ene lille Huus seet over paa denne Fløi, naar den dreiede sig, og et trofast Hjerte da sukket dybt!

Vi tog her en smuk ung Kone ombord, hun var af hvad man kalder den ringere Stand, men saa festligt klædt, saa ung, smuk og med et lille deiligt Barn ved

Brystet. Fra begge Husene nikkede Folk til hende, de ønskede hende Lykke og Glæde! Fløien dreiede sig, saa den peb, men hendes smukke Øine saae ikke mere efter den; thi nu brød hun sig ikke om at vide, hvad Vinden var! — og vi foer afsted. Alt var grønt, men fladt og altid det Samme; den lille Flod gjør Bugt paa Bugt.

Nu vare vi paa Elben, den store Kongevei fra Tydskland! og Skibe kom og gik; Baade satte tvers over; vi maatte ogsaa over til Hannoveransk Side for at hente Passagerer og derpaa til Holstensk Side og atter igjen til Hannoveransk; og saa fik vi dog ingen Passagerer! jeg saae paa den unge Kone; hun syntes ligesaa utaalmodig, som jeg; hun var altid forude og stirrede, med Haanden over de smukke Øine; var det Hamborgs Taarne, hun søgte? — Hun kyssede et Par Gange sit Barn, smilede og havde dog Taarer i Øinene! — To Dampskibe foer os forbi; et Skib for fulde Seil førte Udvandrende til Amerika. Foran os laae et prægtigt Fartøi, det var lige kommet derfra, og laae under Opseiling, Vinden var stik imod, Flaget vaiede! idet vi nærmede os, blev en Baad gjort løs, fire Matroser grebe Aarerne, en rask, sortskjægget Mand, han saae ud til at være Styrmand ombord, dreiede Roret, vi laae stille, og den unge Kone mere fløi end gik med sit Barn, der sov; i et Nu var hun i den lette gyngende Baad og i Armene paa den sortskjæggede brune Mand. Det var et Kys! det var Bouquetten af et langt Aars søde Længsel: og Barnet vaagnede og græd, og Manden kyssede det og holdt Konen om Livet, og den lille Baad vippede op og ned med dem, som om den sprang med af Glæde, og de brune Matroser nikkede til hverandre: — men vi seilede afsted, jeg saae ud paa de flade, nøgne Kyster.

IV.

Lißt.

Det var i Hamborg i Hotellet: Stadt London, Lißt gav Concert! Salen var i nogle faa Øieblikke propfuld, jeg kom for silde, men jeg fik dog den bedste Plads tæt op til Tribunen, hvor Fortepianoet stod, thi man skaffede mig op ad en Bagtrappe. Lißt er en af Kongerne i Tonernes Rige, og til ham førte mit Selskab mig, som sagt, op ad en Bagtrappe, det skammer jeg mig ikke ved at bekjende.

Salen, ja selv Sideværelserne, straalede af Lys, Guldkjæder og Diamanter! ikke langtfra, hvor jeg stod, laae i en Sopha en Jødepige, feed og pyntet, hun lignede en Hvalros med Viste. Solide Hamborger-Kjøbmænd stode murede op paa hverandre, som var det en vigtig Børs-Sag, der skulde afhandles; der sad dem et Smiil ved Munden, som havde de alt kjøbt Papirer og vundet utroligt. Den mythologiske Orpheus kunde ved sit Spil sætte Stene og Træer i Bevægelse, den nye Orpheus-Lißt havde alt før sit Spil electriseret dem; Rygtet havde med sin mægtige Nimbus aabnet Øine og Øre paa Folket, saa det alt syntes at erkjende og høre det, som vilde følge! jeg selv følte i Straalerne af disse mange flammende Øine, denne forventningsfulde Hjertebanken, Nærmelsen af en stor Genius, der med dristig Finger afpeger Grændsen for sin Kunst i vor Tidsalder!

I London, denne Maskinernes store Verdens-By, eller i Hamborg, dette europæiske Handels-Contoir, bliver det charakteristisk, første Gang at høre Lißt, da svarer Tid og Sted til hinanden, og i Hamborg skulde jeg høre ham. Vor Tidsalder er ikke længer Phantasiens og Følelsens, den er Forstandens, den tekniske Færdighed i enhver Kunst og i enhver Haandtering er nu en almindelig Betingelse for deres Udøvelse; Sprogene ere blevne saa uddannede, at det næsten hører til at skrive

Stiil, det at kunne sætte sine Tanker i Vers, der for et halvhundrede Aar siden vilde have gjaldt for en sand Digters Arbeider; i hver stor By finder man i Dusinviis Folk, der exeqverer Musik med en saadan Færdighed, at de for tyve Aar siden kunde have ladet sig høre som Virtuoser. Alt Technisk, saavel det Materielle, som det Aandelige er i vor Tid i sin høieste Udvikling, vor Tid erholder herved en Flugt, selv i de døde Masser!

Vore Verdens-Genier, ere de ikke Mode-Skummet kun af denne Brydning i vor Tidsudvikling, men ægte Aander, maae kunne udholde den kritiske Sønderlemmelse og hæve sig høit over det, der kunde tilegnes; de maae, hver paa deres aandelige Plads, ikke blot udfylde den, men give noget Mere! — de maae som Coraldyret sætte endnu en Størrelse til Kunstens Træ, eller deres Virksomhed er ingen!

I den musikalske Verden har vor Tid to Pianoets Fyrster, der saaledes fylde deres Plads, det er Thalberg og Lißt.

Som et electrisk Slag gik det gjennem Salen, da Lißt traadte ind; de fleste Damer reiste sig, det var, som kom der en Solglands over hvert Ansigt, som om alle Øine modtog en kjær, elsket Ven! — jeg stod ganske nær ved Kunstneren, det er en mager, ung Mand, et langt mørkt Haar hang om det blege Ansigt; han hilsede og satte sig ved Claveret! Hele Lißts Ydre og Bevægelighed viser strax en af disse Personligheder, man bliver opmærksom paa i og alene ved deres Eiendommelighed; Guddomshaanden har paatrykt dem et eget Stempel, der gjør dem kjendelig mellem Tusinde. Som Lißt der sad foran Fortepianoet, var paa mig det første Indtryk af hans Personlighed, dette Udtryk af stærke Lidenskaber i hans blege Ansigt, at han forekom mig en Dæmon, der var naglet fast til det Instrument, hvorfra Tonerne udstrømmede, de kom fra hans Blod, fra hans Tanker; han var en Dæmon, der skulde spille sin Sjæl fri; han var paa Torturen, Blodet flød og Nerverne zittrede; men alt som han spillede, svandt det Dæmoniske, jeg saae

det blege Ansigt faae et ædlere og skjønnere Udtryk, den guddommelige Sjæl lyste ud af hans Øine, ud af hvert Træk, han blev skjøn, som Aand og Begeistring kan gjøre det!

Hans «Valse infernale» er mere end et Daguerreotyp-Billede af Meyerbeers Robert! — vi staae ikke udenfor og beskue det kjendte Maleri, nei vi sættes ind i det, vi stirre ned i Dybet selv og opdage nye hvirvlende Skikkelser. Det lød ikke, som et Fortepianos Strænge klang, nei, hver Tone syntes klingende Vanddraaber!

Den, som beundrer Kunsten i technisk Færdighed, maa bøie sig for Lißt, den, som det Geniale, det af Gud Givne henriver, bøier sig endnu dybere! vor Tids Orpheus har ladet Tonerne bruse gjennem Maskinernes store Verdens-By, og man fandt og erkjendte, som en Kjøbenhavner har sagt, „hans Fingre ere lutter Jernbaner og Dampmaskiner,“ hans Genius endnu mægtigere til at drage Verdensaanderne sammen, end alle Jernbaner om Jorden. Vor Tids Orpheus har ladet Tonerne klinge i det europæiske Handels-Contoir og, i det Mindste i Øieblikket, troede Folket Evangeliet: Aandens Guld har en mægtigere Klang end Verdens.

Man bruger tidt, uden at tydeliggjøre sig det, Udtrykket: et Hav af Toner, og et saadant er det, der strømmer ud fra Fortepianoet, hvor Lißt sidder. Instrumentet synes forvandlet til et heelt Orchester, det formaae ti Fingre, der eie en Færdighed, der kunde kaldes fanatisk, de føres af den mægtige Genius; det er et Hav af Toner, der just i sit Oprør er et Speil for hvert glødende Gemyts øieblikkelige Livs-Opgave. Jeg har truffet paa Politikere, der ved Lißts Spil begreb, at den rolige Borger kunde gribes ved Marseillaisens Toner, til at tage Geværet, styrte sig fra Hjem og Arne og kjæmpe for en Idee! jeg har ved hans Spil seet rolige Kjøbenhavnere med dansk Efteraars-Taage i Blodet blive politiske Bacchanter; Mathematikere have svimlet i Klangfigurer og Beregninger om Lyden. Unge Hegelianere,

og det de virkelig begavede, ikke de døde Hoveder, der kun ved Philosophiens galvaniske Strøm gjøre en aandelig Grimasse, skuede i dette Tonehav Videnskabens bølgeformige Fremskriden mod Fuldendelsens Kyst, Digteren fandt i den sit hele Hjertets Lyrik eller det rige Klædemon for sine dristigste Skikkelser! — den Reisende, ja jeg slutter fra mig selv, han faaer Tonebilleder af hvad han seer eller skal see, jeg hørte hans Spil, som en Ouverture til min Reise, jeg hørte, hvor mit eget Hjerte bankede og blødte ved Afskeden fra Hjemmet; jeg hørte Bølgernes Levvel, Bølgerne, som jeg igjen først skulde høre ved Terracinas Klipper; det klang som Orgeltoner fra Tydsklands gamle Domkirker, Gletscherne rullede fra Alpernes Bjerge, og Italien dandsede i Carnevals-Dragt, og slog med sin Brix, medens det i Hjertet tænkte paa Cæsar, Horats og Raphael! Det brændte fra Vesuv og Ætna, Dombasunen lød fra Grækenlands Bjerge, hvor de gamle Guder ere døde; Toner, jeg ikke kjendte, Toner, jeg ei har Ord for, tydede paa Orienten, Phantasiens Land, Digterens andet Fædreland!

Da Lißt havde endt sit Spil, regnede der Blomster ned omkring ham, unge nydelige Piger, gamle Damer, der ogsaa engang havde været nydelige Piger, kastede hver sin Bouquet; han havde jo kastet tusinde Tonebouquetter i deres Hjerte og Hoved. Fra Hamborg vilde Lißt flyve til London! der udkaste nye Tonebouquetter, der dufte Poesi over det materielle Hverdagsliv! den Lykkelige, der saaledes kan reise sit hele Liv! altid see Folk i deres aandelige Søndagsklæder, ja selv i Begeistringens Brudedragt! Mon jeg oftere møder ham? var min sidste Tanke! og Tilfældet vilde, at vi skulde mødes paa Reisen, mødes et Sted, hvor jeg og min Læser mindst kunde tænke; mødes, blive Venner og atter skilles; dog det hører til de sidste Capitler af denne Flugt. Nu drog han til Vittorias By, jeg til Gregor den Sextendes.

V.

Pigen fra Orleans.

(En Skizze.)

Vi vare alt saa godt som over Elben. Dampskibet gled paa Hannoveransk Side mellem de lave grønne Øer, der viste os Bønderhuse og Grupper af Qvæg. Jeg saae glade Børn lege mellem de halv optrukne Baade og tænkte paa, hvor snart denne Leg var forbi, hvorledes de maaskee snart fløi langt ud i Verden, voxte til, og saae da i Erindringen disse flade, smaa Øer, som hesperiske Haver med deres Barndoms Guldæbler og Oranger.

Vi vare ved Harburg; hver saae til, at alt hans Tøi kom paa Dragernes Bør, men en høi, noget fyldig Dame, med en stolt Holdning, der ikke harmonerede til den afblegede Sirtses Kjole og den vist flere Gange vendte Kaabe, rystede med Hovedet til enhver Karl, der strakte sin Haand ud mod hendes lille Randsel, som hun selv holdt i Haanden; det var aldeles en Mandsfolke=Randsel; hun vilde ei slippe den, det var, som gjemte den en kostbar Skat. Langsomt vandrede hun efter alle os Andre ind i den stille By.

For mig og een af de Medreisende dækkede man et lille Bord og spurgte, om en Tredie ikke nok kunde tage Plads her, og denne Tredie indfandt sig, det var Damen i den afblegede Kjole; en stor, noget slidt Boa hang hende løst om Halsen, hun var meget træt.

„Jeg har reist hele Natten“, sagde hun; „jeg er Skuespillerinde! jeg kommer fra Lübeck, hvor jeg iaftes spillede!“ og hun sukkede dybt og løste Kappebaandet.

„Hvad er Deres Fag!“ spurgte jeg.

„De angribende Roller!“ svarede hun og kastede den lange Boa kjækt over Skulderen. „Jeg var i Aftes Pigen fra Orleans! jeg reiste strax ved Stykkets Slutning, da man venter mig i Bremen; imorgen træder jeg

op der, i samme Stykke," og hun trak Veiret meget dybt og kastede Boaen igjen over den anden Skulder.

Hun forlangte strax Extra=Post, men kun en lille Eenspænder=Vogn, helst en af Vertens Vogne og kun en Dreng med, thi til Nød kunde hun selv kjøre. „Man maa især paa en Reise være oeconomisk!" sagde hun; jeg betragtede hendes blege Ansigt; hun var vist tredive Aar, havde sikkert været meget smuk — endnu spillede hun jo Pigen fra Orleans og kun de angribende Roller.

En Time efter sad jeg i Diligencen; Posthornet klang gjennem Harburgs døde Gader, en lille Karre kjørte foran, den dreiede til Side, og holdt, at vi kunde komme fort; jeg saae ud, det var Pigen fra Orleans med sin lille Randsel mellem sig og en Dreng, der skulde være Kudsk; hun hilsede, som en Fyrstinde, tilkastede os et Kys med Haanden; den lange Boa sloi hen over hendes Skulder; vor Postillon blæste et lystigt Stykke; men jeg tænkte paa Pigen fra Orleans, den gamle Skuespillerinde, paa Karren, der imorgen skulde holde sit Indtog i Bremen, og jeg blev veemodig ved hendes Smiil og ved Postillonens lystige Musik. Og saa foer vi hver vore Veie over Heden.

VI.

Jernbanen.

Da mange af mine Læsere ikke have seet en Jernbane, vil jeg først see at give disse et Begreb om en saadan. Vi ville tage en almindelig Landevei, den kan løbe lige, den kan slaae en Bugt, det er det Samme, men jevn maa den være, jevn som et Stue=Gulv, og derfor sprænge vi ethvert Bjerg, som stiller sig for den, vi bygge paa stærke Buer en Bro over Sumpe og dybe Dale, og

naar da den jevne Vei er for os, lægge vi der, hvor Hjulsporene ville gaae, Jernskinner, om hvilke Vognhjulene kunne gribe fat. Dampmaskinen spændes foran med sin Mester paa, der veed at styre og standse den, Vogn kjædes ved Vogn med Mennesker eller Qvæg, og saa kjører man.

Paa ethvert Sted af Veien vides Time og Minut, naar Vognrækken vil indtræffe, man hører ogsaa milevidt Signalpibens Lyd, naar Toget er i Fart, og rundt om, hvor Biveie for almindelige Kjørende og Gaaende skjære Jernbanen, slaaer den opstillede Vagt Træbommen ned for dem, og de gode Folk maae vente, til vi have passeret; langs Banen, alle de Mile den strækker sig, ere smaa Huse reiste saa langt fra hinanden, at de, som staae Vagt, kunne see hinandens Flag og betids vide at holde Banen reen, at ingen Steen eller Qvist ligger over Skinnerne.

See, det er en Jernbane! jeg vil haabe, man har forstaaet mig.

Det var første Gang i mit Liv, jeg skulde see en saadan. En halv Dag og den paafølgende Nat havde jeg reist med Diligence den skrækkelige slette Vei fra Braunschweig til Magdeburg, træt kom jeg herhid, og en Time efter skulde jeg igjen afsted med Dampvognen.

Jeg vil ikke negte, at jeg havde forud en Fornemmelse, som jeg vil kalde Jernbane-Feber, og denne var paa sit Hoieste, da jeg traadte ind i den storartede Bygning, hvorfra Vognrækken kjører ud. Her var en Trængsel af Reisende, en Loben med Kofferter og Natsække, en Susen og Surren af Maskiner, som Dampen væltede ud af. Man veed første Gang ikke ret, hvor man tor staae, at ikke en Vogn eller en Dampkjedel eller en Kasse med Reisegods skal flyve over os; rigtignok staaer man sikker paa en fremspringende Altan, Vognene, man skal ind i, ligge i Række tæt op til den, som Gondoler ved en Quai, men nedenfor i Gaarden krydser, som Trolddoms-Baand, den ene Jernskinne den

anden, og det er ogsaa Trolddoms=Baand, som den menneskelige Kløgt har slagen; til disse skulde vore magiske Vogne holde sig, komme de udenfor Trylle=baandet, ja, saa gjelder det Liv og Lemmer. Jeg stir=rede paa disse Vogne, paa Locomotiver, løse Karrer, vandrende Skorstene og Gud veed hvad, de løb som i en Trylleverden imellem hverandre; Alting syntes at have Been! og nu denne Damp og denne Susen i Forening med Trængselen for at faae Plads, denne Stank af Tælle, Maskinernes taktmæssige Gang og den udladte Damps Piben og Snøften forstærkede Indtrykket, og er man her, som sagt, for første Gang, da tænker man paa at vælte, brække Arme og Been, springe i Luften eller knuses ved at støde sammen med en anden Vogn=række; men jeg troer, at det kun er første Gang, man tænker derpaa.

Vognrækken her dannede tre Afdelinger, de to første ere magelige lukkede Vogne, aldeles som vore Diligencer, kun meget bredere, den tredie er aaben og utrolig billig, saa at selv den fattigste Bonde tager med, det bliver ham mindre dyrt, end om han skulde gaae den lange Vei og styrke sig i Vertshuset eller overnatte paa Rei=sen. — Signalpiben lyder — men den lyder ikke smukt, den har meget tilfælles med Svinets Svanesang, i det Kniven trænger det gjennem Halsen; man sætter sig ind i den mageligste Kareth, Conducteuren lukker Døren i for os, og tager Nøglen til sig, men vi kunne lade Vinduet gaae ned, nyde den friske Luft uden at frygte for nogen Uleilighed af Lufttrykket; man har det aldeles som i enhver anden Vogn, kun mere mageligt, man ud=hviler sig her, naar man kort forud har gjort en angri=bende Reise.

Den første Fornemmelse er en ganske sagte Rykken i Vognene, og nu ere Kjæderne spændte, som holde disse sammen; Signalpiben lyder igjen, og Farten begynder, men langsomt, de første Skridt gaaer det sagte, som om en Barnehaand trak den lille Vogn. Hurtigheden tager umærkelig til, men Du læser i din Bog, seer paa dit

Kort, og veed endnu ikke ret, om Farten er begyndt, thi Vognen glider, som en Kane paa den jevne Snee-mark. Du seer ud af Vinduet og opdager, at Du jager afsted, som med Heste i Galop; det gaaer endnu hurtigere, Du synes at flyve, men her er ingen Rysten, intet Lufttryk, Intet af hvad Du tænkte Dig ubehageligt!

Hvad var det Røde, der som et Lyn foer tæt forbi? Det var en af de Vagthavende, der stod med sin Fane. See kun ud! og de nærmeste ti til tyve Alen er Marken en piilsnar Strøm; Græs og Urter løbe i hverandre, man faaer en Idee om at staae udenfor Jorden og see denne dreie sig; det piner Øiet at hefte det længe i samme Retning; men Du seer nogle Favne længere bort, da bevæge sig de andre Gjenstande ikke hurtigere, end vi see dem bevæge sig, naar vi kjøre godt, og længere ud mod Horizonten synes Alt at staae stille, man har ganske og aldeles Skuet og Indtrykket af den hele Egn.

Saaledes just skal der reises gjennem flade Lande! Det er, som By ligger tæt ved By; nu kommer een, nu atter een! man kan ret tænke sig Trækfuglenes Flugt, saaledes maae de lade Byerne efter sig. De almindelige Kjørende, som man seer paa Sideveiene, synes at holde stille, Hestene foran Vognene løfte Fodderne, men de synes at sætte dem igjen paa samme Sted, og saa ere vi dem forbi.

Det er en temmelig bekjendt Anecdote om en Americaner, der første Gang kjørte med Dampvogn, at han, ved idelig at see den ene Milepæl fare forbi efter den anden, troede, at han kjørte over en Kirkegaard og saae Monumenter; jeg skulde derfor ikke anføre den, men den charakteriserer ganske Hurtigheden, og jeg havde den i Tanker, skjøndt man her ingen Milepæle seer, de røde Signal-Faner maatte da være det, og den samme Americaner kunde have sagt her: hvorfor ere alle Mennesker i Dag ude med røde Faner!

Jeg vil derimod fortælle, at da vi foer forbi et Plankeværk, som jeg saae forkortet til en Stang, sagde en Mand ved Siden af mig: „see nu ere vi i Fyrsten-

dømmet Cöthen", og saa tog Manden sig en Priis, bød mig ogsaa Daasen, jeg bukkede, prøvede Tobakken, nøs og spurgte saa: „hvorlænge ere vi nu i Cöthen?" — „O," svarede Manden, „der vare vi ude af, idet De nøs!"

Og dog kunne Dampvognene gaae dobbelt saa hurtigt som her; hvert Øieblik er man ved en ny Station, hvor Passagererne skulle sættes af og andre optages, Farten bliver herved formindsket, man standser et Minut, og ind af de aabne Vinduer række Opvartere os Forfriskninger, lette og solide, ganske som vi behage! de stegte Duer flyve, for Betaling, bogstavelig lige ind i Munden, og saa jager man afsted, sladdrer med sin Nabo, læser i en Bog, eller skotter til Naturen, hvor tidt en Skare Køer med Forbauselse dreier sig rundt, eller nogle Heste rive sig løs og flygte, fordi de see, at tyve Vogne kunne komme frem i Verden foruden dem, og det endnu hurtigere, end om de skulde hjælpe til, og saa er man pludselig igjen under Tag, hvor Vognrækken standser, man har kjørt sine femten Miil i tre Timer, er i Leipzig. Samme Dag, fire Timer efter, gaaer det herfra igjen en lignende Vei-Længde i samme Tid, men gjennem Bjerge og over Floder — og saa er man i Dresden.

Jeg har hørt Flere sige, at ved Jernbanerne var al Reise-Poesi borte, og at man foer det Smukke og Interessante forbi; hvad det Sidste angaaer, da staaer det jo Enhver frit for at blive, paa hvilken Station han vil, og der see sig om, til den næste Vognrække kommer, og hvad det angaaer, at al Reise-Poesi forsvinder, da er jeg af en aldeles modsat Mening. Det er i de snevre fuldpakkede Reisevogne og Diligencer, at Poesien forsvinder, man bliver her sløv, man plages i den bedste Aarstid af Støv og Hede, og om Vinteren af slette Veie; Naturen selv faaer man ikke her i større Portioner, men vel i længere Drag, end i Dampvognen.

O, hvilket Aandens Storværk er dog denne Frembringelse! man føler sig jo mægtig som en Oldtids

Troldmand! vor magiske Hest spænde vi for Vognen, og Rummet forsvinder; vi flyve som Skyerne i Storm, som Trækfuglene flyve! vor vilde Hest fnyser og snøfter, den sorte Damp stiger ud af hans Næseboer. Raskere kunde ikke Mephistopheles flyve med Faust paa sin Kappe! vi ere ved naturlige Midler i vor Tid lige saa stærke, som man i Middelalderen har troet, at kun Djævelen kunde være det! vi ere ved vor Kløgt komne paa Siden af ham, og før han selv veed det, ere vi ham forbi.

Jeg erindrer kun faa Gange i mit Liv, jeg saaledes har følt mig greben som her, saaledes med al min Tanke ligesom skuet Gud Ansigt til Ansigt. Jeg følte en Andagt, som jeg kun som Barn har følt den i Kirken, og som Ældre i den solbelyste Skov eller paa det blikstille Hav en stjerneklar Nat! I Poesiens Rige ere ikke Følelsen og Phantasien de eneste, der herske, de have en Broder, der er ligesaa mægtig, han kaldes Forstanden, han forkynder det evige Sande, og i dette ligger Storhed og Poesi!

VII.

Gellerts Grav.

Paa een af Kirkegaardene i Leipzig er Gellert begravet. Da jeg 1830 første Gang var i Tydskland, besøgte jeg denne Grav; Oehlenschlägers aandrige Datter Charlotte var da hos Brockhaus i Besøg, hun førte mig derhen og viste mig Digterens Grav. Tusinde Navne vare ridsede i Gravstenen og skrevne paa Trægitteret; vi skreve ogsaa vore Navne, og hun brød en Rose af Graven og gav mig til Erindring om Stedet.

Nu ti Aar efter gik jeg alene denne Vei; let fandt

jeg Kirkegaarden, men Graven selv kunde jeg ikke finde, jeg spurgte en fattig gammel Kone om, hvor Gellert laae begravet, og hun viste mig Stedet. „Gode Mennesker blive altid søgte!“ sagde den Gamle, „Han var en stor Mand!“ og hun saae med stille Andagt paa den simple Grav. Jeg søgte, mellem de mange skrevne Navne, de to, der sattes, da jeg sidst var her, men Gitteret var nys opmalet, ja maaskee flere Gange opmalet siden; nye Navne stode skrevne, kun Navnet paa Gravstenen, Gellerts Navn, var det samme. Det vil findes, naar de nysskrevne ere forsvundne og nye skrevne igjen; det udødelige Navn staaer, Menneskeslægtens enkelte Navne udslettes.

Den gamle Kone brød en Rose af til mig, en Rose saa ung og frisk, som den, hvilken Charlotte selv i al Ungdoms Friskhed gav mig paa samme Sted; og jeg huskede saa levende paa hende, hun den friske Rose, der nu er i Graven! hun, hvis Sjæl og Tanke aandede Livslyst og Ungdomsmod. Denne Gang skrev jeg ikke mit Navn paa Gitteret; jeg gjemte den hvide Rose paa mit Bryst, og min Tanke var hos de Døde.

VIII.

Nürnberg.

Wenn einer Deutschland kennen
Und Deutschland lieben soll,
Darf man ihm Nürnberg nennen,
Der edlen Künste voll;
Die nimmer nicht veraltet,
Die treue fleiß'ge Stadt;
Wo Dürers Kunst gewaltet,
Und Sachs gesungen hat.

Schenkendorf.

Historien om Casper Hauser bærer ganske Præget af et foregaaende Aarhundrede, ja, i hvor sand=

færdig vi end vide den er, kunne vi dog ikke ret placere den i vor Tid; dog, skal den spille i denne, maatte blandt Tydsklands store Steder, som ogsaa Tilfældet var, Nürnberg være Scenen.

Man fortæller om Kotzebue, at han har skrevet „Korsridderne“ for Decorationerne, som Scenen allerede havde, man kunde saaledes næsten falde paa, at Casper Hauser var skrevet for Staden Nürnberg; thi naar man undtager Augsburg, forekommer ingen Stad ved sit Ydre saaledes at føre tilbage i Middelalderen, som den gamle frie „Reichsstadt“: Nürnberg.

Da jeg for flere Aar siden var i Paris, saae jeg et Panorama af den senere verdensberømte Daguerre, det forestillede, troer jeg, Deyen af Algiers Sommerslot; man saae fra det flade Tag ud over Haven, Bjergene og Middelhavet; men for ret at stemme og forberede Besøgerne, kom man først gjennem et Par Værelser, der vare ganske østerlandsk drapperede, og igjennem smaa Vinduer saae man ud over Toppen af en Palme eller over høie Cacter; jeg maatte tænke paa dette Arrangement ved, gjennem det gamle Franken at rulle ind i Nürnberg. Fra man i Staden Hof er kommet paa bairisk Grund, begynder Alt, lidt efter lidt, at understøtte Phantasien, der i Nürnberg agter at drømme sig tilbage i Middelalderen og have en correct og velordnet Scene for sin Drøm.

Efter at have passeret Münchberg, vare vi i Bjergene, og Egnen fik en mere og mere romantisk Characteer. Alt laae i Aftenbelysning. Bjerget: „der Ochsenkopf,“ det største her, var ganske skjult i vaade Skyer, Veien blev snever og mørk; ved Berneck indsluttedes den ganske af steile Klippevægge; til Venstre, nogle Alen over os, laae et forfaldent Taarn, der i gamle Dage vist har behersket Indgangen her. Berneck selv, med sine ujevne Gader, Lysene, der bevægede sig indenfor de smaa Vinduer i de gamle Huse, Postillonens Musikstykke, der klang veemodig, som Melodien til en gammel Folkevise, Alt aandede os Romantik i

Tanken. Jeg følte Lyst til at lægge Ord under disse Moltoner, Ord om Røverridderen, der laae paa Udkig oppe i det gamle Taarn, mens Nürnberger-Kjøbmænd kom med deres Varer i den dybe Huulvei; Ord om Overfaldet i den maaneklare Nat, saaledes som den røde og hvide Main saae det og siden fortalte det for Broder Rhin, under de viinløvkrandsede Kyster.

Vi foer gjennem Baireuth, Jean Pauls By; og snart i Morgentaage øinede vi det gamle, storartede Nürnberg.

Da jeg kom det ganske nær, saae dets gamle græsgroede Voldgrave, dets dobbelte Mure, de mange Porte med Taarne opførte i Form af opreiste Kanoner, de velbyggede Gader, herlige Brønde og gothiske Bygninger, maatte jeg erkjende: Du er dog Baierns Hovedstad! vel har Du maattet give din Krone til München, men din kongelige Værdighed, din eiendommelige Størhed bærer Du endnu! Under dit Scepter rakte Borgerflid, Kunst og Videnskab hverandre Haanden; vidt over Land lød Adam Krafts Hammerslag og Mester Conrads og Andreas's Klokker; Albrecht Dürers Billeder sang Nürnbergs Navn endnu høiere, end Skomageren Hans Sachs kunde det, og den gode Mester havde dog en udødelig Stemme; Peter Vischer lod Malmet flyde i kjække Skjønheds-Billeder, som hans Tanke saae dem; Regiomontan hævede dit Navn til Stjernerne, mens dine Børn ved ham bleve større, begreb det Nyttige og Ædle. Marmoret formede sig til Skjønheds-Billede, Træblokken forvandledes til et Kunstværk.

Postillonen blæste gjennem Nürnbergs Gader; Husene ere forskjellige fra hinanden og dog prægede med samme Charakteer; og alle ere de gamle, men velvedligeholdte; de fleste malede grønne, nogle have Billeder paa Muren, andre ere prydede med fremspringende Karnapper og Altaner, gothiske Vinduer med smaa ottekantede Ruder indesluttes af tykke Mure; paa de spidse Tage kneiser den ene Række af Luger over den anden, og hver Luge har et lille Taarn. I store Metalskaale

falde Springvandene, der omsluttes af kunstigt smeddede Gittere. — Dog, man kan ikke fortælle Sligt, det maa males! havde jeg Evne dertil, da vilde jeg have stillet mig paa den murede Bro over Floden, hvis gule Vand piler afsted, og jeg vilde der have aftegnet de sælsomt fremspringende Side-Huse, den gamle gothiske Bygning, der paa Buer, som Vandet strømmer under, kneiser ud over Floden, og holder op til sig en lille hængende Have med høie Træer og blomstrende Hækker! Kunde jeg male, da vilde jeg gaae hen paa Torvet, trænge mig gjennem Mængden og skizzere Springbrønden der; vel pranger den ikke nu, som i gamle Dage, med riig Forgyldning, men alle de prægtige Malm-Figurer staae endnu. De syv Churfyrster, Judas Macchabæus, Julius Cæsar, Hector! ja, det er berømte Folk! hele sexten smykke Brøndens nederste Søile-Række, og oven over træder Moses frem med alle Propheterne! Var jeg Maler, vilde jeg gaae til St. Sebaldus Grav, naar Sollyset faldt gjennem de brogede Kirkeruder paa Apostelstatuerne, som Peter Vischer gjød af Malmet, og Kirke og Grav skulde blive tegnet, som de afspeilede sig i mit Øie; men jeg er ikke Maler, jeg kan ikke gjengive det. Jeg er Digter, og derfor spurgte jeg om Hans Sachs's Huus, og man viste mig ind i en Sidegade og pegede paa et Huus; det havde de gamle Former, men det var dog et nyt Huus, Hans Sachs's Billede prangede med hans Navn derpaa, men det var dog ikke det Huus, hvor han levede og syede Skoe. Det er Stedet, men Alt er nyt. Navn og Billed tyder paa, at her er et Vertshuus, der til Skilt bærer hans Navn og Portrait. 6,263 Comedier, Tragedier, Viser og Mestersange skulle være skrevne her.*)

Fra Digterens Huus gik jeg til Kongens Slot, og denne Bygning harmonerer i Eet og Alt med det gamle Nürnberg; ridderlig Pragt udenfor og hyggeligt indenfor; her er høie Mure, Gaarden selv er snever, men

---

*) Hans Sachs er født 1495. † 1576 den 20de Januar.

det store grønne Lindetræ, som her groer, har Duft og Sagn, der gjør Stedet hyggeligt og kjært. De smaa Værelser, hvor saameget Stort har rørt sig, synes at udvide sig for Tanken, idet enhver Plet har en egen Interesse.*) De brogede Vaaben i Loftet, de gamle Helgenbilleder med stive gyldne Glorier, hvormed Væggene ere pyntede, give selv det mindste Kammer en egen Storhed, den Tanken forlener enhver Ting, ved hvilken Phantasien sættes i Bevægelse.

Kakkelovnene, — de ere alle af Leer, store og malede grønne, — de kunde med deres tusinde forgyldte Figurer, disse christne og hedenske Billeder, give Stof til sælsomme Eventyr. Hvilke Aftener kunde ikke her Barnet opleve og hendrømme, naar Ilden i Ovnen oplyste disse vaabenmalede Vægge, og de gyldne Figurer traadte frem og forsvandt igjen, alt som Flammerne lyste; af Barnets Tanker kunde da Brentano ordne os et udødeligt Eventyr.

Jeg kom til at tænke herpaa, idet jeg, medens Slotsfogeden førte mig om og opramsede Aarstal og Navne, betragtede hans lille Dreng, der fulgte os, men mange Øieblikke standsede for at lege i et Vindue. Jeg vilde hellere fortroligt have siddet med den Lille og hørt ham fortælle Sandhed og Drømme, og Andet er i Grunden dog ikke de fleste Fortællinger, som de Ældre give os og kalde historiske. Jeg gad i den maaneklare Nat staae med ham og see ud over den gamle gothiske By, hvis Taarne pege mod Stjernerne, som om de vilde tyde dem, see ud over Sletten, hvor Postillonens Horn klinger, og da tænke paa Wallensteins Ryttere, der her blæste

---

*) I eet af Værelserne hænger i en stor forgyldt Ramme et Digt, der udtaler denne Tanke; det er skrevet i vor Tid, af en Bogbinder Schneer, der boer i Nürnberg; Verset lyder saaledes:

„Enge wohnte man sonst, weit war es aber im Herzen."
Also ertönte uns jüngst „Ludwigs" begeisterter Spruch.
Drum — ist klein auch die Burg, in der einst die Kaiser gewohnet,
Fühlt sich gewiß hier Sein Herz heimisch im engen Gemach."

til Kamp; i Taagerne, der svæve hen over Engen, vilde jeg see de svenske Ryttere, der kjæmpede for deres Tro.

Jeg gad sidde med den Lille under Linden i den snevre Slotsgaard og med ham see, hvad Sagnet beretter om Epperlin, den vilde Ridder af Gailingen. Fra sin Ridderborg speidede han hvert Tog af Nürnberger-Kjøbmænd, der med deres Varer drog til Staden, som Falken slog han ned paa sit Bytte; men nu var Falken fangen, den vilde Ridder smægtede i denne Borg, hvor Linden groer; hans Dødsmorgen kom, og ham blev forundt, som det efter gammel, smuk Skik altid forundtes den Dødsdømte, at han før sin Død kunde udbede sig et Ønske opfyldt, og Ridderen bad, om han endnu engang maatte ride sin tro Hest.

Og Hesten vrinskede af Glæde, bar stolt sin Herre om i den lille Gaard, og Ridderen klappede dens kraftige, slanke Hals, Musklerne syntes at svulme paa det ædle Dyr, dens Hove sloge i Steenbroen; altid kraftigere, altid raskere jog den i Kreds, saa Fængselsvogtere og Krigsknegte maatte holde sig tæt op mod Væggene, for ret at give den Plads; og de gjorde det trygt, thi Borgporten vidste de var vel tillaaset, Ridderen kunde ikke undvige. Skjøndt kunde de have læst i Hestens Øie, hvad der var at læse, siger Krøniken, da vilde de have standset Hesten i dens Flugt og bundet den vilde Ridders stærke Hænder. Og hvad stod der i Øiet! det talte sit stumme, men ildfulde Sprog:

„I denne elendige Gaard tør ikke dit ridderlige Blod flyde! her tør ikke dit virksomme, lystige Liv ende! skulde jeg ikke længer bære Dig i det muntre Slag, gjennem de dybe Huulveie og de grønne Skove; jeg ikke oftere spise Havren, rakt mig af din tappre Haand! stol paa min uhyre Kraft, jeg redder Dig!“

Og Hesten hævede sig; Ridderen trykkede Sporerne i dens Sider, drog dybt sin Aande, bøiede sig hen over Dyrets Hals; — fra dens Jernskoe fløi Funker, og det halve Under var skeet, thi Hesten stod paa Ringmuren,

og snart floi de begge over den brede Borggrav og vare frelste*).

Naar Vinden suser i Lindens Blade, fortæller den derom.

Nedenfor Borgen, i Gaden tæt ved, ligger et gammelt Bindingsværks Huus paa tre Etager, den ene rager lidt udover den anden. Hver Fremmed standser og beskuer det. I Forstuen hænge Vaabenskjolde, sendte fra Baierns forskjellige Byer; hvad er det for et Huus? Vi gaae kun nogle Skridt om Hjørnet, og paa den lille Plads staaer Eierens kraftige Billede; Malmet blinker i Solen, det er Albrecht Dürers Monument af Rauch.**)

Den kraftige Aand, der levede hos Regiomontan, Dürer og Peter Vischer, er ikke forsvundet; der er Kraft og Vindskibelighed i denne Stad! vel lærte jeg under mit korte Ophold her kun et Huus at kjende, men Alt derinde bar Præget af, hvad man kalder den gode gamle Tid. Manden i dette Huus var Billedet af Ærlighed og Snille, som Staden fortæller det om sine gamle Borgere. Det var Boghandler Campe, en elskelig, kraftig Mand, den eneste jeg her levede med, men han var vistnok ogsaa en af de bedste Repræsentanter, Staden kunde byde en Digter, der skulde tale begeistret og sandt om den.

Nürnberg ligner enkelte kraftige Gamle, hos hvem endnu Ungdommen rører sig, hos hvem Tanken er bevægelig nok til at knytte sig til dennes Ideer. Et talende Exempel bliver Jernbanen fra Nürnberg til Fürth,

---

*) Fuldstændigere findes dette Sagn i „Nürnbergsche Denkblätter“ 1840.

**) Det reistes den 21de Mai 1840; begeistrede Sange løde her fra de Unges Bryst; ved Illuminationen læstes følgende Indskrift paa Dürers Huus:

„In diesem Hause schuf einst Dürer seine Werke,
Und hier that ihm die Kunst den Freudenhimmel auf,
Und höher stieg er stets mit neuer Kraft und Stärke —
Er lebte, liebte, litt, und — schloß hier seinen Lauf.“

C

denne Bane var den første, der blev anlagt i Tydskland. Det gamle Nürnberg var den første Stad, som gik ind paa den unge Tids gigantiske Tanke at drage Byerne til hinanden ved Damp og Jernbaand.

IX.

Et Ønskes Opfyldelse.

Da jeg var et Barn, havde jeg et lille Perspectiv, i hvilket alle Billederne vare klippede ud af en gammel Bog; hvert Billede viste en gothisk Bygning, et Kloster, eller en Kirke og udenfor stode kunstigt udhuggede Springbrønde; men paa hvert Stykke læste man neden under Byens Navn, og dette var paa dem Alle: Augsburg. Hvor tidt havde jeg ikke seet paa disse Billeder og i Tanken traadt midt ind i dem, men aldrig kunde jeg dog faae ret at vide, hvad der var bag Gadehjørnet.

Og nu — nu stod jeg jo midt inde i disse Billeders Virkelighed: jeg var i Augsburg selv! jo meer jeg saae paa de gamle Huse, med brogede Malerier uden paa Murene, de takkede Gavle, de gamle Kirker og Billedstøtterne om Springvandene, des meer syntes jeg, at det var en heel Trolddom! — Jeg var nu midt inde i Perspectivkassen, havde faaet mit Barndoms-Ønske opfyldt. Naar jeg vilde, kunde jeg faae at vide, hvad der var bag Gadehjørnet.

Jeg kjendte dette Gadehjørne igjen, jeg gik omkring det, jeg fandt — Billeder, og det saadanne, som jeg ikke kunde ane som Barn, ja som paa den Tid ikke Verden anede, end sige Augsburg. Her var en Udstilling af Daguerreotyp-Billeder, som en Maler: Isenring fra St. Gallen, havde aabnet. Der var kun faa Prospecter og architectoniske Stykker, men en Mængde Portraiter,

af forskjellig Størrelse, alle tagne ved Daguerreotypen, de var ganske udmærkede, man kunde see, de maatte ligne, det var, som om man betragtede dem paa en Staalplade, hvori de vare stukne, og hvert Træk var saae nøie antydet, selv Øiet havde Klarhed og Udtryk; ypperligst af Alt var i Klæderne Silketøiet angivet, det syntes at rasle. Her var ogsaa nogle Forsøg paa at give Portraiterne Farve, men alle disse saae ud, som Ansigter ved en stærk Ild; det var en altfor rødlig Belysning. I fem til ti Minuter blev et saadant Portrait til.

Tænkte jeg det ikke nok, som Lille: kunde jeg komme om det Hjørne, da fik jeg nye Billeder at see, og jeg fik nye, de nyeste Tiden har bragt os.

Hvor ønskede jeg ikke, naar jeg den Gang saae i Perspectivkassen: gid jeg kunde gaae op ad den brede Trappe, ind ad den store, gammeldags Dør; nu kunde jeg det, og jeg gjorde det og stod i den underste Hal til det prægtige Raadhuus, Bronce-Buster af romerske Keisere stirrede der paa den colossale Ørn, støbt af Bronce, ligesom de, men den var mere bevægelig! Napoleon bød engang, den skulde flyve til Paris, Keiserens Fugl burde jo være i Keiserens Stad, og Fuglen fløi, men paa Grændsen, hvor Strasburger-Taarnet staaer som Afviser, hvilede Ørnen sig. Ved Morgengry goel den galliske Hane, som Hanen goel, da Peter forraadte Herren. Store Begivenheder fødtes — da fløi Ørnen igjen tilbage til det gamle Augsburg, hvor den sidder endnu stille og grunder. See, det saae jeg, da jeg kom op ad den brede Trappe og ind ad den store gammeldags Dør.

Kunde jeg dog komme ind i Perspectivet, ønskede jeg som Lille, og jeg kom derind paa den eneste rimelige og ønskelige Maade, vel varede det nogle Aar, før det gik i Opfyldelse, men opfyldt blev det dog! — Jeg var i Augsburg.

X.

München.

Den gamle Deel af Staden München forekommer mig som en forældet Rosenstok, hvorfra aarligt nye Grene skyde ud, men hver Green er en Gade, hvert Blad er et Palais, en Kirke eller et Monument, og Alt seer saa nyt, saa friskt ud, thi det har i dette Øieblik udfoldet sig.

Under Alperne, hvor Humleranken snoer sig over Hoisletten, ligger Germaniens Athen. Her er billigt at leve, her er mange Kunstskatte at see, og jeg har her fundet mange elskværdige Mennesker, der er blevne mig kjære, men dog vilde jeg ikke leve her, hvor Kulden er stærkere end i Danmark! de kolde Vinde fra Alperne fare isnende hen over det høitliggende Baierland, og hvor Alperne selv lokke, som Venus-Bjerget; „derhen! derhen!“ synger det. Bag disse mørkeblaae, dristige Bjerge ligger Italien.

Enhver Stad, fra det evige Rom til vort gravstille Soroe, har sin Characteer, som man kan blive fortrolig med, ja voxe fast til, men München har noget af alle Stæder, man veed ei, om man er i Syd eller Nord, jeg idetmindste fyldes her af en Uro, en Lyst til at komme afsted igjen.

Skulde man finde, at min Fremstilling af München er lig sønderrevne og hinanden modsigende Billeder, da har jeg just, efter det Indtryk Byen har gjort paa mig, givet den rigtigste Skildring. Alt synes mig en Modsigelse her, Catholicisme og Protestantisme, græsk Kunst og bairisk Øl. Eenhed har jeg ikke fundet her, hver smuk Enkelthed syntes kaldet fra sit egentlige Hjem og opstillet om det gamle München, der er en By, som hundrede Byer i Tydskland. Posthuset med sine rødmalede Vægge og svævende Figurer er hentet fra Pompeji; det nye Slot er et Afbillede af Hertugen af Toskanas Palais i Florents; Steen paa Steen ligne de

hinanden. Aukirken med sine malede Ruder, sit kolossale Kniplings=Taarn, hvori de enkelte Traade ere mægtige Steenblokke, minder om Stephans=Kirken i Wien, medens Hofkirken med sine Mosaikbilleder i gylden Grund fører os til Italien. Eiendommelig og storartet har jeg i München kun fundet eet Partie, og det er Ludvigs=Gaden; de hinanden her i modsat Stiil opførte Bygninger smelte sammen i en Eenhed, den de forskjelligste Blomster kunne danne i en skjøn Guirlande. Det gothisk byggede Universitet, de italienske Paladser, selv Haven tætved med de malede Buegange, frembyde her et afrundet Heelt. — Jeg troer, kjørte man kun gjennem denne Gade og siden førtes til Schwanthalers og Kaulbachs Atelier, da havde man det bedste Billede af, hvad München nu skal være, men vil man see det, som det virkelig er, da maa man ogsaa hen i „Bockkeller," hvor de trivelige Borgerfamilier sidde ved deres Øl=Kruus og spise Reddiker og Brød, mens Ungdommen dandser til Violinen, man maa trave gjennem de lange Gader, der staae under Bygning eller rettere hen ad Landeveie, hvor der plantes Huse ved Siden af.

De fleste unge Kunstnere, der reise Syd paa, opholde sig længe i München og tale siden med stor Begeistring om Opholdet her. Men at de blive her saa længe, troer jeg ligger meest i, at her er saa mageløst billigt, og komme de ligefra Norden, da er München den første By, hvor der er en Deel for dem at see; de fleste sande Kunstnere ere naturlige og elskværdige, fælles Kjærlighed for Kunsten knytter dem sammen, og i udmærket bairisk Øl, der ikke er dyrt, drikkes Broderskab, der siden i Erindringen kaster en Glands paa den Stad, der udgjør Baggrunden for mange kjære Minder.

Kong Ludvig af Baierns Kjærlighed til Kunst har fremkaldt Alt, hvad vi kalde Skjønt i München, ved ham har mangt et Talent faaet Leilighed til at udfolde Vingerne; Kong Ludvig er Digter, men han skriver ei blot Digte med Pen og Blæk, de mere storartede lader han fremstaae i Marmor og Farver; hans „Valhalla"

er et Marmorværk, opstillet ved Donau, hvor den besøger det gamle Regensburg. I Schwanthalers Atelier har jeg seet de mægtige Figurer, der sammenstillede skulle smykke Frontespicen ud mod Donau og vise os Hermannsslaget. Endnu en Digtning af samme Art, en Storheds Tanke, er Main- og Donau-Canalen, hvorved nu Nordsøen forbindes med det sorte Hav. Ogsaa i Schwanthalers Atelier saae jeg Titelvignetten, om jeg saa tør kalde Monumentet, for dette Værk, den viser os Flodnymphen Donau og Flodguden Main.

Königsbau, der, som jeg ovenfor har sagt, i sit Ydre er en Gjengivelse af Palazzo Pitti i Florents, har derimod i sit Indre, naar vi overspringe de pompeiansk decorerede Værelser og den prægtige Riddersal med de forgyldte Churfyrster, en Duft af Tydskhed, der gjør Phantasien og Tanken godt. Fra Væggene straaler i Billeder, hvad Tydsklands Skjalde have sjunget og Folket opfattet; i dristige Omrids aabenbarer sig her Niebelungenlied; Dykkeren vover sig i det kogende Dyb; Leonora rider i Maaneskin med den Døde, og Ellekongen lokker Barnet, der rider med Faderen gjennem Krattet.

En smuk Spiral-Trappe fører op til Slottets flade Tag, hvorfra man seer den hele Isar-Slette og Alperne, der idetmindste hos mig altid vækker Uro og Reiselyst; jeg troede ogsaa at spore den i Alt under mig. Posthornet klang, og Diligencen rullede afsted: jeg saae Røgen fra det piilsnart flyvende Locomotiv, der førte Rækken af Vogne paa Jernbanen, og nede i Slotshaven, hvor Isarfloden forgrener sig, brusede Vandet med en Flugt, som jeg aldrig har seet det i nogen Have; „afsted, afsted!" var det Heles Løsen; selv Gader og Bygninger i den nye Stad ville jo ikke endnu ret slutte sig sammen; Pinakotheket med sine ophøiede Vinduer i Taget har herfra et Udseende af et stort Drivhuus, og det er det da ogsaa; der, som i Glyptotheket, vandrer man mellem Kunstens skjønne Væxter, førte sammen fra alle Verdens Kanter. I Pinakotheket drives Farveplanterne, og Salene ere ligesaa prægtige som Væxterne; i Glyptotheket staae

de udødelige Marmorværter, med Scopas, Thorvaldsens og Canovas Navne; og, som med duftende Slyngplanter, prange Væggene i Farver, der ville fortælle Efterslægten om Cornelius, Zimmerman og Schlotthauer.

Nærmest „Königsbau" er Theatret, ja det er endog ved en lille Bygning forenet med denne; det er særdeles storartet, Maskineriet beundringsværdigt, Decorationerne prægtige. Men en Uskik, den meest forstyrrende, hersker her, nemlig den al Illusion forstyrrende Fremkaldelse; jeg har aldrig seet den af en grellere Virkning end een Aften her under Opførelsen af Operaen Guido og Ginevra eller Pesten i Florents. I Stykkets fjerde Act er Scenen deelt i to Dele, den underste forestiller en Grav-Hvælving, hvori Ginevra, som man troer død af Pest, ligger i sin Kiste, den øverste Deel af Scenen forestiller Kirken, hvor Sjælemessen synges over hendes Grav; de Sørgende drage bort, Kirken er tom og mørk, det er ud paa Natten, Ginevras Døds-Søvn er endt, hun vaagner op og erkjender snart det Skrækkelige, at hun er levende begravet; Musiken er her høist malende og af den største Virkning; med stor Anstrengelse slæber hun sig op ad den Trappe, der fører til Kirken, men Lemmen er lukket til, hun har ikke Kraft at hæve den og fortvivler. Da kommer en Skare vilde Kirkerøvere, Pesten raste jo i den store Stad, al Lov, al Kjærlighed og Fromhed er borte, de plyndre selv de Døde og trænge nu ind i Ginevras Grav, men gribes her af Forfærdelse ved at see den formente Døde staae midt iblandt dem; de synke i Knæ, og hun forsøger endnu engang at naae op ad Trappen og gjennem den af Røverne aabnede Lem at komme bort, det lykkes hende, hun staaer i Kirken og jubler: jeg er frelst!" — hvorpaa hun forlader Scenen. Sangerinden gav det levende, sang smukt, og Musiken er som sagt her i høieste Grad talende, men nu faldt Publicum ind med en Skrigen og Fremkalden, Ginevra viste sig igjen, og for ret at udtrykke sin Tak, løb hun med største Lethed gjennem Kirken, ned ad Trappen i

Gravhvælvingen, frem til Lamperne, gjorde sine Knix med det lyksaligste Ansigt og hoppede saa tilbage den samme Vei, hun kom fra, og hvor man i Minutet forud saae hende, som den Halvdøde, slæbe sig frem. For mig idetmindste var fra dette Øieblik det hele Skjønheds-Billede forstyrret. Iøvrigt er dette Theater-Repertoire godt og interessant.

Men jeg vil vende mig til Kunstens Forherligelse i Baierns Hovedstad, og Navnene Cornelius og Kaulbach træde frem; jeg vil først tale om den Yngre, altsaa om Kaulbach. Enhver, der i den sidste Tid har været i Berlin, kjender vistnok hans geniale, berømte Billede „die Hunnenschlacht." Jeg hørte flere Kunstnere, rigtignok Folk, der efter mine Tanker ei have præsteret Stort, tale meget haardt om Kunstneren, og beskrive ham som stolt og frastødende; jeg besluttede alligevel at aflægge et Besøg i hans Atelier; jeg vilde see Manden og hans nyeste Arbeide Jerusalems Ødelæggelse, hvorom Alle udtalte sig høist forskjelligt. Uden nogen Slags Anbefalings-Brev begav jeg mig til hans Atelier, der ligger i en Udkant af Byen ved Isarfloden. Over en lille Eng, indesluttet af et Plankeværk, kom jeg ind i det forreste Atelier; det første Skue her var et levende, høist eiendommeligt Malerie, som jeg ikke før har seet det; en ung Pige, en Model, laae udstrakt i en sovende Stilling, en Deel unge Malere stode beskjæftigede rundt om, Een tegnede, en Anden spillede Guitar og sang dertil et Ora pro nobis, medens den Tredie, netop idet jeg traadte ind, lod Champagneflasken knalde; jeg spurgte efter Kaulbach, og man viste mig ind i et større Værelse tæt ved, hvor Kunstneren traadte mig imøde; Kaulbach er en ung Mand med et genialt Ansigt; han er bleg og har lidende Træk; men der lyser en Hjertelighed ud af de stolte Øine, en Hjertelighed, som den han modtog mig med, idet jeg sagde, jeg var en Fremmed, der Ingen havde, som kunde føre mig til ham, og derfor maatte præsentere mig selv, vilde jeg ikke reise fra München, uden at have seet ham og hans Arbeider. Han spurgte

om mit Navn, og da jeg nævnede det, var jeg ham ikke længer fremmed, han trykkede min Haand, bød mig Velkommen, og nogle Minuter efter vare vi alt gamle Venner. Hvor megen Misundelse og Taabelighed laae der ikke i de Domme, jeg havde hørt om denne geniale Kunstner. Han førte mig nu hen foran Cartonet til hans nyeste og store Malerie, der alt har en Slags Berømthed, Jerusalems Ødelæggelse; det var første Gang paa denne min Reise, første Gang under hele mit Ophold i München, jeg ret følte mig glad, henrevet og begavet med store, kraftige Tanker, og det var dette Billede, der kastede et saadant Solskin i min Sjæl! Alt, hvad jeg fornylig hos de andre unge Malere havde seet og fundet smukt, forekom mig her kun som Forstudier til dette Værk. Jeg havde en Følelse, beslægtet med den man maa have, ved efter at have læst nogle smaa Lystspil, Digte eller Hverdags-Noveller, at hengive sig til Læsningen af Dantes Divina Comedia eller Goethes Faust; i disse er noget saa storartet, at hine andre Skrifter, i hvor fuldendte de efter deres Art end kunne være, dog i det Øieblik staae saa underordnede, at de synes os næsten uden al Virkning; og dog var det kun i Carton og saare smaat udført, jeg saae dette Kaulbachs Værk, der sikkert engang vil i Kunstens Verden vinde en Plads, liig den Michel Angelos Dommedag har. Som Vendepunktet i Verdenshistorien, som en Begivenhed af meer end almindelig historisk Characteer, viser sig Jerusalems Ødelæggelse, og saaledes har Kaulbach opfattet og givet den, idet han har øst sit Stof fra Propheterne og Josephus. Øverst paa Billedet sees paa Skyerne, omgivet af en Glorie, Jesaias, Jeremias, Ezechiel og Daniel; de forkynde Jerusalems Fald og vise Folket, hvad skrevet staaer i Bøgerne; under Propheterne svæve de syv Straffens Engle, som Udøvere af Guds Vrede. Man seer det jødiske Folks Nød, Templet staaer i Brand, Staden er indtaget, Romerne plante deres Ørne om det hellige Alter, medens Titus med Lictorerne drager ind over de styrtede Mure. I Forgrunden paa Billedet sees

Templets Ypperstepræst, der med sin Familie dræber sig ved Helligdommens Fald; ved hans Fødder sidde og ligge Leviterne med deres Harper, de som klang ved Babylons Vande, da endnu Tanken levede om Zion; men nu ere tause, thi Alt er tabt.

Til Høire paa Billedet drager en christelig Familie ud af Staden, to Engle ledsager den, de vaiende Palmegrene tyde paa Martyrdøden, til Venstre sees den evige Jøde, Skomageren fra Jerusalem, der af tre Dæmoner jages ud af Staden, han er Repræsentant for det nuværende Jødedom, Folket uden Hjem.

Længe har intet Skue gjort mig saa glad og fyldt mig med Tanker, som dette Billede af Kaulbach giver os. Kunstneren gjennemgik for mig hver Enkelthed deri, viste mig de særskilte Studier, der hver for sig vare hele skjønt udførte Billeder. Siden saae jeg Skizzen til hans berømte „Hunnenschlacht;" hvor svæve dog disse Kjæmpeaander! hvor herligt hæver sig Attila, baaret paa Skjolde gjennem Luften! jeg saae de geniale Tegninger til Goethes Faust og Reinicke Fuchs og forlod med høi Beundring den geniale, venlige Kunstner, hvis Personlighed tiltalte mig ligesaa meget som hans Arbeider.

Et af de største Værker, München har af Cornelius, er vistnok hans „Dommedag", der findes i den endnu ei fuldførte Ludvigskirke. For sex Aar siden saae jeg i Rom Cartonet til dette Billede, der gjorde jeg den store Kunstners Bekjendtskab. Det var to Aftener før min Afreise til Neapel, jeg i Osteriet ved Piazza Barbarina traf i Kredsen mellem de Danske en Tydsker, hvem jeg ikke før havde seet, han havde gjennemtrængende, kloge Øine, var meget veltalende og indlod sig i Samtale med mig om den nyere tydske Litteratur. Vi talte længe sammen; og da han imidlertid reiste sig for at gaae, spurgte to af mine Landsmænd ham, om de næste Dag maatte indfinde sig i hans Atelier og see Cartonet til hans nyeste Arbeide. „Jeg ønsker ikke gjerne," svarede Manden, „at det sees af Mange, men kom kun, under

Betingelse at De tage som Adgangskort denne Herre med Dem!" og han pegede paa mig. Ingen havde sagt mig, hvem det var, jeg talte med, jeg hørte nu kun, at det var en Maler, og af dem gives der i Rom fuldtop. Jeg takkede derfor Manden for hans Indbydelse, men sagde, at jeg desværre ikke kunde modtage den, da jeg alt vilde reise overmorgen, og næste Dag ønskede een Gang endnu at være i Borghesernes Gallerie! — „De kommer!" sagde han med et Smiil, lagde Haanden paa min Skulder og gik hurtig bort.

Neppe var han vel ude af Døren, før et Par af Landsmændene overfusede mig for min mageløse Uartighed, som de kaldte det, at sige Nei til en Indbydelse af — Cornelius; „jeg maatte jo kunne see paa hans Øine, hvem han var, see det paa hele hans Personlighed!" yttrede man. Jeg havde nu ikke disse Evner! imidlertid gik jeg til ham med de Andre næste Dag, og han modtog mig med et Smiil, „sagde jeg ikke, De kom!" — Vi saae da Cartonet til det nu saa berømte Malerie „Dommedag." Vort personlige Bekjendtskab i Rom var saaledes meget flygtigt, først her i München blev det mig forundt at skatte hans elskelige Personlighed, og møde Venskab og Hjertelighed af den store Kunstner.

Hos den berømte Maler Sticler, der, ligesom hans smukke, aandrige Kone, kom mig saa hjerteligt imøde, traf jeg sammen med Cornelius og Philosophen Schelling, Mænd, hvis Erkjendelse og Venskab gjorde mit syge Sind godt — dog disse Erindringer høre hjemme i Hjertets Album og ikke i denne Bog, der ligger aaben for alle Folk at læse.

Af smaa Begivenheder, hvoraf man altid har nogle i en fremmed By, naar man bliver der et Par Uger, vil jeg meddele een; jeg spadserede gjennem et Par af Münchens Gader, og kom da forbi en Boglade, hvor jeg mellem de udstillede Bøger saae en tydsk Udgave af min Roman „Improvisatoren" optaget i „Miniaturbibliothek der ausländischen Classiker." Jeg gik ind og forlangte

Bogen; en ung Mand leverede mig et lille Hefte, som udgjorde første Deel.

„Men jeg ønsker den hele Roman,“ sagde jeg.

„Det er den hele!“ svarede han, „der findes ingen flere Dele, jeg har selv læst den, min Herre!“

„Finder De da ikke,“ spurgte jeg, „at den ender lidt afbrudt, at man egentlig ingen Opløsning faaer?“

„Ja vel!“ sagde han, „men det er i den som i de franske Romaner! Digteren antyder en Slutning, og saa maa man selv udmale sig den!“

„Det er ikke Tilfældet her!“ afbrød jeg, „dette er kun den første Deel, De har givet mig!“

„Jeg siger Dem,“ sagde han halv vred, „jeg har læst den!

„Men jeg har skrevet den!“ svarede jeg.

Manden maalte mig op og ned, modsagde mig ikke, men jeg kunde see paa hans Ansigt, at han ikke troede mig.

En af de sidste Aftener under mit Ophold her, vidste jeg, at hjemme i Danmark, i det Huus, hvor jeg betragtes som Søn og Broder, var en Bryllups-Fest. Jeg gik just sildigt langs Isarflodens Bredder; paa den anden Side Floden kom en Skare lystige, unge Mennesker, de lod en brændende Fakkel bære foran sig, og det røde Blus bævede paa Vandfladen; de sang lystige tydske Viser, men Stjernerne glimrede mellem de nøgne Trægrene; i mit Hjerte var der ogsaa Sang og Fakkelskjær. Brevduen foer med min Sang til Norden, til Hjemmets Hjem, da jeg foer over Alperne. Her er Sangen.

Nu sidder Du hjemme, veemodig glad
I din Brudedragt.
En Fremmed jeg er i den fremmede Stad,
Jeg skal see dens Pragt.
For Altret hans Haand i din er lagt,
Den lystige Kreds nu synger for Eder,
Der er Bægerklang;
Der er Brudesang,
Men jeg — for Eder jeg beder!

Mon dem i Hjemmet, som jeg forlod,
Jeg meer skal see?
Du var mig en Søster, saa mild og god,
Guds Villie skee!
Imorgen jeg gaaer over Alpernes Snee,
Seer Roserne blomstre, jeg tænker paa Eder,
Paa hvert venligt Ord,
Hver en Drøm i Nord,
Og da — for Eder jeg beder!

XI.

Tyrol.

Alle Bjerge laae med Snee, de mørke Graner vare som gjennempuddrede;. til Venstre antydede en tom mørk Stribe det dybe Leie for Floden Inn; op herfra dampede Skyer, de væltede frem som Taager og dreves af Vinden, i det de snart skjulte, snart just fremhævede Bjergsidens Snee og Graner.

Grændsesoldater i store, graae Kapper, klodsede, uldne Handsker og med Geværet over Skulderen, mødte os i den friske, kolde Morgen.

Vi havde forladt Seefeldt og vare nu paa Bjergets høieste Punkt, vi saae den hele Inn-Dal dybt, dybt under os. Haver og Marker dernede toge sig ud, som Bede i en Kjøkkenhave, Innfloden selv forekom at være en smal Rende med Vand. Tæt ved os Ruiner, rundt om Skyer og Bjerge med Solskin og stærke Slagskygger, nei Sligt kan ikke males i sin Heelhed, og just ved denne har den sin største Kraft. Udenfor Virkeligheden kan denne Storhed kun aabenbare sig i Mindet hos Tyroleren selv, naar han langt fra sit Hjem i fremmede flade Lande synger sine simple, melodiske Sange, dog Eet savner han, Eet er der, som Erindringen ei kan gjengive, og det er just det, som udgjør Naturens Nimbus

om disse Egne, det er den dybe Stilhed, denne dødsstille Taushed, som fremhæves ved Hjulets eensformige Piben i Sneen, og ved Rovfuglens Skrig.

Da jeg for flere Aar siden paa min Reise fra Italien kom denne samme Vei, opholdt jeg mig nogle Dage dernede i Innsbruck, og gjorde da flere Vandringer her i Bjergene med en ung Skotlænder; han fandt en stor Lighed mellem Naturen her og den i hans Hjem ved Edinburgh; de legende Børn foran Bønderhusene, Kildevældene, der overalt sprudle frem, Klangen af Klokkerne om Qvægets Hals, Alt var som i hans Hjem; han blev ganske veemodig, og da jeg, for at forstærke ham Billedet, begyndte at synge en bekjendt skotsk Melodie, brast han i Graad og blev syg; vi maatte sætte os ned, og forunderligt nok, da jeg saae mig om, stod der paa det eensomme Sted mellem de nøgne Klippeblokke et Træ-Monument, hvorpaa var malet hebraiske Bogstaver; en Hyrde, som kom forbi, spurgte jeg om Betydningen, og han sagde, at en Jøde var begravet her, man havde ingen Kirkegaard for den Slags Folk, og derfor havde man lagt ham herude i Bjergene, men een af hans Troesforvandte, som reiste med ham, havde sat ham dette Monument; min Phantasi sattes ved denne Fortælling i lige saa stærk Bevægelse, som Skotlænderens Følelse var blevet det ved Skuet af Naturen, og dog glemte jeg saa ganske dette Øieblik, der som en duftende Blomst fuld af Poesi her fremskjød i Øieblikket! jeg har husket hundrede andre ubetydelige Ting, men ikke denne, og nu pludselig ved at see Innsbruck for mig, ved at rulle forbi den lille Bjergvei, jeg da gik opad, og hvor endnu de mange Kilder pladskede, ganske som hiin Aften, vaagnede Tanken saa levende; det var, som Vandene spurgte: husker Du det! jeg syntes, det var kun nogle Timer siden, jeg var her, og jeg blev tankefuld derved og det med Grund; hvormange Minder slumre der ikke i vor Sjæl, hvor Meget, som vi kunne være glade ved at have glemt; om nu engang alle hine Minder med Eet vaagne! — jeg tænkte paa Skriftens Ord: vi skulle gjøre Regnskab for

hvert utilbørligt Ord, vi have talt! Vi huske dem nok! jeg troer, at Sjælen glemmer Intet, Alt kan vækkes igjen, saa levende som i Minutet det skeer. Vore Tanker, Ord og Gjerninger ere Svibler og Væxter, vi plante i Verden, og vi mindes en heel Deel fuldt vel, men først ved Enden vende vi os om og see da det Hele i sin Flor, og det er Paradiset eller Helvedet, som kaldes vort.

Skal jeg tegne Innsbruck, da maa jeg først give en brusende Strøm, med mange Bjælkeflaader, styrede af to eller tre Karle, jeg maa antyde stærke Træbroer og skjæve Gader med Boutiker i de tungt byggede Buegange; men een Gade skal være anseelig og bred, Solen maa skinne paa Altrene der og paa den gyldne Maane, der bærer Madonna. Liv og Færdsel skal antydes, Tyrolerinder med klodsede Huer, slanke østerrigske Officerer og Reisende med deres Bog i Haanden maae krydse hinanden, og saa har vi Billedet af Byen, men Rammen uden om er mere storartet, den giver Billedet Relief; Rammen er de høie Bjerge, de synes truende Uveirskyer, der ville drage hen over os.

Snart fandt jeg den samme Spadseregang, jeg med Skotlænderen havde besøgt; Innfloden bruste uforandret, Tømmerflaaderne gled under de stærke Broer ned ad Strømmen ganske som sidst; jeg gik op ad Veien, hvor Kilderne sprudle, paa alle Husene prangede et stort Madonnabillede, det ene nøiagtigt afcopieret efter det andet, de samme Farver i Klædningen, den samme Stilling hos Moderen som hos Barnet; ned over Muren og aldeles over Vinduerne med, man havde kun holdt et lille Hul aabent, hang som et stort Tæppe den voxgule Maisfrugt for at modnes i Solen; muntre Børn legede i Gaderne, Alt var som før; jeg fulgte Stien og stod imellem de tause Fjelde, hvor jeg havde seet Monumentet med den hebraiske Gravskrift, og jeg saae en Deel af det endnu, men kun en Deel; i Græsset laae et Stykke Planke med halv udslettede hebraiske Bogstaver, høit Græs skjød hen over Pælen, der havde baaret det, jeg sang igjen min skotske Vise, og saae paa Naturen rundt om,

den og Sangen levede uforandret; jeg tænkte paa min skotske Ven, der maaskee nu er Familiefader og muligt i dette Øieblik sad i sin bløde Lænestol, og sov efter et godt Maaltid, drømte maaskee om Eet og Andet, han havde oplevet; drømte maaskee om dette Sted og saae i Drømme Byen, Floden og Bjergene ligesaa levende, som jeg saae det, thi Sjælen husker at male selv de mindste Enkeltheder, drømte, at jeg sang den skotske Vise for ham paa dette Sted, og han vaagnede, saae op og sagde: „det havde jeg ganske glemt, hvor man dog kan drømme!“ og saa var just Drømmen en reen Virkelighed; thi jeg stod igjen ved Graven og sang den skotske Melodie.

De blanke Messing-Kugler paa de høie Kirketaarne nede i Byen skinnede i Aftensolen; jeg gik derned, Hofkirken stod aaben, som Brug er i de catholske Lande; Lyset faldt rødligt gjennem de store Ruder. Fra Indgangen og op til Choret staaer af Metal kolossale Figurer af de tydske Keisere og Keiserinder, vist nok Alle støbte paa samme Tid og af samme Mester, men uagtet de neppe høre til Kunstværker, give de Kirken et eiendommeligt Præg, den synes en opslagen Legende-Bog, der fortæller om Riddertiden; selv det hvide Monument i Gangen til Venstre passer godt, om ikke som en Deel af Billedet, saa dog som en friskt Blomst, der er lagt ind i Bogen, et duftende Mærke: det er en Alpeplante, som fortæller om de kraftige Bjerge, om Kjærlighed til Hjemmet her, om Troskab mod Landets Keiser, det er Andreas Hofers Monument. Med Fanen i Haanden og Øiet mod Himlen synes den tappre Tyroler at skride frem til Kamp for sine Bjerge, sin Arne og Keiser Frants.

Fra Innsbruck fører Veien over Brenner til Italien. Det var henimod Aften den 4de December, jeg med Diligencen kjørte op ad Bjerget, vel indpakket i Kapper og islandske Strømper op over Knæerne, thi det blev koldt deroppe, havde man spaaet mig, maaskee laae Sneen saa høit, at vi maatte skuffe os frem: det var den værste Aarstid, vidste jeg. Men over skulde vi.

Veien gaaer bestandigt i Siksak opad, og det gaaer langsomt. Skuet tilbage er storartet og bliver ved hvert Skridt fremad af større Virkning. Luften var ganske rosenrød, Bjergene med Snee saae ud, som en skinnende Sølvsky, og altsom det røde Skjær forsvandt i Luften og den blev mere og mere reen blaa, laae der Nat i Dalen, Lysene blinkede fra Byen, som var der en Stjerne-himmel under os. Aftenen var saa stille, vi hørte Sneen knage under Vognhjulet. Maanen, som kun var i første Qvarteer, skinnede klart nok til at oplyse alle Gjenstande rundt om i den hvide Snee uden dog at betage os Skuet af de mange Stjerner; stundom saae man een af disse, saa klar og funklende lige ved en Bjergtinde, og det saae da ganske ud, som var der et Fyr deroppe. Hjulsporet gik tæt ved den dybe, svimlende Afgrund, hvor der intet Rækværk er, intet, uden hist og her en mægtig Gran, der med sine lange Rødder holder sig fast ved Skrænten; i Maanelyset saae der bundløst ud dernede; hvilken Stilhed! kun Lyden af en Bæks Brusen var at høre! ikke en Vandrer mødte vi, ikke en Fugl fløi os forbi; og snart blev det saa koldt, at der frøs Iisblomster paa Karethvinduerne, og vi saae kun Straaler af Maanen, der brødes mod Blomsternes Kant. Vi holdt stille i Steinach, hvor vi i Vertshuus-Stuen flokkedes om en Kakkelovn med Messingkugler paa, og vederqvægedes med en tarvelig Fredagskost, mens Kudsken fyldte Vognen med Hø, at vi kunde holde Fødderne varme. Der laae ikke meget Snee heroppe, men bitterlig koldt var det! netop Klokken Tolv passerede vi Brenner, det høieste Punkt, og skjøndt Kulden bestandig var den samme, følte vi dog mindre til den, idet vi sad med Fødderne i det varme Hø og med Tanken i det varme Italien, som vi nu rullede ned imod. De tilfrosne Vindues-Ruder begyndte at smelte, Solen brød frem, Gran-Vegetationen blev meer og meer yppig, Sneen ubetydeligere; „det gaaer mod Italien!" sagde vi, og dog frøs Postillonen udenfor, saa Kinder og Næse havde samme Farve, som Morgenskyerne.

Veien følger bestandig den brusende Flod; Fjeldene

rundt om ere ikke høie, og have et forunderligt hensmuldrende Udseende; de synes Tavler med halvudslettede Runer og Hieroglypher; ofte danne de store Vægge, der synes at holde Resterne af gamle Gravmonumenter, forfaldne og pidskede af Regn og Storm. I flere Timer altid de samme Formationer; det saae i Sandhed ud, som om man her var paa en stor Kirkegaard for den hele Adams-Slægt; det dødfødte Barn, den usleste Tigger, hver havde sit Monument; alle Slægter, alle Tider havde deres; underligt kastede mellem hverandre stode Liigtavlerne der; den grønne Busk, som skjød frem i Fjeldmuren, dannede ganske mærkeligt en levende Fjærbusk i Ridderens Hjelm, saaledes som den forvittrede Klippeblok viste ham; her stod en harniskklædt Ridder mellem vanskabte Dverge, der alle bare Pibekraver, de kunde ikke være bedre fremstillede, end Tiden med Storm og Slud her havde gjort det. I Aarhundreder forvittres ogsaa disse Billeder, men nye dannes igjen, en anden Kirkegaards Monumenter for et andet Aartusindes Afdøde; og Floden bruser fort nedenfor og nynner den samme Dødningvise.

Mod Middag vare vi i Botzen; enkelte Løvtræer havde Blade, det røde Viinløv hang endnu paa Rankerne; smukke hvide Oxer droge Bøndernes Vogne; Kirkegaarden havde malede Buegange, i Vertshuset hørtes Italiensk ligesaameget som Tydsk, og paa Bordet laae en Placat fra Theatret, der stod med store Bogstaver: Luzia di Lammermoor, tragedia lirica; vi vare ved Italien, omendskjøndt endnu paa tydsk Grund.

Italien.

I.

Indtrædelse i Italien.

Reisebilleder.

1.

Over Alperne kommer man ind i et Land, hvor Vinteren er, som en smuk Efteraarsdag i Norden, det havde den i det Mindste eengang været for mig. Sex Aar var gaaet, siden jeg forlod Italien, nu var jeg her igjen, og i det første Vertshuus paa italiensk Grund skulde Velkomst=Skaalen tømmes; men Diligencen kjørte forbi baade det første, andet og tredie Vertshuus, thi Conducteuren sov; vi gjorde viist bedst i at følge hans Exempel. Jeg skottede til den blaae Himmel, lod Kareth=Vinduet gaae ned, for dog at drikke Skaalen i denne Luft! men vore Signoraer skreg høit ved den kolde Luftning, og saa fik jeg kun nippet til den!

Det var endnu ikke Dag=Gry, da vi naaede Verona. Hôtel «della posta» er et koldt, uhyggeligt Sted, jeg fik et brolagt Værelse med tre overnaturlig store Senge; nogle Træpinde blussede paa Kaminen, men den Ild var en Slags Øienforblendelse, den varmede ikke det mindste; saa gik jeg til Sengs og sov — sov, til Solen skinnede ind af Vinduet. Jeg steg op og drak dens Straaler,

og i Grunden, disse vare den kosteligste Drik, Italien kunde bringe! Men jeg vilde have mere Sol, og derfor gik jeg udenfor, og da jeg her fik mere, vilde jeg have den stærkere endnu. Det gaaer med Soldrankere, som med de Andre, der drikke, de vil altid have mere, de vil altid have det stærkere.

Solen skinnede paa Scaligernes prægtige Marmor-Grav, paa Romeo og Julies Sarcophag, paa det store Amphitheater, jeg saae det Altsammen, men Italiens Sol skinnede endnu ikke ind i mit Hjerte med den Glands, som alle Erindrings-Billederne havde.

Vi steg op til Castellet, for at nyde den prægtige Udsigt over den gamle By og den brusende Flod, og heroppe aabenbarede sig først Italien! — ja, man vil lee af denne Aabenbarelse, men Sandhed er det: hele Terrainet, hvor Aabenbarelsen fandt Sted, var vistnok kun nogle faa Alen; det var i et langt grønt Salatbed! kun grøn Salat, men den var i fri Luft, i et stærkt Sollys, og Solens varme Straaler faldt tilbage fra en gammel Muur, der var ganske overgroet med Vedbende! — Her var grønt, her var varmt, og dog skrev man den 7de December!

Den fattige, grønne Salat her i den frie Luft i Læ og Solskin var som Drapperi for den Throne, fra hvilken Italiens Majestæt hilsede mig og raabte: „Velkommen!"

2.

Man talte kun om Krigen, den forventede Krig, Frankrig snart vilde føre med Tydskland. Der var paa Veien en Færdsel og Bevægelighed, men ogsaa denne tydede paa Krig; den ene Rustvogn med Munition fulgte efter den anden, ledsaget af ridende østerrigske Soldater, alle drog de, som vi, mod Mantua, den berømte, store Fæstning.

„Jeg skal tilbage om otte Maaneder," sagde en Nordtydsker i samme Vogn, som jeg, „netop samme Vei

tilbage! det seer trøsteligt ud, hvorledes slipper man igjennem de fjendtlige Rækker."

„Jeg boer her paa Sletten, i den lille By Villa franca!» sukkede en Dame, „vi ere der kun nogle Timer fra Mantua. Der forestaaer os skrækkelige Dage."

Jeg blev alvorlig stemt; dog i store Livs-Tilfælde, hvor jeg selv aldeles Intet kan udrette, har jeg Tyrkens faste Tro paa det styrende Forsyn, jeg veed, der skeer, hvad der skal skee! her vendte mine Tanker sig til mine Kjære i Hjemmet, de bedste Lysbilleder dukkede op i min Sjæl.

Det var blevet Aften, det var en klar, blaa Luft, Maanen skinnede, det var saa stille, ganske, som paa en smuk Efteraarsaften i Danmark. Mantua laae foran os! Mantua, sagde man, og jeg var ganske i Danmark, og det ikke blót i Tankerne, men i Omgivelsen. Jeg saae en stor, klar Indsø, og den syntes i Maanelyset omgivet af Skove, der fortonede sig i en egen Blaahed; den store Lombarder-Slette, denne Sø og Skovene, som egentligt ikke vare, men syntes at være, bragte mig pludselig til Hjemmet, der kom Taarer i mine Øine; kald det ikke Hjemvee — thi jeg var hjemme.

Man siger, at Sorgen sætter sig bag paa Mandens Hest og rider med ham, jeg troer det, men Erindringen, veed jeg, gjør det Samme, og han sidder bedre fast! Erindringen red Ranke paa mit Knæ og lagde sit Hoved til mit Hjerte.

„Husker Du," sang han, „de store, stille Søer, indesluttede af duftende Bøgeskove! husker Du den lille Sti mellem vilde Roser og høie Bregner, Aftensolens Straaler spille mellem Træets Grene, og gjøre Bladene transparente. Der ligger en gammel Ridderborg ved Søen med takket Gavl, og Storken har Rede deroppe! — der er smukt i Danmark! —"

„Husker Du den brune duftende Kløvermark, med den gamle Kjæmpegrav begroet med Brombærhække og Slaaentorne; Stenene derinde i Gravkamret skinne som Kobber, i det Aftensolen kaster sit røde Skjær derind?

Husker Du den grønne Eng, hvor Høet staaer i Stakke og udbreder en sød Lugt i den stille Luft? Fuldmaanen skinner, Karle og Piger gaae syngende hjem, med blinkende Leer. Husker Du Havet, det svulmende Hav, det blikstille Hav —! ja, der er smukt i Danmark!"

Og vi rullede ind i Mantua, rullede ind gjennem en mægtig lukket Bro! Møllehjulene bruste udenfor, — og saa vare vi i Mantuas Gader.

3.

Det var Madonnas Fest! den prægtige Kirke straalede med Lys, Billederne i Kuppelen syntes at leve, de svævede! det var, som gjorde man et Blik ind i Himlen selv; Duft af Røgelse opfyldte Kirkens Gange, Musik og Sang lød saa jublende smukt, det var Glæde, den udaandede, Glæde, som vi Nordboer ikke kunne tænke os i en Kirke, og dog, naar vi høre den her og see den andægtige knælende Mængde, føle os opløftede af. — Fra Kirken strømmede Mængden ud paa den store Plads, og tæt udenfor stod et lille Marionettheater, Trædukkerne slog Hovederne mod hinanden og fægtede med de store Arme! Dialogen blev beklappet! det var et Liv, en Lystighed.

Under Gadens høie Buegange vandrede Folk op og ned; Musik og Sang lød fra de aabne Caffeer, jeg tog Plads i en, hvor just et Kunstnerpar lod sig høre.

Manden var styg, ja vanskabt, aldeles en Dverg, Konen derimod ung og smuk; hun spillede Harpe, han Violin, hans Stemme klang deilig! det var den brillanteste Bas, saa klangfuld og bøielig; han sang med Smag og Følelse! — Alle rundt om bleve opmærksomme! Ingen læste meer i sin Avis, Ingen sladdrede med sin Nabo; det var Sang at høre, og Italienerne havde Øre for Sang.

Jeg lagde Mærke til, at den unge Kone engang saae hen paa ham med et Udtryk af Mildhed, med et saa venligt Smiil, at ved dette deres Hverdags-Liv

forekom mig som et Eventyr, hans Hæslighed en Fortryllelse, som hun godt vidste, hans ædlere „Jeg" aabenbarede jo sig i Sangen, og under denne vilde engang den hæslige Larve falde, og hun skulde see ham ung og smuk, som hun selv var.

Alle Gjester gav Ægteparret en lille Tribut; min raslede i hans Hat, idet man kaldte mig til Posthuset. Bygningen her er et ophævet Kloster; man maa gjennem Buegange, over en gammel Klostergaard og ind i Kirken, en ret stor, italiensk bygget Kirke, der nu tjener som Vogn-Remise.

Den af Maanen oplyste Luft udenfor gav saa megen Lysning i Kuppelen, at alle Omrids af denne traadte frem. Den lavere Deel af Kirken selv var saa godt som i Mørke; en stor Staldlygte hang, hvor Messingkronen før havde hængt; Diligencen og en af de nærmeste Vogne bleve herved belyste; rundt om stode Kofferter, Reisegods og Pakker. Det Hele gjorde et ubehageligt Indtryk paa mig, thi her var formeget, der mindede om et Guds-Huus. Hvor et af Altrene havde staaet, var reist et Træ-Skuur, indviet de laveste Nodvendigheder. Jeg veed ikke, med hvad Folelse Catholiken seer en saadan Forvandling af Kirke til Stald, altid har jeg tænkt mig Catholiken mere ildfuld for sin Tro, end den saalidt ceremonielle Protestant —! jeg følte mig glad ved at komme herfra. Kirkeporten aabnedes, og hvor Chordrengene havde svunget Røgelse-Karret for den knælende Mængde, trampede vore Heste, Postillonen blæste, og vi foer afsted! Fire ridende Gendarmer ledsagede os, thi Veien var ikke sikker. Snart laae Alt eensomt og stille, vi saae intet Lys mere skinne fra nogen Huus ved Veien. Vi nærmede os Floden Po, og overalt viste sig Spor af den sidste Oversvommelse. Mark og Vei var bedækket med en dyb Dynd, kun Skridt for Skridt kunde vi kjøre. Ved Flodbredden laae en eensom Færge, saa stor, at Vogn og Heste kunde kjøre ud paa den; et lille Træskuur var reist paa selve Fartøiet, og her inde brændte en stor

Ild, som vi Alle flokkedes om i den kolde Nat, medens Strømmen selv drev Fartøiet over. Alt var saa stille, vi hørte kun den pibende Lyd af Tridserne om Touget, ved hvilket vort Fartøi holdtes, i det Strømmen drev det. Seiladsen var endt; nye Gendarmer til Hest, indsvøbte i store Kapper, ventede os.

4.

Maaneskin og Sollys.

Det var efter Midnat, jeg sad i den rullende Vogn; vore ridende Soldater holdt tæt ind til den; det var det deiligste Maaneskin! en stor Stad med gamle Mure laae ligeforan; nu blev det sort Nat, vi foer ind af Porten, og atter igjen straalede Lyset. Vi vare i Modena! Som en sælsom Drøm fuld af Maaneskin staaer endnu dette Skue for mig. — Gamle Bygninger med Buegange, et prægtigt Slot med en udstrakt Plads aabenbarede sig, men Alt menneskétomt og stille; ikke fra eet Vindue skinnede et Lys ud til os; ikke eet levende Væsen bevægede sig i denne store, gamle Stad, det var ganske trolddomsagtigt. Vi holdt ved en lille Plads; midt paa den stod en muret Soile, hvis øverste Deel dannede en Slags Lanterne med Glas for, en Lampe brændte derinde; „det evige Lys" kaldes denne Slags Alter, Nat og Dag holdes Lampen tændt.

Flammen syntes i det stærke Maanelys kun et rødligt Punkt, en malet Flamme; en Qvinde indsvøbt i pjaltet Mantel sad og sov ved den; hun heldede sit Hoved op til den kolde Soiles Muurvæg, et sovende Barn laae paa Knæ med sit Hoved i hendes Skjød. Jeg stod længe og betragtede denne Gruppe, den Lilles Haand laae halv aaben paa Moderens Knæ! jeg lagde ganske sagte en Skilling i Barnets Haand, og Barnet aabnede Øinene, saae paa mig og lukkede dem øieblikkelig igjen. Hvad mon han drømte vel? — Jeg vidste, naar han vaagnede, havde Maaneskinnet lagt ham Sølv i Haanden.

Ved Sollys saae jeg Bologna; den ligger mellem frodige Viinmarker tæt under Apenninerne, der danne et grønt Gjærde, hvori hver Ranke er en Viinhave, hver Blomst en Villa eller en Kirke.

Solen spiller en stor Rolle i denne Egn, Byfolkene ynde den ikke, derfor er Alt beregnet paa at give Skygge, alle Huse danne svale Buegange; men i Viinmarken hersker Solen og modner den saftfulde Drue; selv med Stenene slutter den Forbund. Det er her i Nærheden, i Bjerget Paderno, den saakaldte bononiske Steen*) findes, hvilken har den særegne Egenskab, at den indsuger Solens Straaler og derpaa lyser i Mørke.

Jeg tænkte derpaa, da jeg i Sollys saae den store By og mit Øie faldt paa det skjæve Taarn! see, det er ogsaa en Steen=Masse, der lyser, tænkte jeg, men Lyset har denne faaet fra Dantes Divina comedia.

Jeg tænkte derpaa, da jeg besøgte den rige Kirke=gaard og betragtede de mange Marmor=Monumenter; disse ere ogsaa bononiske Stene, der faae deres Lys fra den Døde, de ere reiste over; men jeg fandt ingen, der endnu havde inddrukket noget Lys, skjøndt paa den ene læstes, at her laae en berømt Comedieskriver — og paa den anden stod, at her hvilede en Dame, der havde kunnet tale Græsk og Latin.

Jeg tænkte paa den bononiske Steen, da jeg stod for en af Byens private Bygninger og man nævnte mig Eieren. Dette Huus vil ogsaa engang udsende en Nimbus, men har den ikke ret endnu, thi Solen er oppe, Stenen inddrikker i vor Tid Straalerne — Eieren maa doe, saa kommer Glandsen — Eieren er Componisten Giacomo Rossini.

*) Spongia di Luce.

II.

En Nat paa Apenninerne.

Fra den grønne, flade Lombarder-Slette hæve sig med Løvtræer og Viinhaver Apenninerne; idet man kommer udenfor Porten af Bologna, synes det, som om Veien gik op over en storartet Haves ødelagte Terrasser, lig dem, hvilke Sagnet melder os, en Semiramis lod bygge.

Det var midt i December, Alt havde det sildige Efteraars Characteer. Viinløvet var rødt, Løvtræerne gule, kun Laurbærhækkerne stode grønne, som altid, og Pinier og Cypresser kneisede i al deres Pragt. Langsomt kjørte vi opad, altid opad; Guirlander af Viinløv hang hen over de revnede Mure; vi mødte Skarer af smukke Oxer, der havde tjent til Forspænd; deres hvide, glindsende Sider fik et rødligt Skjær af den synkende Sol.

Alt, som vi kom høiere, blev Egnen mere eensom; jeg gik alene forud. Solen var nede, og i nogle Minuter laae der en blaalig Tone over Bjergene, en Luft-Tone, der syntes ligesom at strømme ud fra Bjergene selv; ikke en Vind rørte sig, der var mildt og stille, og en Storhed i Klipperne og i den dybe Dal, der stemte Sindet til Andagt. Eensomheden i Dalen gav denne, jeg tør ikke sige, et Præg af Melancholie, nei, jeg troer det maa kaldes en Ro; det var, som om Søvnen havde sit Rige dernede; der var en Hvile, en Fred, der just forhøiedes ved den sagte Summen af Floden dybt dernede.

Veien snoede sig om Bjerget, hvor jeg gik, og snart saae jeg ingen Vogn meer, intet Menneske, jeg saae kun den dybe Dal; jeg var ene, ganske ene.

Det blev Nat; Stjernerne tændtes; de glimre mere stærkt hos os en frostklar Vinternat, men her i Bjergene er Luften langt høiere; dens fjerne Hvælving var gjennemsigtig, som om et nyt uhyre Rum begyndte bag denne.

Snart skinnede mellem Fjeldene en Lysstraale, den kom fra et Vertshuus deroppe; i den aabne Buegang brændte Lampen foran Madonnabilledet; Cameriéren, i hvidt Forklæde og Fløiels Trøie, modtog os; vi fik Plads i en stor Sal, hvis hvidgraae Vægge prangede med Navne og Indskrifter i alle europæiske Tungemaal. Men her var koldt og eensomt. Store Knipper Grene bleve kastede paa Kaminen, de blussede op i en stor Flamme og indbød os i Kreds. Hver i vort lille Selskab havde Noget at fortælle, især om den sidste store Flod-Oversvømmelse.

Efter at have nydt det dampende Aftensmaaltid, søgte hver sit Kammer; mit laae noget afsides, det var stort og eensomt, Sengen var ligesaa bred, som lang; Vievandskar hang ved Hovedgjærdet, Indskrifter fandtes paa Muren, ja ogsaa en dansk:

„Fryd Dig ved Livet i dine Dages Vaar“

havde en Landsmand skrevet! gid han maa have frydet sig. — Et fattigt Bord og to Rørstole udgjorde det øvrige Meublement.

Jeg aabnede et Vindue; store Jernstænger vare anbragte udenfor, Vinduet vendte ud til en dyb Dal; mørkt var det dernede; jeg hørte en Flod bruse; oven over mig straalede Himlen med Stjerner; jeg heldede min Pande mod Jernstangen og følte mig ikke mere ene, end jeg er det i min lille Stue i Danmark. Den, som har et Hjem i Hjemmet, kan føle Hjemvee, den, som intet har, føler sig lige meget hjemme overalt. Efter faa Minuter var min Stue her et gammelt Hjem for mig, dog jeg kjendte ikke endnu Omgivelsen.

Foruden den almindelige Indgang saae jeg en lille Dør med en Slaa for, hvor mon den førte hen. Jeg tog Metallampen, hvori de tre Væger vare tændte, jeg lod alle fem Væger brændte, trak Slaaen fra og gik paa Opdagelser.

Udenfor fandt jeg et Slags Pulterkammer; her

stode Kister, Sække, store Krukker, og paa Væggene hang gamle Klæder og Geværer. Men herfra var endnu en Udgang; jeg aabnede Døren til denne og stod nu i en lang, smal Gang; jeg fulgte den og standsede ved en Dør — skulde jeg gaae videre! jeg lyttede. Da lød derinde med Eet to Fløitetoner, en dyb og en høi skærende; efter et Mellemrum gjentoges de.

Jo længere jeg lyttede, des sikkrere var jeg paa, at det ikke kunde være fra en Fløite, disse Toner kom, — jeg løftede Træklinken, og Døren fløi op i en Fart, langt hurtigere end jeg ventede det; — Værelset var svagt oplyst af en Lampe, en gammelagtig Bonde, med et langt hvidt Haar, sad halv afklædt i en Lænestol og blæste paa Fløite.

Jeg gjorde en Undskyldning for, at jeg kom, men han lagde ikke Mærke til mig; jeg trak Døren i og vilde gaae; men den aabnedes igjen, og en ung Knøs, jeg ikke havde bemærket, spurgte mig med hviskende Stemme, hvem jeg søgte.

Den Gamle, jeg havde seet, var Husets Onkel; han var sindssvag og havde været det fra sit sextende Aar. —

Jeg vil fortælle det Lidet derom, man sagde mig. Hans Sygdom var som pustet paa ham; Ingen kjendte Grunden; han havde alt som Dreng blæst smukt paa Fløite, men fra en bestemt Nat af aldrig siden forsøgt uden disse to Toner, en dyb veemodig og en høi pibende. Disse gjentog han ideligt og det ofte flere Timer om Natten. Man havde forsøgt paa at tage Fløiten fra ham, og altid blev han da som et vildt Dyr; med Fløiten derimod sad han mild og stille. Karlen, jeg talte med, sov i Kammer med den Gamle og var vant til Fløitespillet, som man kan blive det til Perpendiklens Slag eller Kobbersmedens Hamren, naar han i en Række af Aar har været vor Nabo.

Jeg gik til mit Værelse, lukkede Døren, men jeg syntes dog at høre de to Fløitetoner; de klang, som naar langt borte Vinden bevæger Fløien paa et Taarn=

spiir! — Jeg kunde ikke falde i Søvn, min Phantasi beskjæftigede sig med den Gamle; jeg hørte Fløitetonerne, de klang, som fra en Aandeverden; naar den Gamle engang døer, vil i Nattens Stilhed Husets Folk troe at høre, som Spøgelse-Toner, hvad jeg nu hørte i Virkeligheden! — først i Morgenstunden faldt jeg i Søvn, og jeg troer samme Time, kaldte man igjen paa mig; vi skulde kjøre før Dagbrækningen. Det var Nat, da vi sad i Vognen, Bjergene foran os vare bedækkede med Snee, i Morgenrøden syntes de derfor, som om de vare gloende. Ved Pietra Mala sees kun nøgne, vilde Klipper af vulkansk Natur, og Vulkanerne ere ikke udbrændte, til Høire hvirvlede en tyk Røg ud af Fjeldkløfterne. Jeg øinede i denne Morgen to Have, som et glindsende Baand i Horizonten, til Venstre Adriaterhavet, til Høire Middelhavet; en stærk Muur er her øverst reist tæt ved Veien, for at give de Kjørende Læ mod Stormene, der komme fra Østen; før denne Muur reistes, var der tidt Dage og Nætter, at Ingen kunde vandre her, thi Storm-Englen gik over Bjergene.

„Den Gamle i Kroen,“ sagde Veturinen, „har en Nat i den værste Storm krøbet paa Bugen hen over dette Fjeld, siger man, da var han nok ikke gal endnu! han skulde og vilde ned paa den anden Side Bjerget! —“

Jeg tænkte paa den Gamle og paa Fløitetonerne. Veien gik malerisk deiligt nedad, i kjække Slange-Bugter, snart over murede Buer, altid i Læ af Bjerge, hvor Solen skinnede varmt, hvor Sneen var smeltet og Træet stod med Løv! „Deilige Italien!“ jublede vi Alle, og Veturinen knaldede med Pidsken, og Echo knaldede igjen, som han ikke kunde det.

III.

Metalsvinet.

(En Historie.)

I Byen Florents, ikke langt fra piazza del granduca løber en lille Tvergade, jeg troer den kaldes porta rossa, i denne foran en Slags Bazar, hvor der sælges Grønt, ligger et kunstigt vel udarbeidet Metalsviin, det friske, klare Vand risler ud af Munden paa Dyret, der af Ælde er ganske sortgrønt, kun Trynen skinner, som om den var poleret blank, og det er den ogsaa af de mange hundrede Børn og Lazaroner, der tage fat paa den med Hænderne og sætte deres Mund til Dyrets for at drikke. Det er et heelt Billede, at see det velformede Dyr blive omfavnet af en smuk, halvnøgen Dreng, der sætter sin friske Mund til dets Tryne.

Enhver, som kommer til Florents, finder nok Stedet, han behøver kun at spørge den første Tigger, han seer, om Metalsvinet, og han vil finde det.

Det var en sildig Vinteraften, Bjergene laae med Snee, men det var Maaneskin, og Maaneskin i Italien giver en Belysning, der er ligesaa god som en mørk Vinterdag i Norden, ja den er bedre, thi Luften skinner, Luften opløfter, mens i Norden det kolde graae Bly-Tag trykker os til Jorden, den kolde vaade Jord, der engang skal trykke vor Kiste.

Henne i Hertugens Slotshave, under Piniens Tag, hvor tusinde Roser blomstre ved Vintertid, havde en lille pjaltet Dreng siddet den hele Dag, en Dreng, der kunde være Billedet paa Italien, saa smuk, saa leende og dog saa lidende, han var sulten og tørstig, Ingen gav ham en Skilling og da det blev mørkt og Haven skulde lukkes, jog Portneren ham bort. Længe stod han drømmende paa Broen over Arno og saae paa Stjernerne, der blinkede i Vandet mellem ham og den prægtige Marmor-Bro, della Trinitá.

Han tog Veien hen til Metalsvinet, knælede halv ned, slog sine Arme om dets Hals, satte sin lille Mund til dets skinnende Tryne og drak i store Drag det friske Vand. Tæt ved laae nogle Salatblade og et Par Kastanier, det blev hans Aftensmad. Der var ikke et Menneske paa Gaden; han var ganske ene, han satte sig paa Metalsvinets Ryg, lænede sig forover, saa hans lille lokkede Hoved hvilte paa Dyrets, og før han selv vidste det, sov han ind.

Det var Midnat, Metalsvinet rørte sig, han hørte, at det sagde ganske tydeligt: „Du lille Dreng, hold Dig fast, thi nu løber jeg!" og saa løb det med ham; det var et løierligt Ridt. — Først kom de paa piazza del granduca; og Metalhesten, som bar Hertugens Statue, vrinskede høit; de brogede Vaaben paa det gamle Raadhuus skinnede som transparente Billeder, og Michel Angelos David svingede sin Slynge; det var et sælsomt Liv, som rørte sig! Metalgrupperne med Perseus og med Sabinerindernes Rov stode kun altfor levende; et Døds-Skrig fra dem gik over den prægtige, eensomme Plads.

Ved Palazzo degli Uffizi, i Buegangen, hvor Adelen under Fasten samles til Carnevals-Glæde, standsede Metalsvinet.

„Hold Dig fast!" sagde Dyret, „hold Dig fast, thi nu gaaer det op ad Trappen!" Den Lille sagde ikke endnu et Ord, halv skjælvede han, halv var han lyksalig.

De traadte ind i et langt Gallerie, han kjendte det godt, han havde været her før; Væggene prangede med Malerier, her stode Statuer og Buster, alle i det skjønneste Lys, ligesom om det var Dag, men prægtigst var det, da Døren til et af Sideværelserne gik op; ja denne Herlighed her huskede den Lille; dog i denne Nat var Alt i sin skjønneste Glands.

Her stod en nøgen, deilig Qvinde, saa smuk, som kun Naturen og Marmorets største Mester kunde forme hende; hun bevægede de smukke Lemmer, Delphiner sprang ved hendes Fod, Udødelighed lyste ud af hendes

Die. Verden kalder hende den medicæiske Venus. Paa hver Side af hende prangede Marmorbilleder, hos hvilke Aandens Liv havde gjennemtrængt Stenen; det vare nøgne, deilige Mænd; den ene hvæssede Sværdet, Sliberen kaldes han; de brydende Gladiatorer udgjorde den anden Gruppe; Sværdet hvæssedes, Kjæmperne brodes for Skjønheds-Gudinden.

Dengen var som blendet af al den Glands; Væggene straalede i Farver, og Alt var Liv og Bevægelse der. Fordoblet viste sig Billedet af Venus, den jordiske Venus, saa svulmende og ildfuld, som Titian havde favnet hende ved sit Hjerte. Det var sælsomt at see. To deilige Qvinder vare de; deres skjønne, ubeslørede Lemmer strakte de paa de bløde Hynder, deres Bryst hævede sig, og Hovedet bevægede sig, saa at de rige Lokker faldt ned om de runde Skuldre, mens de mørke Øine udtalte Blodets glødende Tanker; men ingen af alle Billederne vovede dog at træde heelt ud af Rammen. Skjønheds-Gudinden selv, Gladiatorerne og Sliberen bleve paa deres Plads, thi Glorien, som straalede fra Madonna, Jesus og Johannes, bandt dem. De hellige Billeder vare ikke Billeder længer, de vare de Hellige selv.

Hvilken Glands og hvilken Skjønhed fra Sal til Sal! og den Lille saae dem Alle; Metalsvinet gik jo Skridt for Skridt gjennem al den Pragt og Herlighed. Det ene Skue fortrængte det andet, kun eet Billede fæstede sig ret i Tanken, og meest ved de glade, lykkelige Børn, som vare derpaa, den Lille havde engang i Daglys nikket til dem.

Mange vandre vist dette Billede let forbi; og dog omslutter det en Skat af Poesi, det er Christus, som stiger ned i Underverdenen, men det er ei de Piinte, man seer om ham, nei, det er Hedningerne; Florentineren Angiolo Bronzino har malet dette Billed; meest herligt er Udtrykket af Børnenes Vished om, at de skulle i Himlen; to Smaa omfavne allerede hinanden, en Lille rækker Haanden til en anden nedenfor og peger paa sig selv, som om han sagde: „Jeg skal i Himlen!" alle

Ældre staae uvisse, haabende, eller bøie sig ydmygt bedende for den Herre Jesus.

Paa dette Billed saae Drengen længer end paa noget andet; Metalsvinet hvilte stille foran det; et sagte Suk blev hørt; kom det fra Billedet eller fra Dyrets Bryst? Drengen løftede Haanden ud mod de smilende Børn; — da jog Dyret afsted med ham, afsted gjennem den aabne Forsal.

„Tak og Velsignelse, Du deilige Dyr!“ sagde den lille Dreng og klappede Metalsvinet, der bums, bums! sprang ned ad Trappen med ham.

„Tak og Velsignelse selv!“ sagde Metalsvinet, „jeg har hjulpet Dig, og Du har hjulpet mig, thi kun med et uskyldigt Barn paa min Ryg faaer jeg Kræfter til at løbe! ja seer Du, jeg tør endogsaa gaae ind under Straalen af Lampen foran Madonnabilledet. Jeg kan bære Dig hen overalt, kun ikke ind i Kirken! men udenfor den, naar Du er hos mig, kan jeg see ind ad den aabne Dør! stig ikke ned af min Ryg, gjør Du det, da ligger jeg død, som Du seer mig om Dagen være det i porta rossa!“

„Jeg bliver hos Dig, mit velsignede Dyr!“ sagde den Lille, og saa gik det i susende Flugt gjennem Florents's Gader, ud til Pladsen foran Kirken Santa Croce!

Den store Floidør sprang op, Lysene straalede fra Altret, gjennem Kirken, ud paa den eensomme Plads.

En sælsom Lysglands strømmede ud fra et Grav-Monument i den venstre Sidegang, tusinde bevægelige Stjerner danne ligesom en Glorie om det. Et Vaabenmærke prangede paa Graven, en rød Stige i blaa Grund, den syntes at gløde som Ild. Det var Galilæi's Grav, det er et simpelt Monument, men den røde Stige i den blaa Grund er et betydningsfuldt Vaabenmærke, det er, som det var Kunstens eget, thi her gaaer altid Veien opad paa en gloende Stige, men til Himlen. Alle Aandens Propheter gaae til Himlen som Propheten Elias.

I Kirkens Gang til Høire syntes hver Billedstøtte

paa de rige Sarcophager at have faaet Liv. Her stod Michel Angelo, der Dante med Laurbærkrands om Panden; Alfieri, Machiavelli, Side ved Side hvile her disse Stormænd, Italiens Stolthed*). Det er en prægtig Kirke, langt skjønnere, om ikke saa stor, som Florents's Marmor-Domkirke.

Det var, som om Marmorklæderne rørte sig, som om de store Skikkelser end mere hævede deres Hoved og skuede i Natten, under Sang og Toner, op mod det brogede, straalende Altar, hvor hvidklædte Drenge svingede gyldne Røgelsekar; den stærke Duft strømmede fra Kirken ud paa den aabne Plads.

Drengen strakte sin Haand ud mod Lys-Glandsen, og i samme Nu foer Metalsvinet afsted; han maatte knuge sig fast til det, Vinden susede om hans Øren, han hørte Kirkeporten knage paa Hængslerne, i det den lukkedes, men idetsamme syntes Bevidstheden at forlade ham, han følte en iisnende Kulde — og slog Øinene op.

Det var Morgen, han sad, halv gledet ned af Metalsvinet, der stod, hvor det altid pleiede at staae, i Gaden porta rossa.

Frygt og Angst opfyldte Drengen ved Tanken om hende, han kaldte Moder, hun, som havde igaar sendt ham ud og sagt, at han skulde skaffe Penge, ingen havde han; sulten og tørstig var han! endnu engang tog han Metalsvinet om Halsen, kyssede det paa Trynen, nikkede til det, vandrede saa afsted, til en af de snevreste Gader, kun bred nok for et velpakket Æsel. En stor, jern-beslaaet Dør stod halv paa Klem, her gik han op af en

*) Ligeoverfor Galilæi's Grav findes Michel Angelos, paa Monumentet er anbragt hans Buste og desuden tre Figurer: Skulpturen, Malerkunsten og Architecturen; tæt ved er Dantes Grav (Liget selv findes i Ravenna); paa Monumentet sees Italien, hun peger paa Dantes colossale Statue, Poesien græder for den Tabte. Et Par Skridt herfra er Alfieris Gravmonument, der er prydet med Laurbær, Lyrer og Masker; Italien græder over hans Kiste. Machiavelli slutter her Rækken af disse berømte Store.

muret Trappe med skidne Mure og en glat Snor til Gelender, og kom til et aabent Gallerie, behængt med Pjalter; en Trappe førte herfra til Gaarden, hvor fra Brønden store Jerntraade vare trukne til alle Husets Etager, og den ene Vandspand svævede ved Siden af den anden, mens Tridsen peb og Spanden dandsede i Luften, saa Vandet klaskede ned i Gaarden. Atter gik det op ad en forfalden, muret Trappe; — to Matroser, det var Russere, sprang lystigt ned og havde nær stødt den stakkels Dreng omkuld. De kom fra deres natlige Bacchanal. En ikke ung, men yppig Qvindeskikkelse, med et kraftigt, sort Haar, fulgte. „Hvad har Du hjem?“ sagde hun til Drengen.

„Vær ikke vred!“ bad han, „jeg fik Intet, slet Intet!“ — og han greb i Moderens Kjole, som om han vilde kysse paa den; de traadte ind i Kamret: det ville vi ikke beskrive! Kun Saameget skal siges, at der stod en Hankekrukke med Kul-Ild, marito, som den kaldes, denne tog hun paa sin Arm, varmede Fingrene, og puffede Drengen med Albuen! „Jo vist har Du Penge!“ sagde hun! —

Barnet græd, hun stødte til ham med Foden; han jamrede høit! — „Vil Du tie, eller jeg slaaer dit skraalende Hoved itu!“ og hun svang Ildpotten, som hun holdt i Haanden, Drengen dukkede ned til Jorden med et Skrig. Da traadte Nabokonen ind af Døren, ogsaa hun havde sin marito paa Armen. „Felicita! Hvad gjør Du ved Barnet!“

„Barnet er mit!“ svarede Felicita. „Jeg kan myrde det, om jeg vil, og Dig med, Gianina,“ og hun svingede sin Ildpotte; den anden hævede sin parerende i Veiret, og begge Potterne foer imod hinanden, saa Skaarene, Ilden og Asken fløi omkring i Værelset; — — men Drengen var i samme Nu ude af Døren, over Gaarden og ude af Huset. Det arme Barn løb, saa han tilsidst ei kunde drage Aande; han standsede ved Kirken St. Croce, Kirken, hvis store Dør sidste Nat havde aabnet sig for ham, og han gik derind. Alt straalede;

han knælede ved den første Grav til Høire, det var Michel Angelos, og snart hulkede han høit. — Folk kom og gik, Messen blev læst, Ingen tog Notice af Drengen; kun en gammelagtig Borger standsede, saae paa ham — og gik saa bort ligesom de Andre.

Sult og Torst plagede den Lille,. han var ganske afmægtig og syg; han krob hen i Krogen mellem Væggen og Marmormonumentet og faldt i Søvn. Det var henimod Aften, da han vaagnede igjen, ved at En ruskede i ham, han foer op, og den samme gamle Borger stod foran ham.

„Er Du syg? Hvor hører Du hjemme! Har Du været her den hele Dag!" var et Par af de mange Spørgsmaal, den Gamle gjorde ham, de bleve besvarede, og den gamle Mand tog ham med sig til et lille Huus tæt ved i en af Sidegaderne; det var et Handskemagerværksted, de traadte ind i; Konen sad nok saa flittig og syede, da de kom! En lille, hvid Bologneser, klippet saa tæt, at man kunde see den rosenrøde Hud, hoppede paa Bordet, og sprang for den lille Dreng. —

„De uskyldige Sjæle kjende hinanden," sagde Konen og klappede Hunden og Drengen. Denne fik at spise og at drikke hos de gode Folk, og de sagde, han skulde have Lov til at blive Natten over; næste Dag vilde Fader Giuseppe tale med hans Moder. Han fik en lille, fattig Seng; men den var kongelig prægtig for ham, der tidt maatte sove paa det haarde Steengulv, han sov saa godt og drømte om de rige Billeder og Metalsvinet.

Fader Giuseppe gik ud næste Morgen, og det arme Barn var ikke saa glad derved, thi han vidste, at denne Gaaen ud var for at bringe ham til hans Moder, og han græd og kyssede den lille, vevre Hund, og Konen nikkede til dem begge To. —

Og hvad Besked bragte Fader Giuseppe; han talte meget med sin Kone, og hun nikkede og klappede Drengen. „Det er et deiligt Barn!" sagde hun. „Hvor han kan blive en skjøn Handskemager, ligesom Du var!

og Fingre har han, saa fine og bøielige. Madonna har bestemt ham til at være Handskemager!"

Og Drengen blev der i Huset, og Konen lærte ham selv at sye; han spiste godt, han sov godt, han blev munter, og han begyndte at drille Bellissima, det hed den lille Hund;. Konen truede med Fingrene og skjændte og var vred! — og det gik Drengen til Hjertet, tankefuld sad han i sit lille Kammer; det vendte ud til Gaden, der blev tørret Skind derinde; tykke Jernstænger vare for Vinduerne, han kunde ikke sove, Metalsvinet var i hans Tanke, og pludselig hørte han uden for: „Klask, klask! jo, det var bestemt det! han sprang hen til Vinduet, men der var Intet at see, det var alt forbi.

„Hjelp Signore at bære hans Farvekasse!" sagde Madamen om Morgenen til Drengen, idet den unge Nabo, Maleren, kom selv slæbende med denne og et stort, sammenrullet Lærred; og Barnet tog Kassen og fulgte efter Maleren, og de toge Vei til Galleriet, gik op ad den samme Trappe, han kjendte godt fra hiin Nat, han red paa Metalsvinet; han kjendte Statuer og Billeder, den deilige Marmor-Venus, og de som levede i Farver; han gjensaae Guds Moder, Jesus og Johannes.

Nu stode de stille foran Maleriet af Bronzino, hvor Christus stiger ned i Underverdenen og Børnene rundt om smile i sød Forvisning om Himlen, det fattige Barn smilte ogsaa, thi han var her i sin Himmel! —

„Ja gaae nu hjem!" sagde Maleren til ham, da han allerede havde staaet saa længe, at denne havde reist sit Staffelie! —

„Tør jeg see Eder male?" sagde Drengen, „tør jeg see, hvor I faaer Billedet herover paa det hvide Stykke!" —

„Nu maler jeg ikke!" svarede Manden, og tog sit Sortkridt frem, hurtigt bevægede Haanden sig, Øiet maalte det store Billede, og uagtet det kun var en tynd Streg, der kom, stod Christus dog svævende, som paa det farvede Billede.

„Men saa gaae dog!" sagde Maleren, og Drengen

vandrede stille hjemad — satte sig op paa Bordet og — lærte at sye Handsker.

Men den hele Dag vare Tankerne i Billedsalen, og derfor stak han sig i Fingrene, bar sig keitet ad, men drillede heller ikke Bellissima! Da det blev Aften og Gadedøren just stod aaben, listede han sig udenfor; det var koldt, men stjernelyst, saa smukt og klart, og han vandrede afsted gjennem Gaderne, hvor der allerede var stille, og snart stod han foran Metalsvinet, som han bøiede sig ned over, kyssede dets blanke Tryne, satte sig paa dets Ryg — „Du velsignede Dyr," sagde han, „hvor jeg har længtes efter Dig! vi maae i Nat ride en Tour!"

Metalsvinet laae ubevægeligt, og det friske Væld sprudlede fra Munden. Den Lille sad som Rytter, da trak Nogen ham i Klæderne; han saae til Siden, Bellissima, den lille, nøgen klippede Bellissima var det. — Hunden var smuttet med ud af Huset og havde fulgt den Lille, uden at denne mærkede det. Bellissima bjeffede, som om den vilde sige, seer Du, jeg er med, hvorfor sætter Du Dig her? — Ingen gloende Drage kunde have forfærdet Drengen mere, end den lille Hund paa dette Sted. Bellissima paa Gaden og det uden at være klædt paa, som den gamle Moder kaldte det! hvad vilde der blive af. Hunden kom aldrig ud ved Vintertid, uden at den iførtes et lille Faare-Skind, der var klippet og syet til den. Skindet kunde bindes med et rødt Baand fast om Halsen, der var Sløife og Bjelde ved, og ligeledes bandtes det under Bugen. Hunden saae næsten ud, som et lille Kid, naar den ved Vintertid i denne Habit fik Lov at trippe ud med Signora. Bellissima var med og ikke klædt paa; hvad vilde der blive af. Alle Phantasier vare forsvundne, dog kyssede Drengen Metalsvinet, tog Bellissima paa Armen, Dyret rystede af Kulde, og derfor løb Drengen, alt hvad han kunde.

„Hvad løber Du der med!" raabte to Gendarmer, han mødte, og Bellissima gjøede. „Hvor har Du stjaalet den smukke Hund?" spurgte de og tog den fra ham.

„O, giv mig den igjen!" jamrede Drengen.

„Har Du ikke stjaalet den, da kan Du sige hjemme, at Hunden kan hentes paa Vagten!" og de nævnte Stedet og gik med Bellissima.

Det var en Nød og Jammer. Han vidste ikke, om han skulde springe i Arno, eller gaae hjem og tilstaae Alt! — de vilde vist slaae ham ihjel, tænkte han. — „Men jeg vil gjerne slaaes ihjel! jeg vil døe, saa kommer jeg til Jesus og Madonna!" og han gik hjem, meest for at blive slaaet ihjel.

Døren var lukket, han kunde ikke naae Hammeren, der var Ingen paa Gaden, men en Steen laae løs, og med den dundrede han paa; „hvem er det!" raabte de indenfor! —

„Det er mig!" sagde han, „Bellissima er borte! luk mig op, og slaae mig saa ihjel!"

Der blev en Forskrækkelse, især hos Madamen, for den arme Bellissima! — hun saa strax til Væggen, hvor Hundens Drapperi skulde hænge, det lille Faareskind hang der.

„Bellissima paa Vagten!" raabte hun ganske høit! „Du onde Barn! Hvor har Du faaet ham ud! Han fryser ihjel! Det fine Dyr hos de grove Soldater!" —

Og Fatter maatte strax afsted! — og Konen jamrede og Drengen græd! — Alle Folk i Huset kom sammen, Maleren med; han tog Drengen mellem sine Knæ, spurgte ham ud, og i Stumper og Stykker fik han den hele Historie, om Metalsvinet og om Galleriet — det var ikke godt at forstaae, Maleren trøstede den Lille, talte godt for den Gamle, men hun blev ikke tilfreds, før Fatter kom med Bellissima, der havde været mellem Soldater; der var en Glæde, og Maleren klappede den stakkels Dreng, og gav ham en Haandfuld Billeder.

O, det var prægtige Stykker, comiske Hoveder! men fremfor Alt — der var lyslevende Metalsvinet selv. O, Intet kunde være herligere! ved et Par Streger stod det paa Papiret, og selv Huset bag ved var antydet.

„Hvo der dog kunde tegne og male! saa kunde man faae den hele Verden til sig!"

Næste Dag i det første eensomme Øieblik greb den Lille Blyanten, og paa den hvide Side af et af Billederne forsøgte han at gjengive Tegningen af Metalsvinet, og det lykkedes! — lidt skjevt, lidt op og ned, et Been tykt, et andet tyndt, men det var dog til at forstaae, selv jublede han derover! — Blyanten vilde kun ikke ret gaae saa lige, som den skulde, mærkede han nok; men næste Dag stod der et Metalsvin ved Siden af det andet, og det var hundrede Gange bedre; det tredie var saa godt, at Enhver kunde kjende det.

Men det gik daarligt med Handskesyningen, det gik langsomt med By-Ærinderne; thi Metalsvinet havde nu lært ham, at alle Billeder maatte kunne overføres paa Papiret, og Staden Florents er en heel Billedbog, naar man vil blade op i den. Der staaer paa piazza della Trinitá en slank Søile, og øverst paa denne staaer Retfærdigheds-Gudinden med tilbundne Øine og Vægtskaal! snart stod hun paa Papiret, og det var Handskemagerens lille Dreng, som havde sat hende der. Billedsamlingen voxte, men Alt i den var endnu døde Ting; da hoppede en Dag Bellissima foran ham! „staa stille!" sagde han, „saa skal Du blive deilig, og komme med i mine Billeder!" men Bellissima vilde ikke staae stille, saa maatte han bindes; Hoved og Hale blev bunden, den bjeffede og gjorde Spring, Snoren maatte strammes; da kom Signora!

„Din ugudelige Dreng! det arme Dyr!" var Alt, hvad hun fik sagt, og hun stødte Drengen til Side, sparkede ham med sin Fod, viste ham ud af sit Huus; ham, der var det utaknemmeligste Skarn, det ugudeligste Barn! og grædende kyssede hun sin lille, halvqvalte Bellissima!

Maleren kom idetsamme op af Trappen og — — her er Vendepunktet i Historien!

1834 var i Academia delle arte en Udstilling i Florents; to Malerier opstillede ved Siden af hinanden samlede en Mængde Tilskuere. Paa det mindste Maleri

var fremstillet en lille, lystig Dreng, der sad og tegnede; til Model havde han en lille hvid, særdeles klippet Mops, men Dyret vilde ikke staae stille og var derfor bundet med Seglgarn og det baade ved Hoved og ved Hale; der var et Liv og en Sandhed deri, som maatte tiltale Enhver. Maleren var, fortalte man, en ung Florentiner, der skulde være fundet paa Gaden som lille Barn, opdraget af en gammel Handskemager, han havde selv lært sig til at tegne; en nu berømt Maler havde opdaget dette Talent, da Drengen engang skulde jages bort, fordi han havde bundet Madamens Yndling, den lille Mops, og gjort denne til Model! —

Handskemagerdrengen var bleven en stor Maler! det viste dette Billed, det viste det større ved Siden; her var kun een eneste Figur, en pjaltet, deilig Dreng, der sad og sov paa Gaden, han heldede sig op til Metalsvinet i Gaden porta rossa*). Alle Beskuerne kjendte Stedet. Barnets Arme hvilede paa Svinets Hoved; den Lille sov saa trygt, Lampen ved Madonna-Billedet kastede et stærkt, effectfuldt Lys paa Barnets blege, herlige Ansigt. — Det var et prægtigt Maleri; en stor forgyldt Ramme omgav det, og paa Hjørnet af Rammen var hængt en Laurbærkrands, men mellem de grønne Blade snoede sig et sort Baand, et langt Sørgeflor hang ned derfra. —

Den unge Kunstner var i disse Dage — død!

IV.

Reise med Veturin.

Den sædvanlige Maade at reise paa gjennem Italien er at reise med Veturin; han arrangerer det Hele, men

---

*) Metalsvinet er en Afstøbning; Originalen er antik og af Marmor; den har Plads ved Indgangen til Galleriet i palazzo degli uffizi.

saa maa man holde, hvor han vil, spise, hvad han lader sætte paa Bordet, sove det Sted, han behager at vælge for os; Middagsmad og Logie er altid med i Accorden; men Reisen varer altid dobbelt saa længe, som naar man tager med Posten; det er ogsaa ganske characteristisk, at man, efter at være bleven enig med Manden, ikke giver ham Penge paa Haanden, men han derimod giver os! thi han er sikker paa, at vi ikke løbe fra ham, men vi kunne ikke være det med Hensyn til ham, thi bliver der ham budt en høiere Priis end den, vi have accorderet om, da tager han mod den høist Bydende og lader os blive tilbage, med hvad vi have faaet.

Sædvanlig er Afreisen bestemt, før Solen staaer op, men da Veturinen har sine Passagerer at afhente paa forskjellige Steder i Byen og ikke Alle høre til de morgenduelige, Nogle skulle først vækkes, naar han kommer, Andre staae endnu ifærd med Indpakningen, saa bliver det seent paa Morgenen, før den sidste Passageer kan komme i Vognen. Jeg hører nu til dem, der staae op midt om Natten, naar jeg skal afsted i den tidlige Morgenstund, og saaledes var jeg da ogsaa oppe her, havde Alt istand, for at forlade Florents og over Terni reise til Rom, en Reise, der med Veturinen varer hele sex Dage; Veien over Siena er derimod kortere, jeg kjendte dem begge og valgte den interessanteste, om end den længste. Klokken Tre skulde Veturinen afsted, jeg stod en Time tidligere reiseklædt og stirrede paa Koffert og Natsæk.

Jeg lod Tøiet bære ned, for at man ei skulde vente paa mig. Klokken slog halv Tre, der kom ingen Vogn, Klokken slog Fire, nu rullede det gjennem Gaderne; der kom en Veturin — men han kjørte forbi — der kom en anden — ogsaa han gik forbi — og Alt var stille!

Klokken slog Qvarteerslag og atter Qvarteerslag! Klosterklokkerne ringede til Bøn, Hotellets Klokker ringede til Opvartning. Paa Gaden kom Vogne nok, men ingen til mig. Klokken slog Fem, den slog Sex — jeg var forvisset om, at man havde glemt mig — og saa kom

Vognen. Indeni sad en svær Englænder, han havde sovet endnu, da Veturinen vilde hente ham, der sad en romersk Dame, hun havde besøgt sin Datter i „Firenza", og Afskeden havde varet en Time, sagde Veturinen, men nu skulde det gaae i Galop, naar jeg først var kommet ind.

Pidsken smeldede, vi rullede over Arno — og saa holdt vi. Det var udenfor et Kloster; nogle Geistlige kom ud; en ung, bleg Broder af Camaldulenser=Ordenen steg op i Coupeen hos mig. Han var en Englænder, kunde lidt Fransk, men det var ikke tænkeligt at faae en Samtale med ham, han læste ideligt i sin Bønnebog, slog sig for Brystet, korsede sig og lukkede imellem Øinene, som vilde han hverken have at gjøre med Træer, Bjerge eller Solen, end sige med en Kjætter, som jeg. Ethvert Folks, ja hver Sects forskjellige Maade at nærme sig Gud paa er mig hellig, jeg føler mig forlegen ved Tanken om, at min Nærværelse gjør dem mindre frie i deres Nærmelse til Gud. Saaledes ogsaa her ved Siden af denne, den ivrigste Catholik, jeg endnu havde mødt; men da jeg efterhaanden mærkede, hvor aldeles han levede i sig og sine Former, blev jeg ogsaa fri, og da han engang lukkede sin Bønnebog og skottede til Naturen, min store, hellige Bibel, pegede jeg paa den deilige Skrift, og de Sentenser, der kunde læses. Gud har jo strøet Aske paa Olietræernes grønne Hoveder, som ydmygbedende fremrakte her de graaegrønne Grene deres rige Frugt! Viinrankerne holdt hinanden fast, skjøndt Verden havde røvet dem deres tunge Druer og Vinden nu plyndrede dem for deres rødbrune Løv. „Værer ydmyge, om I end give Verden en nærende Frugt!" prædikede Olietræerne, „holder sammen i Enighed, om end Verden røver Eder Alt!" forkyndte Viinløvet — Saaledes læste jeg i min Bibel, hvad Camaldulenseren læste, veed jeg ikke! men Bibelen kan læses paa mange Maader! Inde i Vognen var Conversationen anderledes livlig! Englænderen talte Fransk med La Romana, og hun loe og oversatte paa Italiensk for sin Gemal, en

lille Abateklædt Herre, hvad Englænderen sagde. En ung Præst var fjerde Mand, det var Selskabet.

Vi kom til Incisa. Den unge Præst og den lille tynde Mand svang sig ud af Vognen, og nu kom Signora, Englænderen fulgte endnu besværligere efter med laadne Damestøvler om Fodderne, stort blaat Slag over Skuldrene og tykt uldent Tørklæde rundt om de tynde, røde Bakkenbarter; der var Noget af en Hofmands Bevidsthed og en Spekhøkers Holdning; min engelske Præst, sort klædt, med Støvleskafterne op om Beenklæderne, meget forfrossen og andægtig, vandrede strax til Kirken, vi Andre ledsagede Sir, som førte La Romana op ad den brede, smudsige Trappe til Spisestuen, der frembød fire ikke ganske hvide Vægge, et Muursteens Gulv, nogle Rørstole og et Bord, hvor Dugen havde Farve, som om den var vadsket i Kaffe-Vand. Englænderen underholdt os med at fortælle om alle de Fyrsters Saloner, han havde været i, om to Prindser, der havde siddet ved hans Seng, da han laae syg i Florents — og nu var han saa beskeden at reise med Veturin og det uden at føre Tjener med sig, thi man var jo ei i Italien for sine Folks Fornøielse! Signora neiede for hvert fornemt Navn, han nævnede, og gjentog det for sin lille Gemal, der neiede endnu dybere, og saae paa den unge Præst, der igjen neiede som han.

Nu kom Retterne, som hver af os havde bestilt, Englænderen beskuede disse, greb en Gaffel, og tog saa uden videre det bedste Stykke, han saae: „det er godt!" sagde han, og vi neiede Allesammen høfligt, Selskabet gjorde det for hans Fornemhed, jeg for hans Originalitet.

Nu tog Signora nogle smaa indbagte Sager frem, som Datteren havde givet hende med; to af de bedste Stykker præsenterede hun vor Gjest, det kunde vi ved Bordet kalde ham. „Disse Kager gjemmer jeg til i Aften!" sagde han, „de ere delicieuse!" og han svøbte dem ind i et Papir, stak det i sin Lomme og bukkede: „Men smage dem skulde man dog!" vedblev han og tog

saa et Stykke endnu fra Signora: „det er udmærket! Superbe!“ og saa tog han nok et Stykke.

Signora neiede og lo høit, jeg troer ogsaa, hun begyndte at finde ham original.

Nu bragte Vertinden ham hans Frokost, og den forsvandt, som vore Retter. Til Dessert lod Englænderen os høre en Bravour-Arie, Signora klappede og raabte Bravo, Gemalen ligesaa; Opvarteren tabte af Forskrækkelse Tallerkenen, og Englænderens Rørstol gik itu, det var dem begge To formeget hos eet Menneske. Nu gav Signora Tegn, og hendes Gemal sang saa blødt, saa døende, saa ætherisk kan jeg sige, at jeg tilsidst kun paa den zittrende Mund saae, at han endnu fornøiede os med sin Sang. Den gjorde umaadelig Lykke! Saa kom vi da i Vognen igjen. Min bedende engelske Geistlige lod sig tilsyne og krøb op hos mig; hans Frokost havde været Luften og den lille Bønnebog; han bad endnu. Pidsken smeldede, tre Stemmer inde i Vognen hævede sig i Melodie, og saa foer vi afsted. Mod Aften fik vi Regn, og snart gik Regndraaben over i Sneefløkke, der tøede strax paa den vaade leerede Vei, vi kom kun langsomt frem, mørkt blev det, og ikke var der et Huus, hvor vi kunde faae vor Lygte tændt; Signora jamrede af Frygt for Røvere og Gemalen af Frygt for at vælte; Englænderen skjeldte paa Kudsken og Kudsken paa Hestene, og saa blev det i samme Marsch, til endelig et Lys straalede os imøde, vi vare ved et eensomt Vertshuus, hvor vi gjennem Stalden steg op til Gjestestuen, forfrosne og forsultede. Det varede syv lange og syv brede, som man siger, før nogle Pinde og Qviste kom til at blusse i Kaminen, men i samme Moment kom Englænderen med sine Lagener og slog med dem en Skranke om Kaminen, „de skulle dampes ud!“ sagde han. Lagenerne fik hele Varmen. Det øvrige Selskab taalte det, jeg maatte ogsaa finde mig deri. Englænderen og jeg skulde sove i eet Værelse sammen; jeg traadte ind og fandt ham staaende paa mit Sengetæppe, som han havde bredt ud paa Gulvet, og forhøiede sit Hovedgjærde med

to af mine Hovedpuder, hvilke han uden videre havde taget til sig.

„Jeg holder ikke af at ligge lavt!“ sagde han.

„Ja, jeg ikke heller!“ svarede jeg. „De tillader!“ og jeg tog dem fra ham; han saae forbauset paa mig.

Det var en utaalelig Sovekammerat; han udbad sig en Opvartning — der tilsidst kun kunde besvares, ved at jeg gik til Sengs, jeg lod, som jeg sov, men jeg saae med halv lukkede Øine, at han arrangerede sig sin Midnats-Mad, opstillet paa en vaklende Rørstol ved Sengen.

Jeg havde længe været oppe næste Morgen, Hestene vare alt for Vognen, og endnu ventede vi Englænderen, han kunde aldrig blive færdig; Signora var ogsaa først i Begreb med at klæde sig paa! „det gaaer langsomt“ sagde Gemalen, „thi hun græder af Længsel efter at see sin Datter.“

Endelig kjørte vi.

Jeg sad igjen hos min gudelige Nabo, der korsede sig, læste i Bonnebog og fastede.

I Arezzo maatte vi gjøre Holdt, thi begge Præsterne skulde bede, og Signora maatte absolut skrifte, sagde hun.

Herfra blev Alt rundt om Olieskove. Den ene Træ-gruppe aabenbarede sig efter den anden. Olietræet ligner meest Pilen, men Grenene skyde ikke frem i stive Vidier, de bugte sig meer, Bladet er mindre, og Stammen selv seer ud, som om en Kjæmpehaand halv havde revet den fra Jorden, dreiet den rundt, og derpaa ladet den staae, sveiende i Stormen.

Over den graagrønne Olieskov hævede sig paa Klippen det gamle Castellone, een af Italiens meest skidne, men ogsaa mest maleriske Byer. Jeg veed ikke bedre at tydeliggjøre Billedet af den, end at sige, at den seer ud, som om den var opstaaet ved, at man havde taget de Huse og Krinkelkroge, der vare altfor elendige i andre Byer, og kastet dem her bag den gamle Muur, som de dog ragede ud over; disse smaa, hængende Haver ere egentlig kun Villinger af Terrasser, man har

klistret som Balkoner under et Vindue eller over en Dør, der paa Huset hvor man mindst ventede det! — En Deel af Byens Muur danner et Slags Forum for Folket, Pladsen her var ganske opfyldt af Mennesker, den steile Vei op til Byens Port vrimlede ligeledes af Ridende og Gaaende, men ingen Kirkeklokker klang, ingen Faner vaiede, ellers vilde jeg have troet, her var en stor Fest. Fra alle Side-Veie og paa Landeveien selv, hvor vi kjørte, myldrede der med Mennesker og med Sviin, store gryntende Flokke.

En tung Sky hang os over Hovedet og sendte sine Draaber; derfor udspændte de Ridende deres Paraplyer, der næsten alle vare gumlgrønne og saa colossale, at man kun saae det grønne Tag og Æselets Bagdeel, der hvor en Munk eller en Landsby-Donna red foran os. Der var en Skrigen, en Grynten og en Lystighed, jo nærmere vi kom til Vertshuset, der ligger tæt under Veien ved Byens Port. I Castellone var Svine-marked.

Signora steg baglænds ud af Vognen, netop idet en heel Hjord af Sviin blev dreven forbi, den halve Drift løb ind under Vognen, det saae ud, som „det sorte Havs“ Bølger; og Signora traadte paa det sorte Hav og gyngede paa det, som en travesteret Venus Anadyomene, hun skreg, Bølgerne skreg, og Driveren skreg. Det var et Livs-Moment for Signora.

I Vertshuset kom vi tilbords; der var en Befalen af Englænderen, en Raaben, saa at hele Huset var for-visset om, at han var en forklædt Prinds, og at der vilde vanke kongelige Drikkepenge, de hørte kun ham, de løb kun for ham, bleve udskjeldte og sparkede, og til Alt, hvad han sagde og gjorde, smilede de og bøiede sig; men han gav slet ingen Drikkepenge. „Thi jeg er meget missfornøiet!“ sagde han. „Jeg er missfornøiet med Maden, med Huset, med Opvartningen!“ og de for-bløffede Opvartere bøiede sig endnu dybere, og begge Præsterne toge Hattene af, da han steg i Vognen.

Inde i denne var der snevert og genert; her var

saa behængt med Æsker og Foderaler, at Enhver derinde maatte forholde sig besindig, skulde det gaae godt; den hele Bepakning var Englænderens, og dog, som han pralede af, betalte han Mindst af os Alle; den bedste Plads havde han taget, og kom en Æske eller en Pakke ham for nær, saa blev den skudt over til de Andre, „thi det generer, det Tøi!“ sagde han; og det gjorde det; men alle Sager vare hans egne, selv det store Foderal, han heftede hen i Nakken paa Signora.

Ved Lago del Perugia forlod vi det toskanske Gebeet og kom ind paa det pavelige. Doganen her saae ud som en forladt Staldbygning, men den ligger smukt paa Bjerg-Siden midt i en Olieskov; som udover Terrasser seer man ned til Søen; Solen kastede stærke, røde Straaler paa Træerne, smukke Bønderpiger med hvide Slør over Skuldrene drev Qvæg forbi; jeg glædede mig ved Beskuelsen af dette levende Billede, mens Dogane-Betjentene beskuede Indholdet af vore Kofferter. —

Det blev mørkt, før vi kom afsted. Veien var tung og vore Heste meget udmattede; kun langsomt gik det fremad; Veturinen sagde, at Veien her var ikke sikker, det vilde sige, vi havde ingen Røvere at frygte for, men Tyve, der kunde skjære Kofferterne bag af Vognen.

Signora græd høit.

To og To skiftedes vi nu til at gaae bag efter for at passe paa. Det var en tung, leeret Skovvei, der kun oplystes af vor tarvelige Vognlygte, nu gik det endogsaa op ad Bakke; Hestene pustede; Englænderen brummede, og Signora sukkede fra sit Hjertes dybeste Dyb.

Sildigt naaede vi Landsbyen Pasignore, der af alle Reisende betragtes som et ægte Røverhul.

To svære, karleagtige Piger, hver saae ud som en Røverbrud, kraftige og blomstrende, vartede os op i det smudsige Vertshuus. Vi fik en Suppe, som vi gav Smag ved at komme meget Salt, Ost og Peber i, vi fik kogte og derpaa stegte smaa Fisk, hver saa stor som en Finger, Vinen var eddikesuur, Druerne mugne og Brødet haardt som en Steen.

Sengene vare alle ligesaa brede, som de vare lange, de syntes indrettede til fire Personer paa langs og fire Personer paa tværs.

Udenfor skyllede Regnen ned hele Natten.

Da vi om Morgenen skulde forlade Vertshuset, og vi vilde stige ned ad den steile Steentrappe, der gik lodret gjennem to Etager, traadte vor vel indpakkede Englænder i Noget — jeg veed ei hvad — og rutsede nu fra det øverste Trin, nok saa gracios, ned ad hele Trappen, Trin for Trin, men det satte ham ikke i bedre Humeur.

Til Perugia gaaer Veien opad; vi havde faaet Oxer til Forspænd, de gik Fod for Fod, aldrig syntes vi at skulle naae den gode Stad, der er mere beromt ved Pottemagerens Søn end ved alle sine Bisper*).

Endelig vare vi der.

Gangen i Hotellet var ganske overlæsset med Vaabenskjolde, et var ophængt for hver Fyrste, der her havde tilbragt en Nat; ogsaa de danske Vildmænd fandt jeg her, de syntes især at interessere Signora, da hun hørte af mig, at de vare mine Landsmænd, og ganske naivt spurgte hun, om man i vort kolde Land gik saaledes klædt.

Den forfrosne, bedende Camaldulenser forlod os her; Ingen af os sagde han Farvel.

Nu havde jeg da endelig en god Plads, hele Coupeen var min; jeg kunde ene ret sidde og see mig om mellem de smukke Bjerge; for to Personer var virkelig denne Plads for lille.

Vi skulde afsted; vor tykke Englænder balancerede op til mig; han vilde nyde Udsigten.

Jeg forsikkrede, at Pladsen ikke var stor nok for ham; „det er ubehageligt!" sagde han og knugede sig fast, idet han bestandig gav mig Ret i, at her ikke kunde sidde To; han foreslog mig derfor at krybe ind i

---

*) Perugia er som bekjendt Raphaels Fødeby

Vognen, men jeg fortalte ham, at det var just for Naturens Skyld, jeg havde leiet denne Plads.

„Jeg bliver her ogsaa for Naturens Skyld!“ sagde han.

Vi havde kun kjørt en lille Strækning, saa lukkede han Øinene, og bad mig puffe til sig, naar der kom noget Smukt; jeg gjorde det et Par Gange, men saa udbad han sig, at jeg kun vilde puffe, naar der kom noget ganske ualmindeligt Skjønt.

Jeg lod ham sove.

Ved Assisi, den hellige Frans's By, besøgte vi i Landsbyen Kirken del angeli, Signora skulde skrifte.

Vor Englænder lod sig alene føre om og see Mærkværdighederne, „thi han saae ikke godt i Compagnie!“ yttrede han; Munken, der førte ham om, fik hverken Penge eller Tak: „De Karle har intet Andet at gjøre!“ sagde han, da Signora gav ham en Bebreidelse; fra dette Øieblik blev Forholdet mellem dem mere koldt, fra dette Øieblik lød ikke oftere fiirstemmige Sange inde i Vognen.

Aldrig har jeg før mødt et Menneske med en saadan — ja hvad skal jeg kalde det — en saadan ubevidst Uforskammenhed; Alle skulde leve for ham, Alle indrette sig efter hans Beqvemmelighed, aldrig sagde han en Compliment, uden den forvandlede sig i hans Mund til en Grovhed. Jeg kom tilsidst i hans Selskab til at tænke paa Eventyret om den onde Stedmoder, der, efter at hendes Mands Datter var vendt tilbage fra Brønden, hvori hun havde kastet hende, og Guld og Roser sprang ud af Pigens Mund, naar hun talte, kastede sin egen onde Datter i Brønden, men da hun kom op, var hun endnu værre end før, og ved hvert Ord sprang en Frø eller en Fiirbeen ud af Munden. Jo mere jeg saae paa Englænderen, jo mere jeg hørte ham tale, blev jeg vis paa, at han var en kjødelig Broder til Stedmoderens onde Datter.

Hvor gjorde han os ikke Aftenen uhyggelig i det fredelige Spoleto; hvor Ilden brændte saa velsignet paa Kaminen, hvor Musiken lød saa smukt fra Gaden;

hvor Folket jublede udenfor Kirken „e viva Madonna! e viva Jesus Christus!"

For Solen var oppe, vare vi til Vogns igjen; og saalænge det var ret morgenkoldt, havde jeg min Plads alene. Det var graat Veir, men Bjergene vare smukke, mange Træer stode ganske grønne. Den ene lille By strax ved den anden reiste sig ovenover os, hver laae som en Sphinx paa Bjerget og syntes at spørge: „veed Du, hvad der her lever og rører sig?" — Vi foer forbi! En Tiggerkone knælede ned paa Veien for os og kyssede Jorden. Vi foer forbi! vi mødte bevæbnede Soldater, som omringede en Karre, paa hvilken fire Røvere laae lænkede, kraftige sortskjæggede Karle; en gammel Kjælling sad hos dem, hun kjørte baglænds, nikkede til os og syntes at være nok saa lystig. Vi foer forbi. —

Vi vare i Spoleto.

En skrækkelig Karl, i en skiden blaa Kappe og med en lille fedtet rød Calot paa det uredte Haar, nærmede sig vor Vogn; jeg antog ham for en Tigger og viste ham til Selskabet inde i Vognen, han nærmede sig først den ene Side af Karethen, saa den anden, men blev paa hvert Sted afviist.

„Det er en Passageer!" sagde Veturinen, „det er en Nobile fra Rom!" men vi protesterede Alle imod at have ham til Nabo! han saae aldeles ud, som salig Job, da han skrabede sig med Potteskaar.

Mennesket steg da op hos Veturinen, og nu var al Udsigt for mig spærret.

Hjemme i sin bløde Sopha drømmer man ikke om at reise saaledes i Italien; da seer man kun smukke Mennesker, da skinner Solen evig mellem Viinranker og Cypresser; Legemet føler ingen Besvær. Selv den friske Luft blev mig fordærvet af Duften fra Nobiles Klæder.

Ved næste Station overlod jeg ham Cabrioletten, satte mig ud hos Veturinen, inddrak Luft og saae paa den herlige Bjergnatur.

Veien gik i Sikfak opad monte Somma; vi havde

Oxer spændt for Vognen, Kilderne raslede mellem de store Steenblokke; enkelte Løvtræer vare ganske grønne, som i Vaaren, og hvor Træerne vare gamle og bladløse, voxte Ephen-Ranken saa frodig og frisk om Stamme og om Green, og det ud til den yderste Spids, at Træerne syntes i deres rigeste Flor; den hele Krone var et svulmende Grønt.

Smukke Piger løb langs Vognen og tilbød os Frugt. Oxedriveren sang sin Canzonette og fløitede et lystigt Mellemspil dertil. Jeg sprang af Vognen, mit Hjerte jublede ved den maleriske Skjønhed.

Nede i Bjergkløften laae Ruinerne af to Vandmøller! en stor, sort Rovfugl svang sig ud af Tykningen. Alt var vildt og eensomt, Regnskyer hang i Luften over os! Taager løftede sig sagte fra Kløfterne; kun Skridt for Skridt bevægede sig den tungtbepakkede Reisevogn.

Vetturinen erklærede, at vi ikke kom saa betids til Terni, at vi kunde besøge Vandfaldet; jeg, der paa en tidligere Reise havde seet det, resignerede, Englænderen derimod rasede, og denne Gang havde han Grund dertil. Han bandede, han støiede, Vandfaldet vilde han see.

Det var bælmørkt, da vi naaede Terni, men Manden vilde have sin Villie sat igjennem. Han lod en Fører kalde, lod to Lygter tænde, satte sig saa op paa et Æsel og forlangte at føres til Vandfaldet.

„Men De kan jo umuligt see det med to Lygter!“ sagde man ham.

„Saa kan vi tage tre!“ svarede han og red afsted.

Føreren saae meest fornøiet ud ved det Hele, det var vistnok første Gang, han selv skulde see Vandfaldet ved en saadan Belysning.

Hvorledes de bare sig ad med at stille de to eller tre Lygter ved det kjæmpehøie Fald, veed jeg ikke; men Englænderen sagde, da han kom tilbage, at Vandfaldet ved Terni ikke var Veien og al den Uleilighed værd; han havde beseet det baade for oven og for neden, men det duede ikke.

Allerede Klokken Tre næste Morgen skulde vi afsted,

thi Veien var slem, sagde Veturinen, vi havde vor længste Dagreise at gjøre, og vi maatte, før det blev mørkt, naae Nepi, da Egnen der rundt om var usikker. — En anden Veturin med sit Selskab sluttede sig til os; men vi bleve alligevel ikke mandstærke nok.

Regnen skyllede ned, Veien var dyb og tung, det var bælmørk Nat. Vi hørte en huul, stærk Lyd fra Bjergene, det var Hyrderne, der tudede i Conchylier for at samle deres Hjorder.

I Dagningen passerede vi Fjeldbyen Roccà, den ligger høist malerisk; Egnen havde Udseende af Tyrols Bjerge ved Sommertid; hver Busk, hvert Træ var grønt, Regnen havde forfrisket Græs og Blade. Epheu-Ranken snoede sig i rige Guirlander om Klipperne og om de tykke Træstammer, Byen selv hang, som en Svale-Rede paa Fjeldvæggen; den gule Tiber bugtede sig i Dybet neden under.

Vor Englænder sov, Signora gjorde det Samme; men des livligere steg de siden ud, da vi stode i Atricoli, en By, hvis Brolægning syntes at være bleven lagt, mens et Jordskjælv stod paa; Vertshuset var saa yppigt med Snavs, at jeg foretrak heller at spise i Stalden, hvor Duften dog var reel, end i disse fedtede Stuer. Udsigten derimod var mageløs deilig; Bjergene fortonede sig blaalig-grønne, Dalene udstrakte sig dybe og frugtbare. Denne Deilighed og dette Griseri —! ja man siger jo, at Intet er fuldkomment i denne Verden, men sandelig her vare begge Dele saa fuldkomne, som det kan tænkes. Englænderen var det ogsaa i sin Art; han gik paa Mad-Streiferi hos det nye Veturin-Selskab og lod sig smage de bedste Stykker, der blev sat for dem. Han blev grov mod vor godmodige, stille Geistlige, og begyndte at tale uhøvisk til Signora.

Ubehageligt Selskab, slet Veir, daarlige Veie og usle Heste, Alt var forenet for at gjøre Reisen til en Bods- og Poenitense-Reise! Solen vilde ikke skinne mig ind i Hjertet og ikke heller skinne paa Landskabet uden omkring mig; og just den Strækning, vi nu passerede,

laae i det deiligste Sollys, da jeg sidst var her; men Naturen tænkte som saa, for det Selskab der behøver jeg ikke at see godt ud, og Poeten har jo seet, hvor smukt her kan være; han har besjunget mig, han gjør det ikke bedre! og saa blev den i sit Regnveirs-Phlegma.

Veturinen erklærede nu, at Veien var for slet, til at vi ved Dag kunde naae til Nepi, det var for voveligt at kjøre her i Mørke, vi maatte derfor overnatte i Civitta Castellane.

Vi kom forbi monte Soracte, hvis Snee Horats har besjunget, og vort Natteqvarteer aabenbarede sig, med gamle buskbegroede Mure, der næsten bedækkedes af Hænge-Planterne. Vandet brusede skumhvidt over Fjeldblokkene. Civitta Castellane er en af disse i Flugten skjønne Byer, men et uhyggeligt Opholdssted.

Vi toge ind i Albergo croce di Malta, et gammelt Franciscaner-Kloster, der er gjort om til Kro. Fra Gaden kom vi lige ind i den hvælvede Stald, den saae ud, som om den før havde været en Bede-Sal; en høi, steil Trappe førte til Gjesteværelserne; Katte og Høns sprang rundt om. Dørene hang kun paa eet Hængsel, eller manglede aldeles. Fruentimmerne der i Huset sad og flettede deres lange Haar og vidste knap, om de vilde tage imod os.

Jeg gik lidt om og besaae Leiligheden, Alt var i den største Uorden; i nogle Værelser stode Senge uden Sengklæder, vaadt Tøi var ophængt paa Stænger; i andre laae sønderslagne Meubler eller der vare opstillede Krukker, med Gud veed hvad. Jeg kom ned i en snever Gaard, den omsluttedes af fire skumle Buegange; midt i Gaarden var en dyb Brønd: Flagermuus fløi i dusinviis over mit Hoved; en lille Trædør stod paa Klem, den kunde hverken skydes frem eller tilbage, jeg stak Hovedet derind, her var en fugtig, kold Kirke, jeg saae de høie Vinduer, men Alt derinde var indhyllet i Mørke; jeg var ikke alene, jeg hørte Trin; — jeg gik til Side, to sorte Mænd, med brede Hatte, som de Jesuiterne bære, kom ind i Buegangen.

»Viva Giesu sangvine!» sagde de ganske sagte, i det de gik mig forbi. Jeg fulgte langsomt efter.

Da jeg kom op, hørte jeg, at det var faldet i min Lod at dele Værelse denne Nat, enten med Nobile eller med Engelænderen, jeg protesterede derimod, tyede ind til den unge Præst, han havde faaet en Art Dueslag at sove i, og jeg spurgte, om jeg ikke kunde hos ham lave mig en Seng paa nogle Stole.

„Men jeg har nogle religiøse Ceremonier, —" begyndte han.

Jeg bad ham, at han i denne Henseende aldeles ikke vilde tænke paa mig, jeg sov øieblikkelig; — i Hast fik jeg nu et Par Stole sat ved Siden af hinanden; Præsten, Signora og Gemalen, alle Tre hjalp de mig med at slæbe Sengklæderne; det var et skrækkeligt Leie! midt under dette Arrangement kom Englænderen, blussende rød og vred, fordi jeg ei vilde sove i Selskab med ham.

„Gaaer De fra mig i dette Røverhul!" sagde han „skal jeg ligge og blive myrdet alene! Døren kan ikke lukkes! der er i Kammeret et Skab med en Trappe! der ligger i Værelset tæt ved en Munk og en Bondekarl, der see nederdrægtige ud! — Skal jeg ligge og myrdes alene! De er ingen god Kammerat! jeg skal ikke tale til Dem paa hele Reisen!"

Jeg takkede ham derfor.

Det var en uhyggelig Aften; og paa den samme, men det vidste jeg naturligviis ikke da, blev i Kjøbenhavn min Tragedie „Maurerpigen" opført første Gang. Publicum har dog vist havt det bedre end Forfatteren.

Uagtet vi vare to Veturinselskaber, der næste Morgen vilde reise sammen, raadede os dog alle Folk i Vertshuset, at tage Bedækning med til Nepi, hvor vi først kunde indtræffe ved Solens Opgang.

Alt Klokken Tre vare vi oppe; fire Rytteres Heste stampede udenfor Hotellet; Regnen skyllede ned! — Vor Englænder vilde ikke blive færdig, og da han var det,

begyndte han en Skjændescene med Vertinden, derpaa en med Camerieren.

Endelig kjørte vi; to Ryttere red forud, to bag efter; strax udenfor Byen mødte vi den romerske Diligence, der gaaer over Forli til Bologna; ogsaa den var under Bedækning.

Vi passerede en lang Bro, «ponte del cujoni,» kaldte Veturinen den og fortalte, at under denne skjulte Kjæltringerne sig, naar de saae, man havde Soldater med. Hvorvidt det var usikkert eller ei, at reise her, tor jeg ikke afgjøre, men jeg ansaae rigtignok det Hele for en Aftale mellem Vertshuus-Folkene, Veturinen og Soldaterne, disse Sidste fortjente jo en lille Drikkeskilling; hverken nu, tidligere eller senere har jeg kjendt til Overfald i Italien; man reiser vistnok ligesaa sikkert i dette Land, som i England og Frankrige.

Det var næsten lys Dag, da vi kom til Nepi, en By, der kan gjelde for et Pragt-Exemplar af Griseri og Faldefærdighed; de store Paladser saae ud, som om de stode forladte af Mennesker, og overladte kun til Rotter og Flagermuus. Spindelvæv med tykt Støv hang i alle Nicher og Kroge. Her holdt imidlertid Regnveiret op, men som en tung Bly-Kuppel hang den graa Luft over os.

Der var en forunderlig Eensomhed mellem den sidste Forgrening af Bjergene. Endelig var vi ved den sidste Station La Storta, en lille Flekke, der kun ligger nogle Timer fra Rom.

Det første og eneste Vertshuus her saae ud, som hos os en almindelig Stald; Kjøkken og Skjænkestue gaae ud i Eet. Væggene ere malede skrækkeligt med Landskaber, ganske som man seer dem i en daarlig Laterna magica, tykke Streger og Farverne gloende og gale som i en illumineret A. B. C. Bog. Al Lysningen kommer ind af Døren. Midt paa Gulvet stod en stor fiirkantet Jernkasse med Ild, og ved Siden af et Træbord og Træbænke for Gjesterne; Knipper af Bregner hang under Loftet for Fluernes Skyld, rimeligviis for

at de ikke skulde fordærve Malerierne. Høns og Flasker havde Plads paa Gulvet; Madlugt opfyldte Værelset, og man saae Alt i en let Betoning af Skorsteens-Røg. Udsigten gjennem Døren begrændsedes af en Gruus-Grav og en Mødding med levende Kalkuner; Veturin- og Pak-Vogne fyldte den øvrige Plads.

Vor Englænder gik øieblikkelig til Skorstenen, betragtede de forskjellige Retter, og tog strax, af hvad der var færdigt, det han syntes bedst om; men Madamen i La Storta dreiede sig paa sin Hæl og rev ham øieblikkelig ud af Hænderne, hvad han havde taget, i det hendes funklende Øine maalte ham fra Top til Taa; han stødte hende til Side, hun spurgte, om han var gal, og viste ham derpaa den Mad, han havde bestilt, og som endnu skinnede ganske raa i Panden. Han kneb hende i hendes fede Arm, og hun hævede sin Kjøkkenkniv.

Hendes Gemal, en lille tyk Mand, sprang til, holdt hende om Livet og løftede hende fra Gulvet; hun strittede med Kniven, og en Strøm af Ord gjennemskingrede Huset. Englænderen blev kogende rød i Ansigtet, han greb en Rørstol og holdt foran sig.

Vi fik imidlertid mæglet Fred, og nu spiste han, spiste for tre Personer; „jeg skal spise, for To!“ sagde han, „jeg skal spise, for jeg har ærgret mig! spise og dog kun betale tre Paoli!“

Vertinden forlangte imidlertid sex Paoli; Veturinen, hvis Kostgjænger Englænderen var ved alle Maaltider, jamrede høit. Vi tog Veturinens Parti, og Englænderen overfusede det arme Menneske. „Han faaer ingen Drikkepenge!“ sagde han, „jeg er misfornøiet med ham! jeg er misfornøiet med Maden! misfornøiet med Selskabet —!“

„Med Selskabet —!“ spurgte Signora.

„Ja vist!“ sagde han, „hun sladdrer altid! — snurrer —! hvor det gaaer! og hendes Mand er dum, er stum! har ingen Dannelse!“

„Ingen Dannelse!“ gjentog Signora; hun blev ganske bleg, satte Armene i Siderne, „ingen Dannelse!

— Mand! tag dit academiske Borgerbrev op af Lommen og viis ham, Du har Dannelse!"

Og hendes lille Mand var ligesaa bleg, som hun, han sagde ikke et Ord, hans Øine stirrede ganske vildt, han trak sin Tegnebog op og udfoldede et Papir, som han holdt ud for Englænderen.

„Læs!" sagde Signora, „læs, om De kan! — min Mand ingen Dannelse! — Englænder, see paa mig! ham er det, der er en raa Karl! og han siger mig, at han har levet med Prindser! — Oxer og Hunde har været hans Compagnie! maladetta —!"

„Jeg læser ikke!" skreg Englænderen, midt under hendes Tale, og slog til Papiret, satte sine Hænder i Siden, ligesom Signora, og lod sin Tunge efterligne Kalkunernes Pluddren.

I det Samme stod Vertinden ved Signoras Side; hun hævede sig paa sin ene Fod, hendes Øine lynede, hun holdt et Fad Blomkaal i Haanden, og Kaalen fløi over Englænderens Hoved. Hønsene paa Gulvet flagrede vildt omkring, jeg loe, nogle af Selskabet trommede med Fingrene paa Bordet, og et Par Damer, hørende til den anden Veturins Selskab, flygtede til Sidedøren.

Fra dette Øieblik talte Ingen meer med Englænderen; han satte sig ind i Vognen og lod, som om han sov.

Fra La Storta begynder Roms Campagne; en græsgroet Kirkegaard i det Store, det er det Billede, den frembyder. Ingen Huse, men Grav-Ruiner uden Navn ligge ved Veien; mellem de høie Tidsler dreve Hyrderne deres Hjorder af Faar.

„Neros Grav!" raabte Veturinen og pegede paa et Monument tæt ved Veien. Vi foer forbi. Jeg øinede St. Peters Kuppel! o hvor bankede mit Hjerte ved atter at gjensee Rom! jeg kjendte det grønne monte mario, vi rullede over ponte molle og indesluttedes nu af Vigniernes hvide Mure, indtil vi holdt udenfor porta del popolo.

Passene bleve afleverede, vi fik vor bulletta, en Soldat satte sig op hos den anden Veturin, medens

Officeren bød os følge efter den til Doganen; vi fulgte.

„Ikke til Doganen!" var det første Ord, vor Englænder sagde; han raabte det ud af Vognen, han befalede, at den skulde kjøre med ham til et Hotel, thi han vilde ikke lade trække om med sig efter Soldater-Bud.

„Til Doganen!" raabte vi Alle, og Veturinen kjørte derhen.

I Englænderens Koffert fandtes mellem Klæderne en Mængde Stumper af Voxlys. „Dem har jeg fra Verthusene, jeg har ligget i, de staae betalte paa Regningen, og jeg tager med, hvad mit er."

Her skiltes vi.

V.

Ankomst til Rom.

Rom er vistnok den eneste By, i hvilken en Fremmed uden Familie-Bekjendtskaber kan voxe fast og blive som hjemme; et stille Sind vil her kunne leve saa eensomt og affondret, som det ønsker sig det, og den meest urolige Aand vil finde Afvexlinger nok, thi her kommer ikke en Dag, uden den jo bringer noget Nyt for Øie og Tanke.

Man bør leve et heelt Aar i Rom, for ret at opfatte Billedet af denne Verdens-Stad, der ved hver Aarstid faaer sin særegne Colorit. Det er ligesaa interessant at see Rom i Høst, naar de dandsende Piger komme fra Viin-Markerne, som det er interessant at see den i Carnevals-Dagene, naar de lystige Masker opfylde Gaderne. Man skal være i Rom, naar Sneen ligger paa Bjergene og Skildvagten staaer paa sin Post med Ildgryde foran sig, mens de barbenede Drenge sætte Fødderne paa Isen og sige den brænder; man skal være i Rom i den glødende Solhede, naar det kjølige Vandspring om Aftenen samler de syngende Skarer om sig.

Den Reisende nordfra, der, i det han ruller ind i

Byen, troer, at han skal see et Sted, der erindrer ham om Nürnberg, eller frembyder et endnu ældre Præg, bliver høist overrasket ved det muntre Skue, den smukke Regelmæssighed, det høist Moderne, der viser sig. Man seer strax en stor, smuk Plads med Obelisk og Springvand, elegante Hoteller, herlige Terrasser med nyligt huggede Statuer og Basreliefs; unge duftende Akasier danne Alleer, den ene i Siksak over den anden; hele den store Verden ruller i prægtige Vogne forbi; engelske Damer og romerske Dandies vise sig til Hest; det Eneste, der skulde forstyrre Billedet af det Moderne, var maaskee, om der kom forbi et Par af Cardinalernes rødmalede, klodsede Karether, hvor Kudsk og Tjener har Paryk og trekantet Hat.

Imod Byens Port strække sig tre Gader*), den mellemste er il corso, den hvori Carneval, Veddeløb og Kjørepromenaderne finde Sted; det er en prægtig Gade med bredfliset Fortoug, Boutiker, Kirker og fremfor Alt med mange Mennesker; der ville vi kjøre opad, dreie om i een af Sidegaderne til Venstre, og vi ere da paa den saakaldte spanske Plads.

Man fortæller, at Tiberen en Gang steg saa høit, at den førte en Baad op paa denne Plads; pludselig sank Vandet, Baaden blev liggende her, netop hvor nu Vandspringet er; Michel Angelo, der skulde gjøre Tegningen til dette, tog Motiv af den strandede Baad, og derfor seer man nu midt i det runde Bassin en Baad af Steen, som Vandet vælter ud af.

Bag Fontainen reiser sig en Steentrappe, der er bred, som en heel Gade, og høi, som Nabohusene; det er den saakaldte spanske Trappe, der fører op til det franske Nonnekloster, det franske Academie samt til den smukkeste og meest besøgte Promenade.

Engang var denne Trappe meget i Vanrygte for Overfald ved Aften og Nat. Sligt er nu, efter at her er anbragt Lygter og en Soldat stillet paa Vagt, længe

---

*) Babbuino, il corso og ripetta ere de tre Gaders Navne.

ikke hørt, og dog brænde Lygterne slet, og dog sidder Soldaten om Aftenen altid inde i Skilderhuset. Ved Dag vrimler her af Tiggere med visne Lemmer, Nogle hoppe som Froer, i det de bruge Hænderne til at springe paa, Andre ligge paa langs og fremvise de syge Lemmer*).

Fra Trappens øverste Trin, ved det murede Rækværk, har man en Udsigt over det halve Rom, med dets Taarne og Kupler; men vi ville endnu ikke see dette; vi følge Gaden foran os, det er via felice, og her have to Konger deres Boliger; hvor ligge Slottene? See, der til Venstre, det smalleste Huus af dem alle, indeklemt mellem fattige Huse og selv ligesaa fattigt; to Vinduer uden Glas, kun Jernstænger, en Dør med en Hammer og Indskrift: Villa Malta. Det er Kongen af Baierns Palais i Rom. Stige vi ind, — ja, saa glemmes snart den fattige Indgang; vi ere i en prægtig Have, hvor store Laurbærhækker omfatte Gangene; Pinierne løfte deres grønne Skjærm omkring den lille Bolig, fra hvilken man seer ud over Staden paa de syv Høie, ud til de blaae Sabiner- og Albaner-Bjerge.

Den anden Konges Bolig ligger til Høire i Gaden, og seer mere ud som et Palais, uagtet Vinduerne sidde lidt uregelmæssige. En mørk Gang med Steentrappe fører op til Værelserne, der kun have Muursteens Gulv, men Vægge, der prange med herlige Billeder.

Her boer Thorvaldsen.

Vi følge den Gade, vi er i, og staae paa en stor Plads, saa ægte romersk, at ingen mere eiendommelig for Rom kan opvises. Man seer et Stykke af Capuziner-Klostret, man øiner gamle, forfaldne Mure, seer en Række usle, smaa Kjøbstedshuse og bag ved disse eet af de prægtigste Paladser, der indeslutter en Skat af Billeder. Til Høire har vi Boutiker, ægte romerske Boutiker

*) Den Første, der under dette mit nye Besøg i Rom her tilraabte mig et eccellénza! var just den Figur, jeg i „Improvisatoren" har tegnet, som Onkel Peppo, han laae her endnu med sit grinende Ansigt.

smykkede med Laurbær, Guirlander af røde og hvide Pølser, Pyramider af Ost, Mosaik af Figen og Oranger, hele Orgler af Lys. Og Alt saa smagfuldt ordnet, som var her en stor Fest.

Lampen brænder Dag og Nat foran Madonnabilledet paa Hjørnet; en Thronhimmel svæver over det, et lille Alter er nedenunder, og paa dette staae Blomsterpotter, med flagrende Silkebaand, mens Muren selv rundt om er behængt med Votivtavler: smaa Billeder, som fremstille alle de Sygdomme, alle de Ulykker, Madonna har helbredet og frelst Menneskene fra; man seer de løbske Heste, hun standsede i Flugten, man seer Børn falde i Brønden, og dog blive frelste. Det er en heel lille Udstilling af Mirakler, et heelt Gallerie af Ulykker, som tage en god Ende; paa Huset selv er ikke Plads til flere Votivtavler, og derfor ere de seneste anbragte paa Gjenboens Væg.

Men vi maae betragte Pladsen selv! midt paa den staaer en mægtig Steen-Triton, der med fulde Kjæver blæser i Conchylien, saa Vandstraalen stiger mange Alen i Solskinnet og spiller som et Prisma med Regnbue-Farver. Herlige, hvide Oxer med alenlange Horn ligge her, spændte fra Vognene; Grupper af Bønder med brogede Baand om de spidse Hatte staae og spille morra; Piger, saa kraftig skjønne, med Guldkam i det gnistrende sorte Haar, see paa et dandsende Par; Tamburinen lyder, det er lystigt at høre og see. Capuzineren, som gaaer forbi med sin Tiggerpose paa Ryggen, skotter med et Smiil til de Glade.

Ja, her ere vi ret i Rom! i dette Qvarteer boe sædvanligviis de Fremmede; her ville vi ogsaa blive og herfra gjøre vore Udflugter og see — ja, Enkeltheder kun af det Meget, der meest talende aabenbarede sig for mig.

VI.

Familien Borghese.

I Gaden il corso ligger Kirken St. Carlo; Musik og Sang lød gjennem de høie Hvælvinger, tusinde Lys bleve baaret i Procession; en forgyldt, hvid Liigkiste, med himmelblaat Laag, stod paa et høit Fodstykke, omgivet af Kandelabre med brændende Skaaler; men intet jordisk Støv laae i denne Kiste; i Kirken maria maggiore*) i Borghesernes rige Begravelse, hvilte Guendalina Borghese Talbot; her, foran den tomme Sarcophag, læstes kostbare Sjælemesser, og de Fattige græd for hende, de havde tabt.

„I de sidste Maaneder**) seilede hver Nat Døds-Englen op ad den gule Tiber, steg i Land og vandrede med Stormskridt gjennem de snevre Gader, til den Fattiges Huus og til den Riges Palads, og hvor han kom, skrev han Dødstegnet over et Hoved.

I de tause Gader om Natten, i den larmende Vrimmel om Dagen, men ikke synlig for det jordiske Øie, gik Døds-Englen op ad de snevre Muursteens Trapper og op ad de brede Marmor-Fliser.

Der ligger i via ripetta***) et lille, ubeboet Huus; en stor, aaben Bue udgjør dets to øverste Etager, saa at man fra Vinduerne i Palazzo Borghese, der vender med en Fløi ud mod den snevre Side-Gade, kan see gjennem denne Bue ud i via ripetta, see den gule Tiber, der hvor Færgen trækkes over, see den modsatte Kyst, Peters-Kirken, ja selv de fjerne Høie.

---

*) Een af Roms betydeligste og skjønneste Kirker; dens 40 joniske Søiler af græsk Marmor er fra Juno Lucinas Tempel; Loftet er forgyldt med det første Guld, der kom fra Peru til Europa.

**) 1840.

***) En af de tre lige Gader, der gaae ud fra piazza del popolo.

Det Værelse, hvorfra man har denne Udsigt i Palazzo Borghese, hører til det store Billedgallerie, der strækker sig gjennem mange Sale; her toner evig Leonello Spadas: Concert, her slukkes aldrig den røde Aftenhimmel for Loth og hans Døttre, Gerardo delle Notti malede denne fast med Aand og Flamme; Guldet regner evigt i Danaes Skjød med den mægtige Klang, Raphael kunde tildele det.

Gjennem disse Sale vandrede i Natten Døds-Englen med de store Vinger, der skjule Alt bag ved sig; Døds-Englen, paa hvis Pande Stjernen lyser, og forkynder os Udødelighed. Den kraftige, unge Død, der ingen Beenrad er, men en dristig Yngling, som kjækt overskjærer Jordlivets Traad.

Gjennem disse rige Sale vandrede Døds-Englen; Domenichinos: Sybille syntes at løfte Øinene! Cesar Borgia, som Raphael har givet Udødelighed, vilde træde ud af Rammen; — men Døds-Englen vandrede roligt fremad, op ad de brede Trapper mellem de herlige Marmorbilleder —

En Søn af Slægten Borghese viedes til Døden.

Og Sørgeflor blev heftet til det rige Vaaben, men før det blev ophængt, kom atter Døds-Englen, den søgte Moderen, som græd for sit Barn, Døds-Englen kyssede hendes Bryst, og hun var død. — Moder og Søn vare døde.

Den Fattige græd, der var Sorg i Hytten, der var Jammer i Borghesernes rige Slot; men to Sønner levede jo endnu. Og Døds-Englen kom atter, een Søn endnu maatte døe; den sidste var tilbage, men med Sorg i sit Hjerte, med Feber i sit Blod.

„Hvor er min Broder?" spurgte han, og i det samme Øieblik bar de Broderens Liig ud af Paladsets Port.

Der lød intet Svar; Døds-Englen kyssede den Spørgendes Mund; ogsaa han var død.

Der var Jammer og Nød i Borghesernes rige, prægtige Palads, den bedste, den kjærligste Moder var død, hendes tre Sønner døde; — det evige Rom fældede

Taarer, dets Digtere sang ved Harpen veemodige Qvad, eet rørte mit Hjerte, jeg synger det igjen i danske Toner:

Guendalina Borghese Talbot og hendes tre Sønner.

En Paradisets Blomst, af Troen bragt
Til Themsens Bred og plantet der i Solen,
Skjød herlig frem, dens Duft, dens Yndes Magt,
Dens Glands, Sligt findes ei hos Natviolen.

Men Kjærligheden planted' Blomsten om,
Den Blomst, som gjorde alle Hjerter glade,
Den plantedes ved Tiberen i Rom,
En himmelsk Duft gik fra dens rene Blade.

Og Duften steg, vi hørte Engle sige:
Den Blomst er ei for noget jordisk Sted,
I Lyfets Have blomstrer kun dens Lige!

En Engel saae vi da til Jorden stige,
Og rive Blomsten op — tre Skud gik med,
Tre unge Skud, de groe nu i Guds Rige.*)

---

*) Originalen lyder saaledes:

La Morte della Principessa Guendalina Borghese Talbot seguita da quella di tre suoi Figli.

Sonetto.

Presso al Tamigi un Fior di Paradiso
La Fè piantò con somma cura un giorno;
Bello ci crebbe in quel suol più d'un narciso:
Tanto era in suo candor di grazie adorno!

Quindi la Carità fiammante in viso
Del Tebro il trapiantò nel bel soggiorno,
E qui destava in tutti amore e riso
Per la fragranza che spandea d'intorno.

Ma il grato olezzo anche su in cielo ascese,
Onde averlo fra loro ebber desio
L'Alme ch'ivi si stanno al gaudio intese.

VII.

Roms Kirker.

Ja, her ere ikke færre end 328 Kirker i Staden Rom, at skildre disse vil blive ligesaa trættende, som at læse Beskrivelsen, vi indskrænke os altsaa til tre, der ligge paa samme Strøg; i disse ville vi holde vor Kirkegang.

Ovenfor den spanske Trappe have vi Kirken Trinita dei monti; hver Søndag Morgen strømmer en Skare Fremmede her hen, de ville høre Søstrene synge og musiceere. Den blinde Tigger holder med sin Ryg det tunge Dør-Forhæng i Veiret, for at Mængden des lettere kan træde ind, han rasler med sin Blikbøsse, Ingen synes at bemærke det, thi allerede lyder Sangen af de bløde Qvindestemmer, den synes at være Englenes Graad opløst i Harmonier. Ingen aandsmager Prædiken forstyrrer her Andagten, Tanken hæver sig paa Toner til Gud.

Kirken er lys og hyggelig, Solen skinner paa de gyldne, brogede Vægge. Et Gitter skiller Tilhørerne fra Nonnerne, der sidde om Altret med de fattige Smaapiger, de opdrage. Over Gittret er afbildet et brændende Hjerte, omsnoet af et Tornebaand; mon det siger: „Hjertet skal kun flamme for Gud i Jordens Torne!“ eller betyder dette: „Mit Hjerte brænder, men Klostrets Tornebaand ligger om det!“

Med livsnydende Blik stirre de Fremmede gjennem Gittret ind paa de fangne Duer! — Ak, hvad er der vel bedst, enten eensom med Gud og sig selv at sidde under den sorte Cypres i Klosterhaven, eller at høre til

---

Allora a un divin cenno Angiol partlo
  Che svelto il Fior con tre germogli, il rese
  All' amor de'beati, e in grembo a Dio.

di F. F.

de flagrende Fugle, der to og to flyve over Bjerg og Dal, hvor Nættet er spændt ud, hvor Jægeren sigter — — Spørg ikke den unge, blege Nonne! forstyr hende ei, hun har grædt sin Smerte ud og synger i Dag sin Glæde bag det sorte Gitter.

Man fortalte om een af Søstrene, der havde sjunget smukkest af dem Alle og var blegest af dem Alle. En Sondag Morgen savnede de Fremmede hende, i samme Time grov to gamle Mænd hendes Grav i Klosterhaven, og Spaden klang, den stødte mod den haarde Steen, Jorden skuffedes bort, og et Marmorbilled fra Oltids-Dage løftedes af Jorden. En deilig Bacchus, Nydelsens Gud, steg frem til Sollyset fra den Grav, der skulde modtage Een, som aldrig nød Livet. Graven kan ogsaa være ironisk! —

Fra Kirken Trinita dei monti vandre vi ned ad Gaden, dreie om Hjørnet, og vi staae foran Capuziner-Kirken. Derinde findes skjønne Billeder, i Klosteret ere kjølige Gange, de omslutte en lille Have, hvor Citron-træerne groe med Grene, tunge af Frugter; men ved Intet af Alt dette dvæle vi; nede under Kirken, dog ikke under Jorden, ere en Række Capeller, dem ville vi besøge! Solen skinner herind gjennem de gittrede Vinduer, Luften vifter frisk og reen, og dog gaae vi mellem Døde. Gulv, Loft, alle de smaa Capeller her, ere ene og alene opførte af Menneskebeen; hvorhen vi see, er Alt Knokler; de danne Rosetter, Snirkler og Billeder. Om eet Dødninghoved ere to Hofteskaaler saaledes anbragte, at de see ud som Vinger; en Throne af Knokler er reist i een af disse Been-Nicher, to smaa Børne-Skeletter*) svæve som Engle over den, dobbelte Hofteskaaler udgjøre deres Vinger. Lysekroner, ligeledes af Menneskebeen, hænge her og kunne ved et Seilgarns-Baand heises op og ned. Hænder gribe ind i hinanden og danne sælsomme Arabesker; Gulvet inde i hvert lille Capel er derimod

*) Børn af Slægten Barbarina, der i denne Kirke havde sin Familiebegravelse.

Jord, blandet med Jord fra Jerusalem. Munkenes Liig, som nedlægges her, optages igjen efter et Forløb af otte Aar; hænge Lemmerne endnu sammen, da iføres den Døde en Capuziner-Kappe og stilles op i een af Nicherne, og en Blomsterbouquet eller Bønnebog gives ham i Haanden.

Det er sælsomt at see, hvilket høist forskjelligt Udtryk der kan ligge i disse ofte mumieagtige Physiognomier. Munken, som viser om, peger tidt paa een af disse tause Skikkelser og siger: „han var min Ven og Broder her i Klostret, vi havde hinanden meget kjære! beed for os!"

Det Hele er et memento mori, man aldrig glemmer; og dog har Skuet heraf intet Uhyggeligt; det er det Forkrænkelige, vi see, det er hos os i vort Solskin, i vor friske Luft, det ligesom leger med sig selv for at mildne Dødsbilledet.

Den tredie Kirke, vi gaae til, Santa Maria degli Angeli, findes midt i Ruinerne af Diocletians Bade; disse see ud, som vare de en Deel af Byens gamle Mure; de indtage en betydelig Plads. Et Parti synes at tjene som Homagasin, et andet er forvandlet til et stort Hospitie; tæt op til dette, til en Række sønderbrudte Buer og revnede Mure, sees en Indgang, som til et Capel, man træder ind og staaer i een af Roms største og smukkeste Kirker.

Det er Diocletians Badestue, mægtige Colonner, hver af een eneste Granitblok, kneise her endnu fra hiin Tid*).

Her er i denne Kirke noget saa lifligt, saa muntert, som gik man under Piniernes Tag i det Frie, og tillige er her dog høitideligt, eensomt, ægte catholsk! Væggene prange med herlige Billeder, her er Domenichinos St. Sebastian, her er Carlo Maratis**) Christi Daab.

---

*) De 8 Colonner ere hver 16 Fod i Omkreds og 43 i Høide.

**) I den capelagtige Bygning, man træder igjennem for at komme ind i Kirken, ligger til Venstre Carlo Marati og til Høire

I ingen af de store Kirker i Rom finder man en saadan Eensomhed, som her; man seer kun et Par Fremmede vandre hen over Marmorgulvet, og en Munk drager Forhænget fra eet af de skjulte Billeder; Døren til Klostret staaer paa Klem, og har man tittet indenfor, kunde man faae Lyst at blive her; thi i Klostret, som i Kirken, sees intet Snevert, Intet som trykker. Kjølige, store Buegange omslutte en Have, der pranger med de største Cypresser, Rom har at opvise. Jeg har ingen Popler seet mere høie og frodige, end disse Træer, der her beskygge et Springvand.

Man faaer Lyst til at arbeide med Munken, der planter Urter i de smaa Haver uden for Cellerne, hver Have her synes en Løvhytte af Viinløv, og Apelsin- og Citrontræer. De varme Solstraaler spille mellem de mørkegrønne Blade og ligesom samle sig i de gyldent-skinnende Frugter.

Fra dette duftende, grønne Naturens Capel vandrer Munken ind i den store Gudskirke, bøier sit Knæ og priser sin Gud i stille Eensomhed.

Salvator Rosa; Busten af hver staaer paa den Dødes Grav; lige over for disse to Grave findes to andre, paa hvilke Grav-skrifterne forekomme mig de skjønneste og meest indholdsrige, jeg endnu har læst; de lyde saaledes:

Corpus humo tegitur,
Fama per ora volat,
Spiritus astra tenet.

den anden er ikke mindre betegnende:

Virtute vixit,
Memoria vivit,
Gloria vivet.

VIII.

Fee-Paladser i Virkeligheden.

„De gamle Guder leve endnu!" — ja, det kan man sige i et Eventyr, men i Virkeligheden —? denne er selv tidt et Eventyr.

Barnet, som læser „Tusind og een Nat", seer i Tanken de prægtigste Trolddoms-Paladser, og er lykkelig ved dem, men saa kommer den Ældre, han siger: „Sligt findes ikke i det Virkelige!" og dog findes det der. Vaticanet og Peterskirken i Rom frembyde en Storhed, en Pragt og et Skue, aldeles lig de Slotte, Phantasien har reist i den gamle østerlandske Bog. Vi kunne selv see det og vide, om de gamle Guder leve endnu.

Vi staae allerede paa Peters-Pladsen og omsluttes til Høire og Venstre af tre Rækker Soile-Gange, Kirken ligefor er i alle Forholdene saa storartet, at vi intet Maal have for den, de svare saaledes til hinanden, og til Pladsen og til det mægtige Vatican tæt ved, at vi kun sige: „ja det er en stor tre Etagers Bygning!" Men vi betragte Menneskevrimlen, der strømmer op ad Trappen, — denne har hele Bygningens Brede, — og de blive da, eftersom Øiet har opfattet Forholdene af Dør og Vinduer, kun Punkter, Dukker. Vi erkjende Storheden, uden endnu at have begrebet den.

Midt paa Pladsen staaer en Obelisk og paa hver Side et Springvand, der med Hensyn til Alt rundt om har en passende Størrelse, men vi betragte hvert for sig alene, og vi see, at de ere forbausende store. Der fortælles om en fremmed Fyrste, at han, ved Synet af den vældige Vandmasse, raabte høit: „Nu er det nok!" idet han troede, at dette usædvanlige Skue kun var til Ære for ham og ved uhyre Midler for en kort Tid gjort muligt; men Vandene bleve ved at springe, og de springe endnu med samme Rigdom. Deiligt er det at see, naar Solstraalerne male en Regnbue paa de styrtende Draaber.

Fra Pladsen gaaer man til Høire gjennem en

lukket Gang ind i Vaticanets Gaard, der paa tre Sider omsluttes af den mægtige Bygning, der har en Storhed som Peterskirken og derfor, stillet op ved den, gjør, at ingen af disse ere af den Virkning de kunde være.

Landseknegte i Middelalderens Costume, de see aldeles ud som Kloverknegt i et Spil Kort, Alle, tydske Leietropper, holde Vagt i Buegangene og i Gaarden. Om hver Etage gaaer et Gallerie, i det øverste ere Væggene malede med Landkort al fresco, Paven kan her studere de Lande, hans Fædre eengang have hersket over. Galleriet neden under er en heel Billed-Bibel, det er de saakaldte Raphaels Loger; først i de sidste Aar har man med store Vinduer tillukket de aabne Buer, Malerierne ere noget afblegede, Arabeskerne temmeligt forvittrede, ja endogsaa udkradsede af kaade Hænder eller beskrevne med Navne af Reisende, som Ingen bryde sig om. Det nederste Gallerie fører ind i den Fløi af Paladset, som Paven ikke beboer, men som omslutter Verdens rigeste og herligste Skatte.

Den hele Bygning bestaaer, som vi veed, af 22 Gaarde og 11000 Værelser, allerede det klinger eventyrligt; nogle Timers Vandring herinde er, som vare vi paa et fortryllet Slot; den dristigste Phantasi faaer her ikke Tid til at skabe sig noget Nyt, den forstummer ved at see Virkeligheden lige saa rig og dristig, som den.

Lad os vandre.

Gjennem en gittret Port træde vi ind i en Gang, der blaaner, saa lang er den, overalt i Verden, kun ikke her, kunde den kaldes et rigt Museum, Gulv og Vægge fremvise Oltids-Minder. Vi titte gjennem en Dør, og blendes af Farvepragten i de mange Sale, som her grændse til hverandre. Loft og Vægge ere overdyngede med Malerier, men ingen hefte sig i Tankerne, de gjøre en Virkning, som Farvebillederne i et Caleidoskop; det er Bibliotheket, men hvor ere Bogerne; de staae skjulte i lave hvidmalede og forgyldte Skabe*).

*) Dronning Christine af Sverrigs Bibliothek udgjør en betydelig Samling.

Vi titte ind ad en anden Dør, Lyset strømmer gjennem Glastaget, Vægge og Gulv er blankpoleret Marmor, herlige Statuer staae paa begge Sider, de synes øieblikkelig at være løste af Marmorblokkene, og dog meer end tusind Aar er det, siden de hørte Meiselen klinge. Man bør see disse Skatte ved Fakkelskjær, da synes Marmoret at faae Liv, det bevægelige Lys gjør, at Musklerne synes at svulme, Klædernes Folder at røre sig, det blege Ansigt at vinde Farve.

Men vi følge igjen den store Gang, træde op ad nogle Trin, og en Række af Sale med Oldtidens skjønneste Minder, den ene Sal rigere og herligere end den anden aabner sig for os; man bliver næsten træt af at skue, hvor kan man da beskrive; Olympens Guder leve her endnu, Muserne hilse os Dødelige; Alt er Skjønhed og Storhed.

Kun en lille Plet ville vi dvæle paa, og fra denne maa der saa sluttes til det Hele.

Vi staae i en lille Gaard, Guds klare Sol kaster her sin syvfarvede Guirlande over den høie Vandstraale, der pladsker i Marmorbasinet. Gaarden omsluttes af aabne Buer, og i disse prange verdensberømte Herligheder. Her staaer A n t i n o u s, den vaticanske A p o l l o; her vaander L a o k o o n sig i evig Smerte, omsnoet af Slangerne; her have C a n o v a s Gladiatorer og P e r s e u s Plads.

Man ligesom overvældes af det Største, Kunsten har frembragt, det er en Hvile for Tanke og Øie at kaste et Blik gjennem Vinduerne, og det Skue, som her giver Hvile, er Skuet over R o m og Campagnen til Bjergene, det er Skuet over smaa, fliselagte Gaarde eller prægtige Haver, der ved Vintertid prange i det deiligste Grønne, alle Buegange ere Laurbær, Roserne synes at vælte frem langs de høie Mure; Vandet pladsker ud af kunstige Grotter og Huler.

Skulde man ikke troe, det var et Eventyr, man drømte, og Alt er dog Virkelighed her, den underskjønne Virkelighed.

Gjennem en i ægyptisk Stiil opført Vestibule, der pranger med grandiose Sarcophager, hver af een eneste stor, kostelig Steen, træder man ind i — ja Museum kan det ikke kaldes, det er forlidt, man træder ind i een af Ægyptens Pyramider. Den hele Sal er decoreret som et af de største og prægtigste Gravkamre i Pyramiderne, Væggene ere bemalede med Colonner og tropiske Planter, Loftet hvælver sig som en Himmel, en afrikansk Stjernehimmel! den reneste, ultramarine Farve, og en Mylr af rigt forgyldte Stjerner; man føler sig i Africa, man er midt inde i Pyramiden, og rundt om sidde tause og mørke de sælsomme Gude-Billeder! I Sidekamrene staae Mumier, nogle løste af deres Døds-Svøb, andre ganske indhyllede og skjulte i de bemalede Kister.

Fra de uformelige Billeder i Steen, de grelle Farver, der mødte Øiet, gaae vi til de meest fuldendte Billeder, Kunsten kan opvise, et lille Billedgallerie, men en Skat, som den kun samles fra hundred andre, og Veien herhid fører gjennem mange Sale, nogle med de brogede gobelinske Tapeter, som Raphael gav Tegningen til, andre med Landkort og Byers Grundrids malede al fresco! det er, som om hver Sal i det uhyre Vatican vilde overbyde den anden, enten ved sine Kunstskatte eller sin Eiendommelighed.

Vi staae nu imellem de udødelige Billeder! hvorhen skulle vi vende os! til hvilket Værelse, mod hvilken Væg. Der see vi Domenichinos døende Hjeronimus, der svæver paa Skyen, Raphaels Madonna del Foglino, her er hans sidste Værk Transfigurationen. Perugino, Giulio Romano, Titian, Italiens største Mestre hilse os fra disse Vægge; underligt, som en lille Blomst fra Hverdags-Livet, pranger her mellem Glorier og Skyer et lille Dyr-Stykke af Paul Potter. Det sees tæt ved Døren, som en beskeden Gjest her i Kunstens Paradiis, men det er ingen uværdig.

Store Fløidøre aabne sig, og vi staae i Raphaels Stanzer, vandre gjennem Sale, hvis Mure eie hans

udødelige Billeder, hvilken Natur! Phantasi og Reenhed i hvert Stykke!

Og hvad er der tilbage, efter en Vandring gjennem denne Herlighed, hvad er der tilbage af Menneskeværk, der kan overraske os ved en større Rigdom og Pragt. Vi vandre gjennem tvende Sale, store Døre staae aabne til hvad vi ville kalde høie Kirker, men her ere de kun Capeller, de straale med Lys og Billeder, men vi vandre forbi, hæve et Dørteppe og staae i Peters-Kirken. Alt er Marmor, Alt er Guld og Mosaik, vi staae i Verdens største Kirke!

„Ja den er stor, men dog ikke saa stor, som jeg ventede!" siger man første Gang, man er traadt herind. Det gaaer os herinde, som i Guds Natur, Rummet er for stort, til at Øiet kan udmaale det. Forholdene ere for gigantiske, man maa først vandre Kirken igjennem, man maa see den Menneske-Masse, der syntes at fylde Pladsen, bevæge sig herinde, man maa træde hen til Marmor-Duen, som man troer at svæve i vort Øie-punkt, og da see, at vi maae hæve Haanden for at kunne berøre den.

Mosaik-Englene i Kuplen syntes os saa ubetydelige, og stige vi derop, da strække de sig flere Alen høie; derfra skue vi ned, og Altrets Kors, dybt under os, kneiser dog i en Høide, som et af Roms Paladser.

Man maa bestige Kirkens flade Tag, og naar man er her, troer man at være paa et Torv, de enkelte Kupler syntes Capeller, den største Kuppel en mægtig Kirke selv. Rundt om heroppe ere smaa Huse opførte for Haandværkerne der her ere i Arbeide; her er Ovne, her er Kalkkuler; her er en lille By; lystige Børn lege paa den store Plads og klattre op ad det høie murede Gelænder for at see ud over Rom og Campagnen til Havet og Bjergene.

I Paaske-Ugen bør man see St. Peters-Kirken, see den ved Aften og ved klart Solskin! det er aldeles som en Fortryllelse at see den saa kaldte Kuppelbelysning, thi det er ikke blot Kuplen og det høit paa denne pran-

gende Kors, der straaler med Lamper, nei det er den hele uhyre Bygning, med Colonnadegangene om Pladsen! Alt seer man i Ildcontur; Lamperne ere saa rigt fordeelte og saaledes anbragte, at hele det Architectoniske træder frem. Det er af stor Virkning, en saadan Aften at træde fra den oplyste Plads ind i selve Kirken, hvor Alt er Nat og stille, men midt under Kuplen ved Høialtret straaler en Glorie af flere hundrede Sølv-Lamper, anbragte paa Gelænderet om St. Peters Grav, vi træde hen til den og see ned i det af Guld og Sølv straalende Capel, hvor Marmorbilledet af en knælende Pave stille holder sin Bøn; der er en Fred, en Andagt i Kirkens Stilhed, i denne Oldings Skikkelse, at vi selv opfyldes deraf og føle som Catholiken en Trang, at bøie sig for den usynlige Gud.

Man maa ved Sollys gjennemvandre dette Gudstempel, naar her er eensomt og de smukke Stemmer lyde fra Sidecapellerne; man maa komme her ved de store Fester; Musiken klinger, Røgelsen dufter, tusinde Mennesker synke paa Knæ og modtage en Oldings Velsignelse. Alt straaler med Lys, Alt straaler i Guld og Farver! de berømteste Billeder, vi have seet adspredt i Rom, ere her gjengivne i Mosaik, og prange som Altertavle. Dog eet Alter herinde frembyder intet Billed; to Kjæmpe-Skikkelser i pavelig Ornat bære der en Throne. Ingen sidder paa denne, uden den usynlige Gud. Mægtige Marmorbilleder træde frem fra de glindsende Vægge*).

Men hvad betyder denne mørke Malmstatue under en Throne, der straaler med Guld og Purpur. Pavelig Vagt er opstillet paa hver Side; Folket kysser Malmfigurens Fod. Det er St. Peters Billed, engang var det Jupiters; Lynstraalen er revet ham af Haanden, nu holder han Nøglerne. I Rom leve endnu de gamle

*) Hver Statue her antyder Stifteren af en Munkeorden, vi see saaledes Propheten Elias, et brændende Hjul antyder den gloende Vogn, paa hvilken han foer til Himlen; han staaer som Repræsentant for Camaldolenser-Munkene.

Guder. Den Fremmede boier sig for dem i Museet, Folket kysser deres Fod i Kirken. De gamle Guder leve endnu, — det er Begyndelsen og Slutningen i Eventyret.

IX.

Juleaften i Rom.

Jo længer bort Svensk, Norsk og Dansk kommer fra sit Hjem, des hoiere synger Hjertet hos hver, i det de mødes.

„Vi er eet Folk, vi kaldes Skandinaver!"

Da jeg 1833 var i Rom, holdt de tre Nationer deres Juleaften i Fællesskab, som een Familie. Sang og Lystighed stemmer ikke overeens med den romerske Hoitidelighed paa Frelserens Fodselsfest, vi kunde derfor ikke være lystige inde i Byen, men vi skulde dog ikke miste vor Glæde, — ingen By er saa tolerant som Rom, — man indrømmede os et smukt Locale udenfor Byen, et stort Huus i Villa Borghese, midt i Pinie-Skoven, tæt ved det moderne Amphitheater. Vi smykkede Salen med Guirlander og Krandse, Blomsterne plukkede vi i Haven udenfor; Luften var mild og varm, det var en Juul, som naar det er Skjærsommer hjemme.

Et Juletræ skulde bringes tilveie, et Grantræ, som i Norden, men det var her en altfor kostbar Skat, vi maatte, sagde man, lade os nøie med to store Apelsintræer, der vare savede fra Roden, og stode fulde af Frugt, og denne var ikke bundet paa Grenene, nei voxet ud af dem. Vi vare henved et halvhundrede Skandinaver og mellem disse syv Damer, de bare om Panden Krandse af levende Roser, vi Mandfolk bare Krandse af Ephen! De tre Nationer havde skudt sammen til Presenter, hvilke skulde vindes ved Lodtrækning, den bedste Gevinst var

et Sølvbæger med Indskrift: „Juleaften i Rom 1833," det var de tre Nationers Gave, og hvo fik den? jeg var den Lykkelige!

Henimod Midnat brød de Ældre op og gik til Rom; Byström og Thorvaldsen var mellem disse, jeg fulgte med.

Byens Port var lukket, men for at komme ind, var der sagt os, at vi skulde slaae tre stærke Slag med Hammeren, og raabe: «gli Scandinavi!»

Jeg tænkte paa Holbergs Comedie, hvor Kilian banker paa Trojas Port, og saa tog jeg fat paa Hammeren, gav Signalet og vort Feltraab: «gli Scandinavi!» En lille Laage paa Porten aabnedes, og Een for Een krøb vi nu ind i den store Verdens-By.

De var en lystig Juul! Natten var varm og mild, som en Sommernat i Norden.

Og nu denne samme 1840. Ingen havde tænkt paa noget Jule-Arrangement! —

Enhver sad hjemme hos sig. Det var koldt Veir. Kaminilden vilde ikke opvarme mit Værelse.

Tanken fløi saa vidt omkring, den fløi mod Norden.

Nu er der, hviskede den, Juletræet tændt med hundrede brogede Lys, Børnene juble i sød Lyksalighed! nu sidde de hjemme om Bordet, synge en Sang og drikke en Skaal for Vennerne, som ere borte. Der er lystigt i Byen, der er lystigt paa Landet i de gamle Herregaarde. Gangene ere pyntede med Lys og med Graner, Tæpper ligge op ad Trapperne, de pyntede Tjenere springe travle op og ned, Musiken klinger, og Toget begynder, det gaaer til den store Dandsesal! — O, Julen er lystig i Norden!

Jeg gik bort fra det eensomme Kammer! Folk strømmede til Kirken Maria maggiora.

Endnu brændte kun nogle enkelte Lamper herinde. Mænd, Qvinder og Børn, der vare vandrede hid fra Campagnen og Bjergene, sad og laae paa Trinene op til Capeller og Altre i Sidegangene. Nogle af de

stakkels Folk vare af Træthed sovet ind, Andre læste deres Rosenkrands.

Nu tændtes Lysene. Den hele Kirke straalede i Purpur og Guld, Rogelsen duftede, Musiken lød, Sangen forkyndte „en Frelser er født, Halleluja!" De gamle Cardinaler bare Christi Krybbe paa deres Skuldre gjennem Kirkens Gange, og Folket saae en Glorie om den, stærkere end den, de tusinde Lys udsendte. Det var, som om Hyrderne sang, og som om Englene sang, og der kom Fred og Fortrøstning i Menneskets Hjerte.

X.

Tre romerske Drenge.

I det storartede Rom finder man i snevre, bugtede Gader store Paladser, der, hvis de laae paa en fri Plads, vilde erkjendes som Pragtbygninger; jeg vil med Pen og Blæk tegne et saadant, og jeg haaber, saa nøiagtigt, at man efter Tegningen gjenfinder det, naar man veed, det er i Gaden «ripetta,» det maa søges.

Høie Buegange med kunstigt udhugne Marmorsøiler indeslutte en lille, fiirkantet Gaard; Statuer staae mellem Søilerne og i Væggenes Nicher lemlæstede Marmorbilleder; Murene prange forneden med Basreliefs og foroven med colossale Hoveder af romerske Keisere. Græs og Slyngplanter hænge om Fodstykkerne og skyde frem i Folderne paa Marmorklædemonnet. Edderkoppen har spundet sin Væv som Sørgeslor imellem Guder og Keisere. I Gaarden ligge Kaalstokke, Citronskaller, sønderrevne Hylstre af Flasker; Jord har dynget sig op om Siderne af de her henstillede Marmor-Sarcophager; engang omsluttede de en af Roms Mægtige, nu gjemme de paa nogle Potteskaar, Salatblade og Jord.

Den brede Marmortrappe, som fører op til Paladsets Sale, er endnu mere smudsig end Gaarden. Barbenede, forfrosne Tiggerdrenge sidde her i Kreds; den Ene har et pjaltet Tæppe kastet, som Kappe, over Skuldrene og et Rør som Tobakspibe i Munden. Den Anden har en Fodbedækning af Klude, bundne sammen med Seilgarn; Kjolen er saa stor og vid, at den gaaer dobbelt om Knøsen, og tjener ham tillige, troer jeg, som Beenklæder. Den Tredie har Hat paa og iøvrigt en Vest, jeg troer ikke mere, uden maaskee den Tøffel, der staaer nedenfor Trinet, hører med til Paaklædningen. Alle Tre spille Kort.

Kan det interessere at kjende de tre unge Romere eller deres Familie lidt nærmere? Tilfældigviis ere omtrent Hovedpersonerne af Familien i dette Øieblik samlede paa Terrassen ved «piazza del popolo.» Her staaer en Gruppe sortskjæggede Mænd i stribede Klæder, blaae og hvide Striber; det er en kjendelig Uniform, sædvanligviis hører der en Kjæde til, men den bæres om Benene; det er romerske Slaver, som arbeide. Den Forreste, der støtter sig til Spaden, er Fader til Drengen, som bærer det lasede Tæppe som Slængkappe; ja det er Faderen! Men han er hverken Tyv eller Røver; han er kun nederdrægtig! Det er en kort Historie. For at ærgre sin Husbond er han blevet Slave. For at ærgre sin Husbond havde han Contraband i dennes Vogn; disse bleve fundne, det sørgede han selv for, thi Loven i Rom byder da, at Heste og Vogne, om end Husbonden er uskyldig, fratages ham og tilfalder Politiet. Karlen bliver Slave, men Husbonden maa daglig give femten «bajocchi» til Slavens Underholdning; det er en heel Udgivt. Er Karlen nu arbeidsom, da bestaaer ethvert af hans Fængslingsaar kun af otte Maaneder, og ham tilfalder for hans Arbeide den høieste Betaling.

Det er dette store Regnestykke, han i Hovedet løber igjennem, idet han helder sig til Spaden.

„Husbond har mistet Hest og Vogn! Husbond maa rykke ud hver Dag med Kostpenge! Jeg har fri Bolig,

altid Arbeide, den høieste Løn, og jeg er Slave med Roes! Det er maaskee mere, end min Søn bliver!"

Paa Promenaden, tæt forbi, ruller en let, lille Gig; en rig Franskmand paa nogle og tredive Aar kjører selv. Han har før været i Rom, det er otte Aar siden; nu viser han sin unge Kone om i Verdensstaden; de have netop idag seet en smuk, qvindelig Statue af Canova og beundret den, og Franskmanden kjendte disse Skjønhedsformer, der nu ere udødelige i Marmor, men han sagde det ikke. Den smukke Giuditta er Støv; hendes Søn er den anden Knøs i Kortenspillet; han svøber sig ind i sin store Kjole, ligesom Faderen svøber sig i sin rige Mantel, idet han jager hen over Promenaden.

Den tredie Lille med Hat og med Vest, ja hvor finde vi hans Forældre! dog, vi ere paa Sporet. — Under Træet paa Promenaden staaer en runken Moerlille med sin Ildpotte paa Armen; hun beder om Lidt i Madonnas Navn! Hun kan ikke være Drengens Bedstemoder, end sige hans Moder; nei, men hun er den Eneste, som kunde fortælle os Lidt om ham.

I Retning mod Engelsborg-Broen gaaer fra Peterspladsen en Gade; i denne ligger et stort Huus, i hvis Væg er en bevægelig Niche, decoreret med samme Slags Tøi, som Slaverne have i Klæder. Nichen har en blød Pude til Bund, og lader sig dreie rundt som et Skilderhuus; en stor Klokke hænger tæt ved. For ni Aar siden kom denne gamle Moerlille og lagde en lille Pakke i Nichen, dreiede den rundt, ringede paa og skyndte sig bort. Det er Hittebørnenes Hospital.

Herfra er den tredie Dreng. Den gamle Kone kunde fortælle, men hvad nyttede det til. Den unge, rige Signora er langt herfra, i det svømmende Venezia, et Mønster paa Strenghed og rene Sæder. Sønnen gaaer det jo godt! han sidder paa Marmor og spiller Trumf ud.

Det er tre Drenge til at male! Udtrykket i Øinene,

hver Bevægelse, de skidne Kort og den kjække Røgsky fra Cigarerne! det er en Gruppe.

Den forstyrres ved en Skare kalkunske Hons, som to Bønder med lange, hvide Stokke drive op ad Marmortrappen til en af de høiere Sale, hvor Kjøberen boer, og hvor de endnu nogle Dage skulle have Lov at trippe om paa FliseguIvet, under det brogede Loft, der pranger med den uddøde Slægts rige Vaaben. — —

XI.

Religiøse Skikke.

De fleste Mennesker trænge til en sandselig Indvirkning, skulle de paa bestemte Festdage og Timer kunne hæve deres Sind til Andagt; en saadan Indvirkning har den catholske Kirketjeneste, men den taber sig for meget i Ceremonivæsen; det synes her, som om Kirken feilagtigt havde opfattet Læren, at uden vi blive som Børn komme vi ikke i Himlen, thi den betragter ofte sin Menighed som Børn, der see og troe, der mere drømme end tænke.

Enhver Festlighed, jeg har seet i Rom, indesluttede en i Sandhed smuk Idee eller Tanke, men Udtalelsen af denne blev ofte, om jeg saa kan sige, for meget legemliggjort; man vilde beskueligt fremvise, hvad der kun hører hjemme i Følelsens Gebeet, og derved fremtraadte et grelt, karrikeret Billede.

Jeg troer, at alle dannede Catholiker have samme Erkjendelse, thi der, hvor min religiøse Følelse ligesom blev saaret, saae jeg aldrig nogen anden Forsamling, end Folk af den allerlaveste Classe, hvis aandelige Begreber stige ned til Barnets.

Der er unegteligt noget Smukt i, at de Christne

een Dag om Aaret mindes de første Brødre i Troen, der lede og døde for den, og med deres Blod ligesom beseglede dens Kraft og Hellighed. Catholikerne have saaledes en Fest for Martyrerne, og i Rom er en egen Kirke, en af de prægtigste, indviet dem; kun eengang aarlig aabnes den*), Alt straaler da derinde med Lys, og Gulvet, ja selv Veien did er bestroet med Grønt; men her er Intet givet for at hæve Tanken om Martyrernes Sjæles Storhed, om Kraften hos den Tro, der gav dem Mod til at opoffre Livet for den. I grelle Billeder rundt om er Martyrernes Død fremstillet; man seer en Række afskyelige Bøddel-Scener, her blive Brysterne skaarne af en Qvinde, der karter man Een ihjel, her rives Øinene ud, der bliver Een hugget itu, Led for Led, og derpaa stegt eller kogt.

Man vender sig bort fra det Skrækkelige, Tanken føler sig betynget af dette og omfatter dog dette, istedet for at opfyldes af den aandelige Storhed.

Der er noget poetisk Smukt i, at feire Julen, som Børnenes Fest; men saaledes som det skeer i Kirken Ara-celi i Rom, tilintetgjøres Ideens Skjønhed ved dens materielle Udførelse.

Et af Side-Capellerne i Kirkens venstre Gang er aldeles forvandlet til et Theater, med Coulisser, Bagtæppe og Sætstykker. Scenen danner en landlig Egn. Her sidder en Figur, forestillende Madonna, iført virkelige Klæder, paa hendes Skjød hviler, formet af Vox, Jesusbarnet, der straaler med Guld og Juveler; Joseph staaer ved hendes Side, Hyrderne bringe deres Offer; malet paa Pap pranger Gud omgivet af Engle høit i Skyerne.

Foran denne Skueplads, der er godt belyst, holde pavelige Soldater Vagt; et Bord er sat op til een af de nærmeste Piller, og paa dette stille Mødrene deres Børn, og det ganske smaa paa fem eller sex Aar, Barnet opramser da et Digt, der dreier sig om Barn-Jesus

*) Den 26 December.

eller Julen. Det skeer ikke sjeldent, at den lille Prædikant enten bliver bange og pludselig holder op eller hæver saa komisk sin lille Stemme, saa at den hele Forsamling kommer til at lee.

Det er ikke kun Een, der taler, man seer stundom to, ja tre Smaa-Piger stillede op ved Siden af hverandre og paa Vers føre en Dialog om Bambinos Deilighed.

Paa den sjette Januar culminerer denne Fest. Jeg var her dette Aar; det var en regnfuld Dag med Scirocco; den stærke Røgelse inde i Kirken var trykkende, i det den blandedes med Uddunstninger af de hvidlog-spisende Bønder og de pjaltede, stidne Tiggere. Jeg følte mig slet ikke vel herinde. Festligheden skred imidlertid fremad. En lille Pige holdt dristigt sit Foredrag paa Vers; en Messe blev afsjunget, og nu begyndte Processionen igjennem Kirken hen til den lille Skueplads; een af Munkene klattrede op paa den, tog Jesusbarnet ud af Madonnas Arm og steg derpaa ned med det, men i samme Øieblik faldt et heelt Musikchor ind med den meest lystige Musik; Bækner og Trommer lode gjennem Kirken, det var en Marsch, som i en Opera-Buffa! den skulde udtrykke Hjertets Jubel over, at Christus-Barnet nu var givet os Mennesker, men mig gjennemisnede denne Vildhed, jeg følte mig afficeret og søgte Udgangen, et Par Bønder, der her vilde gaae over Gangen, hvor Processionen skulde forbi, bleve af to kraftige Munke stødte for Brystet, saa de vege tilbage, mig, som Fremmed, lod de passere; jeg søgte Udgangen, men den hele Procession fulgte i hurtig Marsch efter og var paa den høie Trappe, ligesaa tidlig som jeg; Regnen skyllede ned. Biskoppen hævede Jesus-Barnet i sine Arme for Mængden derude! Alle sank paa Knæ; en Raaben af de nærmeste Munke: „en Paraply! en Paraply, Barnet bliver vaadt!“ lød høit for mit Øre. Jeg havde en Følelse, som om jeg gik fra et Guds-Tempel, der var vanhelliget. „Fader, forlad dem, de vide ikke, hvad de gjøre!“ bad jeg uvilkaarlig.

Kirken, Jesus, ja Guds Moder vare mit Hjerte for hellige til disse grelle Ceremonier.

En anden Festlighed maa jeg omtale, der ogsaa fra Tankens Side er christelig smuk, men som i sin Virkeliggjørelse bliver mere comisk end opbyggelig, det er den: at ogsaa Dyrene skulle have Deel i Herrens Naade og Velsignelse.

Paa en bestemt Dag, eller rigtigere, i en bestemt Uge, thi da een Dag ikke slaaer til, er Festligheden udvidet til flere Dage i Rad, fører Bonden sit Æsel, stundom endogsaa sin Griis til St. Antonii Kirke, for at de kunne blive overstænkede med Vievand og derved sikkrede mod Sygdomme og Forhexelse. Alle Heste, fra Veturin-Øgene til Pavens eget Forspænd, komme til Kirken; denne staaer aaben, og indenfor ere alle Altre besatte med Lys, Gulvet bestrøet med Grønt, Væggene fulde af Billeder, malede al fresco, men daarligt, aldeles uden Phantasi, det er Fremstillinger af den hellige Antonii Fristelses-Historie. Et Sted kommer Djævelen og banker paa hans Dør, et andet Sted staae Djævle, der gjøre Nar af Helgenens Glorie. Hele Pladsen foran Klosteret er opfyldt med Mennesker; her er Motiver for en Genre-Maler! Side om Side holde Vogne med Fremmede, der Alle staae op for at see; ridende Soldater gjøre Gaden ryddelig; nu kommer en Vogn, fyldt med Børn, der ere lyksalige over, at Hestene skulle velsignes; nu kommer en anden Vogn med et gammelt gudfrygtigt Ægtepar, der korse sig dybt, idet de gjøre Holdt foran Klosterdøren, hvor Munken staaer og med en almindelig Murerkost stænker Vievand paa Hestene; en Chordreng overrækker Kudsken et Billede af den hellige Antonius, og erholder derfor eet eller flere store Voxlys, hvilke siden indvies i Klosteret og sælges for høi Priis. Det er høist malerisk at see Bonderdrengene paa Hestene, der skulle velsignes, thi de sidde ikke midt paa Ryggen af Dyret, men de sidde ude lige over Bagbenene; brogede Baand flagre fra den spidse Hat; Trøie og Buxer ere

saa lappede, at man ikke veed, hvilket Stykke der fra første Færd hører til Klædningen.

Jeg saae denne Gang en gammel Moerlille komme trækkende med et ganske lille Æsel; det havde Silkesløife om Halen, og paa hver Bov var klistret en lille Griis af Guldpapir! Moerlille stod med stor Andagt foran Munken, neiede dybt og korsede sig. Drengene stak imidlertid med lange Pinde det lille Æsel under Halen. Soldaterne maatte komme Dyret og Moerlille til Hjelp. Lige fra Klosterdøren rider i Trav Bonden tvers over Pladsen til eet af de aabne Osterier, sætter med Dyret ind i Stuen, hvor de andre Bønder sidde om de lange Træborde og drikke, for selv at blive Dyr i Dag og faae Adgang til Velsignelsen*).

Jeg maa paa dette Sted endnu omtale en Festlighed, der vel staaer uden for de kirkelige, men dog slutter sig til disse, det er Sprogfesten i Propaganda, der gives, som det hedder: in onore dei santi re magi. Man kan med lige Ret her, alt eftersom man er i Lune, kalde Propaganda et Verdens-Academie eller en Noahs-Ark. Her opdrages til Missionærer unge Mennesker fra alle Verdens Kanter. Her ere Børn fra Californien

*) I de samme Dage føres Faarene, der ere pyntede med Sløifer og Guld, til St. Agneses Kirke, udenfor Byens Mure, og erholde der Velsignelse. Legenden fortæller fra Hedenskabets Tid om den hellige Agnese, at hun var ligesaa smuk, som uskyldig, og blev derfor, da hun ei vilde afsværge sin christne Tro, ført ind i et Huus, der var indviet Lasten; her fandt Soldater og Vagabonder de letfærdige Qvinder. Til disse blev Agnese nøgen slæbt ind i et Kammer og overgivet to raa Soldater, men i samme Øieblik, fortæller Legenden, blev hendes smukke lange Haar endnu længere, endnu tættere end før, saa at det som en Kappe hang om hendes Skuldre ned til Fødderne, og idet Soldaterne vilde lægge Haand paa hende, traadte en straalende Engel mellem dem og hende, saa de frygtede og flyede. Ubesmittet fandt hun sin Død paa Baalet. En Kirke, indviet St. Agnese, er nu reist, hvor hiint berygtede Huus laae, og et Capel i Kjælderen betegnes som det Kammer, hvori hun omsvævedes af Engelen. Kirken staaer paa Piazza navona.

til China, fra Irland til Cap; hver af disse opramse et Digt i deres Modersmaal, men man maa være en Mezzofanti, for at nyde godt af denne babelske Anthologie.

Der er noget ophoiet og glædeligt i at see, hvorvidt om Jorden den Velsignelse bringende christelige Lære finder Vei, men det gaaer Tilhørerne i Propaganda, som det gaaer Tilskuerne ved de ovenfor omtalte Ceremonier, de faae ikke Ro til at bevare det Ophoiede i Tanken, som Festen i og for sig selv kunde føde, de komme til at smile, og hvor Latteren hersker, der er Andagten borte.

Unge Mænd af Propaganda modtage ved Festligheden Cardinalerne og alle Fremmede; man anvises en Plads, og efter en Indledning, sagt paa Latin, følge nu Digte i 44 Sprog. Jo mindre af disse Tilhørerne forstaae, desmere applaudere de; saaledes hørte jeg denne Gang, at man klappede stærkest for en Æthioper og for to Chinesere; disse Sprog klang meest kaudervelske og vakte meest Latter. Under Foredraget af et tydsk Digt saae jeg to italienske Capuziner-Munke lee af dette for dem curiøse Sprog, saa at de vare nær ved at falde om paa Gulvet.

De meest forskjellige Tungemaal og Dialecter vexle her; stundom gives ogsaa en Sang, der kan være interessant, men aldrig smuk. Indtrykket af den hele Fest er som en burlesk Forestilling, man har saa godt som Intet forstaaet; og derfor leet af, hvad der klang os meningsløst.

Imidlertid læser man Aar for Aar i de tydske Aviser om den storartede Virkning af denne Fest, men Virkningen er sandelig kun den — at man leer.*)

*) Den unge Geistlige, en Tydsker, som anviste mig min Plads derinde, talte med megen Begeistring om Festligheden og gjentog flere Gange: „Ja Sligt oplever man kun i Verdens-Staden Rom!“ — Denne Yttring, der i sig selv er hoist ubetydelig, vilde jeg ikke her omtale, havde ikke en Correspondent for

Alle de ſher omtalte Skikke have gjort et ſaa dybt Indtryk paa mig, at jeg ikke kunde forbigaae dem, ihvor meget Stort og Eiendommeligt jeg forøvrigt lader ſavne i denne min Billedſamling fra Rom. Imidlertid vilde disſe Blade tynge ſom en Molleſteen, ſkulde de kunne forarge een eneſte oplyſt Catholik, men jeg kan ikke troe det, — jeg har givet Facta, og i Tanken bøier jeg mig dybt for Alt, hvad der er ſandt Helligt hos hver Troende.

XII.

Vandfaldene ved Tivoli.

Det var en af de førſte Dage i Februar, men et deiligt Solſkin, Mandeltræet ſtod i Blomſter! — En Vogn med tre Danſke*) rullede hen ad den gamle Via tiburtina, forbi Kirken St. Lorenzo; endnu i denne Aften ved Fakkelblus vilde de ſee de ſtyrtende Vande i Tivoli.

Ruiner af Oldtids-Grave og forfaldne Taarne fra Middelalderen rage frem paa den ujevne Campagne. Hyrder, i Faareſkinds Pelſe og med Madonnabilledet paa den ſpidſe af Solen gjennembrændte Hat, ſtode ved de forfaldne Mure, hvor et Baal var tændt, hvorfra den blaagraa Røg hævede ſig i Luften.

Allerede mærkede vi den giftige Stank fra den lille Flod 'Solfatare, den er kun ſom en Bæk, men dens giftige Dampe have dræbt alle friſke Spirer rundt om,

---

„Allgemeine Zeitung," i en pompøs Skildring af Propaganda-Feſten, der lagt mig den i Munden, for at viſe, hvilken Virkning denne Feſtlighed havde paa alle Fremmede.

*) Theologen Conrad Rothe, Digteren H. P. Holſt, og Forfatteren.

et svovlgunlt Skum flød ned af det fule Vand. Vi kjørte i Gallop, og snart vare vi ude af den forpestede Kreds. Floden Anio, med friske Strømme, sivgroede Bredder og et malerisk Taarn, bød os Velkommen paa Bjergenes Gebeet! Veien gik op ad og altid mellem Træer; en prægtig Olieskov ligger her foran Byen. En forunderlig Lufttone omhyllede den store, udstrakte Campagne; denne Blaahed, det Violette i Bjergene langt ude og tæt ved os det stærke Mørkegrønne i Træernes Løv var af en herlig Virkning. Solen, som gik ned, kastede et rødt Ildskjær paa Træstammerne, de syntes forgyldte; Lyden af en Sækkepibe lød under Bjergskrænten. Alt gav Billedet af en smuk sydlig Aftens yndige Ro. Med Ungdoms-Sind jublede vi alle Tre over denne Deilighed.

Solen sank ikke langt fra det Punkt i Horizonten, hvor Peters-Kuplen thronede, og strax var det mørk Aften. Vi vandrede gjennem de skumle Gader ud til den modsatte Side af Byen til albergo del Sybilla, der har sit Navn af det gamle Sybillatempel, der her er bygget op til Randen af Afgrunden ved de brusende Vande. Vi høre i vor Stue den vilde, evige Torden, som de store Cascader istemme.

Føreren tændte sin Fakkel, en Karl fulgte efter med to store Bundter Hø, de skulde antændes inde i Grotterne, foran de styrtende Vande. Det var bælmørkt i den lille Have udenfor, Fakkelskjæret oplyste kun de nærmeste Hækker. Himlen var som oversaaet med Stjerner, men de lyste ikke. Vi fulgte en smal Vei mellem Buskene, bestandig nedad, bestandig ombruset af Vandfaldene dybt under os. Det, at vi kun formaaede at see de allernærmeste Gjenstande omkring ham, der bar den brændende Fakkel, og at alt det Øvrige laae i den mørkeste Nat, gav hele Vandringen noget Eventyrligt. Ingen af os vidste, om den Afgrund, hvori vi hørte Vandet bruse, var lodret bag de nærmeste Hækker, eller selv tæt ved det Grønsvær, vi stundom betraadte.

Snart blev Veien ganske snever, den steile Klippe-

væg havde vi til Høire, Afgrunden til Venstre; Føreren vendte sin Fakkel i Græsset, saa den næsten ganske slukkedes, svingede den derpaa i Luften, og den flammede atter, beegsort Røg hvirvlede hen over Træernes glindsende Blade.

Pludselig standsede han, udstødte et vildt Raab, og pegede op imod Vertshuset. Høit paa Fjeldkanten lige over os laae det gamle, runde Sybillatempel, et Bundt Hø havde man tændt mellem Colonnerne, Luen kastede et flammende Lys paa Søiler og Mure, det saae ud, som holdtes der en Oldtids-Offring; Vandene sang jo endnu deres majestætiske Hymne med samme Tordenstemme, som i en af hine Gudinden indviede Nætter! — I eet Secund stod det hele Tempel omstraalet af det meest effectfulde Lys, og det blev igjen Nat, den mørke Nat.

Vi vandrede ad en smal Sti, Forsteninger hang i malerisk Vildhed ud over vore Hoveder; tæt ved os var en Skrænt, hvor dybt gik vel denne! Fakkellyset viste os ingen Bund, Vandet tordnede ganske nær. Vi maatte holde os ved de grønne Hækker, for ikke at styrte i Dybet. Klippeblokkene, som en naturlig Trappe, førte os snart ind i Sirenernes Grotte. Af fuldt Bryst maatte vi der tæt ved hinanden raabe, skulde den Ene forstaae den Anden. Vandfaldene styrte gjennem Grotten med næsten bedøvende Lyd. Ihast tændtes Ild i en Hob Hø, den klare Flamme oplyste Hulen, Alt drev med Vand, de phantastisk formede Klipper, det ujevne Gulv! det røde Ildskjær spillede paa den hvide Vandsøile, der med Lynets Flugt styrtede fra en uhyre Høide og atter banede sig Vei gjennem en Aabning i Klippen; Føreren kastede brændende Hø ud paa den brusende Strøm, og Høet brændte endnu, idet Vandet hvirvlede det med sig i den gabende Afgrund; et kort Øieblik viste det os den dybe Hvirvel.

Her fra een af de glatte Stene, hvor nu var anbragt en lille Tverbjælke, gled, for et Par Aar siden, en ung Englænder, og forsvandt for evig. Den nu regjerende Pave, Gregor den Sextende har, for at

ikke Byen, undergravet ved de mange Vandfald, pludselig skal styrte sammen, givet Floden Anio et nyt Afløb, der danner Cascaderne, og derved er fremstaaet et Vandfald, der i Størrelse overgaaer alle de andre. Da jeg 1834 besøgte Tivoli, var dette Værk under Arbeide, det fuldendtes to Aar senere; hvor jeg dengang gik og plukkede Blomster, bruste nu og maaskee for altid, Tivolis største Cascade. Til den vandrede vi fra Grotterne, men vi maatte først igjen op ad den ujevne, fugtige Trappe, vi maatte atter holde os i de friske Myrtegrene tæt ved Afgrunden, og i samme Nu, netop her, gik Faklen aldeles ud; den Tanke gjennemfoer mig, vi maae blive her i Nat, vi maa sætte os i disse Hækker, ikke flytte en Fod, ellers er det Døden. Her fulgte et kort, stille Øieblik, Fakkelen svingedes susende i Luften, Føreren lod den med al Kraft flyve mod Klippegrunden, og Flammen blussede svagt, snart lyste den herligt. Jodlende vandrede han nu raskere frem ad en bredere Sti. Lidt efter lidt fik Alt her Udseende af Kunstens Indvirkning; her vare stærke Rækværk, murede Trapper, steilt gik de ned ad, Faklen lyste ud over Gitteret, en Sky af Vandet, knust til Støv, hævede sig op imod os. Som den hvideste Mælk styrtede den hele Flod i det svimlende, sorte Dyb. Vi gjennemvandrede en lang Bue, i hvilken Floden havde sit nye Leie, og gjennem hvilken den med Pilens Hurtighed nærmede sig Faldet. Her var intet Rækværk, Faklen oplyste Strømmen, brændende Ho blev kastet derud, og det seilede med en Flugt, som Fuglens, det var til at svimle ved. Jeg følte alle Nerver angrebne, det kolde Vand sprang ud af min Hud, jeg maatte knuge mig op til Muren og hefte Øiet en Tid paa den faste Hvælving oven over. Det var umuligt her at gjøre sig forstaaelig for en Anden, saaledes bruste den mægtige Strøm!

En halv Time efter sad vi alle Tre oppe i et stort Kammer, rundt om det vel dækkede Bord, vi talte om Danmark, om alle vore Kjære, Skaaler bleve drukne for dem, mens Cascade og Cascateller tordnede dertil.

Det var en Aften fuld af Poesi; Arm i Arm stode vi ved det aabne Vindue, Stjernerne glimrede saa smukt, og som et hvidt Flor skimtede vi under os i Dybet de brusende Vandmasser, der istemte deres Sang saa stærkt og evigt, som ingen Digter kan synge den.

XIII.

Mine Støvler.

(En sandfærdig Fortælling.)

Der er i Rom en Gade, som kaldes via purificazione, men man kan ikke sige om den, at den er purificeret! op og ned gaaer den, Kaalstokke og gamle Potteskaar ligge strøede rundtom; Røgen staaer ud af Osteriets Dør, og Gjenboens Signora — ja jeg kan ikke gjøre ved det, men sandt er det — Gjenboens Signora ryster hver Morgen sine Lagner ud af Vinduet. I denne Gade boe mange Fremmede, men i Aar holdt Frygt for Feber og ondartede Sygdomme de fleste tilbage i Neapel og Florents. Jeg boede ganske ene i et stort Huus; ikke engang Vert og Vertinde sov her om Natten.

Det var et stort, koldt Huus med en lille vaad Have, hvori kun voxte en Ærteranke og en halv opløst Levkoi; dog i de høiereliggende Nabohaver stode blomstrende Hækker med Maanedsroser og Træer fulde af gule Citroner. Disse sidste udholdt godt den idelige Regn, Roserne derimod saae ud, som om de havde ligget otte Dage i Havet.

Aftenerne vare saa eensomme i de kolde, store Værelser, den sorte Kamin gabede mellem Vinduerne, og udenfor var Regn og Rusk. Alle Døre vare vel tillukkede med Laase og Jernskodder, men hvad hjalp det,

Vinden peb i skjærende Toner gjennem Dorsprækkerne, de tynde Pinde paa Kaminen blussede op, men de sendte ikke deres Varme langt; det kolde Steen-Gulv, de raae Mure og det høitliggende Loft syntes kun at være blevne til før Sommertiden.

Vilde jeg endelig en Gang ret have det hyggeligt, saa maatte jeg først tage uldne Reisestøvler paa, Frakke, Kappe og laaden Hue, ja saa kunde det blive ret lunt! Rigtignok blev den Side, der vendte mod Kaminen, halv stegt, men i denne Verden maa man vide at vende sig, og jeg dreiede mig som en Solsikke.

Aftenerne vare noget lange, men saa fandt Tænderne paa at give nogle nervøse Concerter, og det var mærkværdigt, med hvilken Færdighed Foredraget tiltog. En solid dansk Tandpine kan ikke maale sig med en italiensk. Smerten spillede her paa Tændernes Tangenter, som var det en Liszt eller Thalberg, der sad for dem! snart rullede det i Forgrunden, snart i Baggrunden, som naar to krigerske Chor svare hinanden, mens en stor Fortand sang prima Donnas Parti med alle Smertens Zirater, Rouláder og høie Spring; der var et Sammenspil, en Kraft i det Hele, saa at jeg tilsidst ikke var Menneske meer!

Fra Aften-Concerter blev det til Natte-Concerter, og det var under en saadan, mens Vinduet rystede af Storm og Regnen skyllede ned udenfor, at jeg kastede et halvt veemodigt Blik til Natlampen; mit Skrivetøi stod tæt ved den, og jeg saae ganske tydeligt, at hen over det hvide Papir dandsede Pennen, som om den blev ført af en usynlig Haand, men det gjorde den ikke, den gik paa egen Haand! den skrev Dictat, og hvo dicterede? Ja, det klinger utroligt, men Sandhed er det! jeg siger det, og man vil tro mig! det var mine Støvler, mine gamle kjøbenhavnske Støvler, der, fordi de vare gjennemtrængte af Regnvand, havde faaet Plads inde i Kaminen ved den røde Emmer. Led jeg af Tandpine, saa led de af Vandpine! de dicterede deres Selvbiographie, og denne

troer jeg vil kaste et Lys over den italienske Vinter Anno 1840 og 41.

Støvlerne sagde:

„Vi ere to Brødre: Støvle til Høire og Støvle til Venstre! Vor første Erindring er den, at vi bleve vel indgnedne med Vox og derpaa særdeles pudsede! jeg kunde speile mig i min Broder, min Broder kunde speile sig i mig, og vi saae, vi vare eet Legeme, en Slags Castor og Pollux, en Art sammenvoxede Siamesere, som Skjæbnen havde bestemt skulde leve eller døe, existere og ikke existere med hinanden. Begge ere vi fødte Kjøbenhavnere.

Skomagerdrengen bar os paa sine Hænder ud i Verden, og dette vakte søde, men falske Forhaabninger om vor Bestemmelse. Han, som vi bleve bragte til, trak os strax i vore Ører, til vi sluttede om hans Been, og saa gik han ned ad Trappen med os. Vi knagede af Glæde! det regnede udenfor, men vi knagede endnu —! dog kun den første Dag.

Ak! hvor der er meget vaadt at gaae igjennem i denne Verden! — Vi vare ikke fødte til Vandstøvler, og følte os derfor ikke lykkelige! Ingen Børste gjengav os vor Ungdoms Glands, den vi eiede, da Skomagerdrengen bar os paa sine Hænder gjennem Gaderne; hvo skildrer derfor vor Lykke, da vi en Morgen hørte, at vi skulde reise udenlands, ja til Italien, dette milde, varme Land, hvor vi kun skulde træde paa Marmor og classisk Jord, inddrikke Sol og sikkert gjenvinde vor Ungdoms-Glands. Vi reiste! — De længste Router sov vi i Kofferten og drømte om de varme Lande. I Byerne derimod saae vi os ganske godt om, men der var vaadt og raat, som i Danmark; vore Saaler fik Koldbrand, de maatte sættes af i München, og vi fik forlorne Saaler istedet, men de vare gjorte saa godt, som vare de fødte med os. „Vare vi dog over Alperne!“ sukkede vi, „der er mildt og godt!“ og vi kom over Alperne, men der var ikke mildt og godt! det regnede og

det blæste, og traadte vi engang imellem paa Marmor, saa var det saa isnende, at Marmoret trak den kolde Sved ud af vore Saaler, og det vaade Billede af dem stod, hvor vi havde traadt. Det var jo ganske livligt om Aftenen, naar Opvarteren nummererede alle Hotellets Støvler og Skoe, vi stilledes op mellem disse fremmede Kammerater, og hørte af dem om de Stæder, de kom fra! der var et Par deilige røde Saffians Skafter med sorte Fødder, jeg troer, det var i Bologna, de fortalte os om den varme Sommer i Rom og Neapel, de fortalte om deres Vandring op paa Vesuv, hvor Fødderne vare brændte af dem ved underjordisk Hede; ak! vi fik næsten Længsel efter at døe paa saadan Maade: Vare vi dog over Apenninerne! vare vi dog i Rom — og vi kom der —! Men nu have vi gaaet i Regn og i Søle den ene Uge efter den anden! Alt skal man jo see, og det faaer ingen Ende hverken med Mærkværdigheder eller Skylregn! ikke een varm Straale har vederqvæget, den kolde Vind omsusede os! o Roma; Roma! Første Gang i denne Nat drikke vi Varme fra den velsignede Kamin, og vi ville drikke, til vi revne! Overlæderet er alt gaaet, nu ere vi paa Skafterne, de briste med! men før vi døe denne salige Død, ønske vi denne vor Historie optegnet, og vore Liig bragte til Berlin, for at hvile hos ham, der har Mod og Mands Hjerte nok til at skildre „Italien wie es ist!" den sandhedskjærlige N i c o l a i! og saa faldt Støvlerne sammen. Der blev ganske stille, min Natlampe gik ud, jeg selv blundede lidt, og da jeg i Morgenstunden vaagnede, troede jeg, det var en Drøm, men jeg saae ind i Kaminen, Støvlerne vare aldeles skrumpne sammen, de stode som Mumier tæt ved den kolde Aske; jeg saae paa Papiret, der laae ved min Lampe, det var et graat Papir, fuldt af Blækklatter, Pennen havde virkelig løbet hen derover, men Alt var ud i Eet, thi Pennen havde skrevet Støvlernes Memoire paa graat Papir, jeg optegnede, hvad jeg erindrede endnu, og man vil huske paa, det er ikke mig, men mine Støvler, der raabe Vee over la bella Italia!

XIV.

Keiserborgen.

I hvor slet end Vinteren kan være i Rom, den bringer dog Dage, skjønne, som de smukkeste Foraarsdage i Norden, man faaer Lyst at komme i det Grønne, og dette findes der! Roserne staae i Flor, Laurbærhækkerne dufte — vi have mange Steder at vælge til vor Spadseregang. Nu ville vi besøge Ruinerne af Keiserborgen. En heel Bjergslette er det, de ligge paa, midt inde i Byen; her er Viinmarker, Haver, Ruiner og usle Huse, her er frodigt Agerland og golde Pletter, hvor Æselet gnaver paa en Tidsel og Gederne søge det moslignende Græs.

Ud mod Forum staaer endnu en Række faste Mure, store Hækker og Hængeplanter vælte, som en Cascades Vand, ud over Skrænten; høie Cypresser kneise øverst deroppe; vi vandre den brede Kjørevei og staae foran en Villa midt i en Have saa grøn og duftende, at vi ikke kunne tænke os, at nu er det Vintertid, at vi ere i Januar Maaned. Resedaer, Levkøier og Roser dufte i Bedene; Citroner og Apelsiner skinne paa Træerne mellem det mørke Løv! Vi vandre gjennem en Allee af Laurbær hen til den naturlige Balcon, som Muren frembyder ud imod Campagnen; vi see under os de eensomme Gravmonumenter, den gule, bugtede Tiber og langt ude i Horizonten en glasklar Stribe: det er Middelhavet.

Midt i Haven, hvor vi gaae, ere to betydelige Aabninger ned i Jorden; de ere ganske runde, og fra den øverste Rand til saa dybt, man kan see, beklædte med et yppigt Eviggrønt; man skulde troe, at hver af dem var et Krater, der i Stedet for Lava og Aske kastede Grønt og Blomster, hvormed den hele udstrakte Ruin kunde bedækkes. Under disse Aabninger strække sig store Hvælvinger saa dybt, at Daglyset ei naaer Gulvet. Her, hvor maaskee engang Marmorkummen stod og dei-

lige Qvinder badede deres skjønne Lemmer, omstraalede af tusinde Lamper, omduftede af Røgelse, opfyldte af Sang og Strengeleg, hopper nu den klamme Frø; maaskee denne er en af hine mægtige Keiserinder selv, som er dømt til at slæbe sine vaade, tunge Lemmer dernede i Mørket, hvor hun fordum udklækkede onde, dræbende Tanker!

Bliv nede i den sorte Nat, Usalige! heroppe blomstre Roserne! den varme Solstraale kysser Laurbærtræets grønne Blad, og den Fremmede inddrikker her et Skjønheds-Billede af Syden, der aldrig vil udslettes af hans Tanke.

Vi vandre bort fra disse frodige, grønne Svælg, vi følge Stien, der snoer sig mellem blomstrende Buske hen over høie Murrskrænter, en Trætrappe fører os ned i en anden Deel af Keiserborgen, til en Kaalhave. Gulvets Mosaik er forsvundet, Regnormen skyder op af den vaade Jord, hvor fordum Roms Keiser med sit Hof strakte sig omkring det ødsle Taffel. Her duftede de kostbare Retter, Flamingo-Tunger, Mælk af Muræner, Hjerner af Paafugle; her vexlede under Maaltidet disse Jordens Store deres rige Klædninger, her prangede de med falske Lokker, sminket Hud og Øienbryn, Guldstøv i Haaret og med Skoe, hvis Saaler duftede af Salve. Den stakkels guldbræmmede Slave stod ubevægelig, som Kaalstokken nu; dersom han hostede eller nyste, blev han kastet i Fiskeparken, for at føde Fiskene, der skulde sættes paa Keiserens Bord.

Hvilke Minder knytte sig dog til dette Sted, her hvor Caligula, Commodus og Tiber herskede. Digteren slynger med Foragt disse vanvittige Keiseres Navne ud i Verden, Forbandelser over dem lyde til Verdens Dom! Skoledrengen selv i den mindste By høit mod Norden knytter sin lille Haand og kan ei bede til Gud for de onde Mennesker.

Paa Keiserborgens Ruiner svæve hine Fordærvedes Aander, de flyve med Tankens Hurtighed Jorden rundt og dvæle kun, hvor en Forbandelse udtales over deres

Liv og Færdsel! — Flyv over Hav og Land! Intet Slægtskab, ingen politiske Forhold, Intet beskjærmer Eder nu! I staae alene! — Menneskene dømme! Gud tilgive! —

Hvor Ødselheden væltede sit Overflødigheds-Horn, voxer nu den tarvelige Grønkaal, de Mure, som omsluttede den dyriske Last, bære nu Undseelsens brede Figenblade; Olietræet groer, hvor Blodet flød. Vi ville mindes Titus, mindes de Ædle, hvis Liv kaster Solglands paa Minderne, vi ville see paa de duftende, skjønne Roser, og glemme den sjunkne Storhed for den evig herlige Natur!

XV.

Sanct Knud.

Vel er Danmark et protestantisk Land, men mangen Helgens Navn lever her endnu paa Folkets Tunge eller knytter sig her til et eller andet Sted. I mangen dansk Landsbykirke pranger endnu Madonnas Billede, enten malet høit paa Muren, under Hvælvingen, hvor det ei er blevet overkalket, eller paa selve Altertavlen. Ved Solnedgang ringe endnu de danske Landsbykirkeklokker, som i Catholicismens Tid til Ave Maria.

Sanct Knud var den første Helgen, jeg som Barn hørte nævne, skjøndt min lutherske Katechismus ikke talte et Ord om Helgener. I min Fødeby bærer en gammel Kirke denne Helgens Navn, bag Altret der hviler hans Been. Sanct Knud var engang i Danmark en større Helgen end Konge, tusinde Lys brændte paa hans Alter; Gildeskraa prangede med hans Navn. Som Lille hørte jeg Historien om ham, den danske Konge, der af Jyderne, fordi han vilde paalægge dem Skat, blev forfulgt til

Fyen; han hvilede sig paa Veien der, og Stenen, hvor han sad, var blodere end hans Fjenders Hjerter, endnu seer man Sporet af, at han sad der, jeg saae det som Barn, og jeg troede derpaa. I Odense i Sanct Albani Kirke søgte Kongen Frelse, Fjenderne flokkedes udenfor, og Kongens Tjener Blake var sin Herres Forræder*). Ind gjennem Kirkevinduerne blev kastet en Steen, den rammede Kongens Hoved, og han sank i sit Blod foran Hoialtret, hvor han bad. Munkene gjorde Kongen til en Helgen, selv i Rom blev reist ham et Alter.

Som Barn kom jeg aldrig nogen Aften St. Knuds Kirke forbi, uden jeg lukkede mine Øine, og just da saae jeg allertydeligst den døde, blege Konge, med Guldkrone paa det blodende Hoved og med Kaabe af Floiel og Hermelin, vandre under den høie Kirkehvælving fra Daaben til op Altret.

I Verdensbyen Rom ligger til Hoire i Gaden fra Engelsborg ud mod Peters-Pladsen et Munke-Kloster med en Kirke, jeg troer den kaldes transmontane, eet af de mange Altre herinde er det, som blev indviet Helgenen den danske Kong Knud; paa Alterbladet staaer han med Guldkrone paa og i Kaabe af Floiel og Hermelin, ganske som jeg som Barn tænkte mig ham at vandre i Kirken, der gjemmer hans Been.

Den 19de Januar er det Sanct Knuds Fest, forkyndes der i diario romano. Regnen skyllede ned, det var et hæsligt Veir, men som Dansk maatte jeg dog ud at see den danske Helgen feires.

Jeg kom ind i Kirken, her var ikke et Menneske; to smaa Tællelys brændte saa sorgeligt, saa fattigt, paa Sanct Knuds Alter.

Det kunde jeg ikke bære over mit Hjerte, jeg maatte idetmindste vide, hvorfor her ikke vár gjort lidt mere Stads. Jeg ringede paa Klokken ind til Klosteret, en gammel Munk traadte ud; jeg spurgte, hvorfor Sanct

---

*) Derfra kommer den danske Talemaade „falske Blake."

Knud ei havde flere end to Lys, hvorfor her ingen Musik og Festlighed fandt Sted.

„Ak, min Herre!" sagde Munken, „vort Kloster er eet af de fattigste i Rom! vi have kun Raad til at feire een eneste stor Fest om Aaret," og han nævnede denne Helgen, „da er her Musik! da straaler Kirken med Lys! kun eengang om Aaret kunne vi bringe Sligt istand! Sanct Knud er fra Norden, og derfra faaer vort Kloster aldeles Intet! Sanct Knud er fattig!"

Jeg følte, Manden havde Ret.

Alene stod jeg foran Helgenens Alter, min Barndoms Helgen! i hvis Kirke jeg havde grædt ved min Faders Kiste, i hvis Kirke jeg er confirmeret, Helgenen hvis Kirke engang tjente mig i sin Storhed som Maalet for alle Bjerghøider, ja selv for Afstanden imellem Jorden og Stjernerne. Sanct Knud, Alverdens Ære er forgængelig! I dit fordums jordiske Kongerige lyder nu ingen Messe mere for din Sjæl, der brænder intet Lys ved din Grav, og selv i Pavens By har Du paa din Fest kun to fattige Tællelys! Det Festligste er, at en Landsmand staaer ved din Grav og ridser det sørgelige Billede af Mindet om Dig, Sanct Knud.

XVI.

Colosseum.

Flere interessante Foredrag har jeg hørt om det Gigantiske i Urverdenens Former, men aldrig begreb jeg disse bedre, end da jeg engang fik at see Skelettet af et Mammuths-Dyr, det fyldte en betydelig Plads i den store Gaard, hvor det var henlagt; høit Græs voxte ud af Rygraden og rundt om Sidebenene; man skulde troe, at det var Skroget af et Fartøi og ikke af et Dyr, der engang havde levet.

Et Mammuths-Skrog af en anden Art, et Steenskelet, der bedre end alle Bøger forkynder Roms forsvundne Storhed, er Colosseum, det er en Ruin, en utrolig ødelagt Ruin, hele Paladser i Rom ere opførte af dets nedrevne Mure, og dog er her, i hvad vi endnu see, en Storhed som den, der findes i Pyramiderne og i Indernes Klippe-Templer.*) Hver Søilegang danner store Gader, de sønderbrudte Trappetrin fra Gulvet til den øverste Karnis er et heelt Klippe-Parti med Græs og Krat, det er en Skraaning, der kunde bære en lille Stad; hist og her deroppe er klinet et Huus med smaa, skjæve Vinduer, derindenfor boe Mennesker.

Den hele Ruin danner en aaben Kirke med mange Altre, Korset staaer midt under Guds klare Himmel; Capuzinermunkene vandre her hver Fredag i Procession, og een af Brødrene holder en Prædiken, her, hvor fordum de vilde Dyr brølte, her hvor Gladiatorerne blødes og uden Smertes-Skrig udaandede Sjælen. Hist paa den solbelyste Skraaning, hvor nu den brogede Fiirbeen i Ro udklækker sin Yngel, sad Roms Keiser med sine purpurklædte Hofmænd, her, hvor nu den pjaltede Tigger har sin Plads, vaiede Vestalindernes hvide Slør.

Ved Fuldmaanens Lys bør man første Gang træde derind, det er en Tragedie, formet af Steen, vi da opfatte. Ved Fakkelblus bør man gjennemvandre disse mægtige Buer, stige op til den øverste, hvor ikke Stene, men Klippe-Blokke danne Murene. Hvilken Dødsstilhed! hvilken Storhed! — Fakkelskjæret falder paa Spindelvævet i Krogene, hvor Fluen spræller, men vi tænke ikke derpaa, vi tænke ikke paa Hverdags-Livets Jammer;

---

*) Amphitheatret i Verona er endnu saa vel vedligeholdt, at hiin Tids Døde vilde, hvis de kunde komme her, troe, at det kun var nogle Uger siden, de sade paa dette Sted; men det hele Theater er dog kun en Unge imod Colosseum; det Samme kan siges om Amphitheatret udenfor Capua, det giver vel det bedste Begreb om den Tids Maskineri, men i Storhed forsvinder det ganske for Colosseum.

Stenene om os have Stemmer, Stjernerne ovenover staae i Forbund med dem, i store Omgivelser føler Sjælen sig stor, Colosseum prædiker for os om Verdens-Livet, om Menneskeslægternes Storhed og Afmagt, saa at Sjælen opløftes og ydmyges.

XVII.

Carneval.

Hvad der gjør det romerske Carneval saa levende og eiendommeligt rigt, fremfor den samme Lystighed paa ethvert andet Sted, grunder sig i, at her er Carnevals-Festen paa Gaderne indskrænket til sex Dage, og paa enhver af disse igjen til tre Timer. Kun il corso og de nærmeste Sidegader danne Scenen for denne Folke-Glæde. Alt concentrerer sig, baade Tid og Sted. Lystigheden her er en Champagne-Straale, Bægeret skummer, det tømmes strax og — saa følger Fasten.

Goethe har saa beskueligt skildret os det romerske Carneval, der Aar for Aar, med ubetydelige Variationer, er det samme, at Ingen kan gjøre det bedre, hver ny Beskrivelse er altsaa overflødig; jeg vil heller ingen give; kun for nogenlunde at fuldstændiggjøre mit Billede af Rom, lægge en lille Skizze herind i Bogen, Enkelthederne tilhøre ganske Carnevalet 1841.

Med Purpur og Guld sidder i Capitoliet Senatoren, omgivet af spraglet klædte Pager, en Deputation af Joder indfinde sig og bede om Tilladelse til endnu eet Aar at turde boe i det dem anviste Qvarteer: Ghetto; de erholde denne Tilladelse, Senatoren sætter sig i en Glas-Kareth, Capitoliets gamle Klokker ringe, dette er Tegnet, at Carnevalet begynder. Karethen kjører i Fod-Gang ned mod piazza del popolo, og bag efter

den myldrer nu frem af Paladser, Huse og Kipper, en Vrimmel af Mennesker. Men overalt hersker den største Orden, enhver Dame tør frit i Mandsfolke-Dragt vove sig ud, det falder Ingen ind at fornærme hende, eller gjøre det mindste Tegn, der kunde vække hendes Undseelse. Morsomt er det at see, hvorledes fattige Folk vide at hjelpe sig til at faae en Carnevaldragt; de sye deres Klæder aldeles over med Salat, den har de paa Skoene, den har de som Paryk paa Hovedet; Mand og Kone, sommetider Børnene med, ere ganske klædte i Salat. En Apelsinskal er skaaret ud, og anbragt som Briller, det er den hele Pynt, og nok saa gravitetisk, med en kongelig Holdning, vandrer det fattige Ægtepar gjennem Gaderne.

Fra piazza del popolo begiver Senatoren sig med Følge op ad il corso. Alle Vinduer og alle Balconer ere her drapperede med røde, blaae og gule Silketæpper; overalt er der opfyldt med Mennesker, og en stor Deel er i Costume med og uden Maske. Langs Husene staae, tæt til Væggen, smaa Rørstole eller Bænke, der leies ud, og hvor de mere Stilfærdige tage Plads. Den ene Række Vogne kjører nedad, den anden opad, og som oftest ere baade Vogn og Heste pyntede med Grønt og flagrende Baand; man seer ofte Kudskene, gamle Karle, med ægte italienske Physiognomier, være klædte ud som Damer, en Mops sidder som Svøbelsebarn eller Jomfru ved Siden af. Andre Vogne ere udstaferede til Dampskibe og have en Besætning af eensklædte Matroser eller militaire Piger; naar to saadanne Fartøier mødes, opstaaer strax en voldsom Kamp, i hvilken Confetti*) regne ned, ikke kastede med Haanden, men ofte ud af store Skaaler. Paa Fortougene, og mellem Vognene selv, bevæger sig den store Menneskevrimmel. Mødes to Pulcineller eller Arlecchiner, da tage de hinanden under Armen, og med Huien og Skrigen styrte de frem; be-

*) Confetti ere røde og hvide Kugler, saa store som Ærter, og gjorte af Gips.

slægtede Masker slutte sig til, snart er det en heel Skare, der jubilerende baner sig Vei mellem Kjørende og Gaaende, det er, som om en brusende Vandhose farer hen over et sagte bevæget Hav. Ved Solnedgang lyder Kanonskud, Vognene trække om i Sidegaderne; Soldaterne, der have været posterede i nogen Afstand fra hinanden, samles nu under en Marsch gjennem Gaden; Rytterne ride langsomt bagefter, anden Gang ride de hurtigere, og tredie Gang gaaer det i fuld Karriere; det er Tegnet, at nu vil Veddeløbet begynde.

Paa piazza del popolo ere høie Tribuner reiste, et Toug spændt over Gaden, og bag dette holde sex til syv halv vilde Heste, behængte med Jernplader, der vende Piggene indad, og paa Ryggen besatte med brændende Svamp.

Touget falder, Hestene jage afsted, Silkebaand og Glimmer-Guld paa Manke og Side rasle og flagre. „Cavalli! Cavalli!" lyder det i vilde Skrig fra den utallige Mængde, og denne aabner Plads for de fremad styrtende Heste, der blive endnu mere sky ved Skriget; de bruse forbi, og Gaden bag ved dem lukkes igjen af den uhyre Menneskeetrængsel.

Før Hestene have naaet Maalet, ere de som oftest saa udmattede, at de komme kun i jevnt Trav; imidlertid er dog den yderste Deel af Gaden aflukket med store Tæpper, der i Afstand, det ene bag det andet, ere ophængte fra Huus til Huus. Vare Hestene endnu i vild Flugt, de vilde dog standses her, indviklede i disse Drapperier.

Det tager sig meget komisk ud, naar, kort før Veddeløbet, tilfældigviis en Hund er sluppet ind paa en Strækning af Gaden, der er gjort ryddelig, og nu de nærmeste Folk faae Lyst at jage Hunden, thi da følger den hele Række Exemplet, og Hunden maa afsted den lange Gade igjennem, Skrig, Klappen i Hænderne fra begge Sider holder den midt ude paa Gaden! der er en Jubel! den arme Hund maa gjøre Veddeløb, og er det nu en tyk, feed Hund, seer det ligesaa ynkeligt som

komisk ud, den kan neppe løfte Benene og maa dog i Gallop! i Gallop!

Livligt er det i Carnevals-Tiden at komme, ud paa Aftenen, ind i Osterierne, hvor man tidt træffer et heelt Selskab af lystige Masker, der drikke deres Foglietta, improvisere en Vise, eller dandse Saltarello; i Gaderne komme hele Skarer med Sang og Tambouriner, en brændende Fakkel bæres foran. I deres Maske-Dragt tage de til Theatrene, især til de mindre, og Publicum spiller her lige saa meget som Skuespillerne. Jeg fulgte efter en saadan Skare til Teatro Alibert; omtrent Trediedelen af Tilskuerne vare i Costume: Riddere i Rustning, Blomsterpiger, Arlecchiner og græske Guder sad mellem os andre hverdagsklædte Folk. Een af de største Loger i første Etage var ganske opfyldt med unge, nydelige Romerinder, alle klædte som Piero, men uden Maske og uden Sminke, de vare saa livsglade, saa smukke, det var en Lyst at see, men de drog rigtignok hele Opmærksomheden fra Skuepladsen; her blev givet en yndet Tragedie: Byron i Venedig, England og Missolungi! den var meget rørende, men Publicum var lystigt! oppe i Galleriet sad en simpel Karl med et tykt, sort Skjæg, iøvrigt klædt som Bondepige, han agerede rørt over Stykket, drapperede Logen snart med sit Forklæde, snart med sit Skjørt, tørrede Øinene og applauderede! Publicums Øine vare mere hos ham end hos Byron i Missolungi.

Den sidste Carnevals-Dag er altid den lystigste, den ender med Bouquetten af den hele Fest, det glimrende prægtige Moccolo. Det var særdeles livligt dette Aar*); her kom et udklædt Ægtepar paa favnehøie Stylter, dristigt bevægede de sig mellem Vogne og Spadserende, her brølede To, klædte ud som Bjørne, den Ene hvid, den Anden kulsort, begge lænkede til hinanden, dem fulgte en Møller lænket til en Skorsteensfeier. Her

*) 1841; Carnevalets sidste Dag var da den 25de Februar.

hoppede en Mand med Lotterinummere; hans Hat endte i en Blære. Der kom en Anden med et Orgel paa en Karre; ud af hver Pibe stak en levende Kat sit Hoved og skreg jammerligt, thi Manden havde en lille Snor i Halen paa hver, og saaledes spillede han. Een Vogn var pyntet som en Blomsterthrone, og paa den sad en Minnestrel; Harpen stod fast, men oven over den var et Lykkehjul med mange Flag, der dreiede i Vinden. En anden Vogn forestillede en gigantisk Violoncel, paa hver Stræng red en Carricatur, Qvinten bar en lille fiin Jomfru, og alle fire Strænge sang i hoien Sky, alt som Spillemanden, der stod ved Siden af Violinen, strøg Personen over Ryggen med sin Bue.

Gjennem den lange Gade regnede det ned med Confetti og Blomster, døg meest med Blomster, thi dette Aars Februar svulmede med Violer og Anemoner. Jeg saae Don Miguel, den virkelige Don Miguel, vandre civilklædt mellem Trængselen, han fik en Haandfuld Confetti. Dronning Christina af Spanien havde en Plads paa en Balcon; Confetti og Blomster vare hendes Vaaben. — Nu lød Tegnet til Hestenes Løb, denne Dag blev en af Tilskuerne dræbt af de jagede Heste, Sligt skeer aarligt; Liget blev bragt til Side, Lystigheden brusede fort. „Moccoli! moccoli!" gjenlød det, og i et Nu strakte sig fra alle Vinduer, fra alle Balconer, ja oppe fra Taget selv, lange Rør, Stokke og Stænger, besatte med smaa, brændende Voxstabler. De Kjørende, der under Hesteløbet havde maattet holde i Sidegaderne, fyldte atter il corso, men Hestene, Kudskens Hat, hans Pidsk, Alt var besat med brændende Voxstabler; hver Dame i Vognene holdt sit Lys og søgte at beskjærme dette for det modsatte Partie, der stræbte at slukke! — Stokke med Lommetørklæder flagrede i Luften. Et Skrig, en Raaben, hvorom Ingen, der ei hører det, har Begreb, bedøvede alle Ører: „sensa moccolo! sensa moccolo!" Smaa Papirs-Balloner med Lys i svævede ned mellem Trængselen, det var i den uhyre Gade, som om alle Himlens Stjerner, Melkeveien ikke

at forglemme, gjorde en Vandring gjennem il corso! Luften var som ophedet af Lysene; Ørerne bleve bedøvede af Raaben. Alt var det vildeste Bacchanal — og atter i et Nu slukkedes Lys for Lys, man saae det sidste, og det blev morkt, det blev stille, Kirkeklokken ringede, den lange Faste begyndte.

Næste Morgen kjorte den ene velbepakkede Vogn efter den anden med de Fremmede, bort fra det dodsstille Rom, hvor alle Gallerierne vare lukkede, alle Billeder paa Altrene dækkede med sorte Tæpper. — —

Det gik til Neapel.

XVIII.

Pegasus og Veturinhesten.

(En Dialog.)

Man har faaet Reiseskrivelser paa saa mange Maader, men som Dialog troer jeg endnu ikke.

Den 24de Februar 1841 kjørte i den tidlige Morgenstund fra Rom, ud af porta sanct Giovanni, en vel bepakket Reisevogn trukket af to almindelige Øg og en Forlober, saa smuk, saa livlig og ildfuld — det var Pegasus selv, og ganske rimeligt var det, at den havde ladet sig spænde for, thi inde i Vognen sad der to Poeter, desuden en geistlig Sanger, saa livlig, saa ungdomsglad, lige sluppet ud af Klostret, for i Neapel at studere Generalbas. Allerede i Albano kastede han Munkekutten og trak den sorte Cavalier-Kjole paa; han kunde næsten ogsaa gjælde for en Poet; og saa var der en Signora, der sværmede for Poesi og Poeter, men hun kunde ikke taale at kjøre baglænds. Det var, som man hører, et Selskab, meget anstændigt for Pegasus at trække. De toge Veien til Neapel; nu skulle vi høre Dialogen.

Første Dag-Reise.

Pegasus.

„Over antike Veie, forbi milelange Vandledninger, der kneise, som Colonner til et Slots Forhal, forbi buskbegroede murede Grave, gaaer Veien til Albano. En Capuziner med Tiggerposen paa Nakken var den Eneste, vi mødte. Vi nærme os Ascanii Grav! som en mægtig Muurcolos tæt ved Veien kneiser den med Græs og Buske! Synger dog derom, I Digtere der i Vognen, synger om Roms Campagne!

Veturinhestene.

Vil Du see til Du ogsaa trækker! hvad skal de Spring betyde. Nu gaaer det opad. I Albano bede vi hele to Timer, Havren er god, Stalden er stor. Ak, vi have langt, før vi komme til Hvile i Aften! —

Pegasus.

Vi ere i Albano! her i Gaden er et Huus, vi komme det tæt forbi, det er lille, kun to Etager, ganske smalt; Døren aabnes, en Jæger træder ud, han har blege Kinder, kulsorte Øine! det er Don Miguel, Ex-Kongen af Portugal, der kunde gjøres et Digt derom! hører det, I Poeter i Vognen, nei de høre det ikke, den Ene er nydelig for Signora, den Anden sidder med Tanken i en Tragedie.

Veturinhestene.

Nu have vi bedet! lad os nu see at komme afsted! Veien er lang, op og ned! see dog ikke paa de Stene, det er Horatiernes Grav; det er en gammel Historie. Gaae til!"

Pegasus.

Hvilke prægtige Træer! hvilke Ranker af Eviggrønt! dybt mellem Fjelde gaaer Veien, Kilderne pladske, og høit paa Bjerget mellem Træernes Kroner kneiser Aricias

mægtige Kirke-Kuppel! Klokkerne ringe. Ved Veien staaer et Kors, deilige Piger vandre forbi, neie for Korset og læse deres Rosenkrands. Vi nærme os Genzano, Poeterne stige af Vognen, de ville see Nemi-Søen, som der eengang var et Krater! ja det er en ældre Historie end den om Horatierne! lad os løbe afsted, mens Poeterne sværme; i Velletri kunne de jo indhente os! vi ville løbe! —

Veturinhestene.

Han er ligesom han er gal, den forreste Hest! han kan ikke staae, han kan ikke gaae! jeg synes dog, han er gammel nok til at have lært det.

Pegasus.

Dybt under os ligge de grønne, græsgroede Sumpe og Circes Klippeo ved Havet! vi ere i Cisterna, den lille By, hvor Apostlen Paulus blev modtaget af Vennerne fra Rom, da han nærmede sig denne Stad. Synger derom, I Poeter. Aftenen er smuk, Stjernerne funkle; der er en deilig Pige i Cisternas Vertshuus, see paa hende, I Poeter, og syng om Ild-Lilien i Sumpene.

Anden Dag-Reise.

Veturinhestene.

Gaa nu bare lidt sindigt! ikke i Gallop! forud kjører en Vogn! den maae vi ikke komme forbi! hørte Du ikke selv, der ere tydske Damer i Vognen, de have ingen Herre med, og have bedt om at være i vort Selskab, da de ere bange for Røvere! her er ei sikkert! vi hørte her for Aar og Dag siden Kuglen pibe os forbi.

Pegasus.

Regnen skyller ned! Alt staaer i Vand rundt om! Rørhytterne synes at skulle seile fra de oversvømmede,

grønne Øer. Lad os løbe løbst! Veien er saa jevn! derhenne ligger et prægtigt Kloster, Munkene ere borte, Sumpdunsterne joge dem væk, Klostret staaer med grønt Skimmel paa Muur og Marmorcolonner, Græs voxer nede paa Gulvet, Flaggermusene flyve under Kuppelen. Vi løbe ind ad den aabne Port, midt ind i Kirken og standse der! saa skulle I see, hvorledes Damen, vi trække, er blevet et deiligt Marmor-Billed af Skræk! saa skulle I høre vor Kapelmester synge, hans Stemme er smuk, han synger en Hymne for sin Frelse! og begge Poeterne fortælle al Verden om det livsfarlige Eventyr i de pontinske Sumpe!

Veturinhestene.

Tag Dig i Agt for Pidsken! Hold Dig midt paa Veien! snart ere vi i Terracina, der skulle vi hvile, og paa Grændsen skulle vi hvile, og ved Doganen skulle vi hvile! Det er det Bedste ved den hele Reise!

Pegasus.

Solen skinner paa de rødgule Klipper, Sumpene ligge bag os! tre høie Palmer staae tæt ved Veien! vi ere i Terracina! hvor blev vort Selskab af? Den ene Poet gik op ad Fjeldet mellem de høie Cacter, uden om ere Haver med Citron- og Apelsintræer, hver Green bugner af den gule skinnende Frugt; han stiger op til Ruinen af Theodoriks Borg, seer mod Norden ud over de græsgroede Sumpe, og hans Hjerte synger:

„ — min Viv,
Min faure, duftende Rose!
Og Du min Pusling! mit Alt, mit Liv,
Min Ziesteen og mit Tidsfordriv
— Du Knop paa min Rose!“*)

Men den anden Poet sidder nede ved Havet, ja ude i Havet paa de mægtige Klippestykker, han væder sine Læber med de salte Draaber og jubler: Du svulmende

*) H. P. Holst.

Hav, du blikstille Hav. Du favner, som jeg, den hele Jord, den er din Brud, den er din Musa! om den synger Du i Stormen! i din Hvile drømmer Du om Himlen! Du klare, Du gjennemsigtige Hav! —"

Veturinhestene.

Det var rigtig god Havre, vi fik i Terracina! Veien var ogsaa ganske brav, og vi holdt saa deiligt længe ved Doganen i Fondi! see, nu gaaer det op ad Bjergene! hvad de skulle til! — først op, saa ned! jo det er en rar Fornøielse!

Pegasus.

Græsdepilene bæve i Vinden! som en Slange bugter sig op ad Bjergsiden Veien forbi forfaldne Forskandsninger og Oliestove bestraalede af den røde Aftensol! En malerisk By paa Fjeldet over os og Færdsel af Bønder hernede paa Veien! der er Poesi i disse Bjerge! Kom herhid, hvo der kunne synge! sid op paa min Ryg! mine Poeter der i Vognen sidde og døve! Vi flyve afsted i den stille, den stjerneklare Aften, afsted forbi de cyklopiske Mure, hvor det tætte Ephen hænger som Drapperier over Hulerne, der maaske skjule en Røver! afsted forbi de hensmuldrede Grave, hvor Cicero faldt for Mordernes Dolke! vi nærme os mellem høie Laurbærhækker og skinnende Citroner hans Villa; i Mola di Gaeta drømme vi i Nat!

Veturinhestene.

Det var rigtignok en allerhelvedes Vei! Hvor jeg skal spise! hvor jeg skal drikke! Er kun Havren god, er kun Vandet friskt, gid vi hver maa finde vor Krybbe.

Tredie Dag-Reise.

Pegasus.

Under Orangernes Løvtag sad den smukke Signora, een af Poeterne læste høit italienske Digte, smukke og klangfulde; Capelmesteren bøiede sig op til det høie Citrontræ, hørte efter, og saae i det Samme mellem Cypresserne ud paa Havet, hvor Solstraalerne faldt paa Skibenes hvide Seil! den anden Poet løb paa Marken, plukkede røde Anemoner, bandt Krandse, tog imellem en funklende Apelsin, tog to, og de sprang som Guldæbler i den rene Luft! der var Fest i hans Hjerte, der var Sang paa hans Læber! han følte: „jeg er igjen i Italien!" I Stalden stode Hestene, hver med Hovedet i Krybben, de havde det ogsaa godt; men hvor jeg stod, jeg Pegasus, var en Laage paa Muren, og Laagen var aaben; jeg stak mit Hoved ud, saae over Citrontræernes Toppe og de mørke Cypresser, den hvide By paa Isthmen i Havet, og jeg vrinskede, saa jeg troer, Poeterne maatte kjende mig paa min Vrinsken.

Veturinhestene.

Saa, nu gaaer det da afsted igjen! til Santa Agatha, der er Foderet godt! og derpaa til Capua, den stærke Fæstning med det daarlige Vand! men saa lider det mod Enden af Reisen.

Pegasus.

Hvor dog Bjergene ere blaae, hvor Havet er blaat, og Himlen har ogsaa sin egen straalende Blaahed, det er een Farve i tre Nuancer, det er Kjærlighed udtalt i tre forskjellige Sprog. See, hvor Stjernerne funkle, see, hvor Byen foran os straaler med Lys; det er Napoli, den deilige By, den levende By, Napoli, Napoli!"

Og saa vare vi i Neapel!

XIX.

„Malibran-Garcia er død!"

Theatret Sanct Carlo var lukket og vilde blive det i al den Tid, jeg kunde være i Neapel. Det store, prægtige Huus med sine Basreliefs forekom mig som et Gravmonument over Sangens Dronning, hende som jeg for syv Aar tilbage her hørte første Gang.

Hun er død Malibran-Garcia, Sangens Dronning.

O jeg husker levende hiin første Aften, jeg var her. Man gav Operaen Norma, som da var ny, jeg kjendte den ikke, jeg havde aldrig hørt Malibran.

Huset var propfuldt! mit Hjerte bankede af Forventning! Tæppet rullede op, Druidernes Chor lød gjennem Skoven — og snart traadte Norma op. I hvide Klæder med Krandsen om sin Pande, som var hun Sangens Musa selv, stod hun der Norma-Malibran; hun afskar den friske Egegreen, og Sangen lød — ja, det var den høie Musa selv! saaledes havde jeg aldrig før hørt synge! det var, som om Hjertets dybeste Følelser aabenbarede sig i Toner, mit Bryst udvidede sig derved, jeg følte en øieblikkelig Gysen, som man altid føler den, naar noget Guddommeligt aabenbarer sig for os.

Hun taug, og en Storm af Jubel opfyldte det hele Huus, men der hørtes ogsaa en skingrende Pibe, een eneste, men den trængte gjennem Alt; Misundelsens Slange hvislede mod Sangens Dronning. Hundrede Hænder knyttede sig mod den, tusinde Stemmer mægtede ei at overdøve den. Men jeg havde kun Øre og Øie for hende! hvilken Sang, hvilket Spil, og det var en skjøn Qvinde, jeg saae! — eviva la divina! gjenlød fra hver Plads i det opfyldte, store Huus! Blomster regnede ned om hende, og mellem Blomsterne hvislede Slangen.

Jeg hørte Malibran senere i «la pruova», i „Barberen" — hvilket Liv, hvilket Lune! — Alle

bleve revne med! der var en Jubel, en ægte neapolitansk Jubel, og om den har man ei Begreb i Norden! — Stemmerne krydse hinanden med de meest begeistrede Udraab; hundrede Stemmer falde ind og synge Themaet af den endte Sang, og i deres Henrykkelse troe de ogsaa at kunne synge! Alle Øine flamme, man springer op paa Bænkene, der klappes med Hænder og Fødder, Blomster, Digte, Sløifer, ja levende Duer flyve fra Logerne og Parterret! —

Paa samme Aarstid, som nu, var det, jeg den Gang hørte Malibran her i Neapel. Alt havde da Nyhedens Duft; en sydlig Varme og Glands laae over det Hele, og nu hvor forandret!

Den Gang stod hver Dag en Pinie af Røg ud af Vesuvs Krater, i Natten blev den til Ild, Kronen, Stammen og Rødderne, det Hele speilede sig i den klare Bugt. Nu derimod laae kun en Taage om Krateret, Kjæmpen sov derinde.

Dengang saae jeg „den blaa Grotte," hvis Dyb er lysende Vand, hvis Vægge kappes i Farve med Kornblomstens Blad, Grotten som ingen Digter kan skildre, ingen Maler vise os; nu var den ved Storm og Søgang saa godt som altid lukket.

Vesuv, Capris Grotte og Pompeji, de Dødes Stad, vare mig Neapels tre Underværker; og af disse hilsede mig kun uforandret de Dødes Stad; kun i hvad der hørte til de Døde, gjenfandt jeg det, min Erindring priste og besang ved Neapel. I de Dødes Stad tænkte jeg paa de Døde, tænkte jeg paa Malibran-Garcia, Sangfuglen, i hvis Toner jeg havde fundet Udtryk for Alt, hvad min Sjæl den Gang følte for Italiens Underværker og Deilighed. Italien og Malibran vare mig beslægtede, som Ord og Melodie til en elsket Sang, man kan ikke skille dem ad! — og nu var hun død! — Hun, der i saa Meget af det, vi beundre, var beslægtet med Byron, fandt sin Død i det Land, der gav ham Livet.

Een af de sidste Aftener, jeg denne Gang var i Neapel, kom jeg over Largo del Castello; Façaden

af de smaa Theatre her prangede med malede Billeder, der viste Effect-Scener af den Opera eller Farce, der skulde gives indenfor; jeg gik til teatro del fondo, hvor Selskaber fra Sanct Carlo gav Opera; i Aften var det Norma, en Miß Kemble, hvis Navn er roest i Aviserne, sang Normas Partie.

Havde England givet en Levende for den Døde? Miß Kemble sang — Neapolitanerne sad stille! ganske stille! jeg troer, de sørgede.

Malibran-Garcia er død!

XX.

Udsigt fra mit Vindue.

Det er piazza fiorentini, vi see; en Plads, netop saa bred, som en almindelig Gade hos os i Norden, og Dybden er som Bredden; ligefor, tæt ved et snevert, bugtet Stræde, udbreder sig Façaden af en lille Kirke, over hvis aabne Forhal Nabomadamerne have hængt Tøi ud at tørre, ligefra Mysterierne, der ikke skulle sees, til de brogede Kjoler, der skulle sees. To unge Præster, læsende i deres Evangeliebog, gaae op og ned i Forhallen. Udenfor sidder en gammel Moerlille og sælger Penge. Hun er fattig Mands Vexeleer, Pladsen er hendes Contoir, det lille Bord, hvis Blad er en Kasse med Messingtraade over, er hendes Pengekiste, der ligge de smaa Mønter, som hun mod Procenter sælge for de større! men Handelen gaaer dog ikke ret. Tæt op ved hende staaer, broget, som et Billed klippet ud af en A. B. C., en Frugt-Boutik med et Mosaik af Citroner og Apelsiner! Billedet ovenover, hvor Madonna lædsker Sjælene i Skjærsilden, er et passende Skilt. Den hele Plads er brolagt med brede Lava-Fliser, de arme

Heste kunne ikke staae fast, og prygles derfor under Skrig og Raab. Ikke mindre end sexten Skomagere sidde og sye der til Venstre; de To nærmest Døren have allerede tændt Lys, de rive Huen af den syndige Dreng og slaae ham med Apelsiner for Maven, han synes at protestere imod, at de anvendes til udvortes Brug. I alle Husene er Stue-Etagen uden Vinduer, men med aabne, brede Boutikdøre; udenfor den ene brændes Kaffe, udenfor den anden koges Suppe paa Kastanier og Brød, og Manden har Søgning; Folk drapperede med Laser spise af et Potteskaar. I Husenes høiere Etager har hvert Vindue sin Balcon, eller denne gaaer langs med den hele Etage og bærer en blomstrende Urtegaard, store Baller med Citron- og Apelsintræer; de modne Frugter i det Grønne skinne jo som Hesperiens Stjerner; en Englænder i Slobrok har sin Gyngestol derude, nu gaaer Stolen bag over, og Britten slaaer Stjernerne med sin stolte Nakke. Men høit over Kirke og Huse hæver sig Klippen med Fæstningen St. Elmo, Aftensolen beskinner de hvide Mure, Taarne og Telegraphen. Nu sank Solen, og Klokkerne ringe til Ave Maria; Folk strømme ind i Kirken, Lamperne derinde straale gjennem Vinduerne. Restaurateuren sætter Lys i sin hvide Parpirs-Lygte; Skomagerne faae hver sin Lampe, det er jo een heel Illumination! Morlille lukker sin Pengeboutik, og hendes Dreng lyser hende hjem med et tændt Lys i et Kræmmerhuus. I Kirken synges, paa Gaden støies, begge Dele smelte forunderlig sammen. Men hvad er det? En Procession kommer fra den snevre Gade, hvide, formummede Skikkelser, hver med et stort Lys i Haanden; fire Mænd, ligeledes i hvide Kitler med Hætter over Hovedet, bære paa Skuldrene en med Rødt drapperet Liigbaare; en ung, død Pige, klædt som en Brud, med Slør og med hvide Roser om Panden, ligger paa Baaren; Alle tage Hattene af for den Døde, Skomagerne knæle.

Nu er Toget inde i Kirken, og paa Gaden lyder igjen samme Støi, som før.

Den lille Plads er et tro Billede af det store Neapel, ja et særdeles tro, thi Digteren sad ved sit Vindue og tegnede hvert Træk, Alt hvad han saae dernede.

Henimod Midnat ville vi endnu engang see ud, og Alt er stille paa Pladsen, intet Lys, uden den matte Lampe foran Madonnabilledet, brænder i Kirkens Forhal; nu høres Fodtrin. Een slaaer med sin Stok i Steenbroen, det er en lystig Knøs, han gaaer forbi og synger af La figlia del regimento med fuldt Bryst og med smuk Stemme «viva la gioja!» og han gaaer at finde den; hans varme Blod, hans glødende Tanke siger ham, hvor den er at finde. Tys! mange Instrumenter falde ind! den hele Plads er forvandlet til et Orchester, en mandig Bas synger en stor Bravour-Arie! man bringer den Skjønne en Serenade! hør kun hvor smukt: «Te voglio bene assai!» aabner ikke Vinduet sig? Træder hun ikke ud paa Altanen? Nei slet ikke! Alt er stille i alle Husene; Musiken drager bort; Pladsen er igjen tom! en Skygge bevæger sig langs Huset, nogle faa Accorder klinge fra Guitaren, men ingen Sang! — Alt er roligt i Huset! endnu en Accord, og Gadedøren aabnes ganske sagte, den unge Herre smutter ind! — felicissima notte! — „God Nat, sov vel!“ siger man i Norden; det er en ret god Hilsen! — Den, som sover, han synder ikke! Italieneren siger derimod felicissima notte! og Sydens Sol gløder i dette god Nat!

XXI.

En neapolitansk Corricolo.

Man maa see den i dens Flugt, see den bepakket med Mennesker oven og neden, for og bag. Det er en lille Folke-Masse, der ruller her paa to store Karethjul,

trukket af et stakkels Krik, som er saa behængt med Plader og Qvaster, Bjelder og Helgenbilleder, at det kunde tjene som et vandrende Skilt for en Marskandiser=Bod.

Kabrioletten suser os forbi, hen over den med brede Lava=Fliser brolagte Gade. Hvad er det for et Selskab? hvad mon det tænker paa?

Kudsken, med den store Fiskerkutte slængt over Skulderen og med de halvnøgne, brune Arme, bander i sit Hjerte Dampvognen, der let som en Svale skyder nu henad Veien til Portici, forbi grønne Viinhaver, gyngende Baade og skinnende Villaer.

Der sidde to Madamer tæt ved hans Side, den Ene har et forfærdeligt stort Svøbelse=Barn, hun behandler det, som en Pakke uden Værdi; begge Madamernes Tanker mødes i Kirken: „Sanct Joseph, som klæder de Nøgne,“ de komme lige derfra. Uldent og Linned, Kjoler og Trøier ere givne Sanct Joseph, Madonna og Bambino; den hele Kirke var behængt med de gode Klæder; det var et deiligt Syn! en heel Boutik! imorgen skulle Klæderne uddeles. Hvem mon der vel faaer den røde, prægtige Kjole med de store Puffer og den brede Garnering. See, det er nok værd at have i Tanker.

Paa samme Sæde i Vognen sidder endnu, foruden Kudsken, de to Madamer og Svøbelse=Barnet, en skikkelig Mand, han pleier at staae ved Døren i Museo-Borbonico; han fortjener der nogle Gran ved hver Stok og Paraply, han forvarer for de mange Fremmede, der komme her daglig at see de prægtige Statuer, Billeder og Opgravningerne; just nu har han faaet den Tanke, om ikke de fleste Fremmede i Gallerierne kunne lignes ved Auctionarer, der kun gaae om og see, for at faae hvert Stykke vel skrevet ind i deres Bog. Det er jo en Tanke!

Foruden Kudsken, de to Madamer, Svøbelse=Barnet og den skikkelige Mand, er der aldeles ikke Plads til Flere, men' der sidder dog Een endnu, en ung Knøs, med et Ansigt, saa brunt og smukt, saa ægte neapolitansk,

— hvad kunde man ikke i Norden gjøre med hans Øine! — han sidder ellers ikke godt og har derfor lagt Armen om den ene Signoras Skulder, men Signora er noget gammel, han seer ogsaa til Siden, han tænker paa Posilipo-Grotten, Oldtids-Veien der gaaer igjennem Bjerget under Haver og Villaer, Veien, hvor der vilde være en evig Nat, brændte ikke Lamperne derinde. Nys kom han der igjennem, Vogne brusede forbi; en Flok Geder, alle med Klokker om Halsen, brægede derinde, man hørte ikke Øre-Lyd, og saa red ovenikjøbet en Englænder dog i Trav, man kunde blive ganske fortumlet; det blev ogsaa et stakkels Pigebarn, og sprang forfærdet i Armene paa vor Knøs, hun vilde det slet ikke, men hvad gjør man ikke i Forskrækkelse! Lampen skinnede hende lige ind i Ansigtet, og Ansigtet var deiligt, saa kyssede Knøsen hende, — nu tænker han paa dette Kys og dette Ansigt, og derfor seer han saa fornøiet ud.

Kudsk, Madamer, Svøbelse-Barn, Mand og Knøs, ja det er alt før mange paa eet Sæde, og alligevel sidder dog Een derpaa endnu, en tyk Munk, men hvor han egenligt sidder, det maa vor Herre vide, og hvad han tænker — ja, det tør jeg ikke sige! han har en skrækkelig stor Paraply med; han er Godheden selv, han holder paa Svøbelse-Barnet, mens Madamen løser sit Halsklæde; men nu kan her ikke sidde Flere, og derfor staaer ogsaa den halvvoxne Dreng op lige foran Selskabet, hans mindre Broder sidder paa hans Fødder og dingler med sine tynde Been henimod Hestens Hale. De to Drenge høre til Theatret, det vil sige, til Dukketheatret, hvor der gives Tragedier og store Balletter. De to Drenge tale Damestemmerne, den Ene skal i Aften føre Ordet for Dronning D i d o, den Anden for hendes Søster A n n a, see det tænke de paa.

Bag paa Vognen staae to Karle, jeg troer hver staaer paa en Pind, thi den Smule Brædt, der stikker bag ud, er besat af en gammel Fisker, der saaledes kjører baglænds og har sine Øine og Tanker henvendte til en Portechaise, hvori sidder en Madame, pyntet og stram

med Flitterguld og Sløifer paa Hovedet, det er en Jordemoder, der bæres over Gaden, jo hun sidder rigtignok bedre end han.

Den ene af Karlene ved Siden af ham er en Slags — Sendebud, — — hans Tanker ville vi derfor ikke udvikle, den Anden er et Geni af en Lommetyv, hans Tanker ere just nu i det røde Lommetørklæde, der titter ud af en Forbigaaendes Lomme, Karlen ærgrer sig over sin Kjøretour, den koster ham to Gran og — dette Lommetørklæde.

See, nu kan her da ikke være flere Folk, hverken for eller bag, hverken oven eller neden — jeg siger neden —! der have vi ikke seet endnu, og der ligge jo en levende Kalkun og et heelt Menneske! ja i det gyngende Næt under Vognen ligger en Hane og en pjaltet Karl, Hoved og Been af ham stikke udenfor Nættet; han har kun Buxer og Skjorte paa, men for øvrigt et rask Udseende. Han er inderlig fornøiet, — han tænker paa ingen Ting!

See, det er en neapolitansk Corricolo!

XXII.

Afreise fra Italien.

1.

Et Blik paa mig selv.

Det var den femtende Marts 1841. Koffert og Natsæt vel indpakkede og tillaasede stode midt i Værelset, Fakinen kom allerede op ad Trappen for at bære Sagerne bort, jeg skulde fra Neapel, fra Italien, og jeg var glad derved — hvor dog Mennesket forandrer sig. Da jeg forrige Gang forlod dette Land, var jeg inderlig bedrøvet

og veemodig derved, rigtignok gik det da hjemad mod Norden, nu derimod til Grækenland og Orienten.

Man vil tilgive, at jeg for nogle Øieblikke ganske dvæler ved min egen Person, dog kun saalænge medens Fakinen bærer mit Reisetøi ned ad Trappen.

Jeg har tidligere givet Skildringer af Italien, der næsten, troer jeg, kun aande dette Lands Sollys og Skjønheder, nu derimod have mange af de givne Billeder stærke Skygger, men saaledes har jeg denne Gang seet Italien; Nyhedens Duft var borte! Vinteren var usædvanlig haard, og selv var jeg sjælelig og legemlig syg. Her i Neapel, for faa Dage siden, brændte Feber i mit Blod, jeg var maaskee Døden nær, jeg troer Døden saae ind ad Døren til mig, men det var endnu ikke Tiden, han gik, og Sundheds-Gudinden stod, hvor han havde staaet; udenfor kom Vaaren ligesaa pludselig, Sneen rundt om paa Bjergene smeltede, Søen laae blank og blaa!

En ny Reise, et nyt Liv maaskee, skulde begynde. Denne sidste Time var Overgangs-Leddet.

2.

„Leonidas."

Det franske Krigs-Dampskib: „Leonidas," ført af Capitain Lorin, laae i Neapels Havn.*)

*) De franske Dampskibs-Linier ere fra Marseille til Constantinopel og fra Alexandrien til Piræus. Hver tiende Dag gaaer et Krigs-Dampskib fra Marseille, det følger den italienske Kyst til Neapel, og gaaer herfra i to Dage til Malta, hvor Skibet bliver i 24 Timer, derpaa i tre Dage til den græske Ø Syra og videre herfra i 3 Dage til Constantinopel, paa hvilken Fart det anløber Smyrna og Dardanelbyerne. Hver tiende Dag gaaer ligeledes Dampskibet fra Alexandrien til Piræus og anløber paa denne Reise ligeledes Øen Syra, der saaledes er Mellemstationen for begge Dampskibs-Linierne; her omskibes Passagererne, og de, som komme fra Østen, holde deres

Min Ven og Reisekammerat, Digteren Holst, fulgte mig ombord. Alt paa Skibet saae fremmed ud, selv var jeg fremmed for dem Alle. En syg Tyrk laae paa nogle Maatter, man havde bredt ud mellem Kulsækkene; tæt ved sad i en foret, grøn Kaftan og med hvid Turban en Skikkelse, der i de sidste Dage her i Neapel havde vakt Opmærksomhed ved sin orientalske Dragt; han var, som jeg siden hørte, en Perser fra Herat. Den ene Passageer kom ombord efter den anden; Amerikanere og italienske Munke, franske Damer og Herrer, Folk fra alle Verdenskanter, kun Ingen fra Norden eller fra Broderlandet Tydskland.

Signalpiben lød til at gjøre klar. Holst sagde mig Farvel — det var mig, som om jeg sidste Gang skulde høre en dansk Stemme, som om her mit Fædreland og alle mine Kjære sagde dette Levvel! jeg syntes nu for første Gang, at det gik ret ud i den vide Verden!

Jeg stod ved Skibets Reling, mit Øie fulgte Baaden, der styrede med ham hen imod Land. Hattene svingedes gjensidigt. Fra Kysten raabte han endnu engang Levvel!

Ankeret var lettet, Alting klart indenbord, og endnu laae vi stille. Alle Passene vare glemte, en Officeer maatte i Land efter dem. Vi laae vist en halv Time og ventede.

Under denne Venten vil jeg gjøre min Læser bekjendt med de franske Krigs-Dampskibes Indretning og Beqvemmeligheder, saaledes som jeg endnu erindrer det.

Dækket selv dannede en lille Gade; overst ved Roret ud over Vandet var bygget af Træ et smukt, lille Huus for Capitainen; her var Sal og Cabinetter, Malerier

---

Qvarantaine, denne varer mellem 12 og 40 Dage, alt eftersom Pesten viser sig i Ægypten. Syra er ligeledes Mellem-Station for den østerrigske Dampskibs-Linie, denne gaaer hver fjortende Dag ud fra Triest, berører Ancona, Corfu og Patras, bevæger sig derpaa nedenom Morea op til Piræus, hvorfra den gaaer til Syra, hvor den sætter sine Passagerer ombord i et andet østerrigsk Dampskib, der herfra anløber Smyrna, Dardanellerne og Constantinopel.

og Søkort hang paa Væggene, lange Gardiner slagrede i de aabne Vinduer, og mellem disse stode Divaner, Fortepiano og Statuer, her var ikke blot hyggeligt, men pynteligt. Til Capitainens Bolig sluttede sig to andre fremspringende Træhuse, hvert med Cabinetter for de øvrige Officerer. Paa den lille Plads udenfor lænede Styrmanden sig til Roret, et Timeglas med Sand og et smukt stort Uhr stode tæt ved, hvor Skibs-Drengen slog Qvarteer og Timeslag paa en stor Malmklokke, det kunde høres over hele Skibet.

Foran Roret var en Nedgang, med Tæpper over Trinene og med støbt Jernrækværk, den førte til første Kahyt, hvor Damerne havde deres egen smukke Stue og særskilte Soveværelse, Herrerne hver et lille Kammer, og en prægtig, stor Sal, der benyttedes tillige som Spise-Sal. Prægtige Speile straalede fra de blankpolerede, indlagte Vægge, marmorblanke Colonner bare det forgyldte Loft, her var Fortepiano, Bibliothek, Kobbere og Aviser.

Maskineriet indtog Skibets midterste Deel; oven for dette paa Dækket vare opreiste Træhuse, lig med Officerernes, en lille Trappe førte op til hver Dør, Commissairen, Styrmanden, Kokken og Restaurateuren havde her deres Hjem; her var Forraadskammer, Viinkjelder og Gud veed Alt; bag om disse gik en Slags Balcon, den strakte sig fra begge Sider af Skibet ud over Vandet, man saae dette gjennem de aabne Træmmer, og her blev under Seiladsen renset Kartofler, vasket Kar og Klæder, det var, om man vil, Skibets to Baggaarde.

Midt paa Dækket stod Kjøkkenet, det var et heelt Huus af støbt Jern, og ganske opfyldt med Potter, Gryder og Casseroller; her var en Kogen og en Brasen!

Tæt herved førte en Trappe ned til anden Kahyt, der bestod af en stor, smuk Spisestue med Køier; i Sideværelserne fandtes Plads for fire til otte Personer.*)

---

*) To af Skibets Officerer sove her; og skifteviis spise de med Selskabet. Beværtningen paa første og anden Plads er særdeles god, og meget billig.

Nedgangen til tredie Kahyt var foran i Skibets Forstavn; lidt steil gik Trappen nedad, men var man dernede, fandt man en lys, venlig Stue; Divanerne langs med Væggene tjente her til Sovesteder.

Fjerde Plads er Dæks=Pladsen, og den er utrolig billig, for een Rbdlr. dansk seiler man der over hundrede Mile; i Orienten indtage Tyrkerne, selv den fornemmere Klasse, denne Plads.

Hjemme i Norden gjør man sig ikke Begreb om Beqvemmeligheden og Billigheden paa disse Middelhavets Dampskibe. Amerikanerne ombord vurderede den, som jeg siden hørte, ikke saaledes, som jeg; de talte om deres Skibes Hurtighed og den store Luxus der ombord, „i 12 Dage ere vi gaaet fra Amerika til Europa! Det var herligt Veir, der var lystigt ombord! i den store Kahyt var bygget et Theater, og under Overfarten blev tre Aftner givet Comedie paa Verdenshavet, det var Vaude=viller af Scribe, Officererne ombord spillede Dame=Roller; Orchestret bestod af otte Personer, Tilskuerne fik Iis og Punsch, der blev applauderet og fremkaldt; og det Altsammen paa Verdenshavet!"

Jeg var imidlertid glad ved det Meget, de franske Dampskibe frembøde.

Efter lang Venten kom den Officeer, der var sendt efter de forglemte Pas; Dampen sivede ikke længer ud af Ventilen, Commandoen lød, og vi skjød vor Fart ud af Neapels Havn, der var som opfyldt med gyngende Citron= og Apelsin=Skaller.

Vi vare ikke en halv Miil fra Land, da standsede Skibet, Noget var gaaet itu i Maskineriet; men vi havde Smed og Smedie ombord, snart var Alt istand, vi seilede igjen.

Adio Napoli! a rividersi!

XXIII.

Dampskibs-Fart.

En Digter synger, fordi han, som Fuglen, ikke kan lade være, det svulmer i hans Bryst og i hans Tanke, Sangen vil ud, den flyver som Lyset, den hæver sig som Bølgen; men ogsaa tidt skydes der et Nodeblad af Naturens store Bog hen for Digteren, og det er en Opfordring til at synge, og han synger da fra Bladet.

For mig laae Neapel og det hele Kystland, som et stort Nodeblad, en Sang uden Ord.

„Det er deiligt at flyve hen over Havet!"

Napoli, Du hvide, solbelyste Stad! Menneske-vrimlen med Sang og med Skrig er Lavastrømmen gjennem dine Gader, det lyder ud til os; som en Slange om Bugten ligger By ved By, Napoli er denne Slanges Hoved, St. Elmo er Kronen, den bærer.

„Det er deiligt at flyve hen over Havet!"

Tunge Skyer omhylle Toppen af Vesuv, de hænge ned til Eremitens Hytte, men det brænder derinde i Bjerget, det brænder dybt under Havet, som det brænder midt i vort Skib og midt i mit Hjerte; Alt er Vulkaner! — See, som en rygende Raket flyver Dampvognen henad Veien langs Golfen. Der mellem Orange-Haverne ligger Sorrento, Pinien skygger ved Havet over Tassos Huus. Lig forstenede Skymasser vælte Bjergene frem i Havet. Steengeden kravler paa det nøgne Forbjerg. Capri, jeg hilser dig! Du eventyrlige Ø! jeg mindes dine Palmer under de vilde Klipper, jeg mindes din sælsomme, azurblaa Grotte, hvor Havskummet skinner som Roser, hvor Stenene have Farve som Vinterhimlen i Norden, Havet er en Ild. Hoit paa Fjeldtoppen gaaer Æselet hen over et Gulv af Mosaik, den sidste Rest af Tibers prægtige Sale. Eremiten knæler her i stille Eensomhed. Capri, Mindernes Ø, vi flyve Dig forbi! Solen gaaer ned, Natten vælder ud med funklende Stjerner!

Bølgerne brydes, hver Brydning er som gløbende Emmer, Kjølvandet lyser, Himlen lyser!

„Det er deiligt at flyde hen over Havet!"

Nu er det Nat! — Skibsdrengen kalder. Vaagn op! vaagn op! Stromboli flammer! kom dog at see! indhyllede i Kapper staae vi ved Relingen forud, vi see i den mørke Nat over Havet, der lyner i phosphorisk Glands; paa Horizonten stige Raketter, røde, grønne og blaae; nu vælte de frem som Flammer, det er Stromboli, den brændende Ø, der engang opsteg fra Havdybet. Det er et Ætnas Barn, hun dykkede med sine Søstre op fra Havdybet, udenfor Moderlandet. Paa Sindbads Reise, siger det østerlandske Eventyr, steg Søfolkene ud paa en Fisk, som de antoge for en Sandbanke; de gjorde Ild paa den, og Fisken dykkede igjen i Havdybet; de lipariske Øer ere ogsaa hver en Afgrundens Fisk, Menneskene bygge og boe paa dens Ryg — og for de vide det, dykke de under med dem.

Vi komme mere og mere nær! Stjernerne blinke, Vandet er Ild.

„Det er deiligt at flyve hen over Havet!"

XXIV.

Sicilien.

(Kyst=Panorama.)

For nogle Somre siden gjorde jeg den saakaldte Götha=Canal=Reise, gjennem Sverrig; paa en Strækning af denne kommer man ud i Østersøen og gaaer „inden Skjærs," mellem et Archipelagus af Øer, nogle saa store, at de frembyde Græsning for hele Qvæghjorde eller bære en lille Gran=Skov, andre ere nøgne Stene, mellem hvite Bølgerne brydes. Vi fik her en Lods ombord,

alle Passagererne maatte sætte sig omtrent lige fordeelt paa hver Side af Skibet, store Træklodse bleve hængt ud ved Relingen for at modtage et muligt Stød mod Klipperne, Dampskibet skulde passere en Strudel. Der herskede en Opmærksomhed, en øieblikkelig Taushed, Vandet sprøitede op forude, det var, som en usynlig Haand greb i Skibet og svingede det, — Klipperne laae bag ved os, vi vare over Strudelen. I ingen Geographie har jeg læst om en saadan under Sverrigs Kyst, derimod om Strudlerne under Siciliens. Charybdis og Scylla ere verdensberømte Navne.

Vort Skib gled hen over Charybdis's Strømninger, vi anede det ikke! hvor er den vilde Malstrøm! man pegede paa Havet tæt ved, hvor vi seilede, men der var ingen særegne Bølgebevægelser at see. Hvor er Scylla. „Ja, hun lever endnu!“ Man viste paa Calabriens vilde Klippekyst et lille, fremspringende Fjeld med en mørk, forfalden By; her var en stærk Brænding, skjøndt Havet var temmelig roligt. Sortgraae Klippestykker ragede frem, der hvor Bølgerne brødes; det var Scyllas hylende Hunde, vi saae; i en Storm troer jeg de maae kunne høres fra Messinas Sand-Isthme. Vi nærmede os denne; mod Nord-Vest laae de lipariske Øer og begrændsede Horizonten.

Sicilien! Du mægtige Trefod i det dybe, luftklare Hav, vær os hilset! Du viinløv-omkrandsede Land, hvor Guder have levet, hvor Helte have stridt, ved hvis Kyster endnu Feen Morgana bygger sine lustige Trylleslotte, vær os hilset!

Vi gled forbi Fyrtaarnet, der ligger paa den yderste Pynt af en Sandrevle, der bærer et malerisk Fiskerleie og slutter sig til Messinas Forstad; det var, som begyndte her en Flod-Seilads; en Mængde Skibe krydsede forbi, Fiskere halede i deres Næt og deres Baade; Børn legede ved Stranden; Calabriens Klippekyst havde et forunderligt grønt og rødbrunt Udseende, ganske forskjelligt fra Nord-Italiens og Schweits's Klipper, de syntes mosbegroede Lavablokke; Siciliens Fjelde lignede kjæmpe-

store, forstenede Bobler; det saae ud, som om Øen var kogt op fra Dybet og pludselig blevet til Steen; tunge Skyer hvilede paa Bjergene, som vare de Dampen af denne Opkogen; Ætna var ikke at øine!

Allerede laae bag ved os Bugten og Messina selv med sine guulgraae Paladser og flade Tage; fremmede Flag vaiede i den trygge Havn, men jeg opdagede ikke det danske. En geistlig Mand fra Rom, der stod ved Skibets Reling, pegede mod Messeniernes By, og fortalte os med stor Salvelse om et Brev fra Gudsmoder, et ægte Brev, der fandtes i Kathedral-Kirken, det var egenhændigt skrevet til Messinas Beboere; han jublede ved Erindringen om den berømte Barre-Fest, om Kirkens Pragt og de prægtige Optog; en Søster af ham havde der engang forestillet Guds Moder, en Maskine paa Hjul, et stort Huus kunde den kaldes, opfyldt med Mænd og Qvinder, Gamle og Unge, udklædte som Engle, Propheter og Helgener, og øverst oppe Messinas smukkeste Qvinde forestillende Gudsmoder, blev trukket gjennem Gaderne af Præster og Broderskab!

„Der er herligt i Messina!" jublede han, „Messina nobilis, fidelissima!»

„Der ere deilige Qvinder!" sagde en ung Franskmand, „der er Scylla og Charybdis, de svømme ikke længer paa Vandet, men sidde under Viinløvet og fange med de sorte, flammende Øine, de deilige Lemmer og de velsignede Smiil!"

Paa Calabriens Side laae Reggio, der for faa Uger siden havde lidt skrækkeligt af Jordskjælv*), her under Kysten var en Mængde Skibe strandet, nu laae Alt i et varmt, et smilende Sollys; dog Smilet af

*) Domkirken, Raadhuset og flere offentlige Bygninger styrtede da sammen; allerede i Neapel saae jeg Spor af Jordrystelsen; mange Huse vare revnede fra øverst til nederst, i hele Gader stod Huus mod Huus understøttet af Bjælker; selv i Rom spøredes Stødene; Tiberen steg over sine Bredder, og oversvømmede de nærmeste Gader.

Kysterne her har noget Trolddomsagtigt; min Tanke fløi mellem de Millioner, hvis Hjerte har banket af Dødsfrygt og Livslyst under disse Kyster, de Millioner, der seilede her, fra den Tid Ulysses styrede forbi Polyphems Hule, til nu vort piilsnare Dampskib gled over dette Vandspeil, hvor Fata Morgana viser sit Luft-Slot; men ingen Søile-Række af Straaler, ingen phantastiske Kupler og gothiske Taarne hævede sig paa det blaa Vand. Dog Kysterne selv var et Fata Morgana for Øie og for Tanke. — I dybe Grave af Lava og Aske slumre her hele Byer og deilige Marmorbilleder, men oven over voxe nye Haver og Villaer, oven over taarne sig vilde, mørke Fjelde, truende, som Uveirsskyer.

„Alle Dalene der," sagde den unge Franskmand, „ere deilige Viinløvhytter, og i hver sidder — ikke Amor, men hvad der er bedre end ham, de deiligste Qvinder, saa flammende som Ætna, saa lette som Feen Morgana, og de forsvinde ikke som hun, naar man griber efter dem!"

Mig forekom den nærmeste Kyst paa Sicilien mere vild, end smilende; Val di demona: Djævledalen, kaldes denne Strækning, Navnet er her ret betegnende. Høit paa Klippen, hvorfra et Vandfald bruser, laae Taormina med sine Marmorbrud; det var Bacchi lystige Stad, hvor Pancratius, Apostelen Pauli Discipel, styrtede Gudens Statue i Havet. Fra Pragt-Ruinen, Oldtids-Theatret, hvor engang et heelt Folk jublede ved Skuespil af Aristophanes og Plautus, skuer nu Hyrden eensom ud over Havet, seer Røgsøilen fra vort Skib, vort dampende, flyvende Ætna.

„Men hvor er Siciliens Ætna?" spurgte jeg. „Faae vi det ikke at see?"

„Der kneiser det!" sagde man, men jeg saae oven over Fjeldkysten kun tunge Skyer, jeg hævede Hovedet endnu meer, saae næsten lige i Veiret, og høit over Skyerne i den klare Luft stod Toppen af Ætna, bedækket med Snee, dog rundt om Kraterets Rand var den smeltet i lange Revner. Hvilken Storhed! Vesuv er en Sandhøi

kun mod denne Kjæmpe, Siciliens Stolthed og Velgjører. Det er et Amphitheater for de høie Guder selv! hvert Trin danner en Zone, den nederste viser os Viinbjerge og Haver, den anden er en Skovregion med hundredaarige Træer, den tredie har kun Iis og Snee, den fjerde Røg og Flamme. Altid damper det, altid sprudler det, men denne Dampen og Sprudlen kaldes en Hvile, naar ikke Lavastrømmen flyder milevidt og omstyrter Byer og ødelægger Viinmarker og Dale.

Vi gjennemskare Catania-Bugten; Bølgerne rullede bløde og lette rundt om; Solen skinnede klar! saa dybt ind i Dalen vi kunde see, laae Ætna med Snee; der var endnu Nordens Vinter, ved Foden derimod Sydens Sommer med friske Blomster, med modne Frugter, med Palmer og indiske Figen.

Da vi efter Middags-Bordet igjen steg op paa Dækket, var Solen ved at gaae ned; Havet skinnede som Purpur og Guld, Luften havde en Glands, som jeg aldrig før har seet, Kysterne en Lufttone, saa smeltende, saa farverig, det Hele frembød Characteren af det skjønneste asiatiske Landskab. Syracusa laae drømmende, ubeskriveligt deiligt.

„Der er Santa Luzia født,“ sagde vor romerske Geistlige.

„Ja og Archimedes,“ tilføiede jeg. „Det er Agatokles's By! og der er Arethusas Kilde!“

„Santa Luzia var Guds Datter!“ svarede den Geistlige og sukkede.

Hvilken Solnedgang! hvilket Skue! det kan kun gives af den Haand, der i Virkeligheden maler den deilige Regnbue paa de lette, svævende Skyer. Lyden af en Klokke lød fra Kysten ud til os, det klang saa melodisk, det var som den døende Svanes sidste Tone, i det den bøier Hovedet og paa de store, udbredte Vinger daler fra Luften ned i det blaa, det blikstille Hav.

XXV.

Malta.

Klokken var Tre om Morgenen; jeg hørte Ankeret falde og vidste da, at vi laae i Maltas Havn. Jeg kastede min Kappe om mig og sprang op paa Dækket.

Det Første, jeg saae, var den aftagende Maane, dens Horn vare saa tynde og bøiede, og dog lyste de, som Fuldmaanen i Norden; eller kom maaskee denne Klarhed i Luften fra de utallige Stjerner? En saadan Pragt havde jeg aldrig før seet, hverken under Italiens klare Himmel eller selv i vore nordiske Vinternætter. Venus-Stjernen syntes at være en Sol, uendelig langt borte, saa den kun kunde vise sig som et Punkt, men det var et Sol-Punkt. Dens Straaler spillede paa Vandfladen omkap med Maanens. Stjernerne i Norden ere kun glimrende Glas, her ere de ægte Stene! mine Hænder foldede sig uvilkaarligt, min Tanke var hos Gud i Beskuelsen af hans Herlighed. Der var en Stilhed rundt om! der hørtes ikke en Aares Pladsken i Vandet, ikke en Klokkes Lyd! Alt stille, som i en eensom Kirke.

Jeg saae rundt om, og bag ved mig stod en lav, guul Klippemuur, hvis høieste Punkt var omformet til en Obelisk, der pegede mod Stjernerne. Ligefor mig og til Siderne skinnede hvidgule, store sælsomme Paladser, som jeg kun kjendte fra „Tusind og een Nat," men mellem disse Bygninger og mig laae stille og drømmende det ene store Skib nær ved det andet; mit Øie tabte sig mellem Masterne; vi laae i La Valettas Bugt; hvor vi vare komne ind, opdagede jeg ikke.

Det var altsaa Øen, som Homer har besjunget og Phønicierne have bemægtiget sig, Calypsos Ø, hvor Ulysses tilbragte Aar af sit Liv, Grækernes og Karthageniensernes Melitta; Øen der har seet Vandaler, Gother og Arabere, som Seirherrer, Grev Rogers Malta,

Johanniterordenens verdensberømte Ø, nu Englands Station i Middelhavet.

Hvilke Erindringer og hvilket eiendommeligt Skue frembød ikke denne Ø. Dog Stjernehimlen blev mig i dette Øieblik Pragtbilledet; La Valetta, og alle disse stolte Skibe her under Verdens stærkeste Fæstning, var kun Rammen for det; Rammen var prægtig, een af de prægtigste jeg har seet, men at jeg glemte Rammen for Billedet, er jo tilgiveligt og rigtigt.

Jeg gik igjen til Ro, og bogstavelig sagt kun med Himlen i min Tanke!

Da jeg igjen kom paa Dækket, fandt Udskibningen Sted. Alt var Liv og Bevægelse paa Skibet og uden om det. Hele Bugten vrimlede med Baade. Nær ved os laae to store Krigsskibe med dobbelte Rækker Kanoner, den ene over den anden. Citta nuova, Vittoriosa, La Valetta, aabenbarede sig som een eneste stor Stad; de i Klippen hugne Fæstningværker smeltede sammen med Bygningerne selv. Arsenalet, en lang maurisk Bygning, de fleste palaisartede Huse, alle syntes de at være formede i Klippen selv, idet de ere opførte af dens gule Steen og derved smelte sammen med den.

Skibe kom og gik, Kanonerne hilsede Fæstningen og bleve igjen besvarede; Baade med Qvarantaineflag roede rask forbi de store Skibe, en Mængde Joller, der fuldkomment dannede Boutiker, laae stille under Siden af vort Fartøi, nogle med Frugt, hvoraf hver Art havde sit særegne Rum, Citroner for sig, Apelsiner for sig, store Græskar dannede Rabatten; Figen, Dadler, Rosiner og Mandler fandtes her, det var et broget Skue. Andre Baade bragte Urter og Grønt, atter andre Skjorter, Straahatte og Skjærf, det var et heelt svømmende Marked. Usle smaa Baade, der syntes i Begreb med at synke, styredes af halvnøgne Drenge, der kom for at tigge. En evig Bevægelse var der med Passagerer, der kom fra Dampskibene eller gik til disse, her laae ikke færre end syv. Tyrker, Beduiner, Munke og maltesiske Qvinder roede forbi.

Nedenfor Falderebs-Trappen ved vort Skib laae over et Dusin Baade med skrigende Roerkarle, der betragtede os som godt Bytte; en ung russisk Officeer, med hvem jeg havde gjort Reisen herhid fra Neapel, foreslog mig, at vi To skulde seile i Land, og i Forening see Mærkværdighederne; han vilde paa Vandringen foreløbig være Kassemester, og vi foer afsted.

Flere Fakiner, alle Maurer, flokkede sig ved Landings-Stedet omkring os for at være vor Fører, vi valgte En, der kun skulde føre os til Hôtel de mediterranea; den ene Las paa ham slog den anden, men han bar dem saa kjækt, som en Fyrste sit Purpur; et Par kulsorte Øine lynede i det brune Ansigt.

En Vindelbro fører til La Valettas Port; Mure og Grave ere udhugne i Klipperne, og Gravene selv frembyde Skuet af den rigeste Frugthave; her var et Vildnis af Orangetræer, bredbladede Palmer, Pebertræer og Lotus.

Indenfor Byens Port begynder en Gade med Frugtboutiker; Frugt af alle de Arter, Syden eier, møder Øiet, et Skue saa rigt og broget, som man aldrig har det i Norden. Her var en Bevægelse, en Trængsel, som i Neapels Toledogade, maltesiske Qvinder, aldeles sortklædte og med Slør, der bleve holdte saa tæt om Hovedet, at man kun saae Øine og Næse; engelske Soldater i deres røde Uniformer, pjaltede Fakiner og pyntede Matroser, Alle i travl Bevægelse! smukke Karether paa to Hjul og kun med een Hest for joge forbi, den mauriske Kudsk løb ved Siden.

Snart vare vi i større Gader, alle Husene havde et palaismæssigt Udseende og derhos et eget Præg ved den Mængde grønmalede Trækarnapper, hvormed de vare besatte. Alle Hovedgader luftige og brede og deels macadamiserede, deels brolagte med Lava. Alle saa reenlige, ja festlige kunde jeg næsten sige.

Hotellet, hvor vi steg ind, var saa comfortabelt og prægtigt, som om det var ført herhid fra Dronning Victorias kongelige Stad.

Jeg sad alt med en fransk Avis i Haanden, da jeg udenfor hørte Larm; min russiske Reisefælle havde budt vor Maurer kun nogle faa Skillinger for sin Gang med os, og Karlen vilde ikke modtage saa Lidt; jeg saae, hvor stor Summen var, og fandt ogsaa, at den burde forøges, Russeren sagde Nei og aabnede Døren, Maureren lagde Pengene paa Trinet, satte sin Fod paa dem, og med et Blik, der paa enhver Scene kunde have gjort sin Virkning, udtalte han Stolthed og Vrede. Jeg vilde give Manden lidt flere Penge, men Russeren stillede sig mellem os, gav Tjenerne et Vink, og de satte den Misfornøiede udenfor. Og saa var den Historie glemt!

Jeg gik imidlertid strax efter ud paa Gaden, hvor jeg ventede at finde Maureren, og han stod der ogsaa, omringet af en Flok lasede Karle. Pengene, som Tjeneren havde lagt udenfor Døren, laae der endnu paa samme Sted; jeg rakte ham omtrent det tredobbelte, mere end der var budt ham, i det jeg gjorde ham forstaaeligt, at det kom fra mig.

Hans Øine rullede i Hovedet, han pegede endnu engang paa de faa Penge, den Anden havde budt ham, viste paa sine Laser, holdt min Arm tilbage, Intet vilde han modtage, knyttede sin Haand op mod Huset og gik bort, stolt som en krænket Adelsbaaren. Mig forstemte denne første Scene paa Malta.

Vort Besøg gjaldt nu Domkirken, der er indviet Døberen St. Johannes; den er lige saa eiendommelig som smagfuld: alle Søiler er forsirede med arabeskartede Udhugninger, forestillende Snirkler og svævende Engle; Væggene selv have et rigt forgyldt Løvværk og al-fresco-Billeder, malede af Calabreseren Matheo, et prægtigt Høi-Alter og rige Monumenter over Stormestrene. I det blanktpolerede Gulv prange brogede Ridder-Vaaben; Orgelet brusede, Røgelse-Karret blev svunget, og de knælende Malteserinder skottede fra det Himmelske til de jordiske Reisende, de anede maaskee, at Een vilde besynge dem.

Gouverneurens Palads, eengang Stormesterens,

ligger ikke langt herfra; det er en Bygning, der uden paa er ligesaa stummel, som den indeni er broget og prægtig; i store Malerier kan man her opfatte den historiske Virken af Malteserridderne paa Rhodos. Dog prægtige Malerier og kostbare Tapeter kan man finde paa de fleste Slotte i Europa, men hvad man ikke finder paa disse, men kun i Gouverneurens Palads paa Malta, er Arsenalet. Alle Søiler ere her slanke, høie og aldeles skjulte med Spyd, Øxer og Sabler, der paa det meest Maleriske ere grupperede, som om de udgjorde en Deel af Søilen selv, som vare de kunstige Udklipninger, den ene ganske forskjellig fra den anden, men alle i samme Forhold, hvorved Alt bliver Harmoni i den uendelige Søilerække. I Geled langs Væggene staae de tomme Rustninger, som Malteserriderne have baaret, og Væggen selv er bedækket med deres Billeder, deres Skjolde og Vaaben. Øverst sees Stormesteren Vignacourts Portrait, malet af Caravaggio; en straalende Sol pranger over det, og rundt om Rosetter af Pistoler, Arabesker af Geværer, Sabler og Pile. De røde Blomster ved Rosaliefesten kunne ikke dristigere flettes til Drapperier, end disse Vaaben ere det.

Op ad den mageligste Trappe, et halvtaars Barn kunde krybe op ad den, kommer man ud paa Bygningens flade Tag, hvorfra man overskuer Byen, Øen og det udstrakte Hav. Det laae blikstille, blinkende blaat, og langt ude skinnede det sneebedækte Ætna, som en Pyramide af carrarisk Marmor. Den brændende Solhede mildnedes af de friske Søvinde. Jeg vendte mig mod Africas Kyst; Malta var mig nu et Norden, jeg følte Længsel, som Trækfuglen i Høst, min Tanke fløi til Løvens Fædreland, den fulgte Caravanen over Ørkenens Sand, fløi til de Sortes Skove, hvilte ved de guldbringende Floder, og drømte med Ægyptens Konger i de skyomkrandsede Pyramider. Ak! mon jeg aldrig kommer der?

Hvilken Udstrækning rundt om! det hele Malta seer ud, som et Muurværk i Havet! næsten intet Grønt mødte Øiet, kun den gule Grund, der gjennemskares paa

kryds og paa tværs af murede Indhegninger og Bygning ved Bygning; man seer strax, at denne Plet er den meest befolkede paa hele Jorden.

I en af de lette, elegante, tohjulede Karether, med een Hest for og Kudsken løbende ved Siden, rullede vi ud af Porten, Maalet for vor Landtour var Citta vecchia.

Strax udenfor Fæstningsværkerne gav Alt os Billedet af et afrikansk Land. Ikke et Træ saae vi, intet Grønt, uden det lave nys fremspirede Korn og de yppige store indiske Figen, der ligesom væltede frem af Jorden og fra de gamle Mure. Det var en brændende Solhede. Veien gik langs med den af Malteserridderne anlagte Vandledning, der er meget lav, flere Steder kan man let springe over den, og dette synes et Barneværk mod Vandledningen ved Rom. Veiene ere ganske fortræffelige; vi kom forbi nogle Veirmøller, hvis egne luftige Bygning tiltrak sig min Opmærksomhed, de maae kunne sættes i Bevægelse ved den mindste Luftning; de have tolv til tyve Vinger, saa at disse danne en heel Rosette; Bygningen selv er aldeles af Steen, net og pyntelig, en Spiral-Steentrappe fører op til Værket. Alle Veirmøller, jeg siden saae paa de græske Øer og ved Dardanellerne, havde ganske samme Form, men Malta frembød de første af denne Art.

Udenfor Citta vecchia overskuede vi hele Øen, den laae uden Skygge, med en Overflade guul og skinnende, som Solskinnet selv; lave Mure paa kryds og paa tværs dannede Indhegninger, strakte ud over det hele Land, hvorved det ganske fik Udseende af et Landkort, hvorpaa selv de mindste Grændser ere antydede.

Citta vecchia, Biskoppens Sæde og fordum Øens Hovedstad, er en ikke ubetydelig By. Kirken, der bærer St. Peters og St. Pauls Navn, er ganske i Stiil, som de italienske Kirker, stor, luftig og broget, men den Reisende, der kommer fra Italien, er saa overmættet af at beskue Kirker, at selv en Kirke som denne ingen Virkning har; vi saae ogsaa her Katakomberne, der

ganske ere som de under Rom, snevre uhyggelige Gange, hvor man, ved at have seet ti Alen, fuldkomment har Begreb om, hvorledes det seer ud i de næste ti. I Kjælderen under St. Pauls-Kirken er en Hule af ringe Udstrækning, midt i den staaer en Marmorstatue af Apostlen, der skal have levet her, efter at han i Storm strandede paa Maltas Kyst. Men hverken Hule, Katakomber eller Kirke gjorde noget Slags Indtryk paa mig. Jeg var overmættet ved Skuet af denne Art; det gik mig, som det gaaer mange Reisende: er man paa et Sted, hvor der findes Eet og Andet at see, da gjør man sig det til en Pligt at see det, fordi det staaer i Bøger, fordi der tales derom; men som oftest er Tingen ikke denne Uleilighed værd. Hvad der interesserede mig i denne By, var Folkelivet, de halv tilslørede Bonderqvinder, hvis Øine lynede bag Sløret, Vrimlen af lasede Tiggere og de mange fremmede Matroser, der havde leiet sig Heste og jog afsted med deres blanke Hatte, hvorpaa Skibets Navn stod med gyldne Bogstaver, skinnende i Solen. Vi hørte her ikke et italiensk Ord, Almuen forstod os slet ikke og talte en Art Arabisk.

Paa Hjemveien passerede vi en prægtig Villa, hvis skyggefulde Have prangede, som en duftende Bouquet, midt i denne brændende Ørken; høie Pebertræer og Palmer med viifteformede Blade rakte høit over Muren; paa det flade, østerlandske Tag gik en Mængde bevæbnede Tyrker; Drusernes Fyrste, Emir Beschir, der var flygtet hid, boede her, sagde man os, og derfor var det Ingen tilladt at see Haven; mange sorte Slaver vandrede om i Gaarden, og en prægtig Giraffe stod ved Muren og aad af de grønne Løvtræer. Det Hele var et saa asiatisk Billed, at det selv uden den luende Solhede vilde og maatte brænde sig ind i Erindringen.

Ikke langt fra Qvarantainen, der seer stor og anseelig ud, ligger den engelske Kirkegaard; den er næsten overvældet af Monumenter, alle hugne af Maltas Steen; intet Monument var imidlertid af nogen paafaldende Skjønhed, ingen Indskrift greb mig ved sin Eiendom-

melighed, intet stort bekjendt Navn fandt jeg her, derimod smukke Blomster, duftende og store; og her var varmere end i Norden paa dens bedste Sommerdag, uagtet vi først skrev den syttende Marts.

Henimod Aften toge vi ombord igjen paa Dampskibet. Skuet over Havnen og Livet der var et Skuespil, jeg aldrig glemmer. Da Solen gik ned, lød Salut-Skud, og alle Flag sank paa vort Skib; det var kun faa Minuter, og Natten laae over os uden Dæmring, men Natten, som den kommer i Syden: klar og gjennemsigtig, med funklende Stjerner, Stjerner, der sige: „vi ere Sole, kan Du tvivle derpaa!" — Færdselen tabte sig inde i Staden, en svag Musik lød over til os, men snart brusede den i kraftige Toner fra de to Krigsskibe, som laae os nærmest, «God save the queen» blev spillet og sjunget, som jeg aldrig før har hørt det, men Omgivningen bidrog ogsaa Sit.

Nu lød Dandsemusik! paa et af Skibene var Bal! Stjernerne selv syntes at dandse paa Vandspeilet. Baadene vippede, jeg kunde først silde rive mig løs fra dette Skue.

Tidlig om Morgenen blev jeg vakt ved, at der blev gjort reent paa Skibet, efter at Kul var taget ind; da jeg kom op, skinnede Dækket i al sin Friskhed, man gjorde sig klar til at seile; rundt om os lød Skrig og Raaben, de svømmende Boutiker med deres Handelsmænd omringede os; nogne Drenge tiggede, Passagerer steg ombord, vor Perser sad alt paa Kulsækken nær ved Skorstenen, en Beduin indsvøbt i sin hvide Bernusch og med Pistoler og Knive i Bæltet, laae med Ryggen op til ham, et Par maltesiske Qvinder i deres sorte Slør havde grupperet sig ved Maskineriet, Grækere i broget Dragt og med den røde Feß paa Hovedet lænede sig til Relingen. Ved Falderebs-Trappen stode to Matroser Vagt og holdt Orden med jernbeslagne Hellebarder. Pakker, Kasser og Kister stabledes op! Styrmandens Pibe lød, Dampen hvislede ud af Røret og om Skibets Hjul; Kanonskud lød, Flagene vaiede, og i rask Fart gled

vi ud fra Maltas Rhed, ud paa det aabne Middelhav, der laae saa blaat og stille som et Fløielsklæde, spændt hen over Jorden; Havet syntes en blaalig Duft kun, en stjerneløs fast Himmel under os, og i den gjennemsigtige Luft strakte det sig saa vidt for Øiet, som jeg aldrig før har seet det; ingen mørk eller lys Stribe begrændsede Horizonten, det var en Klarhed, en Uendelighed, som ikke kan males, ikke antydes, uden ved Tankens evige Dyb.

En Digters Bazar.

Anden Deel.

Grækenland.

I.

Et Par Dage paa Middelhavet.

Blikstille laae det udstrakte Hav; man følte aldeles ingen Bevægelse i Skibet, man kunde tumle sig, hvor man vilde, oppe og nede, som gik man paa den faste Jord; kun ved at betragte Kjølvandet saae man Skibets Fart, bestandigt længer og længer bort fra Maltas gule Klippe.

Vi havde faaet syv unge, spanske Munke ombord, de kunde lidt Italiensk, vare Alle Missionærer og gik nu til Indien; den Yngste af dem var meget smuk, bleg og melankolsk, han fortalte mig, at hans Forældre levede endnu, og at han ei siden sit sextende Aar havde seet sin Moder, der var ham saa kjær; „nu seer jeg hende ikke for i Himlen!" sukkede han. Det var med et tungt blødende Hjerte, han forlod Europa, men han erkjendte, han maatte, hans Kald var det, han stod jo i Guds Tjeneste; han og de andre Brødre hørte alle til Theresianer-Munkene, en Orden, stiftet af den hellige Theresia.

For de Fleste ombord var jeg Den, der syntes at være meest langveis fra; jeg kom fra Norden.

„Fra Danmark!" gjentog vor romerske Geistlige,

der gik til Jerusalem, „Danmark! De er altsaa en Amerikaner?"

Jeg forklarede ham, at Danmark laae langt fra Amerika, men han rystede paa Hovedet, som Fruen i „De Danske i Paris" og sagde, som hun: „Ikke saa langt endda! ikke saa langt endda!"

Vi havde ombord en pavelig Gesandt, der gik til Libanon, han var den eneste af Italienerne, der vidste lidt om Danmark; han havde kjendt Fru von Gothen og været i hendes Soiréer i Rom, han vidste, at der var en Thorvaldsen, og at der havde været en Tycho Brahe. Jeg har siden gjort den Bemærkning, at Tycho Brahe er den af de Danske, ved hvem Danmark meest er kjendt ude, Tycho er vor berømteste Landsmand — og ham forjoge vi! — Danmark er stor som Moder, men hun er stundom ingen god Moder mod sine bedste Børn.

Endnu midt paa Dagen øinede vi Malta; af Sicilien derimod saae vi kun det sneedækkede Ætna, men tydeligt og stort, det skinnede, som var det en Pyramide af hvidt, solbelyst Marmor. I Søen gik ingen Døning, det var, som glede vi gjennem Luften. En uhyre Delphin, større end nogen Hest, væltede sig et Par Gange tæt op til Skibet, Solen skinnede paa den vaade, glindsende Ryg. Melodier af „Den hvide Dame" klang op til os fra Fortepianoet nede i Kahytten, og de lystige Matrosdrenge hang i Tougværket og sang: «quel plaisir d'etre matelot!»

Commandopiben lød, Matroserne gjorde deres Maneuvre. Middagsklokken ringede. — Da vi drak vor Kaffe, sank Solen rød og stor, Havet skinnede som en Ild.

Solen var nede, Stjernerne brøde frem med en Pragt, som jeg ei kan udtale! Hvilken Vrimmel! hvilken Glands! Venus skinnede, som var den Maanen selv, dens Straaler kastede en lang Stribe hen ad Havfladen, der bevægede sig kun i en svag Døning, som om Havet aandede sagte. Lavt paa Horizonten, over Afrikas

Kyst, stod en Stjerne, skinnende rod, lig et Fyr! under denne Stjerne jog nu Beduinen paa sin vilde Hest, under denne Stjerne droge Karavanerne gjennem det glodende Sand. Hvor deiligt at sidde under Teltet hos Afrikas Datter! — Stjernen jog Flammer gjennem Blodet! Jeg sad ved Skibets Reling — saae ud over Havfladen! phosphoriske Blink lynede gjennem Vandet! det var, som gik de paa Havdybet med Fakler, og disse pludselig lyste gjennem Vandet; de kom og svandt, som vare disse Flammer maaskee Havets synlige Aandedrag.

Allerede Klokken Ni var jeg i min Koie og sov strax, medens Skibet uforandret skjod sin Fart fremad. Da jeg igjen i den tidlige Morgen steg op paa Dækket, blev dette reengjort; alle Hænder vare i Bevægelse, snart skinnede Gulvet hvidt og reent, saa det var en Lyst at see; oppe hvor Ankere og Toug laae, havde Matroserne deres Stor-Vask og den var ganske eiendommelig. De vaskede især Beenklæder og lagde da disse udbredte paa Dækket, heldte Søvand ud over og feiede eller rettere skrubbede dem saa med en almindelig Riiskost, der var noget slidt, og hvor de imellem Pindene havde stukket et Stykke Sæbe.

To raske Matrosdrenge, ganske smaa, men livlige som Egern, og fulde af Skjelmsstykker, slagtede Høns, og holdt forud for hver Slagtning en humoristisk Tale til Honen, og Talen endte altid med et «voila!» og saa gik Kniven hen over Halsen.

En Smule Bevægelse sporede vi i Søen, men alt som Solen kom hoiere, blev Havet igjen blikstille, som Dagen forud; ingen Flod-Seilads kunde lignes hermed i Ro; hist og her langt ude antydede nogle mørke blaae Pletter paa den udstrakte solbelyste Havflade, at en Luftning der krusede Vandspeilet. Malta var nu ikke mere at see, men Ætna stod klart og tydeligt ude i Horizonten; mod Nordost oinede vi de hvide Seil af et Skib, det var det første Fartoi, vi havde seet, siden vi forlod Malta.

Agter ude holdt Matroserne Frokost, hver fik en

Portion Viin, Løg og Brød; de vare Alle nok saa lystige, de havde deres Vittigheds-Helt og En, som Vittighederne skulde gaae ud over.

Perseren i den grønne Kaftan og med sin hvide Schawls Turban sad altid eensom og legede med sine Ørenringe eller sin Sabel, Ingen talte til ham, og han talte til Ingen; men imellem spillede der et Smiil omkring hans Mund, som gik glade Erindringer gjennem hans Sjæl, eller tænkte han maaskee paa Hjemkomsten, paa det Meget, han havde at fortælle fra Landet og fra Havet, — jeg gik ham forbi, og han greb mig pludselig i Armen, sagde nogle persiske Ord, som jeg ikke forstod, men han loe, nikkede og pegede hen paa Siden af Dækket; min venlige Morgenhilsen gjengjeldte han ved at vække min Opmærksomhed for en lille Verdens-Begivenhed hos os paa vor Flugt over Havet. En lille Fugl var træt dalet ned i Tougværket og gled nu ganske ned paa Dækket. Den var saa afkræftet, at den ikke længer kunde løfte Vingerne. Den fik snart en Mængde Tilskuere, og jeg blev ganske vred paa den Geistlige fra Rom, fordi han strax vilde have den stegt, han meente den maatte smage saa udmærket.

„Vor lille bevingede Pilgrim skal ikke ædes!“ sagde jeg; en af Lieutenanterne tog den i Beskyttelse, satte den op paa Seilet, der var spændt som Telt ud over første Plads, gav den der en Tallerken med Vand og Brødkrummer, og Fuglen var vor Gjest hele Dagen, ja Natten med, først næste Dag fløi den fra Skibet og qviddrede i sin Flugt, som om den vilde sige Tak for god Behandling.

Det var en stor Begivenhed for os Alle; dog snart igjen søgte vi hver vor Beskjæftigelse, Een ved Klaveret, en Anden i Bogen, Nogle spillede Kort, Andre spadserede op og ned. Beduinen sad paa Kulsækkene, taus som en Aand, Øinene lynede i det brune Ansigt under den hvide Bernusch, de nøgne, sortebrune kraftige Been stak frem; Perseren legede med sin store Sabel, klappede sine Pistoler eller dreiede Sølvringene i sine sortebrune Ører;

Capitainen kopierede af mit Album et Billede af Marstrand: „Kun en Spillemand,“ nu boer det i Capitainens Kahyt, og aarlig seiler „Spillemanden“ mellem Marseille og Constantinopel paa det stolte Skib: „Leonidas.“ Jeg selv læste Tydsk med en af de franske Officerer, han oversatte Schillers: Jordens Deling.

Tiden gik fortræffeligt; ved Middagsbordet herskede der Glæde og Liv! Sol-Nedgangen var uendelig skjøn! Stjernerne mylrede frem saa klare, saa straalende. Det var ikke muligt at fornemme Skibets Fart, kun ved at hefte sit Øie mod Tougværket og Stjernerne, saae man Bevægelsen, det var, som om Stjernehimlen dreiede sig og Skibet laae stille. Der var noget saa ophøiet, saa poetisk i disse Aftener paa det rolige, uendelige Hav, saa at jeg mangler Udtryk derfor. Denne Ro uden om afspeilede sig i min Sjæl! hjemme i Norden have kun faa Minuter af mit Liv bragt mig, hvad jeg her nød i hele Timer.

Endnu øinede vi, som en hvid Pyramide i Nordvest: Ætna, alt Andet rundtom var det uendelige Hav; men ved Middagstid viste sig for mit Øie i Nordost en hvid Plet, det kunde ikke være et Skib, dertil bredte den sig for meget, men muligviis en Sky. Jeg troede, at det var den græske Kyst, og spurgte Capitainen derom; han rystede paa Hovedet, og sagde at vi først den næste Dag kunde øine Grækenland, der rigtignok laae i den Retning, hvor jeg nu troede at see Land. Hverken han eller nogen af Passagererne saae Noget.

Da jeg efter Middagsbordet, kort før Sol-Nedgang, søgte samme Punkt som før, straalede dette ligesaa stærkt som nu Ætna! nei, det kunde ingen Sky være, det havde ikke forandret Skikkelse, det stod endnu i samme Retning, som for tre Timer siden.

Capitainen tog sin bedste Kikkert og raabte: Land.

Ja, det var græsk Kyst! det var en Bjergtop ved Navarino; belagt med Snee straalede den i den klare Luft. Jeg havde først af dem Alle opdaget Grækenland.

„Aldrig har jeg hørt før," sagde Capitainen, „at Nogen med blotte Øine har kunnet, paa een og samme Tid, see fra Middelhavet baade Ætna og græsk Kyst! det er mærkværdigt!" Da jeg senere i Athen fortalte dette, yttrede der en Lærd, at han fornylig i en Kritik over et engelsk Værk havde læst samme Mærkelighed, men Recensenten betvivlede den paa det Stærkeste. Dog denne er der, selv har jeg seet det. Snee paa Ætna og Snee paa de græske Bjerge gjør det i klart Solskin muligt, her at øine Land baade i Øst og i Vest.

Grækenland! jeg saae altsaa for mig dette Aandens store Fædreland! Under hiint Bjerg strakte sig Arkadiens skjønne Dale! Tusinde Tanker, som en Skare af Træk-fugle, een forskjellig fra den anden, fløi mod dette lysende Bjerg! — men Solen sank, og Tankerne svang sig fra Jordens Minder til Himlens Deilighed.

Næste Morgen var jeg oppe før Solen, det var den tyvende Marts. Blodrød, som jeg aldrig har seet det, og forunderlig oval, steg Solen, Dagen vældede ud over det blikstille Hav, og foran til Hoire laae klart og tydeligt, men langt, langt borte, Moreas Kyster. Det var det gamle Lacedæmon, vi saae. En steil Klippevæg gik lodret ned i Havet, og inde i Landet hævede sig snee-bedækkede, maleriske Bjerge! O, hvor jublede mit Hjerte!

— — Jeg seer skinnende Luft! jeg seer lysende Vand!
Og Bjergkysten hist er Grækenland!

II.

Panorama af Syd-Morea og Cycladerne.

Vi nærmede os Morea: Morbærlandet, som Navnet betyder, og som det har erholdt efter dets Udseende af et Morbærblad. Derinde strømmer Eurotas, derinde

laae det gamle Sparta, og der findes Agamemnons Grav! — Disse Fjeld-Conturer, med samme Sollys og Slagskygger, som vi nu see dem, viste sig for Phonicier og Pelasger; Bølgerne væltede den Gang herude paa samme Maade som nu. Den hele Scene staaer uforandret. Vi seilede tæt ind under Cap Matapans Klippevæg; nøgen, uden Vegetation syntes den hele Kyst; stærke Brændinger brødes mod Klipperne, hvor ingen Steenged kravlede, hvor ingen Hyrde eller Jæger var at see. Dog selv i denne nøgne Vildhed havde her hver Plet et Værd, en Interesse, langt større end vi tidt føle den for det rigeste Landskab, thi det var Grækenland, vi saae. Den varme Erindrings Viol, som vi gjemme i vor Psalmebog, er os af større Værd end den friske, duftende Rose; Minderne give Farver og Duft, som ikke findes i Virkeligheden.

Vi passerede den yderste Pynt af Mainoternes Land, Mainoterne, den spartanske Slægt, der endnu aldrig bleve undertvungne, et Folk, modigt og tappert, raat og vildt, men gjestfrit som i Lykurgs Tider.*)

Paa vor høire Side laae efter nogle Timers Seilads Øen Cerigo.

„Cythere!" raabte vor lystige Franskmand, „fra disse Fjelde fløi Venus paa sin Vogn trukket af Duer! Jeg har en Anelse om, at hendes Slægt er her endnu! her er det ægte græske Marmor, de ægte græske Roser, begge gaae over til Kjød og Blod! lad os kaste Anker og hylde Gudinden, der endnu har et Alter i hvert Menneskes Bryst!"

Vort Dampskib foer forbi. Søen gik stærkt, det blæste fra Bjergene, Morea strakte det nøgne Cap Malio ud i de skummende Brændinger. Hvor vildt og eensomt var ikke dette Skue! og her laae en Menneskebolig, en Eremits Hytte, ganske afslukket fra Verden, omkredset af skrigende Søfugle, tæt ved det brusende

---

*) Navnet Mainot udledes af det græske Ord *Μανια*: Raseri, og antyder den Vildhed, hvormed de gaae imod deres Fjender.

Hav. Det var umuligt, selv for det bevæbnede Øie, at opdage Klippestien, der kunde føre Menneskene ned til Eneboeren.

Hytten var lav og lille, den havde et Hul til Dør og Vindue; tæt ved den bevægede sig et Menneske, det var Eneboeren paa Cap Malio, ham, det første levende Væsen, vi saae paa Grækenlands Kyst! Hvo var han? Hvad havde drevet ham ud i denne vilde Eensomhed. Ingen besvarede vort Spørgsmaal. Han og hans Hytte er seet her i mange Aar. Skibe med deres lille Menneske-verden glide forbi, han seer paa dem, som paa Drømme-billeder, han seer paa dem, som han seer paa de hvide Maager; han læser sin Morgen- og Aftenbøn, naar Havet er stille, og naar det i Stormen synger sin mægtige Choral.

Vi fjernede os meer og meer. Mod Nordvest løftede sig op af den skummende Sø en Klippe,*) formet som en gigantisk Hjelm, Aftensolen farvede den med sine røde Straaler, jeg antog den som en Forpost af Cycladerne; men først ud paa Natten kunde vi nærme os disse.

Alt i Morgendæmringen var jeg paa Dækket; et Par Seil-Skibe krydsede os tæt forbi, som var det kjæmpestore Søfugle, der vilde slaae vort Skibs Tougværk med deres hvide Vinger.

Himmelhøie, nøgne Steenmasser taarnede sig op af Vandet; det var Øen Melos, der er udhulet af Ild og Vand, det var Siphanto, Serpho og Thermia; vi seilede, som i en Canal, mellem begge disse sidste. Magnet-Gruber er der under Steenskorpen, duftende Roser ovenover, men den Reisende seer ingen af disse, Kysten viser sig nøgen og vild.

Solen stod op bag Øen Mycones Bjerge, den bestraalede Paros og Anti-Paros, men ingen Marmor-Fjelde skinnede her, den graa Klippe laae død og tung i Vandet; Intet lod os ane den mægtige Stalaktit-Grotte,

*) Belle poule.

med dens Under. Vi saae Naxo's Klipper, hvor Ariadne har grædt, hvor Mænaderne med løste Haar over de smukke Skuldre dandsede i de stjerneklare Nætter og sang deres Hymner til Bacchus; men høie Fjelde skjulte for os de viingroede, frodige Dale; Dia, Zeus's hellige Bjerg, pegede alvorligt mod den Himmel, fra hvilken Menneskene have forjaget de gamle Guder.

I vor Skoletid kalde vi Classikerne „tørre," de classiske Øer aabenbare sig endnu mere tørre! dog det gaaer med de fleste af disse, som med hine Forfattere, man skal kun trænge ind i dem, og da see vi Viinrankerne slynge deres saftige Grene over de solbelyste Dale, da see vi Oltidsminder, som storartede Tanker i en Digters Værk; deilige Qvinder hilse os, og Skjønhedens Hilsen er som Melodier af vore kjæreste Sange.

Skibet styredes hen imod en ganske lille Ø, hvor der stod et hvidt, slankt Fyrtaarn, og idet vi kom forbi, aabnede sig for os Syras Havn. Boiet som en Hesteskо, om Bugten, laae der en By med skinnende hvide Huse, som var det en Leir af Telte paa den graa Bjergside. Det var livagtigt et lille Neapel, Bispoppens Slot, her høit paa Bjerget, mindede ganske om Sanct Elmo. Jeg havde tænkt mig alle græske Byer kun som Ruiner og Leerhytter, Byen paa Syra saae jo malerisk og indbydende ud.

En heel Skare græske Baade roede ud til os og laae alt i Læ under Siden af vort Skib, desuagtet stødte de hvert Øieblik sammen, thi Søen gik stærkt. Jeg lod mit Tøi glide ned i en af de nærmeste, og sprang selv bag efter; fra Dampskibet lod et Lev vel til mig fra Vennerne, jeg der ihast havde vundet og nu rimeligviis aldrig meer i denne Verden skulde see. Jeg blev veemodig derved.

Roerkarlene satte Aarerne i Bevægelse, det gik mod Land, men vi vare langt ude, Bolgerne vuggede vor Baad, som var den en Apelsin-Skal; den var ved at kantre i den stærke Søgang; Bolgerne sprøitede hen over

os; endelig kom vi ind i Havnen, hvor Skib laae ved Skib, den ene Baad tæt ved den anden.

Hele Quaien var opfyldt med Grækere, med snevre Trøier, hvide Fostaneller og den røde Hue paa Hovedet; der var en Raaben og Skrigen. En gammel Karl rakte mig Haanden; „καλὴ ἡμερασασ!" og jeg stod paa græsk Grund. Taknemmelighed mod Gud, Glæde over at være her og dog en vis Forladthed opfyldte mig i dette Øieblik.

Paa de franske Dampskibes Contoir fik jeg at vide, at først om syv Dage indtraf det østerrigske Damskib, det græske var itu og gik altsaa ikke; dog een Leilighed fandtes for mig samme Dag, dersom jeg vilde finde mig i at begynde min Ankomst til Piræus med nogle Dages Qvarantaine. Det franske Krigsdampskib Lykurg, der var kommet fra Alexandrien, hvor just nu Pesten rasede, havde alt i flere Uger ligget med Qvarantaine-Flag her ved Syra, det vilde i Aften seile til Piræus og der i tre Dage ende sin Qvarantaine; jeg tog strax en Baad, og satte igjen ud paa den urolige Sø, hen til Lykurg, hvor det grønne Flag vaiede; mit Tøi blev kastet over i en tom Baad, der ved et Toug hang ved Skibets Falderebstrappe, Matroserne halede, mine Sager vare ombord, nu først kunde jeg gjøre min Vandring i Byen.

Tæt ved Quaien laae en aaben Træboutik med Leergulv og raae Bjelker, der holdt et Loft, som dog kun strakte sig ud over den halve Stue, den anden Halvdeel havde alene Taget til Bedækning. Det var en Café. Rundt om ved smaa Træborde sad Grækere og Fremmede. Over Ilden stod Kaffekanden, en smuk Grækerdreng rørte i den med en Pind, som han dreiede med begge Hænder, at Kaffen kunde være lige tyk, og skjænkede den saa kogende i Koppen*) — to russiske Ma-

*) Kaffen i Grækenland og Orienten er ganske fortræffelig, ja saa udmærket, at den Reisende, som kommer fra dette Land, ikke strax finder Smag i den, der tillaves efter almindelig europæisk Maade. — Man drikker det Tykke med, Kaffen er ganske jevn, men den er ikke grumset, den er malet til en Meel, aldeles som Chocolade.

troser dandsede herinde til en skrækkelig Violin, som en gammel Græker strøg. —

Jeg gik dybere ind i Byen, Gaderne vare særdeles smalle, og i den forreste, der slynger sig om Bugten, var Boutik ved Boutik, hver, som en omvendt Kasse, her solgtes Klædningstykker, Feß, Saphians Skoe, Frugt og Madvarer. Foran Hôtel della Grece sad paa en broget malet Træ-Altan Grækere og orientalsk klædte Folk, alle med lange Piber; kun en Franker traf jeg paa, det var en Russer, der strax spurgte mig, hvad jeg vilde i dette fordømte Land, hos disse Mennesker. „Alle ere de Kjeltringer“ sagde han, „forbandet være disse Skribenter og Lamartiner, der beskrive disse Lande, saa man faaer Lyst at komme her! jeg gad have Een af disse Fyre her, jeg skulde radbrække ham! — — jeg kommer fra Constantinopel, jeg har gjort Touren til Lands, langs Kysten, og er plyndret af Albanesere, hver Trevl have de taget fra mig, min Tjener have de dræbt, her ligger jeg og venter paa Creditiv og Penge! det er et nederdrægtigt Land, et slet Folk! Hvad vil De dog i Orienten!“ -- Det var en meget behagelig Modtagelse. Imidlertid gik jeg dog over til den nærmeste Barbeer, satte mig op paa Træbænken langs Væggen, mellem de andre Grækere, en Læder-Rem, der hang fast i Muren, spændtes mig om Halsen, den skarpe Kniv fløi let som en Fjer over hele Ansigtet, der siden blev besprængt med Eau de Cologne. Barberen spurgte, om jeg var en Englænder, og da jeg sagde, at jeg var Dansk, trykkede han mig til sit Hjerte og raabte: „brave Americani“; jeg forsikkrede igjen, at jeg ikke var nogen Amerikaner, men en Dansk, han nikkede glad, lagde Haanden paa Hjertet, og fortalte, som jeg forstod, hvor kjære Amerikanerne vare for alle Grækere fra Frihedskampens Tider, da de amerikanske Skibe bragte dem Proviant.

Jeg vandrede gjennem Gaderne; der vrimlede med Mennesker, men ikke en eneste Grækerinde saae jeg. Vinduerne i alle Huse vare indvendig bedækkede med Jalousier eller lange Gardiner; snart kom jeg i mere

menneskketomme Gader, der laae høiere op ad Bjergsiderne; foran de fleste Huse her var en Slags Forhal med en stor Løvhytte, af et eneste Viintræ; Blomsterpotter stode paa Murene og paa Husets flade Tage, Gaden var foran de enkelte Bygninger brolagt i Mosaik, Stenene danede Stjerner og Snirkler. Jeg gik ind i Hovedkirken, der i Forhold til de italienske og dem, jeg havde seet paa Malta, var lille og ubetydelig, derimod i Forhold til Kirkerne i Grækenland just af en anseelig Størrelse. Altervæggene straalede med Forgyldning og hellige Billeder; store Sølvlamper hang i Række over hele Kirkens Bredde; et Par smaa Drenge legede herinde. Mit Sind og min Tanke var stemt til Andagt! Gud var her den Eneste, jeg kjendte, jeg kunde have bøiet mit Knæ, for at helde mit Hoved til hans Hjerte! og i Tankerne gjorde jeg det.

Den høiest liggende Deel af Byen stod endnu under Bygning, Gaden syntes en Vei i et Steenbrud, der laae Brokker og Stykker af Fjeldet, hvor Husene reistes! men Skuet var prægtigt over Byen og Havnen til den lille Ø med det slanke, hvide Fyrtaarn. Paa den modsatte Side af Bugten laae Qvarantainen; jeg saae Øerne Tenos, Delos, Naxos og Toppen af Andros; idet jeg heftede Øiet ud mod disse Øer, gik et Dampskib forbi, jeg kjendte Flaget! det var Leonidas; det svandt under Kysten af Delos. „Farvel! Farvel! raabte jeg, Ingen hørte det, Skibet var borte, jeg saae kun Røgen, der endnu som en Sky laae mellem Øerne.

Henimod Aften tog jeg ombord paa Lykurg. Søen gik stærkt, to lystige Grækere roede, og hver Gang Søen reiste Baaden, saa vi vare nær ved at styrte overbord, jublede de høit. Fremmede Ansigter modtog mig ombord. Ved Solens Nedgang løftede vi Anker, og Skibet styrede Nordost om Syra, hvor vi fik smult Vande! det var en deilig, stjerneklar Aften. Ingen havde jeg endnu gjort Bekjendtskab med; jeg sad paa Kanon=Kaperten og saae paa den prægtige Himmel, en fremmed, østerlandsk klædt Mand vendte Ryggen mod mig,

jeg betragtede ham, han saae igjen paa mig, nikkede venligt og tog til sin Turban! det var Perseren, som jeg havde seilet med fra Neapel! vi To vare de eneste gamle Kammerater fra „Leonidas;" han syntes at blive glad ved vort Møde, ligesom jeg blev det; han vilde altsaa ogsaa til Athen, og derfra hjem! han bød mig nogle Frugter; jeg bød ham nogle igjen; men Ingen af os kunde med Ord gjøre os forstaaelige for hinanden. Jeg pegede mod den deilige Stjernehimmel, han tog til sin Turban. Jeg syntes dog, at jeg maatte sige Noget, om kun en Tirade af et Sprog, der var beslægtet med hans, og hvad vidste jeg da Andet, end den første Linie af Genesis paa Hebraisk, man hjælper sig, som man kan! jeg pegede mod Stjernerne og sagde: „Bereschit Barah Elohim Et Haschamaim Veet Ha=aretz!" og han smilte, nikkede og vilde nu ogsaa sige Alt, hvad han vidste af et Sprog, han troede var mit:

„Yes Sir! verily! verily!"

Det var hele vor Conversation. Ingen af os vidste mere; men gode Venner vare vi!

III.

Bugten ved Piræus.

I den tidlige Morgenstund hørte jeg Ankeret falde; jeg gik op paa Dækket, vi laae i Piræus=Bugten, den saae ud som en lille Indsø; Øen Ægina, over hvis Bjerge reiste sig endnu høiere Bjerge paa Morea, det ene mere dristigt end det andet, syntes at lukke Indløbet, der var noget smalt; to svømmende Tønder tjene som Sømærker, og om Aftenen bærer hver en Lygte som Fyr. Jeg talte i Piræus omtrent 130 Huse; bag disse,

og bag en stenet, guul Jordbund og graagrønne Olie-træer hævede sig Lykabettos og det lavere liggende Akropolis; Bjergene Hymettos og Pentelikon sluttede Landskabet, der har et stenet, haardt Udseende; „det stenede Attika," sagde ogsaa de Gamle. — Til Venstre laae en lille Halvø med nogle Buske, en høit-liggende Veirmølle og den nye Qvarantaine-Bygning, til Høire strakte sig en nøgen, stenet Slette ud til Parnes-Bjergene, hvis deels bolgeformede, deels brudte Linier var af stor malerisk Virkning.

I denne Bugt, hvor Themistokles aarlig lod 60 Galeier løbe af Stabelen, laae nu kun et Par smaa græske Skibe og een Baad, derimod endeel store, engelske, franske og østerrigske Fartøier, samt to Damskibe foruden vort; pyntede Grækere roede os forbi, og opad Dagen kom en Baad med Danske, som ønskede mig Velkommen!*) der var meget at høre, meget at besvare! danske Tunger udtalte Kjærlighed for Danmark, Begeistring for Græ-kenland; men kun i Afstand kunde vi tale, vort Skib laae under Qvarantaine, først om Morgenen paa tredie Dag vilde den være endt.

Dagen gled hurtigt hen, og med Aftenen begyndte et Skuespil, som jeg aldrig har seet det, og som Ingen kan gjengive i Farve eller Ord. Bjergene Hymettos og Pentelikon, der ved Daglyset havde et graaligt Udseende, bleve ved Solnedgang røde, som vare de byg-gede af alle Grækenlands Roser; den hele Dal fik et blegrødt Skjær, dog ikke saaledes som om man saae Dalen gjennem et rosenrødt Slør, nei, her var ingen Spor af luftig Taage, alle Gjenstande laae saa klare, saa forunderligt nær, og dog følte Øiet, at de vare milevidt borte. Ægina og Bjergene paa Morea havde en mere lilla Farve; den ene Bjergrække der hævede sig bag den anden, hver i sin Fortoning fra det rodblege til det sorteblaa. Nu sank Solen, Signalskudet lød,

---

*) Professor Køppen, der er ansat som Lærer ved Militairskolen i Piræus, var den Første, jeg kjendte.

Flagene faldt — hvilken Eensomhed! intet Træ, ingen Busk at øine! hvilken Stilhed inde mellem disse Bjerge, hvilken Ro over denne udstrakte Sleite, hvilken Gjennemsigtighed i denne Luft. Jupiter funklede allerede uendeligt høit deroppe, Carlsvognen syntes endnu længere borte, men alt som jeg betragtede den, rullede den med Natten nærmere, Stjernerne myldrede frem, fleer og fleer, som om det uhyre Rum vilde fyldes med Kloder, som om den blaa Grund skulde fortrænges af eet straalende Lys. Stjernerne skinnede i Luften, de skinnede i Vandet, med Edelstenenes blaalige Skjær. Fra Piræus lod Matrosernes Sang; et Blus var tændt ved Stranden; Folk gik med Lys i Hænderne udenfor Husene; en enkelt Gang hørte man en Aare pladske i Vandet, idet en Baad roedes forbi, ellers var Alt stille; selv Maagerne, der skrigende havde omkredset os, vare gaaede til Ro.

Hvilken Guds-Kirke med Monumenter, Grave og store Minder! Aftenens Stilhed var den skjønneste Sjælemesse over de Døde.

IV.

Ankomst til Athen.

Det var den tredie Morgen her ved Piræus, og vor Frihedstime slog; jeg troer der laae et Dusin græske Baade om vort Skib, jeg sprang i den første den bedste, og med raske Aareslag foer vi mod Land, hvor der holdt en Mængde Droster, gamle Karether og aabne Vogne, de syntes alle at have udtjent, maaskee i Italien, og nu paa deres gamle Dage at være udvandrede til Grækenland, for at virke paany. — Det er kun et Par Aar siden, da strakte sig mellem Piræus og Athen en

Sump, uden om hvilken Kameler gik belæssede med Varer, nu er her en fortræffelig Landevei, og en Khan med Forfriskninger; for en Bagatel kjører man denne Vei, der er henved en dansk Miil. Alt vort Reisegods blev stoppet ind i en gammel Kareth, den blev ganske opfyldt, Kofferter og Vadsække tittede ud af begge Vinduer; Selskabet selv kom i tre store Vogne; bag paa den, i hvilken jeg sad, havde vi en festlig pyntet Græker, Leietjeneren fra Hôtel du Munich i Athen; han var saa rigt og godt klædt, at han paa en Maskerade i Norden godt kunde have gaaet for en hellenisk Prinds.

Vi rullede jublende ud af Piræus. Matroser med blanke Hatte sad udenfor Caffeerne, der egentlig forekom mig som store Stuer af Brædder; et Hurra blev bragt os, idet Viinglassene tømtes. Veien gik over Resten af de antike Mure, de have bestaaet af en Art guul Travertiner, der endnu udgjør Klippegrunden her. Vi foer i Gallop, det støvede skrækkeligt, men det var jo classisk Støv.

Snart naaede vi Olieskoven, Minervas hellige Olieskov; en Træ-Boutik var reist paa hver Side af Veien. Citroner og Apelsiner laae her udstillede, garnerede med en Række Flasker, hvori var Viin og Liqueurer; medens vore Heste her fik friskt Vand, kom Tiggere med store Tinskaaler, vi gav dem Alle, de vare jo Grækere.

Som i Athens bedste Dage, jager man nu fra Piræus gjennem den store Olieskov. Foran laae Akropolis, som jeg saa tidt havde seet den paa Billeder, men nu var det i Virkeligheden! det steile Lykabettos med sin skinnende hvide Eremitbolig traadte tydeligere frem, jeg saae Athen. Faa Skridt fra Byen, tæt ved Veien til Hoire, staaer Theseus-Templet, saa heelt og stort med sine prægtige Marmorcolonner, der af Tiden ere blevne guulbrune. Jeg saae det!

Jeg kunde ikke ret fatte mig i den Tanke, at jeg var i Grækenland, at jeg rullede ind i Minervas By. Hermes-Gaden, den største i Athen, er ogsaa den første her for den Reisende fra Piræus; men den

aabnes med en Række Huse, der efter europæiske Begreber see høist ynkelige og fattige ud. Lidt efter lidt staae bedre og større, med to Etager, som i Byen paa Syra; alligevel, hos mig idetmindste, var her Noget, som sagde: her er Grækenlands Hovedstad. Akropolis stod som en gigantisk Kongestol høit over alle de smaa Huse, og midt i Gaden, hvor vi kjørte, kneisede et Palmetræ, saa høit, som jeg aldrig havde seet det før; en lille Skranke af raae Planker omsluttede Stammen, ellers vilde den snart være ødelagt af de kjørende Grækere, der staae op i de gamle Drosker og jage forbi, som var der et Veddeløb. Af Alt omkring os tildrog denne Palme sig meest vor Opmærksomhed; senere fik jeg at vide, at da Gaden blev lagt, skulde Palmen have været hugget om, fordi den stod, hvor Folk skulde kjøre, men vor Landsmand, Holsteneren, Professor Ross bad for Palmen, og saa fik den Lov at staae. Jeg døber den derfor som Ross's Palme," herefter have alle Reisende og Reisebeskrivere sig at rette! Grækerne lægge vi paa Hjertet, at de huske, deres Land danner Broen fra Europa til Orienten, de bør holde paa de orientalske Zirater, der antyde dette, og en Pragt-Zirat er denne Palme, de fleste andre i Athen ere ødelagte, man finder kun to eller tre.

Vi holdt ved Hôtel du Munich; Verten er en Græker, Vertinden tydsk, „die schöne Wienerinn" kaldes hun. — Man gav mig det bedste Værelse, og det var, som man finder det i hver lille tydsk By i et Vertshuus af tredie Rang. Jeg havde altsaa nu et Hjem; et Hjem i Athen.

Det første Indtryk af Byen selv vil jeg see at gjengive, og fortælle, hvorledes jeg her tilbragte den første Dag.

Den skrækkelige Skildring, man i Neapel havde givet mig om Grækenland, og navnlig om Athen, fandt jeg at være overdreven til Latterlighed, jeg troer gjerne, at for sex à syv Aar tilbage var Alt her i den skrækkeligste Usselhed, men man maa huske paa, hvad eet Aar alene er for et Land, som Grækenland, der er i en Ud-

viklingsperiode, som intet andet Land er i Europa. Det er, som om man vilde sammenligne denne bemærkelige Fremskriden i aandelig Henseende hos Barnet og den mindre slaaende, hos den voxne Mand; syv Maaneder hos hiint ere omtrent som syv Aar hos denne. Athen forekom mig saa stor, som en dansk Provinds=By, f. Ex. Helsingør, og saae ud som en By, der i største Hast var bygget op til et Marked, der netop nu var i fuld Gang. Hvad man her kalder Bazarer, er brogede, almindelige Gader, med Træhuse paa begge Sider, Træhuse som paa et dansk Marked og pyntede med Skjærf, brogede Strømper, hele Klædningstykker og Saphians Skoe, lidt kluntede vel, men brogede at see paa! her ere Kjødvarer, her er Frugt, her prange Feß, her sælges gamle og nye Bøger, Droskekudsken selv kjøber sig een, og hvilken: Homers Iliade, trykt i Athen 1839, selv læste jeg Titelen.

Athen har et Par græske, eller egentlig tyrkiske Cafeer, og dertil en ny italiensk, saa stor og pyntelig, at den kunde tage sig ud i Hamborg eller Berlin; den meget besøgte Café greco i Rom er imod denne kun et Sandhul under Trappen. Unge Grækere, Alle i national Dragt, men snørede, saa de skulde være blaae og grønne om Ribbenene, med Lorgnet og Glacé=Handsker, saae jeg her ryge Cigarer og spille Billard. De vare ægte græske Lapse; de behøvede blot at forandre Costume for at være Drivere i enhver anden europæisk Stad. Udenfor paa Gadehjørnet stode maltesiske Lastdragere, en heel Række, i Solen som Sjouere paa et Gadehjørne i Kjøbenhavn.

Den meest beboede Deel af Athen strækker sig op mod Akropolis; men rundt om er Byen under Bygning. Athen er en By, der synes at voxe i de enkelte Dage, den Fremmede opholder sig her. Kongens nye Slot reiser sig mellem Staden og Hymettos; det er en Marmor=Bygning, til hvilken hver Steen er hugget i det nærliggende Pentelikon; alt pranger i Forsalen derinde

Portraiter af Grækenlands Helte fra Friheds-Krigen.*) Universitetet staaer under Bygning, og det er en Dansk, som bygger det,**) et Par Kirker og mange Privat-Boliger for Ministre og Kjøbmænd voxe Time for Time, og hvo ere de mange Haandværks-Folk? de ere næsten alle Grækere, sagde man mig, det er Bønder, Soldater, Røvere, som have grebet Muurskeen, Hammeren og Saven, de have seet lidt paa de fremmede Arbeidere og strax ere de blevne Murere, Smede og Tømrere. Grækerne er et opvakt Folk.

I Alt overgik det første Indtryk i Athen de Forestillinger, man i Neapel havde vakt hos mig; jeg sagde det, og Ross fortalte mig om en Græker, der var her i Athen i disse Dage, en Græker fra Chios, Homers Fødeø; det var en Mand, der efter sin Stilling og sine Omgivelser kunde kaldes meget dannet, men han havde aldrig før seet en stor By, og derfor var han nu aldeles forbauset over Storheden og over al den Luxus, han fandt i Grækenlands Hovedstad; hvert Øieblik udtalte han Forundring over, hvad han saae; og da Een, der nu havde seet ham her i en fjorten Dage, yttrede, at nu kunde han vistnok Athen udenad? — udbrød han:

---

*) Slottet ligger lige ud for Hermes-Gaden, det er saa godt som fuldført og forekommer mig noget større end Sorø Academie. De fleste Værelser ere pompeiansk malede, Dronningens Sovekammer derimod af en os nu mere eiendommelig Art, det forestiller en heel Løvsal, hvor man mellem Rankerne i Loftet seer den blaa Himmel besat med forgyldte Stjerner.

**) Den danske Architect Christian Hansen; Bygningen opføres i Form af et hvilende latinsk =. Den ene Fløi er færdig; en Marmortrappe fører op til en bedækket Arkade af hele Bygningens Bredde; fire Marmor-Colonner, en Gave af Kong Otto, bærer Frontespicen, hvori skal anbringes en Minerva, ligesom der paa de to Hjørner af Bygningen skulle staae to Oldtids Lærde, hvilke vare endnu ei bestemt. I Kjelderen anbringes Varme-Indretninger for hele Bygningen. Sections-Stuen, Forelæsnings-Værelser og Bibliothek stode saa godt som færdig. Ch. Hansen bygger ogsaa en græsk Kirke, den ligger mellem Slottet og Byen.

„udenad! man bliver aldrig færdig med en saadan By! Altid er her Noget at høre og see! hvilke mange Forlystelser! hvilke mange Beqvemmeligheder! her ere Vogne til at kjøre i! her er hver Dag deilig Musik foran Kongens Slot, her er Cafféer med Aviser, Theatre, hvor de synge og tale! det er en vidunderlig By —!"

Ham overvældede Athens moderne Storhed og Luxus, jeg fandt her var ganske godt, imod hvad jeg havde hørt! saaledes dømmer man fra forskjelligt Standpunkt efter Vaner og Anskuelser.

Jeg havde tænkt mig, at jeg i Grækenland skulde føle mig saa fremmed, saa langt borte fra Hjemmet, og jeg syntes just her at være ganske hjemme. Landsmænd og Tydskere kom mig saa kjærligt imøde! jeg blev alt den første Dag afhentet til et heelt dansk Huus, det var hos Dronningens Hofpræst Lüth, en Holstener, der er gift med en dansk Pige fra Fredensborg, hendes yngre Søster var hos hende; Landsmændene indfandt sig her; jeg traf vor danske Consul, Hollænderen Travers, der talte meget godt Dansk. Champagnen knaldede! — — med et Besøg i det nye Theater skulde min første Aften i Athen slutte.

Lidt udenfor Byen ligger Theatret, det har fire Etager, er smukt decoreret, dog smukkest var det at see de græsk klædte Tilskuere i Logerne og paa Gulvet; her vare flere smukke Grækerinder, men alle disse vare fra Øerne, sagde man mig, i Athen selv fandtes ikke Mange. En italiensk Troupe gav her Forestillinger, første Sangerinde var for nylig ved en Kabale udpebet, jeg hørte altera Donna, der var høist ubetydelig. Forestillingen selv var noget Plukke-Mad; vi fik Ouverture af „Norma" og af „Bronzehesten", een Act af „Barberen" og een Act af „Skaden," desuden en Ballet.

Fra Parterret traadte man ud i en Slags Foyer, hvor man erholdt Forfriskninger, men herude var aldeles ikke decoreret; man saae ovenover sig og til alle Sider kun de sammenføiede raae Planker; den lange

Disk var ogsaa uhøvlede Brædder, og her skjænkede nogle Grækere Punsch, Mandelmælk og Kaffe.

Theatret ligger, som sagt, et Stykke udenfor Byen, det var derfor af en forunderlig Virkning, midt om Natten at træde ud fra denne Bygning, fra en Forestilling af „Barberen“ og „Skaden,“ og da see sig under en orientalsk Stjernehimmel, der lyste, saa at man netop saae Udstrækningen af den øde Slette begrændset af høie Bjerge; eensomt og stille var her, man kunde troe sig med eet af Wiens Folke-Theatre, ved en mægtig Fee hentryllet i den mennesketomme Ørken. Den storartede Natur-Decoration spottede de malede Coulisser; Eensomheden forkyndte et Drama, der viste, hvor smaaligt Alt var derinde, hvorfra vi kom. Just ved Modsætningens Usselhed følte jeg Grækenlands hele classiske Storhed.

En enkelt Marmor-Colonne stod paa vor Vei i Gruus og Hede-Urter, Ingen vidste, hvilket Tempel den havde prydet. Almuen siger, det er den Søile, Christus blev bundet til, da hans Bødler pidskede ham, Almuen troer, at Tyrkerne have kastet den i Havet, men hver Nat er den igjen vendt her tilbage. Ensom stod den hvide Søile og pegede i den stjerneklare Nat mod Guds Himmel.

V.

Akropolis.

Denne fritstaaende Klippe med sine Marmor-Ruiner er Hjertet af det gamle Athen, dens Erindringer strække sig ind i en fabelagtig Tid. Da Arons Mandelstav blomstrede, skjød her Athenes Laurbær-Træ unge Skud, og Neptuns Saltkilde sprudlede frem af Fjeldet.*)

*) 1400 Aar før Christi Fødsel førte Cecrops en Coloni fra Sais til Grækenland og reiste paa Fjeldet her Borgen Cecro-

For Enden af den brede Aeolusgade strækker sig en Plads, njevn, som den maa være ved dens nedrevne Leerhytter og omstyrtede Mure; op af Græsset her, halv udgravet, hæver sig Vindenes Taarn, hvor i Tyrketiden Derwischerne boede, to høie Cypresser pege sørgende mod Himlen; et tyrkisk Badehuus med mange Kupler, en eensom Palme og en pladskende Kilde ud af en gammel Muur, er det meest Maleriske i den nærmeste Omgivning.

Jeg vandrede over Pladsen; ved Kilden stod en smuk Grækerpige med sin Leerkrukke paa Skuldrene, det var et lille Maleri, men et mere storartet laae for mig; ovenover de uregelmæssigt henkastede Huse foran hævede sig op mod Kalkklippen en grøn Bakke, hvor en Flok Faar græssede i Selskab med fem à sex unge Kameler, der løftede deres lange Halse iveiret og udvidede stolt Næseborene, idet de sloge med Nakken; Ruinen af en ødelagt Fæstnings-Muur strakte sig over denne Grønning, Stien snoede sig langs med den over Gruus og Steen, forbi dybe Brønde, uden Rækværk, den ene tæt ved den anden; jeg fulgte denne Sti, og snart laae By og Huse bag ved mig.

Hver Plet er her historisk, ved hvert Skridt træder man her paa en ved Minder hellig Jordbund; det mægtige Klippestykke til Venstre, der synes ved store Naturkræfter løsrevet fra Akropolis, er Stedet, hvor Apostlen Paulus talte til Athenienserne; nu sad en eensom Hyrde der med sine to Hunde og saae ud over den udstrakte Slette, hvor Olieskovene groe; men kun flygtigt betragtede jeg dette Maleri, let gled mit Øie hen over Klippegrunden med de udhugne Trappetrin, Stedet, hvor Solon og Plato have talt; Akropolis var Maalet for min Vandring, Akropolis havde al min Tanke, kun det udstrakte Hav og Moreas malerisk Bjerge standsede mig en enkelt Gang.

---

pia. Cecrops og Erectens Grave fandtes her. Paa Perikles's Tid blev det nuværende Parthenon opført af Phidias og Bygmesterne Iktinos og Kallikratides.

Gjennem en aaben Port, hvis gamle, jernbeslagne Dør hang paa det ene Hængsel, traadte jeg indenfor Befæstnings-Muren fra Tyrkernes Tid; et Par Liigstene af Marmor med Indskrift tjene til Karnis for Porten. Lige nedenunder ligger, endnu, med høie Buer af mægtige Qvadersteue, dannende en Halvcirkel, det saakaldte Herodes-Theater.

Endnu en lille Forgaard, dannet af ødelagte Fæstningværker, maatte jeg gjennemvandre; et Seilgarns Baand hang paa den skrøbelige Port, Trækliuken sprang op, og jeg stod i en noget større Gaard, hvor man af sønderbrudte Marmor-Søiler, lemlæstede Basreliefs og Muursteens Brokker havde opført et lille Vagthuus; græske Soldater, halv paaklædte, Enkelte med den grove Militairfrakke løst kastet over Skuldrene, laae i forskjellige Grupper og røg deres Papirs-Cigar; En spillede Mandolin og sang en græsk Vise. Et Par Skridt endnu og Veien gaaer mellem opdyngede Marmorblokke, omstyrtede Colonner; den ubevingede Seirsgudindes Tempel, de mægtige P r o p y l æ e r og et faldefærdigt gothisk Taarn fra Middelalderen ligger for os.

Denne Opgang er og har altid været den eneste, som førte til A k r o p o l i s, fra alle andre Sider hæve Klipperne sig steilt, og stærke Mure øverst oppe gjorde det end mere utilgjængeligt.

Under Tyrkerne vare Propylæernes Søilegange tilmurede og udgjorde en Deel af Batteriet, nu staae de riflede Marmorcolonner frit, og knuste Marmorbilleder, opgravne af Gruset, ere opstillede i Række paa det sneehvide Gulv. Det blæste stærkt heroppe, Vinden susede mellem de mægtige Søiler, der i Sollyset kastede stærke Skygger.

Jeg traadte gjennem Propylæerne og stod nu paa en Plads, forstyrret, ødelagt, som jeg aldrig har seet Sligt. Det var, som et Jordskjælv havde rystet de gigantiske Colonner og Karnisser mellem hinanden; her var egentlig ikke længer Vei eller Sti; jeg gik over Rudera af ødelagte Leerhytter fra Tyrkernes Tid, hvor Græs og

Acanthus skjød frodigt op; hist og her saaes ødelagte Cisterner, hist og her stode Brædeskuur, i hvilke man havde henkastet Menneskeknokler og opstillet Vaser, Basreliefs og Gibs-Afstøbninger; her laae rustne, sønderspræugte Bomber fra Venetianernes Tid; nogle Heste gik paa Græs heroppe; og som i en Gruus-Grav til Venstre stod Erectens-Templet med sine Caryatider; en faldefærdig Muursøile fylder Pladsen for den Caryatide, som Elgin har røvet for det engelske Museum. Skelettet af et Æsel laae foran de udgravede Marmortrin. Lidt til Høire viste sig Parthenon, Pragtruinen paa Akropolis, der ved sin Storhed, Stiil og sine Reliefs endnu forbauser! det er et Tempel for alle Templer, men hver Søile barbarisk sønderskudt, hvert Basrelief i Frontespice og Frise lemlæstet; og dog er det forbausende, hvor meget det er, her staaer endnu; under Venetianernes Beleiring fløi en Deel med Krudtmagasinet i Luften, i Frihedskrigen var Parthenon Maalet for Kugler og Bomber! og dog have disse Rester endnu en Storhed, man kun begriber, ved at staae her mellem disse pragtfulde Colonner, der bære Kjæmpeblokke af Marmor, som var det kun et svævende Bjælkeværk. En faldefærdig Moskee ligger paa tværs inde i Templet, den tjener nu som Skuur over Guders og Keiseres Marmorbilleder! Paa den Side, som vender ud til Havet, har Tiden givet Søilerne et rødguult Anstrøg, men de andre og fleste staae saa hvide, som de i Aar vare huggede i Paros's Marmorgrube.

Hele Tempelruinen laae i det stærkeste Sollys, idet jeg traadte herind, og som Baggrund hævede sig hiin Side Dalen Bjerget Hymettos, over hvis guulgraa Steenmasse, uden Spor af Vegetation, en mørk Sky kastede sin Slagskygge. Evige Gud, at dog alle Mennesker kunde see denne Storhed og Herlighed. Tanken bliver stor i store Omgivelser! hver smaalig Følelse var død i mit Bryst, jeg var opfyldt med en Glæde, en Ro, en Lyksalighed, og jeg bøiede mine Knæ i den store Eensomhed.

Faa Skridt fra mig, mellem de sprængte Marmorblokke, hvor den vilde Tidsel skjød frem, laae Menneskeknokler, man havde henkastet et Dødningehoved paa den hvide Marmorblok; det gjorde et forunderligt mægtigt Indtryk paa mig! Taarerne strømmede mig ud af Oinene!

Stormen susede mellem Colonnerne; sorte Rovfugle fløi hen over Dalen ved Hymettos; lige under Klippen strakte Athen sig ret anseelig med sine hvide Huse med de rode Tage; paa Pentelikon og Parnes-Bjergene var faldet Snee! hvilket Skue rundt om, dog skjonnest var det mod Havet; det skinnede saa stort og udstrakt, saa uendelig blaat og bar de hvide Seilere. Luften var saa gjennemsigtig, at jeg troede at overskue det hele Peloponnes, jeg saae de fjerne Bjergtoppe om Sparta, og til Høien, hvor Korinth ligger, syntes Veien kort, og dog er den til Lands hele Dagsreiser; med blotte Oine saae jeg Akro-Korinths hvide Fæstnings-Mure, hvert Hjørne de gjorde, Slagskyggen de kastede.

Da jeg steg ned, mødte jeg min Reisekammerat Perseren fra Herat; han nikkede fortroligt, rakte mig sin Haand og viste ud over Havet. Det var vor Afsked.

Under mit Ophold i Athen, ved Solskin og Regn, besøgte jeg daglig Akropolis! her feirede jeg ved et Besøg min Fødselsdag; her læste jeg mine Breve fra Hjemmet, Akropolis var det sidste Sted ved Athen, jeg besøgte, da jeg skulde bort; paa Akropolis dvæler min Tanke længst, naar den gjester Grækenland. Paa dette Sted ligesom hvilte Naturen og Kunsten ved mit Hjerte, her følte jeg intet Savn, uden det, at ikke alle mine Kjære kunde dele dette Skue med mig!

En Solnedgang, seet heroppe, er det meest Ophoiede, jeg kjender! Jeg har seet en saadan, jeg sad paa Trinene til Parthenon; Alt var øde og dødt henimod Hymettos, sorte Fugle fløi hen over Dalen, hvor en eensom hvid Colonne staaer; et Æsel skreg dernede, som Schakalen skriger; Solen sank bag Salamisbugten, og Bjergene straalede i de stærkeste Farver, Ægina var

blaa som de friskeste Violer. De samme Farver, de samme Bjergformer, som jeg saae dem, have Plato, Socrates og hine Verdens Store seet fra samme Sted. Det var den samme Scene, de betraadte; jeg følte et Øieblik en Tanke af at være traadt tilbage i Tiden for hine store Minder og Begivenheder! — Solen gik ned, og uden Skumring mylrede de funklende Stjerner frem over de gigantiske, sønderbrudte Templer! Naturen og Kunsten ligesom hvilte ved mit Hjerte, og det følte, Guds Værk er evigt, Menneskets falder i Gruus, men af begge inddrak jeg en Livs-Poesi, der, lader Gud den blomstre og dufte, skal qvæge Menneskets Hjerte.

VI.

En Regnveirsdag i Athen.

Vaade, tunge Skyer hang langs hen ad Bjerget Hymettos; Veiret var graat og koldt; den ubrolagte Gade stod i et guult Dynd fra Regnen om Natten; de tynde Vægge i Husene drev med Vand.

Landets vigtigste Post, en Græker, der rider med Breve og Penge over Land til Patras, kom i sin tunge, vaade Uldpels, han trak den belæssede Hest, ladte Pistoler hang over dens Hals, den slæbte Benene efter sig. Ved Apotheket blev gjort Holdt, Dyrets syge Been indgnede de med Salve.

Regnen faldt i store Draaber og kom snart i en Skylle. Tre forskjellige Faare-Hjorder stode paa den snevre Plads foran Kirken, de knugede sig tættere og tættere sammen. Hyrderne støttede sig til deres lange Stave; midt i Regnen, tæt indsvøbte i tykke, brune Kitler, med de klodsede Hatte trukne over Hovedet, saae de mere ud som Grønlændere, end som vi tænke os

Grækere; barbenede stode de i det gule Dynd. Regnen skyllede ned, først henimod Aften blev den til Stænk; Blæsten rev Skyerne sønder og drev dem afsted som Taager.

Jeg vovede mig ud. Et Par sorte Familier, der under Tyrkerne havde været Slaver, saae jeg krybe frem af deres lave Jordhuse. Konens hele Paaklædning bestod i en Slags Slaabrok og et smudsigt Skjørt, hun laae og øste Vand ud over Dortrinet, medens de smaa, sorte Børn, det ene havde kun en rød Uldskjorte paa, dandsede i Dyndet.

Vildsom, uden Vei eller Sti, syntes den hele Strækning fra dette det yderste Huus i Gaden og ud til Penteliton og Parnes-Bjergene. En Mand i en Faareskinds Pels red, med Pibe i Munden, hen over Heden; Konen og den voxne Datter løb bag efter; Konen bar paa sin Ryg et lille Barn i en Pose; under sin ene Arm havde hun en Jerngryde og under den anden en tømt Svinehud, hvori der havde været Viin. Datteren slæbte paa en stor Bylt. De talte høit og glade; Manden vendte sig gravitetisk om og nikkede, red saa raskere til, og Kone og Datter holdt Hesten i Halen, for at de kunde vinde med. Alt var i sin bedste Orden, Hver fandt sig, efter Vanen, paa den rigtige Plads.

Hvilket Billede! disse nøgne Bjerge, hvor Skyen ligger vaad og tung, som vilde den vælte ned i Dalen, og Dalen selv, uden Hytter, uden Hyrdens Blus, kun med sin bleggraa Timian, og denne vandrende Familie —! Er dette Grækenland! hvorfor hvile Fædrenes Misgjerninger paa Børnene i hundrede Led!

Hvor den brede, befarne Vei gik, hvor unge, aandfulde Athenienser jublende vandrede til Platos Academie, rider nu i de høie Hede-Urter, halv sløv, den fattige Bonde, Æselet kjender Sporet, det skal følge. Den Plads, som ved en Plato er bleven hellig, den Plads, hvorfra Aandens Lys strømmede ud over det øvrige Europa, fremviser nu kun en Hob vantrevne

Olietræer. Gruus-Høien tæt ved er Kolonos, hvortil Oedips udødelige Navn knytter sig.

Jeg tog Veien derhen, over den vaade Hedestrækning. En Vand-Rende, der kun paa enkelte Steder rager lidt over Jordfladen og da har en Slags Steen-Bedækning, er nu Athens Vandledning fra Bjergene. Man bliver kun opmærksom paa den der, hvor den er halvt ødelagt, idet Hyrderne have, for at skaffe deres Qvæg Vand, taget flere af de overliggende Stene bort og kastet dem til Siden; den løsnede Jord flyder efter Regnskyllet ned i Vandet og plumrer det.

Jeg stod paa Kolonos. En muret Grav, i Form af en stor Liigkiste, findes heroppe. Her har man jordet den for kort siden afdøde Tydsker K. O. Müller, hvem Videnskaben skylder saa meget. Hans Støv hviler i det Land, hvor han følte sig lykkeligst! den Jordbund, han elskede, modtog hans Støv. Ung og tilfreds, midt i sin Stræben, medens ingen Forventninger om ham vare skuffede, fandt han Døden! hvad kunde være lykkeligere.

Jeg støttede mig op til den vaade Grav, ønskede, hvad jeg altid har ønsket: et kort, et lysende Liv! — Og Vinden blæste koldt og skarpt fra Bjergene, vaade Skyer joge mig forbi, men selv i denne nordlige Colorit førte Intet mine Tanker mod Norden. I det hele Landskab laae en Storhed, som ikke selv Schweiz eier; der trykke Bjergene, her ere Dalene store som Bjergene; Grækenlands Natur er i sin Sorg for stor, til at man kan græde, man oploftes ved den!

VII.

Rapsoderen.

Grækerne have en Art omvankende Spillemænd, Rapsoder (ῥαπζοδης), som oftest gamle, blinde Mænd,

hver i sit Ydre en sand Homer, dog ogsaa unge Knøse, som ved deres musikalske Talent og af Tilboielighed have valgt denne Levevei. De kunne en utrolig Mængde Sange; ved Vagtilden i Bjergene, ved den rige Grækers Arne foredrage de deres Sange, ja udføre endog hele Musikstykker ved Mandolinen; jeg har hørt disse Sange, hørt disse Melodier ved Nationaldandsene.

De sidste Dage i Marts var det min Bestemmelse at gjore en Udflugt til Delphi, jeg kunde da have tilbragt den anden April, min hoie Fodselsdag, paa Parnas, det virkelige Parnas, men Guderne vilde det ikke, Dalene ved Delphi laae med Snee, Floderne vare strømmede over deres Bredder, det var raat og koldt; jeg maatte blive i Athen, men Muserne vare mig dog gunstige, jeg fik paa denne Dag baade Sang og Musik, og det den eiendommeligste, jeg hørte i Grækenland.

Da jeg kom ned fra Akropolis, hvor jeg ene havde tilbragt Morgenstunden, fandt jeg paa mit Bord et Brev med Indbydelse fra Ross, at eftersom jeg i Dag ikke kom paa Parnas, var Parnasset kommet til mig! mere kunde man jo ikke forlange! her var just i Athen to vandrende Rapsoder, unge Grækere fra Smyrna; de skulde synge for mig Folkets bedste Viser; men i Stuen maatte vi høre dem, thi Regn og Storm blev ved. Skyerne havde spændt deres vaade Strænge ned til Jorden, og Stormen greb i Strængene, en mægtigere Harpe kunde Guderne ikke stemme, og jeg var egoistisk nok til at lade det Hele gaae paa min Fødseldag, der feiredes af Glaukopis Athene.

Jeg kom hen til Ross. Rapsoderne toge Plads; det venstre Been lagde de op paa det hoire, saaledes sad de; den Ene havde sin venetianske Mandolin paa Skjodet, den Anden spillede Violin, et Instrument, der forst i den senere Tid er kommet i Brug hos disse omvandrende Sangere. Begge vare de iførte en græsk blaa Klædning og bar paa Hovedet en rod Feß, begge havde

de deilige, livfulde Ansigter, mørke Øine og smukt tegnede Øienbryn.

Jeg vil tro, det kom tilfældigt, men ganske særegent var det; — i den Orden, Sangene fulgte, dannede de en heel ny græsk Historie.

De begyndte med en græsk Klagesang, digtet af Folket, da det endnu var under Tyrkernes Aag; de sang om deres Hjorder og deres Døttre, der førtes bort; det lød ikke, som naar To synge een og samme Vise, nei, Stemmerne krydsede hinanden saa eiendommeligt; Hver havde sin Sorg, sit Tab, men det var dog den samme Historie, den samme Lidelse, som udtalte sig. Halv sagte og halv klagende blev den foredraget, som om Frygt bandt deres Tunge; men enkelte Gange svulmede Smerten til et vildt Skrig, det var, som om et heelt Folk græd; det havde noget rystende, hjertegribende, som Israels Sang ved Babylons Floder.

Nu fulgte en Sang af Rhigas, meest begeistret sang de Strophen:

„Sparta, Sparta, kan Du sove,
Vaagn dog af din dybe Dødssøvn!"*)

---

*) „*Δεῦτε παῖδες τῶν Ἑλλήνων!*" en bekjendt Sang af Rhigas, Grækernes Beranger, han levede i Venedig, som rig Kjøbmand, og anvendte sin Formue paa at danne unge Grækere; hans Sange, der nu ere paa Alles Læber, bidroge meget til at indaande det undertrykte Folk Friheds-Tanken. Han blev, som bekjendt, af Østerrig udleveret til Tyrkerne, der i Belgrad lode ham levende gjennemsave. Af nulevende græske Digtere er Alexander Sutzos den, hvis Sange ere meest ansete; han er født i Constantinopel af en rig græsk Familie; under den græske Revolution flygtede han til sin Onkel Michael Sutzos, Hospodar i Wallachiet, senere græsk Gesandt i London, denne sendte ham til Paris for der videnskabelig at uddannes, men han vendte snart igjen hjem til Grækenland og skrev der „*Σατυρα*," sluttede sig til Oppositionen mod Kapodistria og flygtede til Hydra, hvor han skrev Satirer, der ere samlede i hans Værk: „*πανόραμα τῆς Ἑλλάδος ἢ σύλλογη ποικίλων ποιημάτων.*" Ved Kong Ottos Ankomst gik han igjen til Paris, hvor han skrev paa Græsk Tragedien Marko Botzaris, der nylig er opført paa Theatret i Athen. Hans sidste Værk er i Prosa *ἐξοριστὸς* ɔ: Den Forviste.

Og atter lød en Krigs-Sang, der i Melodie var forunderlig beslægtet med Marseillaisen; og dog var den, som man sagde mig, original græsk, den antydede Grækernes Kamp; og Rapsoderne sang Visen, Folket havde sjunget ved Kong Ottos Indtog i Nauplion; jeg følte mig dybt bevæget; et Folks Historie skrevet med Toner gaaer dybere til Hjertet end den, der skrives med Bogstaverne.

Pludselig greb den yngste Rapsode i Strængen, og Violinen spillede et Potpourri af „Fra Diavolo," „Robert" og flere franske Operaer; det var afskyeligt! det forekom mig som en Vision, der forkyndte, hvorledes alle disse folkelige Toner vilde forstumme, og fremmede Sange trænge ind i Folket; allerede nu høre Grækerne heller disse auderske Melodier, end deres egne Sange.

Til Slutningen fik vi en tyrkisk Sang; noget Forfærdeligere har jeg aldrig hørt, jeg troede først, at det var parodisk, men Ross forsikkrede mig, at det ikke var Tilfældet, og senere er jeg i Smyrna og Constantinopel blevet overtydet om Sandheden. Een Stemme begyndte; ganske sagte og uforstaaeligt, selv for den, der kan Tyrkisk; Stemmen klang, som om en Drømmende mumlede Noget; jeg syntes at høre en beruset Opiumsspiser vaande sig i en fæl Drøm; hele Accompagnementet bestod i en Klimpren paa een og samme Stræng, altid den samme Tone. Der var noget saa rædsomt fortvivlet indvendig i denne Sang, Omqvædet lød, som om Sangeren pludselig vaagnede op og skreg, i det han blev myrdet.

Da Rapsoderne forlode os, greb de hver vore Hænder, kyssede dem og lagde dem derpaa, efter græsk Sædvane, paa deres Pande. Jeg var ganske opfyldt af, hvad jeg havde hørt.

Om Formiddagen græske Viser, om Aftenen Folkedands, det var en sand Fest-Dag. Holsteneren Lüth, Dronningens Hofpræst, skaffede mig dette Skue. Dandserne vare lige ud af Folket, hans to græske Tjenestekarle, en gammel Kaffevært og dernæst to unge Haand-

værksſvende fra Byen udførte Dandſene. Rapſoderne lode Mandolinen og Violinen klinge, og enkelte Steder ſang den Ene dertil en kort Sentens, eller en Opfordring til Glæde. „Fryder Eder!“ „Livet er kort!“ „Elſkov er Sorg! Elſkov er Fryd!“ „Dandſer I Unge!“

Hele Rækken bevægede ſig graciøſt hen over Gulvet; Den, ſom var paa Fløien, optraadte ſom en Slags dandſende Chorfører, de Andre betragtede hans Trin og Stillinger, hvilke de derpaa efterlignede. Barnepigen der i Huſet, en Grækerinde fra Zea, ſom var ſærdeles ſmuk, havde taget ſin bedſte Pynt paa, Turbanen iſær klædte godt til det mørke Haar og den ſmukke Pande; hun begyndte nu med to af Mændene en Dands fra hendes Hjemſtavn. Noget mere yndigt kunde der ikke ønſkes, og dog vare, ſom ſagt, de Dandſende alle Folk af den ſimplere Claſſe. Hun holdt Mændene ikke i Haanden, men ved deres Bælte, de berørte hendes Over=Arm, og langſomt gik det førſt frem og ſaa tilbage, ganſke ſom en Vandren; alle hendes Bevægelſer antydede Ro, hos Mændene derimod aandede de Liv og Lidenſkab; hun vilde ſnoe ſig fra dem, de holdt hende faſt, Blik og Mine udtalte ſtærke Følelſer, men kun Een var den Begunſtigede.

Efter at de havde dandſet og ſjunget for os, dandſede et Par af vort Selſkab for dem en Tyrolerdands, der ſærdeles ſyntes at tiltale dem, de efterlignede under Dandſen de Dandſendes Stillinger. Den ene af Rapſoderne, der, ſom man ſagde, ſkulde være et poetiſk Talent, bad om at maatte høre en Sang fra Norden, „en hyperboræiſk Sang,“ ſom han udtrykte ſig.

Jeg lod ham da høre Indholdet af Viſen om den danſke Bonde, der bad, om han maatte bære Kong Frederiks Liig til det ſidſte Hvileſted.*) Og han hørte, hvorledes Folket ſang fra Stadens Volde et dybt, veemodigt Farvel! og Kiſten kjørte under Fakkelblus hen

---

*) Sørgecantaten over Frederik den Sjette med Muſik af J. P. E. Hartmann.

ad den med Snee bedækkede Landevei, et fattigt Lys var sat i den mindste Hytte nær ved Veien, og her stode de Gamle med deres Børnebørn, de saae Faklerne brænde, foldede Hænderne og sagde: „Nu kommer Kongens Liig!" — Og alt som jeg sang Visen, saae jeg Taarer i den unge Piges Øine. Den yngste af Rapsoderne bad ved dens Slutning, om endnu engang at høre Indholdet.

„Det har været en god Konge!" sagde han og saae paa mig med et bedende Blik om at gjentage Melodien, og jeg sang den.

Da jeg sildigt ud paa Aftenen gik bort, fulgte de to Rapsoder med. Det regnede ikke meer, men hen over Himlen foer Sky-Taager, lette og gjennemsigtige, saa at man saae de funklende Stjerner igjennem dem; ved vor Side udbredte sig den store, tause Slette ud mod de høie Bjerge. Det var saa stille som en Nat i Roskilde-Domkirke, hvor Kong Frederik hviler.

Pludselig greb den ene af Rapsoderne sin Violin og spillede nogle Tacter af Melodien til: „Den danske Bonde og Kong Frederik!" — maaskee digter han selv en Vise, efter hvad han havde hørt, og synger mellem de græske Bjerge og under Asiens skyggefulde Plataner en Sang om Kongen i Norden, der blev baaret til Graven af den sørgende Bonde.

VIII.

Daphne.

Rundt om Athen strække sig flere store Kornmarker, men ingen Indhegning værner dem mod Gaaende og Ridende, hver fortsætter til Fods og til Hest sin Cours, hvorhen han vil, tværs over Kornet; Eieren vilde undre sig, om man gjorde det anderledes, sagde man til mig,

da jeg foreslog at gaae udenom. Af Kjoreveie er her egentlig kun een god, nemlig den mellem Athen og Piræus. De andre, den til Theben og den over Eleusis til Korinth, ere endnu saa godt som ufuldførte; men selv paa de korte Strækninger, paa hvilke man saaledes nu skulde kunne kjøre, bliver det dog vanskeligt at komme frem, thi Hestene ville her ikke trække, de blive stædige, vende om eller kaste sig paa Jorden; jeg har flere Gange da hørt Kudskene sige: „de gaae ikke! de kjende ikke disse Veie! men vil De kjøre til Piræus, saa skal De see, at de ere Heste, som kunne løbe!“ Man nødes da hvert Øieblik at stige ud af Vognen, Kudskeu fører Hestene, det gaaer i Fodgang fremad.

Næst efter Veien til Piræus er den til Eleusis vistnok den bedste; strax udenfor Athen passerer man, her vor Olieskoven begynder, den verdensberømte Flod Cephisus, der nu kun bestaaer af tre smaa Vandløb, som man let farer forbi uden at bemærke. Paa den anden Side af Olieskoven bliver Egnen øde og vild, Veien strækker sig her, tæt ved antike Hjulspor i Klipperne, jevn og bred ned mod Havbugten og følger denne lige til Eleusis, der nu kun bestaaer af omtrent fyrgetyve Leerhytter og nogle Ruiner af gamle Templer; en halv Snees Fiskerbaade saae jeg i Havnen.

Midtveis mellem Athen og Eleusis ligger i vild Eensomhed det under Revolutionen ødelagte Kloster Daphne*), det er opført i maurisk Stiil og afbenyttes nu til Opholdsted for Gensdarmerne, der ere her for Veiens Sikkerhed.

Unægtelig er Daphne et af de interessanteste og meest maleriske Punkter mellem Athen og Eleusis; jeg var her i Selskab med Roß og Grækeren Philippos Ioan**).

Man viste mig Æginas mørkeblaae, høie Bjerge,

*) Det græske Ord Daphne betyder som bekjendt et Laurbærtræ.
**) Professor ved Universitetet i Grækenland; en Græker, der taler fortræffeligt Tydsk.

tunge Skyer gik hen over Himlen; Salamis-Bugten laae alvorlig og kold, den havde i denne Belysning ganske Charakteren af en nordisk Indsø; den med Timian og Cypresbuske bevoxede Klippe tæt ved Veien frembod en Mængde smaa, indhuggede Fordybninger, der antydede Nicherne, hvori have været stillet Votivtavler; disse Huller og nogle hist og her adspredte Porphyr- og Marmor-Brokker er det Eneste, som minder om det Venus-Tempel, her engang stod.

Luften var kold, Skyerne kastede stærke Slagskygger paa de nøgne Bjerge; tæt ved os laae den vidtudstrakte Kloster-Ruin, tildeels omgivet af høie Mure, i hvis Revner voxe Buske og Slyngplanter.*) Udenfor var reist to Bræde-Skuur, det ene dannede en Slags Café, det andet en Art Bazar for de enkelte Reisende eller milevidt derfra boende Bønder; disse Træskuur op til Ruinen gave Landskabet ligesom det sidste Penselstrøg af græsk Melancholi.

Vi traadte ind i Klostergaarden, den var overvoxet af alenhøie Nelder, og under disse skjultes aabne Brønde, uden Rækværk, vi maatte speide efter dem Skridt for Skridt, for ikke at synke i; saaledes kom vi til den modsatte Muur, der hvor den syntes os meest beqvem at bestige, og snart stode vi paa Kirkens halv indstyrtede Tag, hvor Vegetationen var lige saa rig, som Bygningen selv var ødelagt. Et Trappetrin heroppe var det omvendte Laag af en antik Marmor-Sarkophag, et andet Trin var Resten af en riflet Porphyr-Søile. Reseda, Fuglegræs og Tidsler skjød frem overalt. Flaggermusen fløi ved den lyse Dag hen over os, her var den hjemme, her var dens Rige, selv om Solen skinnede paa dens Vinger.

Inde i selve Klosteret ere Munkecellerne forvandlede

---

*) Kirken er sex til otte hundrede Aar gammel og bygget paa det Sted, hvor før et Apollo-Tempel stod; af dette findes endnu i Kirkens Muur en stor Marmorcolonne, tidligere fandtes tre, men to af disse have Englænderne ført bort.

til en stor Stald, i hvilken Gensdarmerne have deres Heste; de vrinske nu der, hvor Munkene bad.

Kirken er prægtig og lod sig endnu restaurere; vi stode under dens Kuppel, der pranger i Mosaik med et Christus-Billede. Frelseren holder i sin venstre Haand Bibelen og udstrækker sin Høire for at velsigne. Under Revolutionen leirede Tyrkerne sig her, de antændte et Baal herinde, Muren er endnu sort af Røg, de røg deres Pibe og morede sig med at skyde efter de Christnes Forløser deroppe i Kuplen, og deres Kugle traf hans ene Øie, hans Mund og hans hellige Glorie, Sporet sees endnu tydelig i Mosaikbilledet, de udkradsede Helgen-billederne paa Alterbladet, tilmalede uteerlige Stykker, mens Kammeraterne loe og tiljublede Bifald. En Mængde Dødningehoveder og Knokler, fundne under Buske og Nelder udenfor, laae nu henkastede i en Krog mellem Alteret selv og den efter de græske Kirkers Brug opførte Altervæg, der har tre Gjennemgange og fra overst til nederst er bemalet med hellige Billeder; ogsaa disse vare noget forkradsede af Tyrkerne, men tre smaa Lamper vare ophængte og brændte herinde. De passes af den gamle Græker, som boer ude i Brædeskuret, og der laver Kaffe og skjænker et Glas Raki*) for de Fremmede. I denne Kirke fik han sin Daab, i denne Kirke har han sluttet Venskabs-Pagt, og her blev han viet. Det var Altsammen under Tyrkernes Herredømme; Vennen faldt i Frihedskrigen, hans Been smuldre maaskee under Hede-buskene, Hustruen har sin Grav tæt herved bag den revnede Muur, der gaaer en lille Sti mellem Acanthus og Nelder, et Olietræ er plantet tæt ved en sammenstyrtet Brønd, under Olietræet ligger Hustruen.

Den gamle Græker passer Lamperne inde i det ødelagte Guds-Huus, han og Soldaterne holde der hver Festdag deres Andagt, og stundom, naar en græsk Præst kommer forbi, binder han sin Hest ved Brædeskuret, gaaer

*) Græsk Brændeviin, der laves af tørrede Druer.

ind i Kirken og læser en Messe. Den gamle Græker er da tidt den eneste Menighed.

Om nogle Aar sover ogsaa han under Olietræet, hvo passer da de brændende Lamper? hvo luger Nelderne af Graven?

O, Lamperne ville brænde, Lamper af Sølv ere da ophængte! Roser skulle blomstre, hvor nu Nelderne staae! Grækenlands gode Genius tilhvisker os det! Daphne vil reise sig af sit Gruus, her ved Eleusis-Veien, der skal befares af Fremmede, som Italiens Veie nu blive det. Daphne vil blomstre igjen! i Gaarden, hvor nu kun Tidsler og Nelder groe, skal Laurbærtræet grønnes, Røgelsen dufte og de knælende Børn see en hellig Vunde i Christi Øie, Mund og Glorie, der hvor engang Tyrkens Kugle rammede.

Velsignelse og Lykke over det Land, der fødte en Theseus, en Plato og en Socrates.

IX.

Frihedsfesten.

Den sjette April er det den græske Frihedsfest, paa den Dag begyndte Opstanden, paa den Dag flød det første Tyrkeblod; Korset staaer nu plantet, hvor Halvmaanen stod: Korset pranger paa Ruinerne; Dødsstilhed hersker i Dalene, hvor Krigsbulderet lød. Over det hele Land, i den fattigste Landsby vaier i Dag Frihedsfanen, Hyrden vandrer til Kirke-Ruinerne i de eensomme Bjerge, ophænger der en tændt Lampe foran de forkradsede Billeder paa den revnede Muur, og læser sin Takkebøn. Grækenland er fri!

I Athen var jeg i Aar ved denne Fest. Det var en deilig Solskins-Dag! ikke en Sky paa Himlen, ingen

kold Blæst fra Bjergene! Regimenternes Musik klang i Morgenstunden gjennem Gaderne; fra mit Vindue saae jeg de krigerske Rækker af deilige, unge Grækere, med brune Ansigter og mørke Øine, en lille Fane vaiede paa hver Landse; de saae godt ud, men de vilde have været endnu smukkere, troer jeg, havde de været græsk klædte, her i disse frankiske Uniformer syntes de mig fremmede Tropper; paa Gaden løb deilige Grækerdrenge i hvide Fostaneller og røde Trøier; paa Balkonerne stode, rigtklædte, med stærke Farver i Klæderne, med Sølv- og Guldbroderie, med Dolk og Sabel, de fornemme Grækere; Qvinderne havde deres store Haarfletninger lagte rundt om den lille, røde Feß; den Fløiels Halvkjortel stod aaben fortil og viste et gyldent Livstykke, der holdt det runde, svulmende Bryst; de fleste Mænd og Qvinder havde en Myrtegreen i Haanden eller en Bouquet af Levkøier. Bønder fra Bjergene, med Faareskinds Kapper og med høie Huer, lænede sig stolt op til Kirkens lave Steencolonner og saae efter de ridende Soldater. Hundrede Lamper brændte inde i Kirken, jeg kunde fra mit Vindue lugte Røgelsen, som strømmede ud af de aabne Døre. Den venetianske Mandoline klang, og den hvidskjæggede Gubbe sang Rhigas's Krigssang:

> Δεῦτε, παῖδες τῶν Ἑλλήνων!
> („Ha, vaagn op, I Græker-Sønner!")

Athens største Kirke — den ligger i Wolus-Gaden — har aldeles ikke Udseende af en Kirke og er heller ikke opført til det kirkelige Brug; men da Athen fik et Hof, var ved al Festlighed enhver af de endnu brugelige Kirker for lille til at rumme et Hof, Diplomater og Autoriteter, man maatte altsaa vælge denne Bygning, der er et hvidkalket Huus med et Slags Veranda af Planker og Bjælker og har paa Siden en lille Trappe af raae Brædder op til en smal Dør, der fører til den kongelige Stol; jeg troede, da jeg første Gang saae Bygningen, at det var Theatret eller Raadhuset. I Dag var Kirken aldeles overfyldt alene med Geistligheden,

det kongelige Herskab, Ministrene og Embedsmændene; den vagthavende Officeer forundte imidlertid mig som Fremmed Adgang. Den græske Biskop i glimrende Pragt havde Plads foran Altret mellem de pyntede Præster, der sang en høist uharmonisk Sang; Kongen og Dronningen, begge græsk klædte, sad under en Fløiels Tronhimmel, der var smykket med Krone og Scepter, Kronprindsen af Baiern i Uniform havde Plads ved Siden. De religiøse Skikke forekom mig mere eiendommelige og fremmede end egentlig høitidelige. Medens Præsterne sang, spillede Soldaternes Musikcorps nok saa lystigt udenfor! Det lød krigersk og vildt, som var man midt i Kampen, hvor Præsten beder, hvor Krigeren synger og Bøssen knalder Skud paa Skud. Og den knaldede der udenfor! „Leve Kongen!“ lød i Kirken, da han og Dronningen kjørte bort! der var nok tre eller fire Vogne i det Hele, de fleste Diplomater gik; man følte, det var et Kongerige i sin Opkomst. Hele Gaden, Altaner og Vinduer vare opfyldte med Grækere, det ene smukke Hoved ved Siden af det andet, tusinde røde Feß, brogede Trøier og hvide Skjorter prangede her i Solskinnet, de deilige Mænd og Drenge vare ret en Øienlyst! af Qvinder saae man derimod ikke mange, og de, vi saae, vare stygge.

Efter Frokostbordet red jeg med Landsmændene Professor Roß, Køppen, Brødrene Hansen og andre Venner ud mod Bjergene, for i een af de nærmeste Landsbyer at see Festlighederne der. Vi red henad den smalle Bjergsti forbi Lykabettos til Landsbyen Maruzzé, hvis usle Leerhytter med hvidkalkede Vægge og smaa, frodige Haver tage sig ret pyntelige ud. Alle Beboerne sad paa Gaden, der var saa smal, at Folkene maatte ind i Husene, da vi kom ridende; udenfor Kirken var Frihedsfanen plantet, den var hvid med et blaat Kors; en deilig, lille Pige i en sort Fløiels Halvkjortel, hvor de skinnende hvide Særkeærmer hang bredt ud fra Albuen om de smaa, brune Arme, sad der med et Ansigt, saa regelmæssigt deiligt, Øinene saa mørke, Øienbrynene

saa fiint tegnede; hun sad paa et Knippe Cypresgrene lidt fra Fanen. Jeg veed ikke, hvoraf det kom, men den Lille, som hun der sad paa disse Dødens Grene, syntes mig at være Grækenlands Skjønheds-Genius, over hvilken atter Frihedsfanen vaiede.

Maalet for vor lille Reise var imidlertid den næste By, Kephissia. Veien derhen kaldte man en Kjørevei, men det kan selv i Grækenland kun være en Kjørevei for dem, der dømmes til at brække Halsen; i det øvrige Europa har man ingen Forestilling om en saadan Vei, den sletteste maa imod den kaldes Syndens brede Vei, der fører magelig til Helvede! Græske Heste kunne staae fast paa ujevne Bjerge og altsaa ogsaa her, Vandstrømme gik snart paa Siden af Veien, snart midt over den, i en halv Alens Dybde; prægtige Laurbær og blomstrende Oleander voxede paa begge Sider. Inde paa Markerne, Haver tør jeg neppe kalde disse Indhegninger, voxede vilde Pære- og Mandeltræer; Hyrderne drev enkelte Qvæghjorder, prægtige store Oxer; vi hilste Hyrderne paa græsk Maade med et: „Mødt i en lykkelig Time!" og de svarede smukt: „I mange Aar for Dig!" Da Grækenland var under Tyrkernes Herredømme, var Landsbyen Kephissia endnu mere blomstrende, sagde man, her havde de rige, athenienſiske Tyrker deres Sommerboliger. Athen vil hæve sig igjen Aar for Aar, og snart skulde smukke Villaer voxe frem i denne frugtbare Strækning. Midt i Byen laae Ruinerne af en tyrkisk Moskee, der nu benyttes til Stald; af Minareten var nu kun Grundstykket, men foran kneisede den største og smukkeste Platan, jeg endnu har seet. De kraftige, bugtede Grene dannede en Krone, der næsten overskyggede den hele Plads; paa Græstæppet under Træet bredte vi vore Kapper, stillede Viinflaskerne op og holdt et Maaltid, omringede af græske Qvinder, der, da det just var Fastetid, vist misundte os vore nærende Retter. Siden gik vi en deilig Skovvei, hvor Kilderne rislede, hvor Alt stod frodigt og grønt og mindede mig om det frugtbare Strøg mellem Neapel og Posilippo. Vilde

Frugttræer og duftende Ranker groede rundt om i en Strækning lige ned til den store Olieskov; her var Agerland, her var Viinplantninger; vi saae, hvad Grækenland kunde være, og det forekom mig just paa Frihedsdagen, at være et prophetisk Skue!

Midt i Krattet var et Klippebassin, Bækken dannede nogle smaa Fald; vi stege derned, de grønne Grene hang os over Hovedet og Vandet pladskede saa friskt og klart; Solstraalerne gjorde Lovet transparent, Fuglene qviddrede, og paa Stien tæt ved kom et Tog af europæiskklædte, ridende Damer og Herrer, de hørte til Kong Ottos Hof, vi hilste hinanden, og de forsvandt mellem Hækkerne. Nu kom en Efternøler, en ung Pige til Hest, ganske i græsk Dragt, og med den røde Feß heftet paa sit kulsorte Haar. Den kongelige Pande, de kjække, mørke Øine, og den raske Stilling paa Hesten sagde os, at det var en ægte hellenisk Qvinde, vi saae, hun foer som et deiligt Syn gjennem Skoven, som de græske Alfers Dronning! det var Helten Marko Botzaris Datter, Hofdame hos Dronningen af Grækenland, Athens deiligste Qvinde.

Solen begyndte allerede at nærme sig Bjergene, vi satte os igjen til Hest, men det blev mørk Aften, før vi naaede Athen. Hele Akropolis var illumineret med mange Blus; det saae prægtigt ud, det straalede høit i den blaa Luft, og altsom vi nærmede os Athen, saae vi over Byen, som var det et Glorieskjær, Skinnet af de mange Lamper og Lys, hvormed Husene vare illuminerede. Lys vare bundne fast paa Altaner, Lysekroner, flettede af Blomster og besatte med couleurte Lamper, hang tvers over Gaden, eller udenfor de aabne Boutiker; Frugt-Bazaren straalede med Lys og viste glødende Apelsiner, morkebrune Dadler og store Valdnødder. I mange Vinduer havde man opstillet Kobberstykker, Portraiter af Digteren Rhigas, Miaulis, Marko Botzaris og Kong Otto. I Aeolus-Gaden vare flere Transparenter, paa eet saae man en Grav, hvorfra en ung Græker reiste sig med Frihedsfanen i Haanden; paa et andet

saae man et græsk Skib i Storm. Under alle læstes paa Nygræsk sindrige Vers.

Eet Transparent især tiltrak sig Opmærksomheden; det forestillede en Gedebuk, der aad af et Viintræ; det græske Vers neden under er bekjendt, saavel som den tydske Oversættelse, der lyder saaledes:

Frißt Du mich auch bis zur Wurzel, doch trag' ich Trauben genug noch,
Wein zu spenden, o Bock, wenn Du — als Opfer erliegst!

Jeg fandt det smukt og passende anvendt paa Tyrkerne, hvis Aag Folket havde sukket under; imidlertid udlagde nogle Bairer, jeg traf paa, Verset ganske anderledes; det skulde nemlig, meente de, gjelde dem! rigtignok har det viist sig, at Grækerne ikke ynde disse Fremmede; men under mit Ophold mærkede jeg aldrig noget synligt Tegn dertil.

Wolus-Gaden, den bredeste af Athens Gader, og som i lige Linie strækker sig op mod Akropolis, vrimlede af glade Grækere; Lys og Lamper gjorde Aftenen til Dag; Regiments-Musik drog forbi; Bygningerne opad mod Akropolis dannede Terrasser for Lamperækkerne; de røde Blus paa den øverste Ringmuur viste de gamle Tempelsøiler i bævende usikker Belysning. Sang til Madoline lød i de aabne Boutiker, og i den frankiske Café var Trængsel om de nyeste Aviser, for at see, hvad det øvrige Europa sagde om Candioternes Opstand. Efterretningerne fra Kreta saavel de mundtlige, som de Aviserne bragte, lød forskjellige, og som Vished gik det, at fornyligt Krudt og Vaaben hemmeligt var ført bort fra Magasinet i Patras. Paa Candioternes Seir blev mere end een Skaal tømt af begeistrede Grækere. Flinteskud og Sang lød til langt ud paa Natten i Athens By og i Steenhytterne mellem de eensomme Bjerge.

X.

Marmor-Løven.

Det var en deilig Solskins-Dag, lystigt travede vi ud af Athen, over den vide, ujevne Slette, gjennem Sokrates's Fødeby, hvor vilde Frugttræer dannede smaa Haver; et eensomt Kloster laae henimod Hymettos, vi foer rask i Trav, min Agojat løb ved Siden.

Udsigten aabnede mellem Pentelikon og Hymettos en udstrakt Flade og det blaa, det skinnende Hav! vi saae Øen Zea og hele Negropont med dens deilige Bjergformationer; ved vor Vei laae een eneste eensom Hytte med Nortag næsten ned til Jorden, Kone og Børn kom ud for at see os Fremmede; vi bestilte vor Kaffe hos hende, til vi kom tilbage, og red nu over Urter, Buske og høie Oleandre.

Alt var vildt og øde! der stod paa Heden Ruinerne af en Kirke med et prægtigt Olietræ udenfor, det var til at male! tæt ved laae en stor Marmorløve, et antikt Grav-Monument, Lais selv havde en saadan paa sin Grav; her var det af en forunderlig Virkning, her i dette Øde, at finde en Torso af Kunstens skjønne Værker. Paa Fødderne nær, ligger Løven heel og stor; Udtrykket i Øinene tyder paa, at et Snille har ført Meiselen; Manken er kun antydet*).

Stærke Slyngplanter snoede sig op om dens Sider, som vilde de binde den til den Grav, den skulde pryde, den Grav, som Ingen kjendte.

Idet vi stode her og betragtede den, traadte pludselig en Hyrde syngende frem fra Kirkeruinen, han standsede ved at see os; det var en melancholsk Vise, han sang, som mine Ledsagere godt kjendte, den var ægte atheni-

*) Efter hvad jeg hørte af Universitetets Bygmester, Chr. Hansen, var der Tale om, at denne Løve skulde føres til Athen og have Plads foran Universitetets Opgang.

ensisk; vi bad ham gjentage den, han støttede sig til Marmorløven, og sang om*):

Den forhexede Elsker.

„Flyv! ja flyv, I sorte Fugle! flyv og reis med Gud,
Men tag Hilsener med Eder til min unge Brud.
I Athen, der hvor jeg fødtes, faae I Ly og Læ;
I vor Gaard, tæt op til Porten, staaer et Æbletræ,
Der i Træets grønne Grene, sid og syng, I Smaa.
Hende, som jeg ene elsker, hende der I sige maa:
At hun ei maa vente paa mig! ak, jeg veed, hvor hun har grædt.
Da jeg kom fra Hjemmets Land, blev jeg Slave, siig kun det.
Jeg har ægtet Enkens Datter, Hexens Datterlille,
Hun, som Floderne fortrylled', at de ikke rinde ville,
Hun, som har forhexet Brønden, Vandet vil ei frem,
Ogsaa mig hun har forhexet, ei jeg seer mit Hjem,
Tænker jeg at flygte til det, Regn og Snee jeg har,
Vender jeg da om til Hexen, skinner Solen klar!"

Og Solen skinnede paa den hvide Marmorløve, som de vilde Ranker holdt bundet, Solen skinnede paa den smukke, sørgmodige Græker, der sang, og paa det udstrakte Landskab, Billedet af Storhed og Eensomhed. Den melancholske Duft i Visen laae over den hele Natur, den trængte ind i vor Tanke og svandt ikke der, da vi betraadte den eensomme Hytte. Al Lysningen her faldt ind gjennem den aabne Dør; Konen stod og sled med at faae nogle store, sorte Brød ud af den hede Aske midt paa Gulvet; i hvert Brød var i Anledning af Paaske stukket broget malede Æg; Manden stod ligegyldig og saae Konen arbeide, en lille Dreng legede i Døren, jeg gav ham en Skilling, han smilte fornøiet og sagde mig sit Navn, Demetri. De sorte Brød med de brogede Æg var hans Festglæde, han var lyksalig derover og havde ventet

---

*) Grækerne synge altid snøvlende og skrigende, det er ligesaa unaturligt, som uskjønt; imidlertid mangle de ikke Gehør, det bemærker man snart ved at høre, hvor nøiagtigt de athenienfiske Gadedrenge fløite Bellinis Melodier, som de have hørt spille af Regimenternes Hoboister udenfor Slottet.

med Længsel denne Time, da de kom ud af Asken. Den sorte Hytte var hans Paradiis, Marmorloven hans Ridehest, paa dens Ryg havde hans Moder tidt sat ham, mens hun samlede Hedebær ved Muren af den ødelagte Kirke.

XI.

Paaskehøitid i Grækenland.

Catholikernes Paaske i Italien og navnlig i Rom er storartet, henrivende! det er et opløftende Syn, paa den store Peters-Plads at see den hele Menneskemasse synke i Knæ og modtage Velsignelsen. Paaskehøitiden i det fattige Grækenland kan ikke saaledes optræde med Pragt, men efter at have seet begge, kommer man til den Erkjendelse, at i Rom er det en Fest, der i Pragt og Glorie gaaer fra Kirken ud over Folket, men i Grækenland en Fest, der strømmer fra Folkets Hjerte og Tanke, fra hele deres Leven; Kirken er kun et Led deri. Forud gaaer en lang og streng Faste, der holdes meget nøie; Bønderne leve saa godt som kun af Brød og Hvidløg og Vand.

Den atheniensiske Avis udkom Langfredag med sorte Kanter i Anledning af, at Christus var død, Titel-Vignetten fremviste en Sarkophag med Grædepiil, og øverst stod et Passions-Digt af Sutzos. Festen selv begyndte denne Aften; jeg gik til Hovedkirken, den var pragtfuldt oplyst, aldeles overfyldt med Mennesker; foran Altret stod en Liigkiste af Glas, sammenføiet ved Sølvplader. Kisten gjemte friske Roser, de skulde antyde den døde Christus. En forunderlig Summen af de Bedende lød gjennem dette Guds-Huus! brogetklædte Præster og Biskopper kom og gik foran Altret, hvor de læste deres Bønner. Klokken Ni om Aftenen begyndte en Sørge-

musik, og Toget tog sin Begyndelse fra Kirken gjennem Hovedgaden til Slottet. Fra mit Vindue saae jeg i Mag den langsomt fremskridende Procession, een af de høitideligste jeg har oplevet. Det var en glimrende stjerneklar Aften, saa mild og blikstille; rundt om paa alle Altaner og ved de aabne Vinduer stod enhver Tilskuer med sit brændende Lys i Haanden, Musiken klang til os fra Sidegaden; Duften af Røgelsen opfyldte Luften. En stor Menneskevrimmel bevægede sig fremad, hver Enkelt festligt klædt, hver, selv de mindste Børn, med et langt, tyndt brændende Lys i Haanden. Militair Sørgemusik lød, som bar Folket deres Konge til Graven. Omgivet af Præsterne førtes Kisten med de friske, røde Roser; over den hang et langt Sørgeflor, der blev holdt af Landets fornemste Embedsmænd og høiere Officerer. En Skare af disse, og derpaa den store Menneskevrimmel, Alle, som sagt, med brændende Lys, sluttede Toget. Der var en Stilhed, en tilsyneladende Sorg eller Andagt, der maatte gribe ethvert Gemyt. Udenfor Slottet, hvor Kongen og Dronningen stod, holdt Bispen en kort Tale, og Kongen kyssede den hellige Bibel. Under hele Ceremonien lød en eensformig Klokkeringning, altid kun to Slag og derpaa et kort Ophold; Nat og Dag var Kirken opfyldt med Mennesker. Midnat, for Paaskedagen, var Kongen, Dronningen og det hele Hof her, Præsterne stode bedende og sorgende om den med Blomster fyldte Kiste; det hele Folk bad stille. Klokken slog Tolv, og i samme Nu traadte Bispen frem og forkyndte: Christus er opstanden.

„Χριστὸς ἀνέστη!" jublede hver Tunge; Pauker og Trompeter bruste, Musiken spillede den lystigste Dands! Alle Mennesker faldt hinanden om Halsen, kyssedes og jublede: Christus er opstanden! Udenfor lød Skud paa Skud, Raketter steg i Veiret, Blus blev tændt; Mænd og unge Karle, hver med sit Lys i Haanden, dandsede i en lang Række gjennem Byen; Konerne gjorde Ild paa, slagtede Lam og stegte dem paa Gaden, smaa Børn, der alle havde faaet nye Feß og nye røde Skoe, dandsede

i bar Skjorte rundt om Ilden, kyssede hinanden og sagde, som de Ældre: Christus er opstanden! O, jeg kunde trykke eet af disse Børn til mit Hjerte og juble med det χριστὸς ἀνέστη! det var rørende, opløftende og skjønt.

Man vil sige, det var Ceremonie det Hele, man vil tilføie, og vistnok med nogen Sandhed, at det var den menneskelige Glæde over, at den strenge Faste var forbi, og at de nu ret kunde spise deres Lam og drikke deres Viin, som gjorde dem saa glade, nu vel! lad dette indvirke Noget, men jeg tør troe, her var noget Mere, her var en sand, en stor, religiøs Jubel! — Christus var i deres Tanke som paa deres Læbe. „Christus er opstanden" lød Budskabet, og det var ikke en gammel Begivenhed, nei det var, som om det havde fundet Sted i denne Nat, i dette Land! det var, som Budskabet derom i dette Øieblik naaede deres Øre!

Alt var Musik og Dands i Kongestaden, og i hver lille By over det hele Land! alt Arbeide hvilte, Enhver tænkte kun paa Glæden; ude ved Theseus-Templet og under Zeus's Marmorcolonner var Dands og Lystighed. Mandolinen klang, de Gamle istemte Sange, og under Glæden lød til Velkomst og Afsked: „Christus er opstanden!"

XII.

Hoffet i Athen.

Nede fra Olieskoven, paa Veien fra Eleusis, saae Kong Otto første Gang Akropolis og sin Kongestad Athen, der da var saa godt som en Gruushob, med nogle usle Leerhytter og enkelte Bindingsværks-Bygninger; et Par af disse, forbundne ved en Slags Have-Anlæg,

blev hans Slot og er det interimistisk endnu, til den nye Marmorresidents er fuldført.

Det er en høist beskeden Bygning, Kongen beboer, den vilde et andet Sted i Europa gjelde for en privat Mands Sommer=Villa! en Græsplet, pyntet med nogle Buske, udstrækker sig foran, daglig trækker her Hoved=vagten op med Musik af „Den Stumme", „Scara=muzzia" og «elizire d'amore;» de græske Barnepiger lade de smaa Børn dandse paa Armene til de lystige Toner.

Den unge, høist elskværdige Dronning skal i sit Hjem, Oldenborg, være opdraget til qvindelig Noisomhed; til=freds drog hun her ind i det tarvelige Slot, og Folket hilste hende med Jubel og Glæde. Alle Gader vare ved hendes Ankomst, sagde man mig, bestroede med Roser; selv skulde hun derimod have en Bouquet af endnu sjeldnere og altsaa smukkere Blomster. Kartofler vare da nylig blevne indførte i Grækenland, man følte hele Nytten af disse; Blomsten paa Kartoffeltoppen forekom Grækerne den sjeldneste og deiligste Blomst, og derfor bragte man Dronningen, der kom fra Oldenborg, en Bouquet af Kartoffelblomster.

Kongen bekjender sig til den catholske Religion, Dronningen til den lutherske, de Børn, de faae, skulle være græsk=catholske. Jeg troer, at det unge Konge=Par er elsket af Nationen, jeg har hørt flere Grækere nævne deres Navn med Kjærlighed og Henrykkelse! Og de fortjene det, et Konge=Par saa ungt, saa elskeligt! Det er ingen Lykke at herske i Grækenland, hvor Meget have de ikke opgivet ved at leve her. Hvor mange Sorger gaae ikke, for dette Folks og Lands Skyld, gjennem Kongens Hjerte, han, som her er ene i et ødelagt — classisk Land, rigt paa store Minder, ene hos et Folk — ja jeg kjender det for lidt til at dømme det, men jeg elsker ikke denne Slægt; Tyrkerne have behaget mig langt mere, de vare ærlige og godmodige.

Gud skjænke den ædle Kong Otto Kraft og Ud=holdenhed!

Aarligt gjør Kongen og Dronningen Reiser omkring i Landet! overalt modtages de med Jubel! Langsveis fra kommer Folket med Klager og Bønskrifter, den unge Konge hører Hver, lader deres Sag undersøge, og disse Reiser bringe tidt meget Godt; men de ere i og for sig selv ikke saa beqvemme, skjøndt Alt er gjort for at hæve Besværlighederne, som hver Reise i Grækenland frembyder. Tjenere skikkes forud, Telte blive reiste, hvori der kan overnattes, Bordene findes dækkede midt imellem de vilde Fjelde, Champagnen knalder, og Hyrder og Hyrdinder dandse paa Sletten udenfor Teltet, medens Aftensolen beskinner den eensomme Marmorcolonne og de høie Bjerge; det er en Natur-Decoration og en Ballet, som kun den classiske Scene, hvor de virkelige Guder engang traadte frem, kan frembyde; men der møder ogsaa tidt store Ubehageligheder, piinlige Øieblikke; saaledes paa Reiserne forrige Aar, i en lille Landsby. Dagen for Herskabets Ankomst havde her været fjorten Røvere. Da Kongen hørte det, satte han strax efter dem med hele sin lille Livvagt. Dronningen, hendes Damer og nogle Herrer bleve tilbage, forventningsfulde om Udfaldet. Kongen traf imidlertid ingen af Røverne; derimod vare nogle af Landsbyens Bønder mere heldige, de fangede i den paafølgende Nat Flere og gjorde kort Proces med dem, skar Hovederne af, og med disse kom de i Morgenstunden løbende til Kongens og Dronningens Telt.

Kongen skal endnu kun have underskrevet een Døds-Dom, og denne var over en erkjendt afskyelig Røver; Grækerne, der ikke selv tage i Betænkning at skjære Hovedet af en saadan Karl, ville dog ikke forstaae, at Landets Love kunne byde dette, et Exempel herpaa har man givet mig i den omtalte Røvers Henrettelse, den fandt Sted forrige Aar. Regjeringen havde maatte lade forskrive en Skarpretter fra Malta, thi ingen Græker vilde overtage sig dette Hverv.

Røveren blev nu, ledsaget af Vagt og en utallig Menneskevrimmel, ført ud til Olieskoven, men da han kom

her og de tydske Soldater havde slaaet Kreds om ham, protesterede han mod Henrettelsen: „det var Noget, man ikke her var vant til!“ sagde han, og begyndte at brydes med Skarpretteren. Det skal have været skrækkeligt at see, Kampen varede henved to Timer, og Soldaterne vovede ikke at blande sig deri. „Vi skulle passe paa, at han ikke slipper bort!“ sagde de, „det er vor Pligt.“ Det var nærved, at Skarpretteren var blevet halshugget af Røveren; denne sank dog tilsidst udmattet og saaret om paa Jorden, hvor han da fik Dødshugget. Skarpretteren skal senere hemmelig være blevet myrdet. Jeg fortæller imidlertid Historien, saaledes som den i Athen er blevet mig fortalt.

Under mit Ophold her havde jeg den Ære at blive præsenteret for Kongen og Dronningen, der begge viste mig en Naade og Mildhed, der, i Forening med de inderlige Følelser, jeg alt forud var opfyldt af for det unge Kongepar i det nye, fremblomstrende Grækenland, har gjort Indtrykket af dem Begge uudsletteligt i mit Hjerte.

Jeg anseer det for at være en tung Lod for Øieblikket at herske i Grækenland, og dobbelt tungt for en ung Fyrste, hvis Hjerte føler varmt for sit Land og Folk.

Inde i Slottet ere Værelserne smaa, men hyggelige, man føler sig vel herinde. Kongen i græsk Dragt, Dronningen i frankisk Sørgeklædning, da en Nærbeslægtet af hende just i disse Dage var død, modtoge mig begge paa eengang. Kongen seer meget ung ud, noget bleg og lidende, men han har livfulde Øine og et høist mildt og elskværdigt Udtryk. Talen var om Grækenland, dets Natur, Minder og Skjønhed, og jeg yttrede, at jeg fandt de græske Bjerge langt skjønnere i Farver og Former end Italiens Bjerge. Det samme Indtryk syntes de at have gjort paa Kongen. Han talte med Aand og Livlighed.

Jeg yttrede, hvor interessant og stort det maatte være for ham, at see Athen ligesom skyde frem for hans

Øine; for den Fremmede her syntes det i enkelte Uger, som om Byen voxte. Han spurgte mig om Indtrykket af Byen paa Syra og om dens Havn, og syntes at glæde sig over det Liv og den Mængde Skibe, jeg havde fundet der.

Dronningen er ung og smuk, hun har et Udtryk af Blidhed og Klogskab; hun talte meest om min forestaaende Reise til Constantinopel og Donaufarten, der forekom hende lang og høist besværlig.

Det er et smukt Syn at see Kongen og Dronningen, begge unge og livlige, omgivne af deres Damer og Herrer, ride i græsk Dragt henad Hedeveien; Øiet kjender let Hovedfigurerne i Billedet, men endnu en Tredie hæver sig frem, en ung Qvinde til Hest, vi kjende hende alt, det er Helten Marko Botzaris Datter, Dronningens Hofdame; med den røde Fez paa det kulsorte Haar følger hun, som Grækenlands Skjønheds-Genius, sin unge Dronning; de lange, mørke Øienhaar løfte sig som Silkefryndser fra de ildfulde Øine; hun er smuk i sin Flugt paa den raske Hest, og hun er smuk, naar hun dvæler, saa man ret kan betragte hendes Ansigt.

Hos Dronningens Overhofmesterinde, Fru Pluskov*), har jeg en Aften været præsenteret for hende; jeg hørte hende kun tale Græsk og Italiensk. Mellem de mange, forskjellige Billeder, min Erindring gjemmer fra Grækenland, er Marko Botzaris Datter Skjønhedsbilledet af Landets Døttre.

XIII.

Prokesch-Osten.

Blandt Diplomaterne ved Hoffet i Athen var den østerrigske Minister Prokesch-Osten mig den interes-

*) Fru Pluskov, født Witzleben, er fra Holsteen, altsaa vor Landsmandinde.

santeste; jeg kjendte hans Reise i det hellige Land og et Par af hans smukke, morgenlandske Digte, han blev mig dobbelt interessant og kjær ved personlig Bekjendtskab og ved al den Venlighed og Opmærksomhed, han viste mig. Anton Prokesch er født paa sin Faders lille Gods i Grätz*), og udmærkede sig som Dreng ved sin Svommen og Skøiteløben; 1813 kjæmpede han for sit Fædreland, virkede derpaa som Professor i Mathematik ved Cadetskolen i Olmütz, blev senere Adjutant hos Fyrsten af Schwartzenberg og snart, ved sine aandrige, militaire Skrifter, Gjenstand for en mere udbredt Opmærksomhed. Som Oberstlieutenant i Generalstaben kom han til Triest, Skuet af Havet vakte hans Reiselyst, det græske Folk havde hele hans Interesse, han gik til Grækenland, Lille-Asien og Constantinopel, hvor han virkede til megen Gavn for den østerrigske Skibsfart i Levanten; efter at have paa ny bereist det græske Fastland og Øerne, blev han en Vinter i Constantinopel og gik da over Lille-Asien til Ægypten og Nubien**), hvor han kom i Forbindelse med Mehemed Ali; Hjemveien lagde han over Smyrna. Med ligesaa megen Klogskab som Strenghed virkede han mod den mægtige Skare af Sørovere, som opfyldte hele Middelhavet. 1828 indledede han, ved et Besøg hos Capodistria paa Paros, en Udvexling af græske og arabiske Fanger. Aaret efter see vi ham i Palæstina***) hos Paschaen af St. Jean-d'Acre, en Mand, der er lige saa bekjendt ved sin Eiendommelighed, som ved sin faste Villie og Haardhed; med ham sluttede han en Overeenskomst til Gunst for de Christne i Palæstina og Galilæa.

---

*) Den tiende December 1795.

**) Fra denne Reise have vi hans Værk: „Erinnerungen aus Ægypten und Klein-Asien. 3 Bände 1829—31," samt „Das Land zwischen den Katarakten des Nils 1832."

***) „Reise im heiligen Land," have vi fra denne Tid, den er oversat paa Dansk af Christian Winther. „Dichtungen aus dem Morgenlande" ere skrevne paa forskjellig Tid, snart i Asien, snart i Africa, og udgivne af een af hans Venner.

Efter at Grækerne vare frie, kaldtes Prokesch tilbage til Wien. Keiseren hævede ham i Adelstanden og gav ham, da han i Østen havde tjent sig sin ridderlige Spore, Tilnavnet: „Osten“. 1832 levede han i Rom, hvor han var ansat som østerrigsk Gesandt, nu beklæder han samme Post i Grækenlands Hovedstad.

En af de yderstliggende Bygninger i Athen, i Retning mod Parnes-Bjergene, viser os en simpel, men herskabeligt indrettet Villa; Glasdørene aabne sig, man har vendt Ryggen til den udstrakte Hede og de høie, alvorlige Bjerge, og troer da, ved at see den blanktbonede Trappe med Tæppet op ad hvert Trin, at man er paa et Landsted ved Donaus Keiserstad; denne Tro bliver næsten Vished, naar man kommer ind i de smagfulde Værelser, seer Rococo, moderne Gyngestole, prægtige Speile og Malerier. En elskværdig, ægte tydsk, hjertelig Vert og Vertinde hilse os paa Tydsk. Det er hos Prokesch-Osten og hans aandrige Hustru, vi ere. Herinde bringer Intet os til at føle, at Athen er i sin Opvæxt, herinde staaer den i Rang med Neapel, Wien og Kjøbenhavn.

Prokesch er en kraftig, smuk Mand, med mørke, sjælfulde Øine; han er en udmærket Forelæser. Efter Middagsbordet, da jeg første Gang var indført her i Huset, blev han af Selskabet opfordret til at læse et af sine Digte; han lovede det, men tog først Chamisso's Digte frem og læste de af mine, som Chamisso har oversat, læste dem med en saadan Virkning, at de klang som Musik, at det Malende i hvert blev beskueligt; saaledes læste, maatte de behage; jeg var imidlertid ved denne Oplæsning paa den smukkeste Maade præsenteret for dem, hvem jeg i denne Kreds var en aldeles Fremmed.

Af hans morgenlandske Digte fremtraadte just ved det Dramatiske i hans Oplæsning et lille Digt, som blev til 1826 i Juni Maaned, da han til Hest lagde Veien gjennem Ida-Bjergene. Ved min Afreise fra Athen nedskrev han det til mig, og jeg vil give det saaledes:

Den Säbel zur Seite, Geschoß in der Hand,
Durchstreif' ich mit fröhlichem Muthe das Land.
Wohl haust auf dem waldigen Ida die Schaar
Wildhärzige Räuber voll Trotz in Gefahr,
Mit blinkenden Waffen und wieherndem Roß
Mit Herden und Weibern und dienendem Troß.

Sie senden die Blicke weit über die Flur,
Erspäh'n in der Ferne des Wanderers Spur,
Behorchen der edlen Kameele Geläut,
Sind immer zu Handen so morgen als heut —
Sie lauschen am Felsen, sie lauschen im Wald,
Und treiben das älteste Handwerk, Gewalt.

Nur muthig und vorwärts! S' ist jedwedem Land
So mancherlei eigen — dem Weiber und Sand,
Dem anderen hohe Cypressen und Wein,
Es muß auch dem Ida sein Eigenes seyn,
Homeros und Räuber und pfadloser Wald
Und erzreicher Felsen erhabne Gestalt!

Mig forekom under Oplæsningen, at jeg selv jog mellem de steile Bjerge! jeg saae ham væbnet med Sabel og Pistoler, og med det samme ildfulde Blik, hvormed han foredrog os sin Skildring; Røverskaren speidede fra Bjergstien, Kamelernes Klokker klang, og Alt var igjen tyst i den store vilde, veiløse Eensomhed.

Ikke blot glade, aandfulde Timer i Athen skylder jeg Prokesch, men en venlig Modtagelse i Constantinopel og Gjestfrihed der, som jeg siden skal omtale. Han og hans Hustru syntes især at ynde mine Eventyr, de bad mig snart at skrive flere! Disse Blade heri, naar de en Gang komme for deres Øine, maae fortælle, at i mit eget Livs Eventyr er Timerne hos dem eet af de Capitler, jeg finder interessantest, kun at det var altfor kort.

XIV.

En lille Reise.

I smukt Veir gjorde vi en Udflugt til Marmorbruddene i Pentelikon. Fra den øde Hedestrækning ved Foden af Lykabettos og ud til Bjergene er Sletten her et blomstrende Vildnis; selv paa denne korte Strækning kunde en Maler samle sig en heel Bog interessante, smukke Skizzer.

Eet af de første maatte blive, som vi saae det, Billedet af en Khan, i den lille Landsby Kalandri; Ildstedet var en Krog af Gulvet, Væggene vare decorerede med Hylder, hvorpaa stod Viin og Madvarer, Frugt og enkelte Handelsartikler, men fra alle Hylder flagrede i Vinden, lange Strimler af Guld- og Sølv-Papir, ligesom Fryndser; to Karle gjorde Musik herinde, den Ene slog paa Tromme, den Anden blæste Floite, sex Andre dandsede i en lang Række, en graahaaret Mand var Chorfører, han gjorde de forunderligste Knix; de dandsede Stuen tre Gange rundt, derpaa ud af Huset og henad Landeveien, hvor en Gruppe græske Qvinder i deres maleriske Dragt betragtede de Dandsende; et Par af de yngste Piger havde violette Fløiels-Jakker, og deres smukke, mørke Haarfletning var lagt som en Skind-Bræmme om den lille, røde Feß. Solen skinnede paa Qvinderne, de maatte holde Haanden over Øiet for at see de Dandsende; det var et deiligt Billed.

Vilde Olie-, Pære- og Mandel-Træer dannede smukke Grupper til at skizzere. Som Forgrund paa een af disse skulde da anbringes vort Tog, de Gaaende og de Kjørende; og mellem disse sidste var to Skildpadder. Hvert Øieblik saae vi midt paa Veien et saadant Dyr ligge stille, som en Kampesteen, eller skyde sig frem med Snegle-Gang, jeg vilde ikke, at de skulde kjøres over, og syntes ogsaa, at man maatte hjelpe dem lidt frem i Verden, da Villien var god, og saa satte jeg dem op hos Kudsken;

de kjørte med til Pentelikon, maaskee de nu sole sig paa Sletten ved Marathon. Der var en lille Skildpadde-Unge, den var ikke større end et Lomme-Uhr, jeg havde store Planer med den og tog den ogsaa til mig, men da jeg senere betænkte, hvorledes den vilde komme til at lide Sult og Tørst paa en længere Vandring med mig, bar jeg den hen i et Krat af Oleander, hvor Sol-straalerne ret samledes, og glad blev den!

Som i en ødelagt, forladt Have ligger her ude paa Bjerg-Siden Klosteret Pentelis; ved første Øiekast frembyder det Skuet af et stort, øde Meieri; Murene ere revnede og vildt begroede, som Murene ved Daphne; det Eneste, som tydede paa Liv og Beboelse, var en Flok Høns, der hoppede omkring paa Gruusdyngerne i den forreste Gaard; udenfor den lille Kirke, hvis Døre stode aabne, saa at Solen skinnede ind paa de brændende Lamper, stod et stort Laurbærtræ, det var i fuld Blom-ster, saa rigt, saa duftende, jeg var lyksalig derved; en af Præsterne saae min Glæde, og brød strax en Green af, som han rakte mig; jeg har hjemme i Danmark deelt den mellem Thorvaldsens Buste og Oehlenschlägers Portrait*).

Udenfor Klosteret nedad Bjerget strakte sig mellem grønne, skovbegroede Høie en deilig Dal, med en frisk rindende Bæk, med høie Popler og blomstrende Frugt-træer. I Horizonten hævede sig Moreas Bjerge, den ene Række høit over den anden i rige Farve-Fortoninger. Vore Heste græssede paa den grønne Eng, en stor Ild blev tændt og et heelt Lam sat paa Spid, en smuk Grækerknøs dreiede det, Alt tilberedtes til et Maaltid i det Grønne, men først vilde vi see Pentelikons Marmor-

---

*) Da jeg ved Athen besøgte det Sted, man kalder Sokrates's Fængsel, — et Kammer hugget i Klippevæggen ved „Areopag" — var min Tanke hos Nordens store Digter, den eneste, der fra den danske Scene har mindet Publicum om Sokrates; tæt ved Hulens Indgang stod en deilig, rød Blomst, jeg plukkede den og sendte den som Brev og Hilsen til Oehlenschläger i Danmark.

gruber; Veien gik over Krat og Buske, hvor nogle smaa Drenge vogtede Klosterets Køer og Faar. Rundt om krøb store Skildpadder, een var væltet om paa Ryggen og laae og sprællede i Solen, jeg blev dens ubekjendte Velgjører.

Det var en besværlig Vandring, bestandig opad, over store Steenblokke, mellem Krat og Tjørne, men Marmorgruberne skulde vi see, Pentelikons Ryg maatte vi bestige.

Der stod deroppe en Hyrde, i sin græske Uldpels, han lænede sig til sin lange Stav, og saae ned i den graalige Dal, hvor en stor Gravhøi kneisede i vild Eensomhed; Havet og Euboeas Bjerge begrændsede Horizonten. En blaalig Røg hvirvlede op dernede fra en Hytte, der ikke halvt kunde øines; Gravhøien, der syntes en lille Ø mellem Sivene, har en Berømthed saa stor som nogen i Verden, og hvis er denne Grav? — vi nævne Sletten, og Gravhøien kjendes. — Det er Sletten ved Marathon.

XV.

Venskabs-Pagten.

(En Novelle.)

Vi have nylig gjort en lille Reise og hige alt efter en større? Hvorhen? Til Sparta! til Mycene, til Delphi! der ere hundrede Steder, ved hvis Navne Hjertet slaaer af Reise-Lyst. Det gaaer til Hest, op ad Bjerg-stier, hen over Krat og Buske; den enkelte Reisende kommer frem som en heel Caravane. Selv rider han forud med sin Agojat, en Pakhest bærer Koffert, Telt og Proviant, et Par Gensdarmer følge efter til hans Beskyttelse; intet Vertshuus med veloppredt Seng venter

ham efter den trættende Dag=Reise, Teltet er tidt hans Tag i den store, vilde Natur, Argojaten koger der en Pilaf*), til Aftensmad, tusinde Myg omsuse det lille Telt, det er en ynkelig Nat, og imorgen gaaer Veien over stærkt opsvulmede Floder; sid fast paa din Hest, at Du ikke skyller bort.

Hvad Løn er der for disse Besværligheder? Den største! den rigeste! Naturen aabenbarer sig her i al sin Storhed, hver Plet er historisk, Øie og Tanke nyder. Digteren kan synge derom, Maleren give det i rige Billeder, men Virkelighedens Duft, der for evig trænger ind og forbliver i Beskuerens Tanke, mægte de ikke at gjengive.

I mange smaa Skizzer har jeg søgt at beskueliggjøre een lille Strækning, Athen og dens Omgivning, og dog hvor farveløst staaer dette givne Billede, hvor ringe antyder det Grækenland, denne sørgende Skjønheds=Genius, hvis Storhed og Sorg den Fremmede aldrig glemmer.

Den eensomme Hyrde oppe paa Fjeldet vilde, ved en simpel Fortælling af een af sit Livs Begivenheder, maaskee bedre end jeg med mine Billeder kunne oplukke Øiet for Dig, som i nogle enkelte Træk vil skue Hellenernes Land.

Lad ham da tale, siger min Musa! vel, om en Skik, en smuk, eiendommelig Skik, skal Hyrden hist paa Bjerget fortælle os: Venskabs=Pagten.

„Vort Huus var klinet af Leer, men Dørkarmen var riflede Marmorsøiler, fundne hvor Huset blev bygget; Taget naaede næsten til Jorden, det var nu sortebrunt og hæsligt, men da det blev lagt, var det blomstrende Oleander og friske Laurbærgrene hentede bag Bjergene. Der var snevert om vort Huus, Klippevæggene stode steile opad og viste en nøgen, sort Farve; øverst paa dem hang ofte Skyer, som hvide, levende Skikkelser; aldrig hørte jeg her en Sangfugl, aldrig dandsede Mændene

*) Den tillaves af Høns, Riis og Carri.

her til Sækkepibernes Toner, men Stedet var helligt fra gamle Tider, Navnet selv minder derom, Delphi kaldes det jo! De mørke, alvorlige Bjérge laae alle med Snee, det øverste, som skinnede længst i den røde Aftensol, var Parnas, Bækken nær ved vort Huus strømmede ned derfra og var ogsaa engang hellig, nu plumrer Æselet den med sine Fødder, dog Strømmen rinder fort og vorder atter klar. Hvor jeg mindes hver Plet og dens hellige, dybe Eensomhed! Midt i Hytten blev Ilden tændt, og naar den hede Aske laae høit og glødende, blev Brødet bagt deri; laae Sneen ude rundt om vor Hytte, saa den næsten var skjult, da syntes min Moder gladest, da holdt hun mit Hoved mellem sine Hænder, kyssede min Pande og sang de Viser, som hun ellers aldrig sang, thi Tyrkerne vore Herrer led dem ikke; og hun sang: „Paa Olympens Top, i den lave Granskov, sad en gammel Hjort, dens Øine vare tunge af Taarer; røde, ja grønne og blegblaae Taarer græd den, og en Raabuk kom forbi! „„hvad feiler Du dog, at Du græder saa, græder røde, grønne, ja blegblaae Taarer.““ „„Tyrken er kommet i vor By, han har vilde Hunde til sin Jagt, en mægtig Hob!““ „„Jeg jager dem over Øerne!““ sagde den unge Raabuk, „„jeg jager dem over Øerne i det dybe Hav!““ — men før Aftenen faldt paa, var Raabukken dræbt, og før Natten kom, var Hjorten jaget og død!“ — Og naar min Moder saaledes sang, bleve hendes Øine vaade, og der sad en Taare i de lange Øienhaar, men hun skjulte den og vendte saa i Asken vore sorte Brød. Da knyttede jeg min Haand og sagde: „vi ville slaae Tyrken ihjel!“ men hun gjentog af Visen: „Jeg jager dem over Øerne i det dybe Hav! — men før Aftenen faldt paa, var Raabukken dræbt, og før Natten kom, var Hjorten jaget og død!“ I flere Nætter og Dage havde vi været eensomme i vor Hytte, da kom min Fader; jeg vidste, han bragte mig Muslingskaller fra Lepanto-Bugten eller endog en Kniv skarp og blinkende. Han bragte os denne Gang et Barn, en lille, nøgen Pige, som han holdt under sin Faareskindspels, hun var ind-

bundet i et Skind, og Alt, hvad hun havde, da hun laae løsnet derfra i min Moders Skjød, var tre Sølvmønter bundne i hendes sorte Haar. Og Fader fortalte om Tyrkerne, der havde dræbt Barnets Forældre, han fortalte os saa Meget, at jeg drømte derom den hele Nat; — min Fader selv var saaret, Moder forbandt hans Arm, Saaret var dybt; den tykke Faareskinds Pels var stivfrosset med Blodet. Den lille Pige skulde være min Søster, hun var saa deilig; saa skinnende klar! min Moders Øine vare ei mildere end hendes! Anastasia, som hun kaldtes, skulde være min Søster, thi hendes Fader var viet til min Fader, viet efter gammel Skik, som vi holde den endnu; de havde i Ungdoms Tid sluttet Broderskab, valgt den skjønneste og dydigste Pige i den hele Egn til at vie dem til Venskabs-Pagten; jeg hørte saa tidt om den smukke, sælsomme Skik.

Nu var den Lille min Søster; hun sad paa mit Skjød, jeg bragte hende Blomster og Fjeldfuglens Fjer, vi drak sammen af Parnassets Vande, vi sov Hoved mod Hoved under Hyttens Laurbærtag, mens mangen Vinter endnu min Moder sang om de røde, de grønne og de blegblaae Taarer! men jeg begreb endnu ikke, at det var mit eget Folk, hvis tusindfold Sorger afspeilede sig i disse Taarer.

En Dag kom der tre frankiske Mænd, anderledes klædte end vi; de havde deres Senge og Telte paa Heste, og meer end tyve Tyrker, alle med Sabler og Geværer, ledsagede dem, thi de vare Paschaens Venner og havde Brev fra ham. De kom kun for at see vore Bjerge, for i Snee og Skyer at bestige Parnas og betragte de sælsomme, sorte steile Klipper om vor Hytte; de kunde ikke rummes inde i den, og de led heller ikke Røgen, som gik hen under Loftet ud af den lave Dør; og de spændte deres Telte ud paa den snevre Plads ved vor Hytte og stegte Lam og Fugle, skjænkede søde, stærke Vine, men Tyrkerne turde ikke drikke deraf.

Da de reiste, fulgte jeg dem et Stykke paa Veien, og min lille Søster Anastasia hang indsyet i et Gede-

skind paa min Ryg. En af de frankiske Herrer stillede mig mod en Klippe og tegnede mig og hende, saa levende som vi stode der, vi saae ud som een eneste Skabning; — aldrig havde jeg tænkt derover, men Anastasia og jeg vare jo ogsaa som Een, altid laae hun paa mit Skjød eller hang paa min Ryg, og drømte jeg, saa var hun i mine Drømme.

To Nætter efter indtraf andre Folk i vor Hytte, de vare væbnede med Knive og Geværer; de vare Albanesere, kjekke Folk, som min Moder sagde; de bleve der kun kort, min Søster Anastasia sad paa den Enes Skjød — da han var borte, havde hun to og ikke tre Sølvmonter i sit Haar; de lagde Tobak i Papirstrimler og røge deraf, og den Ældste talte om Veien, de skulde tage, og var uvis om den; „spytter jeg opad“, sagde han, „saa falder det i mit Ansigt, spytter jeg nedad, saa falder det i mit Skjæg!“ — Men en Vei maatte vælges; de gik, og min Fader fulgte; lidt efter hørte vi Skud; det knaldede igjen! — der kom Soldater i vor Hytte, de toge min Moder, mig og Anastasia; Røverne havde havt Tilhold hos os, sagde de, min Fader havde fulgt dem, derfor maatte vi bort; jeg saae Røvernes Liig; jeg saae min Faders Liig; og jeg græd, til jeg sov. Da jeg vaagnede, vare vi i Fængsel, men Stuen var ikke elendigere end den i vor egen Hytte, og jeg fik Løg og harpixet Viin, som de heldte af den tjærede Sæk, bedre havde vi det ikke hjemme.

Hvor længe vi vare fangne, det veed jeg ikke; men mange Nætter og Dage gik. Da vi vandrede ud, var det vor hellige Paaskefest, og jeg bar Anastasia paa min Ryg, thi min Moder var syg; kun langtsomt kunde hun gaae, og der var langt, før vi naaede ned mod Havet, det var Lepantos Bugt. Vi traadte ind i en Kirke, der straalede med Billeder paa gylden Grund; Engle var det, o saa smukke, men jeg syntes dog, at vor lille Anastasia var ligesaa smuk; midt paa Gulvet stod en Kiste fyldt med Roser, det var den Herre Christus, der laae som deilige Blomster, sagde min Moder! og

Præsten forkyndte: Christus er opstanden! alle Folk kyssede hinanden, Hver holdt et tændt Lys i sin Haand, jeg fik selv eet, den lille Anastasia eet, Sækkepiberne klang, Mændene dandsede Haand i Haand fra Kirken, og udenfor stegte Qvinderne Paaske=Lam; vi bleve indbudne; jeg sad ved Ilden; en Dreng, ældre end jeg, tog mig om min Hals, kyssede mig og sagde: „Christus er opstanden!“ saaledes mødtes første Gang vi To, Aphtanides og jeg.

Min Moder kunde flette Fiskernæt, det gav her ved Bugten en god Fortjeneste, og vi bleve i lang Tid ved Havet, — det deilige Hav, der smagte som Taarer og mindede ved sine Farver om Hjortens Graad, snart var det jo rødt, snart grønt og atter igjen blaat.

Aphtanides forstod at styre en Baad, og jeg sad med min lille Anastasia i Baaden, der gik paa Vandet, som en Sky gaaer i Luften; naar Solen da sank, bleve Bjergene mere mørkeblaae, den ene Bjergrække tittede over den anden, og længst borte stod Parnas med sin Snee, i Aftensolen skinnede Bjergtoppen som et glødende Jern, det saae ud, som om Lyset kom inden fra, thi den skinnede længe i den blaa, glindsende Luft, længe efter at Solen var nede; de hvide Søfugle slog med deres Vinger i Vandspeilet, ellers var her saa stille, som ved Delphi mellem de sorte Fjelde; jeg laae paa min Ryg i Baaden, Anastasia sad paa mit Bryst, og Stjernerne ovenover skinnede endnu stærkere end Lamperne i vor Kirke; det var de samme Stjerner, og de stode ganske paa det samme Sted over mig, som naar jeg sad ved Delphi, udenfor vor Hytte. Jeg syntes tilsidst at være der endnu! — da pladskede det i Vandet, og Baaden vippede stærkt; — jeg skreg høit, thi Anastasia var faldet i Vandet, men Aphtanides var ligesaa hurtig, og snart løftede han hende op til mig! vi toge hendes Klæder af, vred Vandet bort og klædte hende saa paa igjen, det Samme gjorde Aphtanides ved sig selv, og vi bleve derude, til Tøiet igjen var tørt, og Ingen vidste

vor Skræk for den lille Pleiesøster, hvis Liv Aphtanides jo nu havde Deel i. —

Det blev Sommer; Solen brændte saa hedt, at Løvtræerne visnede, jeg tænkte paa vore kjole Bjerge, paa det friske Vand derinde; min Moder længtes ogsaa, og en Aften vandrede vi igjen tilbage. Hvor der var tyst og stille! vi gik over den høie Timian, der dog duftede endnu, skjøndt Solen havde hentørret dens Blade; ikke en Hyrde mødte vi, ikke en Hytte kom vi forbi; Alt var stille og eensomt, kun Stjerneskuddet sagde, at det levede deroppe i Himlen; jeg veed ikke, om den klare, blaa Luft lyste selv, eller det var Stjernernes Straaler, vi saae godt alle Bjergenes Omrids; min Moder gjorde Ild, stegte Løgene, hun bragte med, og jeg og den lille Søster sov i Timianen uden at frygte for den sæle Smidraki*), hvem Luen staaer ud af Halsen, endsige frygte Ulven og Schakalen; min Moder sad jo hos os, og det troede jeg var nok.

Vi naaede vort gamle Hjem, men Hytten var en Grunshob, der maatte bygges en ny. Et Par Qvinder hjalp min Moder, og i faa Dage vare Murene reiste og et nyt Tag af Oleander lagt hen over dem. Min Moder flettede af Skind og Bark mange Hylstre til Flasker, jeg passede Præsternes**) lille Hjord; Anastasia og de smaa Skildpadder vare mine Legekammerater.

En Dag fik vi Besøg af den kjære Aphtanides, han længtes saa meget efter at see os, sagde han, og han blev hele to Dage hos os.

Efter en Maaned kom han igjen og fortalte os, at han skulde med et Skib til Patras og Corfu; os maatte han først sige Farvel, en stor Fisk bragte han med til min Moder. Han vidste at fortælle saa Meget,

---

*) Den græske Overtro lader dette Uhyre blive til af det slagtede Faars uopskaarne Mave, der slænges hen paa Marken.

**) En Bonde, som kan læse, bliver tidt Præst og kaldes allerhelligste Herre; Almuen kysser Jorden, naar den møder ham.

ikke blot om Fiskerne nede ved Lepanto=Bugten, men om Konger og Helte, der engang havde herstet i Grækenland ligesom Tyrkerne nu.

Jeg har seet Rosentræet sætte Knop og denne i Dage og Uger blive en udfoldet Blomst; den blev det, før jeg begyndte at tænke over, hvor stor, smuk og rødmende den var; saaledes gik det mig ogsaa med Anastasia. Hun var en deilig udvoxet Pige; jeg en kraftig Knøs; Ulveskindene paa min Moders og Anastasias Seng havde jeg selv flaaet af Dyret, der faldt for min Bøsse. Aar vare hengaaede.

Da kom en Aften Aphtanides, slank som et Rør, stærk og bruun; han kyssede os Alle og vidste at fortælle om det store Hav, om Maltas Fæstningsværker og Ægyptens sælsomme Gravsteder; det klang forunderligt, som en af Præsternes Legender; jeg saae med en Slags Ærbødighed op til ham.

„Hvor Du veed Meget!" sagde jeg, „hvor Du kan fortælle!"

„Du har dog engang fortalt mig det Smukkeste!" sagde han, „Du har fortalt mig, hvad der aldrig er gaaet ud af min Tanke, den smukke, gamle Skik om Venskabs=Pagten! den Skik, som jeg ret har Mod paa at følge! Broder, lad os To ogsaa, som din og Anastasias Fader gjorde det, gaae til Kirken, den skjønneste og uskyldigste Pige er Anastasia, Søsteren, hun skal vie os sammen! Ingen har dog en skjønnere Skik, end vi Grækere!"

Anastasia blev rød, som det friske Rosenblad, min Moder kyssede Aphtanides.

En Times Vandring fra vor Hytte, der hvor Fjeldene bære Muldjord og enkelte Træer skygge, laae den lille Kirke; en Sølv=Lampe hang foran Altret.

Jeg havde mine bedste Klæder paa, de hvide Fostaneller foldede sig rigt ned over Hofterne, den røde Troie sad snever og stram, der var Sølv i Qvasten paa min Feß; i mit Bælte sad Kniv og Pistoler. Aphtanides havde sin blaa Klædning, som græske Sømænd bære

den, en Sølv=Plade med Guds Moder hang paa hans Bryst, hans Skjærf var kostbart, som kun de rige Herrer kunde bære det. Enhver saae nok, vi To skulde til en Høitid. Vi gik ind i den lille, eensomme Kirke, hvor Aftensolen skinnede gjennem Døren ind paa den brændende Lampe og de brogede Billeder i gylden Grund. Vi knælede paa Alterets Trin, og Anastasia stillede sig foran os; en lang, hvid Kjortel hang løst og let om hendes smukke Lemmer; hendes hvide Hals og Bryst var bedækket med en Sammenkjedning af gamle og nye Mønter, de dannede en heel, stor Krave; hendes sorte Haar var lagt op paa Hovedet i en eneste Bukkel, der holdtes ved en lille Hue af Sølv og Guld=Mønter, fundne i de gamle Templer! skjønnere Pynt havde ingen græsk Pige. Hendes Ansigt lyste, hendes Øine vare som to Stjerner.

Alle Tre læste vi stille vor Bøn; og hun spurgte os: „Ville I være Venner i Liv og Død?" — Vi svarede: Ja. „Ville I hver, hvad der endogsaa skeer, huske, min Broder er en Deel af mig! min Hemmelighed er hans, min Lykke er hans; Opoffrelse, Udholdenhed, Alt som for min egen Sjæl rummer jeg for ham!" og vi gjentoge vort Ja! og hun lagde vore Hænder i hinanden, kyssede os paa Panden, og vi bad atter stille. Da traadte Præsten frem fra Altrets Dør, velsignede os alle Tre, og en Sang af de andre allerhelligste Herrer lød bag Alterværggen. Den evige Venskabs=Pagt var sluttet. Da vi reiste os, saae jeg min Moder ved Kirkens Dør græde dybt og inderligt.

Hvor der var lystigt i vor lille Hytte og ved Delphis Kilder! Aftenen før Aphtanides skulde bort, sad han og jeg tankefulde paa Klippens Skrænt, hans Arm var slynget om mit Liv, min om hans Hals, vi talte om Grækenlands Nød, om Mænd, der kunde stoles paa; hver Tanke i vor Sjæl laae klar for os begge; da greb jeg hans Haand:

„— Eet endnu skal Du vide! Eet, som indtil denne Stund kun Gud og jeg veed! al min Sjæl er Kjærlig=

hed! det er en Kjærlighed, stærkere end den til min Moder og til Dig — —!"

„Og hvem elsker Du?" spurgte Aphtanides, og han blev rød paa Ansigt og Hals.

„Jeg elsker Anastasia!" sagde jeg, — og hans Haand zittrede i min, og han blev hvid som et Liig; jeg saae det, jeg begreb det! og jeg troer ogsaa, min Haand skjælvede, jeg bøiede mig henimod ham, kyssede hans Pande og hviskede! „jeg har aldrig sagt hende det! hun elsker maaskee ikke mig! — Broder, husk paa, jeg saae hende daglig, hun er voxet op ved min Side, voxet ind i min Sjæl!" —

„Og Din skal hun være!" sagde han, „Din! — jeg kan ikke lyve for Dig og vil det ikke heller! jeg elsker hende ogsaa! — men imorgen tager jeg bort! vi sees igjen om eet Aar, da ere I gifte, ikke sandt! — jeg har nogle Penge, det er dine! Du maa tage dem, Du skal tage dem!" stille vandrede vi over Fjeldet; det var sildig Aften, da vi stode ved min Moders Hytte.

Anastasia holdt Lampen hen imod os, da vi traadte ind, min Moder var der ikke. Anastasia saae forunderlig veemodigt paa Aphtanides! — „Imorgen gaaer Du fra os!" sagde hun, „hvor det bedrøver mig!" —

„Bedrøver Dig", sagde han, og jeg syntes, der laae en Smerte deri, stor, som min egen; jeg kunde ikke tale, men han tog hendes Haand og sagde: „vor Broder der elsker Dig, har Du ham kjær? I hans Taushed er just hans Kjærlighed!" — og Anastasia zittrede og brast i Graad, da saae jeg kun hende, tænkte kun paa hende; min Arm slog jeg om hendes Liv og sagde: „ja, jeg elsker Dig!" Da trykkede hun sin Mund til min, hendes Hænder hvilte om min Hals; men Lampen var faldet paa Gulvet, der var mørkt uden om os, som i den kjære, stakkels Aphtanides's Hjerte.

For Dag stod han op, kyssede os Alle til Afsked og drog bort. Min Moder havde han givet alle sine Penge til os. Anastasia var min Brud og nogle Dage derefter min Hustru!

XVI.

Afreise fra Grækenland.

Midt paa Formiddagen forlod jeg Athen og kjørte til Piræus, uagtet det franske Dampskib „Eurotas“, paa hvilket jeg havde taget Plads, først afgik henimod Aften; her var altsaa endnu Tid til en lille Vandring, og denne gjaldt Themistokles's Grav, den jeg alt eengang før havde besøgt.

Ud fra Piræus strækker sig en ganske lille Halvø, der begrændser den østlige Side af Bugten; nede ved denne ligger den nye Qvarantaine-Bygning, og høiere oppe, som jeg tidligere har sagt, er reist en Veirmølle; hele Grunden er en Art Travertiner, og rundt om sees Rester af de gamle Mure. Acantus, Cypres-Buske, daarligt Græs og blendende røde Blomster voxe her, hvor nogle enkelte Faar græsse og en halv vild Hund med glubske Miner og skrækkelig Hylen farer mod hver Fremmed. Jeg gik Halvøen rundt fra Øst mod Vest.

Tæt ved Strandbredden ind imod Piræus-Bugten staaer opmuret et fattigt Monument, aldeles som en fiirkantet Skorsteen, oven paa hvilken er anbragt en mindre, der atter igjen bærer een endnu mindre; i denne sidste er indmuret en fiirkantet Marmortavle, saa stor som et almindeligt Ark Papir, og paa denne læses:

ΩΔΕΚΕΙΤΑΙ
ΟΝΑΥΑΡΧΟΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ. ΜΙΑ
ȣ λησ
1838.

Det er Mindestenen, der sattes over Miaulis, hans Been, sagde man, skulle af Familien hemmelig være førte herfra. Tæt ved Heltens Grav er en mindre, men Intet antyder, hvem her hviler, et ganske lille Trækors uden Farve og Indskrift var reist. Paa den anden Side af Øen, ud mod Phalereus-Bugten, ligge omstyrtede

Colonner, hugne af Klippens gule Grund, og mellem disse to aabne Grave, ganske opfyldte med Søvand, den ene Bølge slog herind efter den anden. Denne Plet, lige ud for Salamis-Bugten, angiver man som Themistokles's Grav. De to yderste Punkter af denne lille Halvø bære saaledes en Oldtids og en Nutids Helte-Grav, Themistokles*) og Miaulis. Det er to Historiens Fyrtaarn, reiste her for Tanken hos den Fremmede, som lander i Piræus.

Bølgerne brodes skumhvide, i den større Bugt til Høire, Phalereus-Bugten, hvorfra Theseus seilede ud for at stride mod Minotaurus! her indskibede sig Menelaos; over disse Vande, omgivet af disse Bjerge, som uforandret hilste mig, gik det til Ilium! — den samme Vei laae aaben for mig, de samme Kyster skulde jeg snart see, Trojas Slette og Ida-Bjerget, der pynter sig som før med Blomster og Grønt, der hyller sig i Skyer, dækker sig med Snee og seer da gjennem Sloret veemodig paa Achilles's Gravhøi, det eneste Minde om det mægtige Ilium, og den verdensstore Kamp for en Qvinde. Hvor meget Nyt, Stort og Ubekjendt skulde ikke oplades for mig, og dog var jeg dybt bedrøvet ved at forlade Grækenland, hvor Alt hævede min Tanke fra Hverdags-Livets Smaalighed, og hvor hver Bitterhed fra Hjemmet var blevet udslettet af min Sjæl.

I Piræus traf jeg de fleste af mine Venner fra Athen; Præsten Lüth havde sine smaa Børn med, de strakte Hænderne ud efter mig, de græske Tjenestefolk greb min Haand og nikkede glade**); ombord var Ross den sidste Danske, jeg saae, han trykkede mig til

---

*) Professor Ross antog, at ikke her, men paa den modsatte Side af Piræus-Bugten er Themistokles jordet.

**) Jeg traf her i Piræus en fyensk Bondekarl, der i Aaret 1834 var fulgt med Consul Falbe hertil, og giftede sig her; da hans Herskab reiste, blev han tilbage. Han kunde nu ikke tale Dansk, heller ikke Tydsk eller Græsk, alle tre Sprog gik mellem hinanden, blandet med italienske Ord.

sit Hjerte — det var mig smerteligt dette Øieblik — „jeg kommer igjen til Grækenland!“ sagde jeg, ligesom for at trøste mig selv; gid det maatte være prophetiske Ord.

Jeg var nu alene tilbage, fra Kysten vaiede Damernes Lommetørklæder; hver Afsked var endt; da bragtes mig fra Prokesch-Osten et Anbefalings-Brev til den meget betydende Baron Stürmer, østerrigsk Internuntius i Constantinopel. Prokesch selv var i denne Morgen reist til Theben; hans aandrige, elskværdige Kone skrev mig et Par Ord til Levvel, og ved disse laae en Afskrift af Prokesch's herlige Digt „Gebet in der Wüste“*). Sonnenleitner, Attaché ved det østerrigske Gesandtskab i Grækenland, en ung Mand med poetisk Sind og personlig Elskværdighed, var Overbringeren, han var mellem de flere Tydskere, som ret med Kjærlighed sluttede sig til mig i Athen; jeg har tidt tænkt paa ham; jeg sender ham her igjen min Hilsen.

Da han var borte, var jeg kun mellem Grækere, Armenianer og asiatiske Jøder, Skibets Mandskab undtaget. Ved Solnedgang skulde vi seile; jeg var afficeret; Søen gik stærkt; det var mit Ønske at kunne sove hele Farten til Syra, ligesom jeg tidligere havde gjort det fra Syra til Piræus; jeg lagde mig i min Køie og sov. Først ved Lyden af Ankerkettingerne, som jeg hørte gjøre Støi, vaagnede jeg op, der var slet ingen Bevægelse i Søen,. ihast fik jeg Kappen om mig, og løb op paa Dækket for at see Byen paa Syra, jeg kom derop, men saae — Piræus, Bjerget Hymettos og Parnes; nu i Morgenstunden først gik vi afsted, Capitainen havde ventet paa kongelige Depecher, disse vare nu først indtrufne, Klokken var Fire om Morgenen.

Vi seilede saa temmeligt i smult Vande; Solen kom og skinnede ved hver Time med større Kraft, den ene

*) Digtet, der er et af Prokesch-Ostens meest berømte, findes i „Morgenländische Gedichte“ og er sat i Musik af flere Componister.

store Paraply blev spændt ud efter den anden; det hele Selskab dannede de meest maleriske Grupper. Paa Raperten sad en Grækerinde og gav sit lille Barn Die; et ældre Pigebarn, fattig, men deilig og særdeles reenlig, stod lænet op til Kanonen. Mændene røg Papirs-Cigarer og beundrede en Arabers Damascener-Klinge. Man spurgte mig, om jeg var en Bairer, og da jeg sagde, at jeg var Dansk, blev jeg igjen hilset som Amerikaner.

I det stærke Solskin fremtraadte skinnende hvide Marmorsoilerne af Templet paa Cap Colonne, Suniums Ruiner; Søfugle omflagrede den graa, øde Kyst.

Zea udstrakte sig for os, og snart saae vi Syra med sin nøgne Fjeldvæg, vi maatte hele Øen rundt, Havnen aabnede sig; her havde jeg været, her var jeg ikke længer fremmed.

Dampskibet, med hvilket jeg skulde til Constantinopel, var endnu ikke kommet; jeg flyttede ind i Hôtel della Grece; og ikke een Time efter, sagde Verten mig, at her vare græske Soldater, som skulde afhente mig til Raadhuset; Øvrigheden vilde tale med mig! — hvad kunde den ville? Jeg fulgte med to Drabanter og kom ind i en mørk, hæslig Bygning, hvor en græsk Øvrigheds-person spurgte mig i en streng Tone og paa slet Italiensk, om jeg havde Pas? Jeg viste ham det! han læste og læste, men Passet, udstedt i Kjøbenhavn, var skrevet paa Fransk og paa Dansk; intet af disse Sprog forstod han.

„Der er en Tydsker, vi skulde have fat paa og sende tilbage til Athen!" sagde Manden, „jeg forstaaer slet ikke Deres Pas, men jeg troer, De er en Tydsker og netop Den, vi søge; De maa derfor tilbage til Athen!"

Jeg søgte at forklare ham Indholdet af mit Pas, men han vilde ikke forstaae mig. „Nu vel!" sagde jeg og tog frem et Anbefalings-Brev, jeg i Athen havde erholdt til den græske Minister i Constantinopel, Chrystides, forhenværende Gouverneur paa Syra, hvem jeg paa det Bedste var blevet anbefalet. „Behag at læse,

hvem jeg er!" — Manden tog Brevet, og snart blev han Høfligheden selv, gjorde mange Undskyldninger, og man ledsagede mig med stor Artighed til Hotellet, hvor jeg endnu traf Russeren, der var blevet plyndret paa Reisen fra Constantinopel, endnu lige saa vred som før, og forbandende Orienten og alle Poeter, som vakte Reiselysten til at komme der.

Orienten.

I.

En Storm i Archipelagus.

I den tidlige Morgenstund roede jeg ud fra Syras Havn til det franske Krigs-Dampskib Rhamses, der kom fra Marseille, og havde over Middelhavet havt en høist stormfuld Reise; Veiret havde endnu ikke ret lagt sig! Vinden peb i Tougværket, Bolgerne væltede ind mod Siden af Skibet.

Her var en Skrigen og Raaben af Grækerinder, Jøder og Jøde-Madamer, der skulde med ombord til Smyrna; hver af dem maatte, før de turde komme ombord, fremvise deres Billet, men denne var enten gjemt i en Knude af Tørklædet, som ikke kunde blive løst, eller givet til en Beslægtet i en anden Baad, saa de var i en skrækkelig Forlegenhed, og Matrosen, der holdt Vagt ved Falderebstrappen, satte sin Hellebarde mod hver, som ikke strax fremviste Billetten. En tyk Grækerinde især brolede ganske forfærdeligt.

De stakkels fattige Dæks-Passagerer bleve drevne hen paa en dem afmaalt Plads af Skibet, en Vagt holdt Øie med dem, Disciplinen syntes meget streng paa Dampskibet Rhamses*).

---

*) I Athen hørte jeg kun to franske Dampskibe blive roest som behagelige for alle Passagerer, og det var netop dem, jeg tidligere havde været paa, Leonidas og Lykurg.

Vi seilede lige ind under Kysten af Tenos, der saae beboet og frugtbar ud; den ene Landsby laae nær ved den anden; een af disse var af betydelig Størrelse med en smuk Kirke, rundt om strakte sig Viinmarker og dyrkede Agre; tre Bjergrækker reiste sig bag hverandre. Vi gik saa nær Fjeldvæggen, at jeg syntes i Skibet at føle Brændingen; bestandig blev Søen stærkere, det var, som om Stormen foer ud fra Bjergene paa Tenos. Et aabent Hav laae ud for os, ligesaa skumhvidt som sort! Allerede sprøitede Søen midt ind paa Skibet, de stakkels Dæks-Passagerer maatte op mod Skorstenen, bestandig rykkede de Roret nærmere; Ingen forhindrede dem nu, hver Matros havde Andet at tage vare; Seil bleve heisede, men ligesaa snart faldt de igjen, Commandopiben lød, der var en Raaben, en Støien, en Søsyge og Jammer, og bestandigt tog det til. Jeg holdt mig endnu paa Dækket, skjøndt Skibet flere Gange som en Kane paa en Rutschbane foer ned af de store, lange Bølger. De græske Qvinder toge hinanden om Halsen og hylede, Børnene laae som halvdøde hen ad Dækket, og Søen slog over hele Skibet, saa Hver blev dyngvaad, under Alt dette bleve vi omkredsede af Maager, de saae ud som den usynlige Døds bevingede Timeglas; hver Planke knagede i Skibet, vi foer som fra Stjernerne i Dybet og atter op i Stjernerne.

Endelig kom jeg i min Køie. Alting raslede, Alting knagede; jeg hørte Styrmandens Pibe, Officerernes Commando, Skodderne der bleve lukkede, Stængerne der brast, Søen som slog mod Skibet, saa det standsede og hver Planke vaandede sig. Nær ved mig anraabte Een Madonna og alle Hellige! en Anden bandede! jeg var forvisset om, vi maatte døe, og da jeg ret tydeligt tænkte mig det, følte jeg mig roligere; min Tanke var hos alle mine Kjære i Danmark. „Hvormeget er der ikke gjort for mig, og hvor Lidt har jeg udrettet!“ Det var den Sorg, som tyngede mit Hjerte! Jeg tænkte paa mine Venner! „Gud, Du velsigne og glæde dem!“ var mit stille Testament. „Lad mig i en anden Verden virke,

hvad jeg ikke virkede her! Alt, hvad man skattede hos mig, var Dit! Alt har Du givet mig! — Din Villie skee!" og jeg lukkede Øinene! Stormen susede over Havet, Skibet bævede, som en Spurv i Hvirvelvind; men jeg sov, sov af legemlig Træthed, og ved en god Engels Forbøn.

Da jeg vaagnede, hørte jeg vel Bølgernes Slag mod Skibet, men dette selv gled roligt, som en gyngende Svane; vi vare i Læ, vi vare i Bugten ved Smyrna, og jeg saavelsom Grækerdamerne havde for vist ventet at vaagne i en anden Verden, dog det var jo ogsaa Tilfældet. Jeg stod paa Dækket, og for mig laae en anden Verden: Asiens Kyst.

II.

Smyrna.

Søen i Smyrnas udstrakte, dybe Bugt saae grøngunl ud, som et Qvarantaineflag; Asiens Kyster mindede om Siciliens, men de vare langt yppigere; en saadan Frugtbarhed har jeg aldrig kjendt; Solen brændte glødende hed! Jeg saae den Verdensdeel, som Ægyptens Moses ogsaa forundtes Skuet af, den Verdensdeel, hvor Christus fødtes, lærte og led; jeg saae de Kyster, hvorfra Homers Sange udtonede over Verden. Østerland, Eventyrets Hjem, skulde jeg her betræde.

Vi kom forbi et Fort; hele Kysten til Høire strakte sig nu med rige Olieskove; midt i disse laae en stor Landsby med rødbrune Huse, blomstrende Frugtræer og en frisk Grønsvær! en naturlig Park med Løvtræer og høie Cypresser sluttede sig til Olieskovene. Lige for os laae Smyrna.

De fleste Huse ere brune, Tagene røde og spidse,

som i Norden; næsten ved hvert Huus var plantet Cy-
presser, og disse stode, høie som vore Popler, i en utal-
lig Mængde, saa langt som Byen stralte sig; hvide, slanke
Minareter, de første jeg saae, overragede de høie, mørke
Cypresser. I Stadens østlige Qvarteer ned mod Bugten,
hvor de fremmede Consuler boe, vaiede paa høie Stænger
alle Nationers Flag; bag Byen hævede sig et grønt
Bjerg med en lille Cypresskov, og allerøverst Ruinerne
af et ødelagt Fort.

Havnen var opfyldt med Fartøier; der laae flere
Dampskibe, ogsaa et tyrkisk, det røde Flag med Halv-
maanen vaiede; en Baad med beslørede Tyrkinder roede
derhen; disse hvide, formummede Skikkelser mindede om
de romerske Liigprocessioner.

Vi kastede Anker; jeg lod mig sætte i Land.

Det var da altsaa sjunget for min Vugge, at jeg
skulde betræde Asiens Kyst; min Tanke var opfyldt af
store Minder, og det Første, mit Øie her faldt paa, var
en fransk Theater-Placat. Her var en fransk Troupe;
man spillede i Aften „La reine de seize ans" og „Les
premiers amours." Dronning Christine af Sverrig
holdt meget af at tumle sig; men det havde hun nok ikke
drømt om, at hun skulde vise sig paa et Theater i Asien
for Tyrker og Grækere.

Jeg gik ind i den nærmeste Gade, en Slippe vilde
man kalde den hos os; en Mængde smalle og mørke
Stræder løb fra denne; Gjenboe kunde magelig ud af
sit Vindue tage en Priis af Gjenboes Daase; Husene
ere af Bindingsværk eller ene og alene af Brædder, intet
meget høit, og i Hovedgaden, hvor jeg gik, vare de fleste
Stue-Etager aabne Boutiker med alle Arter af Varer;
den førte i en Vinkel gjennem hele Byen og endte i den
høiere liggende Deel ved Bazaren.

Man siger, at for at undgaae Pesten maa man ei
komme i Berørelse med Nogen, men det er en Umulig-
hed, vil man gjennem Smyrnas Hovedgade; denne er
for snever og Trængselen for stor. Jeg mødte hele
Skarer af Qvinder, tilhyllede i lange Mousselins Slør,

saa at kun Næsetippen og de mørke Øine vare at see, der kom Armenianere i lange, blaae og sorte Talarer med store, sorte Hatte, i Form af en dansk omvendt Jydepotte paa det aldeles afragede Hoved; pyntede Grækere og skidne Jøder; gravitetiske Tyrker, som lod deres Tobakspiber bære af en Knøs foran sig. Høit paa Pukkelen af en Kameel var hængt en Slags Kalesche med brogede Gardiner, og bag disse tittede et besløret, qvindeligt Hoved frem. En Beduin paa bare Been og med Hovedet næsten skjult i sin hvide Bernusch gik med raske Skridt, som en formummet Ørkenens Løve, gjennem Trængselen; jeg mødte en halv nøgen, sort Dreng, der drev med en Stok to store Strudse foran sig, hver af dem saae ud som en forslidt Koffert paa Stylter, hvortil der var heftet en blodig Svanehals; det var to hæslige Dyr, men de gjorde Virkning i Maleriet. Ud af enkelte Boutiker strømmede en Duft af Moskus og Myrrha; andre prangede med Frugt, Pomonas Fyldehorn er ikke rigere! Klædningsstykker fra tre Verdensdele gave her det meest brogede Skue. Og alle Tungemaal bruste mellem hverandre, Arabisk, Tyrkisk, Græsk, Italiensk, ja det vilde blive et heelt Register at opregne dem alle.

Midt i Trængselen pegede min Ledsager paa en fransk klædt Herre, „det er den danske Consul, Hr. Jongh!" sagde han, jeg præsenterede mig for ham som Dansk, og snart vandrede vi Arm i Arm gjennem den lange Gade; ved Tilfældet havde jeg strax truffet i Smyrna Den, jeg her som Dansk bedst kunde holde mig til. Hr. Jongh skulde imidlertid endnu samme Time reise til Constantinopel med et af de tyrkiske Dampskibe, hvis Hurtighed han roste; i Pera vilde vi atter mødes.

Ved en Udkant af Byen, hvor Landeveien syntes at føre til det Indre af Landet, var en tyrkisk Khan; foran den laae store Hynder og Sivmaatter, og paa disse strakte sig, i broget Kaftan og med Turban, en Mængde Tyrker, der røg deres Pibe; store Vogne, lig dem vi i Danmark kalde Kurvevogne, bleve trukne af hvide Oxer, der vare behængte med Metalplader, røde Snore og

Qvaste; een Vogn var aldeles opfyldt med tilslørede Qvinder, der sad i en Klump paa Bunden af Vognen, som en tyk, gammel Tyrk kjørte. De vare vist smukke! ja bag mangt et Gitter i hver Gade sad vel en lille Samling af Houris, men de vare, som den tyrkiske Digter synger, „skjulte som Rubinerne i Juveelskrinet, som Rosenolien i Flasken og som Papegøien i Buret!“ Selv Negerinden dulgte, at „Natten har gydet sig i hendes Lemmer,“ og at „Haaret er et Mørke, som hviler paa Mørke!“

III.

En Rose fra Homers Grav.

I alle Orientens Sange klinger Nattergalens Kjærlighed til Rosen; i de tause, stjerneklare Nætter bringer den bevingede Sanger sin duftende Blomst en Serenade.

Ikke langt fra Smyrna, under de høie Plataner, hvor Kjøbmanden driver sine belæssede Kameler, der hæve stolt deres lange Hals og træde klodset paa en Jord, som er hellig, saae jeg en blomstrende Rosenhæk, vilde Duer fløi mellem de høie Træers Grene, og Duens Vinger skinnede, i det en Solstraale gled hen over den, som var Vingen et Perlemor.

Paa Rosenhækken var een Blomst blandt dem alle skjønnest, og for den sang Nattergalen sin Kjærligheds Smerte, men Rosen var taus, ikke en Dugdraabe laae, som en Medlidenheds Taare, paa dens Blade, den bøiede sig med Grenen hen over nogle store Stene.

„Her hviler Jordens største Sanger!“ sagde Rosen, „over hans Grav vil jeg dufte, paa den vil jeg strøe mine Blade, naar Stormen river dem af! Iliadens Sanger blev Jord i denne Jord, hvorfra jeg spirer! —

jeg, en Rose fra Homers Grav, er for hellig til at blomstre for den fattige Nattergal!"

Og Nattergalen sang sig tildøde.

Kameeldriveren kom med sine belæssede Kameler og sine sorte Slaver; hans lille Dreng fandt den døde Fugl, den lille Sanger jordede han i den store Homers Grav; og Rosen bævede i Vinden. Aftenen kom, Rosen foldede sine Blade tættere og drømte — at det var en deilig Solskins-Dag; en Skare fremmede, frankiske Mænd kom, en Pilgrimsreise havde de gjort til Homers Grav; blandt de Fremmede var en Sanger fra Norden, fra Taagernes og Nordlysenes Hjem, han brød Rosen af, pressede den fast i en Bog og førte den saaledes med sig til en anden Verdensdeel, til sit fjerne Fædreland. Og Rosen visnede af Sorg og laae i den snevre Bog, som han aabnede i sit Hjem, og han sagde: „her er en Rose fra Homers Grav!"

See, det drømte Blomsten, og den vaagnede og gjøs i Vinden; en Dugdraabe faldt fra dens Blade paa Sangerens Grav, og Solen stod op, og Rosen blussede skjønnere end før, Dagen blev hed, den var i sit varme Asien. Da lød Fodtrin, der kom fremmede Franker, som Rosen havde seet dem i sin Drøm, og mellem de Fremmede var en Digter fra Norden, han brød Rosen af, trykkede et Kys paa dens friske Mund og førte den med sig til Taagernes og Nordlysenes Hjem.

Som en Mumie hviler nu Blomsterliget i hans Iliade, og som i Drømme hører den ham aabne Bogen og sige: „Her er en Rose fra Homers Grav!"

IV.

En lille Fugl har sjunget derom.

Vi seile igjen ud af Smyrnas Bugt forbi den duftende grønne Skov, forbi de evige Minder. Nye Passagerer ere komne ombord. Hvo er den fattige Græker, der sidder agter ude paa Ankerets rustne Jernkjæder; han er ung, han er smuk, men saa fattig i Klæder; han kommer ikke langt herfra, hans usle Leerhytte staaer, hvor det meest berømte Tempel har kneiset, Templet, der straalede af Guld og Elfenbeen; det er en Hyrde fra Ephesus. Kjender han de store Minder, der knytte sig til hans Hjem, til den Plet, hvor han mellem Stenene bager i den hede Aske sit sorte Brød. Hans Fader har fortalt ham et Eventyr, Marmorstykker i Græsset have bevidnet dets Sandhed, en lille Fugl har sjunget derom.

Under Bjerget mellem grønne Høie ligger Ny Phocea; nikker dog, I grønne Grene, til vort Skib, der kommer fra Frankrige, fra Marseille, Staden, som blev grundet af Phoceas Børn; I ere for unge, I grønne Grene, til at kjende Sligt, men I vide det dog; en lille Fugl har sjunget derom!

Du stormende Hav, hvi svulmer Du saa? Himlen er skyfri, Solen synker rødmende stor! Asiens tredobbelte Bjergrække aander Storhed og Ro! hviil ogsaa Du, stormende Hav, og drøm om gamle Minder! Nymaanen paa Himlen synes en tynd Baad af Guld, der bærer en Glaskugle, den hænger i et usynligt Baand paa den funklende Aftenstjerne, hvis Straale peger ned mod Mytilene. Hvilken Aften! dog alt i Norden tænkte jeg en saadan, en lille Fugl har sjunget derom!

Det er Nat, Bølgerne slaae mod Skibet, der uforandret skyder sin Flugt; nu ere vi i Læ, men hvor? Hvo kan sove under Erindringens berømmelige Kyster! Vi staae paa Dækket, Nattens Stjerner belyse Tene=

dos's og Asiens Kyst! høit paa denne staaer, som et Legetøi, en Række af Veirmøller, Vingerne dreie sig, en Slette aabner sig for os fra Havet til Bjergene. Styrmanden peger paa et mørkt Punkt, en Kjæmpehøi paa Sletten, og siger: Achilles. Du udstrakte, eensomme Hede med fattige Hytter og en buskbegroet Grav, kjender Du din Berømthed, nei, Du er for gammel! Dine store Minder har Du glemt: Hector og Achilles, Ulysses og Agamemnon! Idaslette, som bar Troja, Du kjender ei længer Dig selv; den Fremmede spørger Dig om dine Erindringer, og Du svarer: „jeg troer det! Stjernerne veed det! Stjernerne veed, hvor Ilium stod; hvor Athene beskjærmede Helten! jeg mindes det ikke! men hørt det har jeg — en lille Fugl har sjunget derom!"

V.

Dardanellerne og Marmorhavet.

I Morgenstunden seilede vi ind i Dardanellerne, de Gamles Hellespont; paa europæisk Side laae en By, der syntes at have eet Tempel for Gud, men derimod flere for Bugen, her stod eet Minaret og fem Veirmøller, op til Byen laae en smuk og, som det syntes, pyntelig Fæstning; paa asiatisk Side en lignende, Afstanden mellem begge forekom mig at være omtrent mellem en halv og en heel Sø-Miil. Begge Kyster frembøde Gruus-Skrænter og flade, grønne Marker; paa europæisk Side laae, i nogen Afstand fra hinanden, usle Steenhytter, hvor Vindue og Dør kun vare Huller i Muren; hist og her voxte en Piniebusk, og paa den eensomme Sti langs Stranden vandrede et Par Tyrker; paa asiatisk Side saae det mere venligt og sommerligt ud; her strakte sig grønne Marker med bladfulde Træer.

Foran os laae i Asien Abydos, i Europa Sestos, mellem hvilke Leander svommede over den stride Strøm, der skilte ham fra Hero. I Stormen slukkedes den brændende Lampe, som Kjærlighed holdt, i Stormen blev et brændende Hjerte isnende koldt. Byron gjorde som Kunststykke her den samme Svommetour.*)

Afstanden her mellem Kysterne af de to Verdensdele forekommer mig ikke stor, jeg saae i det Mindste med blotte Øine hver enkelt Busk og hvert Menneske, dog Luftens Gjennemsigtighed gjorde meget; begge Smaabyerne havde brune Tage, høie, spinkle Minareter og foran hvert Huus en grøn, blomstrende Have.

Strømmen var vort Dampskib imod, men med henved 200 Hestes Kraft kommer man nok frem i Verden.

Vi styrede over mod Asiens Kyst hen mod den store Dardanel-By, paa hvis Fæstning den ene Kanon laae ved Siden af den anden, uden at hilse os. Europæisk klædte Soldater, dog med røde, høipullede Feß, kiggede frem mellem Kanonportene. Rundt om vort Dampskib krydsede Baade med Tyrker og Tyrkinder. Alle Skibe rundt om førte Flag med Halvmaanen paa, selv Dampskibet, som foer forbi, var tyrkisk. Dækket der var opfyldt af Muselmænd og deres tilhyllede Qvinder. Vind og Strøm var dem gunstig, Storseilet var heiset, Røgen hvirvlede tyk og sort ud af Skorstenen, og Skibet med sine brogede Passagerer skjød en flyvende Fart mellem de grønne Kyster. En Deel af vort Selskab forlod os her, men nye Gjester kom istedet, over Hundrede, Alle Tyrker med Feß eller Turban, bevæbnede med Pistoler og Geværer. En Officeer, maaskee nogle og tyve Aar gammel, havde hele sit Serail med, Konerne og deres Tyende fyldte en heel Baad, da de kom. Jeg stillede mig ved Trappen, hvor de steg op til os; tre Koner, tre sorte Slavinder, to Børn og en Opvarter udgjorde hele Familien. Qvinderne trak strax Sløret

*) Xerxes slog her to Broer; Afstanden mellem Dardanelslottene angives til 750 Favne.

for deres Ansigt, selv de sorte Slavinder skjulte deres begsorte Skjønhed. Deres Opvarter, klædt, som Herren selv, i militair Frakke, Feß paa Hovedet og Tøfler paa Støvlerne, udbredte ved Relingen brogede Hynder; paa disse lagde Fruentimmerne sig med Ryggen ud mod os og Ansigtet ind mod Rækværket; Alle havde de gule Saffians Støvler og over disse røde Tøfler, de bare rummelige Silkebeenklæder, et kort, broget Skjørt og en kegleformet Kappe med sort Bræmme; et stort, hvidt Mousselins Slør, der bedækkede Bryst, Hals, Hage og Mund, hang derpaa frem over Hovedet til Øienbrynene. Næse og Øine vare saaledes frie; de lange, mørke Øienhaar hævede Glandsen af de sorte Øine; det Hvide i disse var her blaaligt; Mousselinet sad saa fast og gjennemsigtigt, at man tydelig fik Begreb om Ansigtsformen; det er kun, naar de ere gamle og stygge, lærte jeg senere i Constantinopel, at Sløret er af et tættere Stof; man seer Form, Farve, de røde Læber og de skinnende hvide Tænder, naar de lee; den yngste af Qvinderne her var meget smuk.

Før vi seilede, maatte alle Tyrkerne, vi fik ombord, først skyde deres Pistoler og Geværer af; det knaldede lystigt og gav Eccho fra Abydos og Sestos. Alle Vaaben bleve lagte i Hobe midt paa Skibet, der i nogle faa Minuter fra Bugsprydet til Roret, hele Dækket over, var blevet belagt med brogede Hynder og Tæpper, paa hvilke de mange asiatiske Gjester strakte sig; Nogle røg Tobak, Andre drak Kaffe, og atter Andre aabnede Skaftet paa deres Dolke, i hvilket var Blækhuus og Røret til at skrive med; de opsatte nu lange, tyrkiske Notitser, men om disse vare paa Vers eller Prosa, skal jeg ikke kunne sige.

Der laae endnu tæt ved Maskineriets Skorsteen fire Sække med Kul, paa en af disse sad en ung, lystig Tyrk, klædt i en mørkeblaa, skindbræmmet Pels og med en prægtig Shawls-Turban; han improviserede Vers, og fortalte Historier for en heel Skare, der havde sat sig paa Hug rundt om ham, de loe og tilraabte ham

Bifald; her var en Lystighed, ganske forskjellig fra hvad jeg havde tænkt mig hos den gravitetiske Tyrk. — Capitainen og et Par Franker stode oppe paa Hjulkasserne og beskuede Kysten. En Kirkegaard med hvide Monumenter laae paa europæisk Side, man skulde troe, at det var en stor Eng med Bleg. Paa asiatisk Side var deiligt Foraar. Jeg tog Plads mellem Tyrkerne, som lyttede til Improvisatoren, og de viste mig, hvor langt anderledes beqvemme, end mine, deres Klæder vare til at ligge ned med; Beenklæderne sluttede snevert om Anklerne, men op mod Knæet posede de sig vidt; lige saa magelige sad deres Troier. Den unge Tyrk, som fortalte, forærede jeg nogle Frugter, han takkede med et velsignet, venligt Ansigt, hans Øienhaar vare mørke og lange, men Øinene meget lyseblaae; der laae i dem et saare godlidende og dog polisk Udtryk; han greb sit Skriverør, rev et Blad Papir ud af en Tegnebog og skrev, idet han idelig nikkede til mig og smilte; han overrakte mig derpaa Bladet, med et tyrkisk Vers; jeg viste det til en Franker, der kunde Tyrkisk, og han oversatte det for mig; der stod den unge Tyrks Navn, han drog til Wallachiet, for at kjøbe prægtige Heste, men først skulde han see *Stambul*! han gjorde Reisen med det udmærkede Dampskib *Rhamses*, og paa dette havde han truffet mig, der kom saa langveis fra, som tre Gange til Mecca. Jeg takkede ham for Verset, og han bad mig skrive sig nogle Ord i mit Sprog; jeg skrev et lille dansk Vers til ham, og det blev vendt og dreiet af ham og hans Kammerater, ligesom jeg vendte op og ned paa hans tyrkiske Digt.

Jeg stillede mig senere ved Relingen af Skibet, hvor de tyrkiske Qvinder sad, Kysten vilde jeg see paa, men jeg saae ogsaa paa Fruentimmerne; de spiste og havde derfor taget Sloret fra Munden; de betragtede ogsaa mig! den Yngste og Smukkeste syntes at være et lystigt Gemyt, hun gjorde sikkert sin Bemærkning over mig og hviskede den til en Ældre, der bevarede den største Alvor og kun svarede med et Nik. Under denne

gjensidige Betragten kom en ung Tyrk og indlod sig i Samtale med mig paa Fransk; i Løbet af denne sagde han i en halv spøgende Tone, at det var imod Landets Skik at see dets Qvinder uden Slør; syntes jeg ikke ogsaa, at Ægtemanden betragtede mig med alvorlige Blik! hans ældste, lille Datter opvartede ham med Pibe og Kaffe, den mindre løb imellem ham og Qvinderne. Vil man staae sig godt med Forældre, saa skal man give sig af med deres Børn, det er en Viisdoms-Regel! jeg vilde have fat paa den mindste af Smaapigerne, give hende Frugt og spøge med hende, men hun var som et vildt Kid, hun foer strax hen til en af de sorte Piger, klyngede sig til denne og skjulte sig, paa Ansigtet nær, med dennes lange Slør; det lille, lystige Barn loe der og rakte Munden frem som til Kys, hvinede saa høit og styrtede derpaa hen til Faderen; den ældste Søster, vist-nok sex Aar gammel, og særdeles smuk, var mere tam, en nydelig lille ubesløret Tyrkinde, med røde Saffians Tøfler over sine gule Støvler, lyseblaa Silke-Beenklæder, der posede vidt omkring Benene, en rødblomstret, kort Tunica og en sort Fløiels Trøie derover, der gik ned om Hofterne; hendes Haar hang over Skuldrene i to lange Fletninger med Guldmønter i, og paa Hovedet sad en lille Hue af Guldstof; hun opmuntrede den lille Søster at tage Frugterne, jeg bød, men hun vilde ikke, jeg lod Tjeneren bringe Syltetøi, og strax blev den ældste og jeg de bedste Venner; hun viste mig sit Lege-tøi, en Leerkrukke til at drikke af, den var formet som en Hest og havde en lille Fugl bag hvert Øre; havde jeg kunnet tale Tyrkisk, skulde jeg strax have digtet hende et Eventyr om den og fortalt hende det. Jeg satte hende paa mit Skjød, og hun tog mig med sine smaa Hænder om mine Kinder, saae mig saa fortroligt og kjærligt ind i Øinene, og saa maatte jeg tale til hende, jeg talte Dansk, og hun loe, saa Hjertet hoppede i Livet paa hende, aldrig havde hun hørt saa sælsom en Tale, hun troede bestemt, at det var et tyrkisk Kragemaal, jeg lavede for hendes Skyld; hendes fine, smaa Negle vare

som de andre Qvinders malede ganske sorte, en sort Streg gik midt ind over det Indre af Haanden. — Jeg pegede paa den, og hun tog een af sine lange Haarfletninger og lagde inden i min Haand, for at danne en lignende Streg over den, vinkede derpaa af den yngre Søster, der talte med, men altid i tilbørlig Afstand. Faderen kaldte, og idet han med det venligste Ansigt tog til sin Feß paa frankisk Maade og hilste mig, hviskede han den Lille nogle Ord i Øret, hun nikkede klogt, tog en Kop Kaffe af Tjenerens Haand og bragte mig den; en stor, tyrkisk Pibe præsenteredes mig, men da jeg ikke ryger Tobak, tog jeg kun mod Kaffen og lagde mig paa Hyndet hos den venlige Ægtemand, hvis lille Datters Hjerte jeg alt havde vundet. Det smukke Barn hed Zuleika; og jeg kan sige med Sandhed, at idet jeg seilede fra Dardanellerne ind i Marmorhavet, fik jeg et Kys af Asiens Datter.

Til Venstre laae Byen Gallipoli, den saae forunderlig mørk ud, havde ganske Charakteren af en nordlig svensk By, naar jeg undtager de hvide, høie Minareter; alle Huse, — ved hvert Huus var en lille Have — havde spidse røde Tage, ganske som i Norden, og alle saae mørke og gammeldags ud, med rødmalede Træ-Altaner, og Karnapper; der var noget mørkt og forfaldet ved den hele Stad; flere Bygninger hang ud over Søen, hvor der gik stærke Bølger; det blæste inderligt koldt, paa hele Reisen i Syd har intetsteds Havet bragt en saa isnende Vind som her, jeg syntes, jeg følte Marmoret; et Fyrtaarn var bygget paa asiatisk og europæisk Side; lave, men vilde og nøgne Klipper strakte sig ved Gallipoli, derpaa kom flade, grønne Marker, som i Danmark, paa Asiens Kyster hævede sig Bjerge, flere Rækker bag hinanden. Strøm og Vind var os imod, Marmorhavet saae mørkt og skummende ud, Bølgerne sloge mod Forstavnen af Skibet og stænkede hen over Tyrkerne, som der havde taget Plads; En af dem fik en ganske artig Overhaling og rystede nu sin røde Mantel og tog sine tre Hovedbedækninger af, hvoraf den yderste

var blevet fyldt med Vand; alle Tyrkerne have som bekjendt deres Hovedhaar afragede, paa en lang Top nær, ved hvilken Livets Engel paa Dommens Dag skal drage dem op af Graven; først bar denne her en hvid Nathue, oven over igjen en lille rød Feß og atter paa denne en større Feß med Silkedusk. Jeg følte mig imidlertid søstærk, men Vinden var utaalelig kold, som i Norden. Snart øinede vi ikke mere Kystlandet, hverken i Europa eller Asien, rask styrede vi lige mod Marmorøen, der malerisk og storartet hævede sig midt i det urolige Hav. Efter Middagsbordet vare vi under dens Kyster, her gik Søen mindre stærk, Solen var ved at gaae ned og belyste den smukke Ø, med dens grønne Træer og de skinnende hvide Marmorfjelde; jeg tænkte paa „Tusind og een Nat“, og i hvor koldt det var, følte jeg mig her paa Scenen for dets forunderlige Eventyr, jeg troer ikke, det vilde have forundret mig meget, om den lille Leerhest med Fuglen bag Øret havde faaet Liv og var svulmet til en stor Hest, der kunde have baaret mig og den lille Zuleika og fløiet med os over til Marmorøen, og at hun, naar vi berørte Jorden der mellem Myrterne, var bleven en voxen Jomfru, yndig, som hun var det som Lille, og glødende som den Sol, der havde lagt sine Straaler i hendes sorte Øine; men Leerhesten fik ikke Liv, og der skete ingen Flugt. Søen gik mere og mere stærkt; jeg maatte lægge mig i min Køie, skjøndt Klokken endnu ikke var mere end halv Otte om Aftenen. Den kolde Marmor-Sø knugede Skibet, saa at det knagede i dets Sidebeen, det var igjen, som om Plankerne skulde skilles fra hinanden. Tiden krob med Sneglegang, hver Gang jeg saae paa Uhret, var Viseren neppe avanceret en halv Time, o det vilde blive en lang Nat! — og saa sov jeg, medens Skibet dandsede over Skummet af mare di marmora! —

VI.

Ankomst til Constantinopel og Pera.

Det havde den hele Nat været et stormfuldt Byge-Veir; i Morgenstunden kjæmpede Solskinnet med Skyer og Taage, bag ved os væltede Marmorhavet sine mørkegrønne, skummende Bølger, men forude saae vi, som et Venedig, bygget af Phantasien, det uhyre Constantinopel, Tyrkernes Stambul. Sorte Cypresser og lysegrønne Løvtræer tittede arabeskartigt frem mellem dette Steen-Hav af mørkerøde Bygninger, hvor Moskeernes Kupler med gyldne Kugler og Halvmaane hver hvilede som en Noahs Ark; og hvor i hundredeviis de høie, søileagtige Minareter med deres spidse Taarne skinnede mod den graa, skyfulde Luft.

Bosporus var ikke at see, Asiens bjergige Kyst smeltede sammen med Europas. Sollyset faldt, som et styrtende Straalebad, over et Parti der af den store Cypresskov, Tyrkernes asiatiske Kirkegaard, om hvilken de sige, at dens Overflade er saa stor, at den kunde forsyne Constantinopel med Korn, og dens Liigstene saa mange, at de med disse kunde reise nye Mure om Byen.*)

Vi seilede lige ind under de gamle Mure, der smeltede aldeles sammen med den første Bygning, vi her saae, Fæstningen: de syv Taarne, paa Tyrkisk Jedi Kulelev; mangt et Jordskjælv har rystet denne Bygning, men ikke faaet Bugt med den; et Løvværk af Ephen og vilde Planter hang ned ad Muren, skummel og mørk laae denne beboede Ruin, Krigsfangernes Skafot, i hvis Gaard Blod-Brønden opsluger Hovederne af de her henrettede Statsforbrydere.

Fra „de syv Taarne“ forbi Serailets Have, der

---

*) Forbjerget her ved Scutari er det Sted, hvor Mythen lader Jolande, da hun, forvandlet til en Ko, flygtede for Juno.

danner Spidsen af det gyldne Horn*), strækker sig langs Havet en Vei under Byens Mure; smaa Huse og hængende Haver vare reiste paa disse, tyrkiske Drenge løb skrigende og legede deroppe.

Under Serailets Have blev Veien mere smal, men Muren hoiere og ganske hvid med svævende smaa Huse, hvis tilgittrede Vinduer skinnede af Guld og Sølv; den hele Have og Murene laae saa feeagtig, saa drømmende. Det gamle Serail er en mørkerød, ret anseelig Bygning. men noget tung imod den øvrige Omgivning**), det nye Serail seer venligt og indbydende ud, rundt om prange prægtige Kiosker, hvor kostbare Marmorcolonner bære de pyntelige, fremspringende Tage.

Vi dreiede om det gyldne Horn, forbi Leander-Taarnet***), og laae nu i Havnen, der strækker sig dybt ind til de søde Vande†), paa venstre Side hilsede os Constantinopel, paa høire Galata og det høiere liggende Pera, hvis runde Taarn ragede høit op i Luften, hvor Skyerne dreve. Store Fartøier dannede en Skov af Master i den brede Bugt. En Vrimmel af Baade, de fleste tynde og smalle, som de Vildes Kanoer — Roerkarle og Passagerer laae nede paa Bunden — fløi piilsnar forbi. Der var en Skrigen, en Raaben, en Susen og Summen, mod hvilken Larmen ved Neapels Bugt næsten forekom mig at kunne gjelde for en Sørge-

---

*) Constantinopel er aldeles bygget i Form af et Overflødigheds-Horn, og har herfra Navnet af: det gyldne Horn

**) Paa den Plads, hvor Byzas reiste Templer for Neptun og Aphrodite, lod Constantin bygge Kirker for Guds Moder og den hellige Barbara; hvor hine Templer og Kirker stode, er nu Serailet; een for den Christne hellig Kilde sprudler fra Haven ud gjennem Muren.

***) Tyrkerne kalde det: Pigetaarnet og knytte dertil Historien om en græsk Prindsesse, der af sin Fader holdtes fangen her, men befriedes ved den arabiske Helt Heschan. I vor Tid benyttes det som Fyrtaarn.

†) Saaledes kalde Frankerne den smukke Dal, der begrændser Havnens nordlige Deel, og er et Forlystelses-Sted for Beboerne fra Constantinopel og Forstæderne.

sest. Gamle, guulbrune Tyrker med store, brogede Turbaner og nøgne Arme raabte i Munden paa hinanden, svingede Aarerne og indbode os, at stige i deres Baad; jeg lod mit Tøi kaste ned, steg selv bagefter, og nu gik det med raske Aareslag mod Kysten, der var garneret med Baade og smaa Fartøier; over disse gik Veien i Land. Vi stode paa Skibsbroen. Jeg bød Roerkarlen en Sølvmønt, hvis Værd jeg selv endnu ikke ret var klog paa; han rystede med Hovedet, tog op af sin Lomme en ganske lille Mønt, og viste den, idet han forsikkrede, at der ikke tilkom ham høiere Betaling. Saa ærlige ere Tyrkerne; hver Dag, under mit Ophold her, fik jeg flere Beviser derpaa. Tyrkerne ere de meest godmodige, de ærligste Folk.

En rodbruun, muskelstærk Araber tilbød sig at bære mit Tøi; ihast slog han en Snor om Koffert, Natsæk og Hattefoderal, kastede Byrden paa sine Skuldre og vandrede afsted, i det han bestandig nikkede, naar jeg nævnede ham det Hotel, hvor jeg vilde boe.

Vi kom ind i en kroget Gade, eller rettere i Kringelkroge, hvor hvert Huus var en Boutik med Urter, Brod, Kjod eller Klæder; Alverdens Nationer mødte vi. Veien gik gjennem Galatas snevre Port ind i Pera. Ingen spurgte om Pas.*) Gaden løb steilt opad og var ligesaa smal og med ligesaa slet en Brolægning, som den i Galata. Vi kom forbi en Vagt, nogle unge, guulbrune Knøse, i snevre, blaae Buxer og Trøier, med hvid Bandeleer og rød Feß, laae, saa godt som paa Maven, hen ad Gaden og læste deres Bøn; et Timeglas stod ved Siden af dem.

Under Peras Taarn, i Voldgraven, laae flaaede, blodige Heste; vi kom forbi tyrkiske Cafeer, Springvandet pladskede inde i den aabne Stue; de dreiende Derwischers-Kloster, med gyldne Indskrifter af Alkoranen

---

*) Det Samme var Tilfældet ved min Ankomst til Grækenland; derimod ved Afreisen blev i Piræus min og hver Passageers Koffert efterseet, om vi ikke bortførte Statuer eller Colonner.

anbragte i Muren over Porten, laae paa vor Vei gjennem Hovedgaden, der er meget smal, Husene have to, tre Etager, og paa alle findes Karnapper, Sidegaderne ere endnu mere snevre, Bygningerne synes forover aldeles at mødes, i Regnveir behøver man neppe her Paraply.

Hvilken Brimmel! og midt i Brimlen dandsede en bulgarisk Bonde, med rød Kalot paa Hovedet, usle Sandaler om Fødderne og 'iovrigt i Faareskinds Pels, han dandsede, som en Bjorn, der springer op paa Bagbenene, en anden Bulgarer blæste Sækkepibe dertil. Lastdragere slæbte store Marmorblokke, der hang paa Stænger, sex til otte brune, muskelstærke Karle havde fat; de skreg bestandigt deres Varsko; armenianske Præster med flagrende Sørgeflor fra Hatten mødte os; nu lod en mumlende Sang, en ung, græsk Pige blev begravet, hun laae i sine sædvanlige Klæder og med ubedækket Ansigt i den aabne Kiste, der var pyntet med Blomster, tre græske Præster og to smaa Drenge med tændte Lys gik foran.

Hvilken Trængsel! hvilken Tummel! brogede Vogne, der saae ud som smaa Alkover, gjorte af Kort=Papir forgyldte for og bag og med lange, flagrende Gardiner, fra hvilke beslørede Qvinder tittede ud, skrumplede over den ujevne Steenbro; Heste og Æsler belæssede med Bjælker og Planker, der slæbte efter dem hen ad Gaden, banede sig Vei i Trængselen.

Endelig vare vi ved Hôtel de la France, hos Hr. Blondel; og strax indenfor Døren tydede Alt paa europæisk Indretning og Beqvemmelighed. Franske og italienske Opvartere sprang op og ned ad Trapperne; hyggelige Værelser aabnede sig, og ved Table d'hôte spiste man som i ethvert godt Hotel i Europas store Stæder. Selskabet var meget broget, de fleste Franker, der kom fra Reiser i Lilleasien, havde beholdt den asiatiske Dragt, under hvilken de der vare meest sikker*), et Par preussiske

*) Saaledes traf jeg her Franskmanden Achille Laurent.

Officerer, der vare ansatte ved Sultanens Armee, vare i tyrkiske militaire Frakker og med den høipullede Feß. Larmen fra Gaden susede op til os! Bulgarernes Sækkepiber lød, en snøvlende Sang af fattige, ubeslørede Qvinder ude fra Bjergene, overskreg igjen disse Toner, og saa brusede den larmende Janitschar-Musik af tyrkiske Soldater, der kom hjem fra Maneuvre, jeg kjendte denne Melodi, det var Gallopaden af Aubers Opera: Gustav den Tredie.

VII.

Bazarerne*).

Den Fremmede bør først af Alt i Constantinopel besøge Bazarerne; det er da med Eet at træde ind i den uhyre Stad; man overvældes ved Skuet, Pragten og Tummelen; det er en Bistade, man kommer ind i, men hver Bi er en Perser, en Armenianer, en Ægypter, en Græker. Orient og Occident holder her stort Marked. En saadan Trængsel, en saadan Forskjellighed af Costumer, en saadan Grupperen af Handels-Artikler opviser ingen anden Stad.

Naar man fra Pera i en Baad er sat over Bugten til Constantinopel, gaaer Gaden, der fører til Bazarerne, bestandig opad, snever, kroget og bugtet; Stue-Etagen i Husene paa hver Side ligner Træ-Boutiker paa vore Markeder, man seer lige ind i Værkstedet til Skomager og Snedker; man troer at gaae midt igjennem Kjøkken og Bageri, saaledes koger, bager, damper og dufter det fra Skorstene og Ovne i de aabne Huse. Brød og alle Slags Madvarer ere udstillede.

*) Besestan, det vil sige bedækket Torv, kaldes her Bazarerne; her gives egentlig tre; Sidegaderne kunne betragtes som Forhaller.

Vi staae nu udenfor den store Bazar, om hvilken forgrene sig smalle, halvbedækkede Gader, eet Qvarteer her frembyder alle Arter af Grønt og Frugter, baade friske og syltede, et andet Qvarteer har Skaldyr og Fisk af de meest forskjellige Farver og Former; fra Boutik til Boutik er trukket over Gaden store Stykker Seil eller gamle Tæpper som et Tag; Brolægningen er slet, og midt i Strædet løber Rendestenen.

En lang Halle, meest af Brædder, og ganske opfyldt med Pibehoveder, Piberør og Mundstykker af Rav, fører ind i Bazaren, der er opført med tykke, ildfaste Mure. Det er en heel By med Tag over; hver Nation har her sit Qvarteer, Joderne deres, Ægypterne deres o. s. v.; hver Handels-Art har sin Gade, hver Haandtering sin, Skomagerne een, Sadelmagerne een, og saaledes i det Uendelige. Hver Gade er en Hvælving bemalet med Blomster og Indskrifter af Alkoranen; Lyset kommer ned ovenfra. Boutik er klistret ved Boutik og synes en omvendt Kasse, i hvis Baggrund, ind i den tykke Muur, er hugget en Aabning, der gjemmer de Varer, som ei ere lagte til Skue.

Ægypternes Qvarteer: Missr-tscharschussi, synes et heelt Apothek, udstrakt gjennem to Gader; alle Indiens og Arabiens Specerier, Lægedoms-Urter og kostbare Farver udsende her en blandet Duft; en guulbruun Ægypter i lang Talar staaer bag Disken, han seer ud, som man giver Billedet af en Alchymist.

En anden Hvælving frembyder aldeles Udseendet af at være Forhallen til Alverdens Rustkammer, her er Sadelmagernes Buegang; Sadler og Tommer af Saffian og Boffel-Skind, fra de meest udarbeidede og kunstigt syede til de simpleste og næsten klodsede, hænge her paa Væggene og ligge udbredte paa Disk og Gulv.

En anden Buegang er Juvelerernes; Guldkjæder blinke, Armbaand funkle, kostbare Ringe, dyrebare Juveler blende Øiet.

Nu kommer man mellem lutter Parfumeurer, her dufter af Rosenolie, her sælges Moskus-Punge, Rogelse

og duftende Rottehaler. Vi gaae ind i den næste Bue og see lutter Støvler og Skoe, alle Farver, alle Former, Tøfler, der prange med Perler og ægte Broderie; en Buegang krydser tæt her forbi, i den er lutter Kramvarer, Mousseliner, Lommetørklæder, broderede med store Guldblomster, prægtige Stoffer; den næste Bue blinker af Vaaben, Damasceenerklinger, Dolke, Knive, Geværer og Pistoler.

Det er høist interessant at betragte den characteristiske Maade, hvert Folkeslag her aabenbarer sig paa. Tyrken sidder alvorlig, gravitetisk med den lange Pibe i sin Mund, Joden og Grækeren er geskjeftig, raaber og vinker; imidlertid bevæger sig den brogede Menneskevrimmel gjennem disse hinanden krydsende Buer, Persere med lodne, spidse Huer, Armenianere med omvendte, kegleformede, sorte Hatte, Bulgarer i Faareskinds Pelse, Joder med et laset Shawl om den sorte, høipullede Turban, pyntede Grækere og tilslørede Qvinder; her er en Trængsel! og midt i denne rider nok saa gravitetisk en fornem Tyrk, der hverken seer til Hoire eller Venstre.

Paa givet Signal om Aftenen bortfjerne sig Kjøbere og Sælgere; en Slags Vægter, hvem det er overdraget at vaage i Bazarerne, lukker alle Indgange og aabner dem først igjen næste Morgen paa en bestemt Tid; Sælgerne finde da deres Boutiker, ganske som da de forlode dem. Om Dagen selv lukkes den enkelte Bod ikke anderledes, end at Eieren hænger et Næt for eller trækker et Par Seilgarns-Traade paa Kryds; Ingen vover at stjæle der.

Palais Royals prægtige Boutiker ere mod Constantinopels Bazarer kun en rigt pyntet Grisette mod Orientens Datter i sine rige Stoffer, med Haaret duftende af Rosenolie og Myrrha.

VIII.

En Vandring gjennem Constantinopel

Vi have seet Bazarerne, Hjertet i det gamle Stambul; vi ville gjøre en lille Vandring og begynde med hvad man før kaldte for de Christne „forbudne Veie," først til „Slavinde-Torvet*)," saa til en af Moskeerne; nu erholdes Tilladelsen let, men Presenterne, der skulle gives til de forskjellige Embedsmænd, gjennem hvis Hænder denne Tilladelse spadserer, løbe op til en ikke ringe Penge-Sum; men mellem de Fremmede i Pera er ofte en Gesandt eller Rigmand, der gjerne betaler denne Tribut; Leietjenere vide altid Besked, om en saadan Leilighed gives, og man slutter sig da til ham, som har Tilladelsen, der altid lyder paa Personen med Følge.

Vi høre saaledes nu med til en rig Amerikaners Følge; men vi maae til Hest, det tager sig mere pompøst ud, og Tyrkerne see paa Pomp og Pragt. Et Par ridende Soldater ledsage Toget.

Ikke langt fra den store Bazar kommer man paa en Plads, omgivet af Træbygninger, der danne et aabent Gallerie; det fremspringende Tag bæres af raae Bjælker; indenfor langs Galleriet ere smaa Kamre, hvor Handelsmænd have deres Varer, og disse Varer ere Mennesker, sorte og hvide Slavinder.

Nu ere vi paa Pladsen; Solen skinner, Siv-Maatter ere udbredte under de grønne Træer, der sidde og ligge Asiens Døttre; en ung Moder giver sit Barn Die, de To vil man ikke skille ad; paa Trappen op til Galleriet sidder en fjortenaarig Negerinde, hun er saa godt som aldeles nøgen, en gammel Tyrk betragter hende, han har taget hendes ene Been i sin Haand, hun leer og viser de skinnende hvide Tænder.

---

*) Foruden dette Torv skal der findes eet i Topschana og eet for mandlige Slaver ude ved de „syv Taarne."

Tilhyl ikke de smukke, hvide Qvinder, Du gamle hæslige Karl, dem ville vi just see, driv dem ikke ind i Buret, vi skulle ikke, som Du troer, skade dem med onde Øine!

See! en ung Tyrk med ildfuldt Blik! fire Slaver følge ham, to gamle Jøde-Madamer handle med ham; deilige Tscherkesserinder ere komne; han skal see dem dandse, høre dem synge og da vælge og kjøbe! — han kunde give os en Skildring af Slavindemarkedet, som ikke vi kunne; han følger de gamle Qvinder for at beskue Jordens Houris! og hvorledes see disse ud — den tyrkiske Digter Ibn Katib har sjunget om de himmelske, om disse tør vi maaskee høre, og huske at han laante Billedet fra de jordiske.

„— Viid, en Houris er en Skjønhed, sort af Øine, hvid af Kinder,
Smalle Øienbryn, lange Øienhaar, Lokkerne har Duft af Ambra;
De blev' formede af Lyset, kan dog kysse og omfavne!
Hver forskjellig er i Klarhed, ret som Perler i en Musling;
Hvert Minut omvexler Glandsen! her er Farver uden Lige,
Her er Skjønhed, her er Ynde, her er Himlens bedste Roser.
Bjergets Snee og Skum paa Havet skamme sig for deres Hvidhed.
Ingen jordisk Frugt og Rose ligner disses Mund og Kinder,
Hvad er Perler og Juveler imod Fodens Støv af Moskus!
Nogle mørke, andre lyse, som to Arter af Rubiner.
Denne giver korte Blik kun, hiin i lange Drag dem sender! —
Om en Houris her sig viste, da stod Jordens Kreds i Lys-Glands,
Aabnede hun halv kun Læben, vilde man Guds Almagt prise! —
Sløret skjuler meer end Verdner, thi det skjuler hendes Øine.
Houris formet er af Lyset, kan da ei som Støv omskiftes,
Altid unge, altid — —!"

Men vi gjør nok bedst i at ride fra Ibn Katib og Constantinopels Slavindemarked!

Vi holde ved Sophiakirken; det er en tung, uregelmæssig Bygning; Constantin den Store lod den bygge og indvie den hellige Viisdom: Aja Sophia; sælsomme Reliqvier gjemtes her: den samaritanske Brønd, tre Døre beslagne med Brædder fra Noahs Ark; Steen-Englenes Trompeter sagdes at være brugte ved Jerichos Beleiring; forsvundne ere disse Curiositeter; Aja Sophia

sank to Gange for Flammerne, een Gang ved Jordskjælv; dog altid reiste den sig prægtig igjen; i Ramazans Nætter, naar den næsten fladt udstrakte Kuppel er belyst med straalende Strudsæg, og hele Menigheden i broget Pragt ligger udstrakt paa sit Ansigt, drømmer Kirken om Keiser-kroninger, Formælinger, Synoder og Kirkeforsamlinger, den drømmer om hiin Skrækkens Nat, da dens Porte bleve sprængte og de christne Altre vanhelligede: „der er ingen Gud uden Gud, og Mohammed er hans Prophet!“ hører den endnu, som den hørte det fra Keiser Mohammeds Læber i hiin Nat, da den forvandledes til en Moskee. — Hvilke forunderlige Drømme, hele Menneske-slægters Historie rører sig i disse! drømmer Du maaskee ogsaa frem i Tiden, Aja Sophia! har en Anelse, beslægtet med den der rører sig hos Folket herinde; skulle de udkradsede, christne Kors paa Døren atter fornyes? Skal Altret flyttes fra Hjørnet mod Mekka og indtage igjen sin Plads mod Øst? Muselmanden peger paa en tilmuret Dør i Kirkens øverste Gallerie, og hvisker et Sagn fra hiin Nat; en christen Præst blev hugget ned foran Altret bag denne Dør; engang, naar de Christne blive Herrer her, og Ismaels Slægt drager til Asien, der alt gjemmer dens Døde, vil hver Steen i Døren falde og den christne Præst staae der igjen og synge Messen ud, den han standsede i, da Dødshugget rammede ham. Er Messen endt, forsvinder den Døde, og gjennem Kirken runge de Christnes Hymner.

Det er sælsomt at vandre herinde, fulgt af Bevæb-nede, betragtet med vrede Øine af de Bedende, som vare vi banlyste Aander.

Prægtige Søiler reise sig her! de otte af Porphyr stode engang under Kuplen af Soltemplet i Baalbek, de grønne ere førte fra Diana-Templet i Ephesus. Under Kuplen læser man i Bogstaver paa sex Alens Længde en Indskrift af Alkoranen: „Gud er Himlens og Jordens Lys!“

See ei saa vred paa os, Du gamle Præst, din Gud er ogsaa vor Gud! Naturens Tempel er vort fælles

Guds-Huus, Du knæler mod Mekka, vi mod Østen! — „Gud er Himlens og Jordens Lys!“ — han opklarer hver Aand og hvert Hjerte!

Vi drage fra Aja Sophia, en kort Gade fører os til Almeidan, den største og smukkeste Plads i Constantinopel. Dog engang var den langt prægtigere, her var Hippodromen, som Constantin smykkede med Søilegange og Statuer; her prangede de stolte Bronzeheste, der nu have Plads i Venedig over Indgangen til Marcus-Kirken*), her stod den colossale Hercules-Statue, paa hvilken hver Finger var som et Menneske i Omfang; kun tre Fortids-Minder findes her endnu, det nærmeste er en lille Søile, der dannes af tre sammensnoede Kobberslanger, de vare engang i Delphi Fodstykket for Oraklets Trefod; Tyrkerne betragte den som en Talisman for det græske Rige, og derfor afhug Mohammed den Anden med sin Strids-Øxe det ene Slangehoved, Englænderne stjal de to andre, Tyrkedrengene kastede nu til Maals efter den ertsgrønne Rest.

Faa Skridt herfra hæver sig en Obelisk af Porphyr bedækket med Hieroglypher, den kom fra Ægypten over Athen, uforandret staaer den, som blev den beskjermet af usynlige Ægyptens Guder.

Det tredie Minde her er en fiirkantet Støtte af mægtige Steen, den truer med at styrte, det er Constantins Søile; engang var den beklædt med forgyldte Kobberplader, nu sees kun de Jern-Ringe, der holdt disse sammen.

Det er Resterne af Hippodromens Pragt! Dog endnu er denne Plads den skjønneste i Byen; dens Udstrækning og Sultan Achmeds Moskee bedaarer vort Øie! bag den skinnende hvide Muur med de gyldne, gittrede Vinduer hæve sig høie Plataner og Cypresser, indenfor pladske Springvand ved de forgyldte Gravsøiler. Det

---

*) De kom fra Athen til Chios, derpaa til Constantinopel, førtes herfra til Venedig; Napoleon lod dem bringe til Paris, nu ere de atter i Venedig

er en lille Lund, hvor brogetklædte Muselmænd og Qvinder stille vandre; brede Trapper føre der op til Achmeds Moskee, hvor Alt er Marmor, selv de sex høie Minareter, der løfte deres Balustrader, den ene over den anden, prungende med udhugget Gelænder; Guld-kugler funkle paa Kuplerne, Halvmaanen skinner paa Minareterne. Det er deiligt at see!

Og dog gaae vi bort; en krum, lille Gade fører os til en phantastisk Bygning, hvor Alt er Marmor og Guld; see, hvor den skinner mod den blaa, den gjennemsigtige Luft. Plataner, Cypresser og blomstrende Rosen-hækker danne en lille Have bag de med prægtige Vinduer og kunstige Udhugninger forsirede Mure. Bygningen selv er vist Fata Morganas eget Sovekammer, den er saa lys og luftig, skjøndt bygget af Marmor! forsiret og broget straale Søiler, Tag og Karnis! Vi stige op ad Trappen, der gaaer om hele Bygningen; vi see ind af de store Ruder mellem et gyldent Gitter, og see ind i et rundt, et luftigt Huus; Øiet blendes af Østerlands Pragt! Er det et Brudekammer for Landets første Pascha? Nei — det er en Grav! det er Sultan Mahmuds Grav.*) Midt paa Gulvet staaer hans Kiste, bedækket med brogede, kostbare Shawler; hans rige Turban, funklende af Juveler og med en Fjer, der synes flettet af Straaler, er lagt paa Kisten, der hvor hans Hoved hviler; i Kreds rundt om denne staae smaa Kister, hver gjemmer eet af hans Børn, een af hans Kjære, Alle ere de skjulte med rige Tæpper; to Præster stirre ud til os og hæve truende Haanden: „Christenmand maa ei see en Troendes Grav!" sige de; Røgelse-Skaalen svinges, den blaalige Røg stiger i Solglands mod det prægtige Loft.

Over Mahmuds Kiste, da de havdeført den herhid, spændtes et Telt. Rig og Fattig forundtes Adgang, gamle Mænd græd, saa elsket var han, han, der styrtede Janitscharerne, indførte frankisk Disciplin og Klædning. Rundt om Teltet reiste sig imidlertid Bygningen, som vi

---

*) Abdul Meschids Fader.

nu see; først da Kuplen var sat, da Halvmaanen skinnede i Solen deroppe, løstes Teltet over Kisten, der var vædet med Taarer.

Men nu ere vi trætte af at vandre og at see; der er en Dag imorgen, da gaae vi til Caravanseraiet, den mægtige Steencolos som gjemmer de rige Varer fra Asiens Byer, vi gaae til den prægtige Vandledning, hvor Slyngplanterne hænge mellem de store Qvaderstene, vi besøge et tyrkisk Bad*), ja prøve det maaskee!

See dette er idag vor Vandring i Constantinopel!

IX.

Derwischernes Dands.

Det er nokſom bekjendt, at Tyrkerne, det vil sige den raa Hob af Nationen, ansee alle Sindssvage for inspirerede af en guddommelig Aand. Derfor have de Vanvittige Plads i Moskeerne, de skrækkelige Isani ere Gjenstand for Ærbodighed og Ærefrygt; i en Tilstand som disse komme Derwischerne ved deres Dands, der er en sand Selvpiinsel; en Slags berusende Rod, som de tygge paa, forhøier Vildheden.

Derwischerne, som have deres Kloster i Scutari, kaldes „Ruhanis," som betyder „de Hylende;" Derwischerne i Pera have Navnet „Mewlewis," det er „de Dreiende;" de dandse sædvanlig Torsdag og Fredag; jeg har seet disse Dandse og vil forsøge at give en

*) Badehusene have, som Moskeerne, Kupler, i disse falder Lyset gjennem store Glasklokker. I den forreste Sal, hvor man klæder sig af, er en Fontaine, langs med Væggen Divaner; gjennem et mere ophedet Værelse træder man ind i Badesalen, der er af Marmor med høie Colonner, Gulvet er ophedet, saa man maa gaae med Trætøfler, hede Dampe opfylde Salen.

Skildring af disse og det Indtryk, hele Ceremonien i deres Klostre gjorde paa mig.

En Reisende, med hvem jeg seilede over til Scutari for at see Derwischerne, stemte mig særdeles forud ved sine Fortællinger om de beslægtede Dandse af Isaui; den Reisende kom fra Tripolis, hvor der, som paa hele den afrikanske Kyst, i alle Mosteerne findes under en Slags Bevogtning hele Skarer af disse Skabninger; paa en vis Dag om Aaret bekjendtgjøres, at Isaui ville dandse gjennem Gaderne, og da lukker Enhver sin Dør, og ingen Christen eller Jøde vover sig ud, han kunde ellers, ved at møde dette vilde Tog, der vel er under Bedækning, blive levende sønderslidt; Hunde, Katte, alt Kræ, de møde, rive de ihjel og de sluge de blodige Stykker.

„Jeg var just sidste Aar paa denne de Gales Dag i Tripolis," sagde den Fremmede, „jeg havde hos vor Consul Plads paa Husets flade Tag; i hele Gaden vare alle Porte og Døre vel tillukkede; Toget nærmede sig; en Skare velbevæbnede Soldater til Hest omringede de Rasende, der, paa et Bælte nær, vare aldeles nøgne, deres lange, kulsorte Haar hang dem ned om Skuldren. De gjorde sælsomme, smaa Hop og udstødte vilde Hyl, i det de ideligt kastede Hovedet nu forover, nu tilbage, saa at de lange Haar snart skjulte Ansigtet, snart omflagrede det i skrækkelig Vildhed; de sæle Skrig bleve ledsagede med Musik af Haandtrommer og Sækkepiber, og altsom de sprang fremad, greb de stundom ned i Gaden, tog der de løse Flintestene og skar sig med dem dybe Flænger i Bryst og Arme. Udenfor Huset, hvor vi stode, havde vi, for at see Isauis Vildhed, ladet en maurisk Tjener binde en levende Ged; idet Skaren kom, fik Maureren Befaling at dræbe Dyret, han jog sin Dolk i Halsen paa det og sprang saa bag Døren; Geden sprællede i sit Blod, og i samme Nu trængte de hylende Isaui frem, og een af dem jog sin Haand ind i det blodige Saar, løftede, med Hyl, Geden op i Veiret, sønderrev den og slyngede de blodige Indvolde op ad Husets

Muur. Hele Skaren styrtede sig over Dyret og aad bogstavelig Kjød, Hud og Haar!"

Under denne Skildring satte vi over Bosporus; jeg gjengiver det her Fortalte, som det Præludium, der stemte min Pantasi for Klosteret og Dandsene, jeg her skulde see.

Vi vare i Scutari, en By, der har halvandet hundred tusinde Mennesker, altsaa en halv Gang saa mange, som Kjøbenhavn, dog ansees den kun som en Forstad til Constantinopel; her er Alt gammelt Mahomedansk, her boe, om man saa tør kalde dem, de orthodoxe Tyrker. Et Par stærkt bevæbnede, halvnøgne Arabere drev deres belæssede Kameler fra Strandbredden, gjennem Gaden, ud mod den store Kirkegaard; en lang Reise begyndte; vi fulgte efter og standsede i Udkanten af Byen ved et fattigt, ubetydeligt Huus, saavidt jeg husker Bindingsværks, det var Derwischernes Kloster.

Døren var endnu ikke aabnet, vi kom for tidligt, og gik derfor hen til de nærliggende tyrkiske Cafeer, der grændse lige op til den milevidt udstrakte Cypres-Skov, hvor de Døde hvile. Udenfor Cafeerne under de grønne Løvtræer sad en Mængde Tyrker, militaire og civile, en Deel af dem var her for at tage Deel i Derwischernes Dandse, eller som vi, at see derpaa. En hæslig, gammel Dverg sad her, han skulde være en ivrig Ruhanis, sagde man, jeg skulde snart faae ham at see mellem de Dandsende; han skulde være meget rig og have tolv smukke Koner i sit Serail; sin lille Søn havde han med i Cafeen, en deilig Dreng, der var ligesaa høi, som Faderen.

Endelig aabnedes Døren til Klosteret. Vi gik derover og kom ind i en bred Forstue, der med et halvt ophæftet, uldent Tæppe var deelt i to Dele, her saae ud, som i vore Provinds-Byer Skuret foran det Baghuus, hvori fremvises vilde Dyr. Enhver maatte drage sine Skoe eller Støvler af, og disse bleve da opstillede bag Gardinet.

Min Ledsager, den Reisende, der havde været i

Tripolis, tog et Par Saffians Tøfler op af sin Lomme, drog disse over Støvlerne og gik saaledes ind, men Tyrkerne saae vred paa ham og talte indbyrdes; jeg havde Remme syet fast i Beenklæderne, saa det var vanskeligt at kaste Støvlerne, men da man bør følge Lands Skik eller Land flye, tog jeg ihast en Kniv, skar Remmene itu og spadserede, som Tyrkerne, paa mine Hosesokker; en gammel Mand med Turban klappede mig paa Skuldrene, nikkede mildt og sagde Noget, min Tolk oversatte mig, at jeg var et godt Menneske, der agtede Religionen og fortjente at være en Tyrk! „Gud oplyse Dig!" vare hans sidste Ord.

Jeg traadte nu ind i selve Templet, om det kan kaldes saa; det dannede en fiirkantet Sal, foroven med veltilgittrede Gallerier for Fruentimmerne, forneden rundt om en Skranke af uhøvlede Brædder, indenfor var Dandsepladsen, der for Øieblikket laae bedækket med røde, hvide og blaafarvede Skind; hen over disse laae paa Maven en Mængde Derwischer, klædte som Tyrkerne sædvanligviis, dog var her ogsaa mange i den nyere reglementerede Dragt, militaire Frakker og høie, store Feß; Gulvet berørte de med deres Pande; imellem hævede de Hovedet, men hurtigt, som om Noget forskrækkede dem, slog de igjen Hovedet ned; jeg stod med Hosesokker paa det kolde Steengulv og skiftede med at sætte den ene Fod paa Vristen af den anden, for at holde Varme; det var slet ikke behageligt.

Henad den midterste Væg hang i Ramme store, tyrkiske Indskrifter og Billeder, som forestillede Bygninger; her hang Tambouriner, Bækkener og Jernsvøber med skarpe Pigge, til at hudflette sig med. Midt i Væggen var, som i de tyrkiske Moskeer, en Niche, der tjente som Alter, og ud for denne stod en Præst i blaa Talar, grøn Turban og med et langt, hvidt Skjæg, han svingede et Røgelse-Kar og udstødte med en forunderlig Strubelyd nogle tyrkiske Ord; nu begyndte enkelte Stemmer en Sang med Chor; jeg siger en Sang, men det er ikke det rette Ord for Sligt, det var Lyd, der dannede noget

saa eiendommeligt vildt, der afvexlede i forskjellige Rythmer, en Slags Scala, et forunderligt Lob med Struben, ganske som en Vildmand med musikalsk Gehor vilde efter første Gang at have hørt en stor Bravour=Arie, paa sin Maade efterligne den kunstige Sang. Det var mere grueligt at høre, end egentlig uharmonisk.

Efterat Derwischerne flere Gange havde berørt Gulvet med deres Pande, reiste de sig, kyssede Præstens Haand og stillede sig nu i en Halvkreds langs den Skranke, udenfor hvilken Tilskuerne stode.

Dandsen begyndte; i det Samme kom et Menneske, det meest gruopvækkende, jeg endnu har seet; to Derwischer fra Pera, kjendelige paa deres hoipullede, skyggeløse Filthatte, ledsagede ham; han var en Eremit fra Egnen om Medina, sagde min Tolk; aldrig har jeg seet noget Menneske, hos hvem Vanvid saaledes lyste ud af Øinene, som hos denne; de andre Dandsende havde lagt deres Turban og Feß foran paa Nichen, og hver taget en hvid Filt=Kalot paa; med en saadan traadte Eremiten ind, et sort, stridt Haar hang ham langt ned over Ryg og Skulder; han bar en hvid Kappe, paa hvilken var syet med rødt Toi to bevingede Heste; han stillede sig midt i Halvkredsen; Alle stode de, som om Fødderne vare naglede fast, men som om en Dampmaskine satte de andre Lemmer i Bevægelse; hvert Ledemod bevægede sig i samme Retning og paa samme Tid, først forover, saa tilbage, nu tilhoire, saa tilvenstre; og Alt under en Sang eller en Ramse, hvad man nu vil kalde det, først langsomt og derpaa i mere og mere hurtigt Tempo, saavel Sang, som Bevægelse; de Dandsende kom i vilde, næsten uteerlige Stillinger.

To unge Tyrker sad paa Hug udenfor Halvkredsen og ledede Sangen, der bestandig steg med en eensformig Betoning paa den tredie Stavelse, hele Mohameds Slægt gik de igjennem fra Abdallah til Mohammed, og Choret svarede: «La illah! ilallah!» Det klang tilsidst som et dump Hyl, en Snorken eller Dødsrallen. Nogle vare dødblege, Andre saae ud som Blod, Vandet

haglede dem Alle ned af Ansigtet. Eremiten kastede sin store Kappe og stod nu i en rød, ulden Blouse med lange Ærmer ud over Hænderne og med nøgne Been; snart kom han i Raseri og sønderrev den snevre Blouse, de nøgne Arme slog han mod Brystet; hans ene Haand var vissen, rimeligviis har han engang selv lemlæstet den; hans Mund var eet blodigt Saar; nylig vare begge Læberne afskaarne, saa at de hvide Tænder loe, det var skrækkeligt at see paa! hans Mund sprang op at bløde, hans Øine rullede, Aarerne i Panden svulmede. Dandsen blev meer og meer voldsom, og dog rykkede Ingen en Tomme fra sin Plads. De Dandsende syntes ikke Mennesker, men Maskiner, de udtalte ikke længere Ordene, disse tabte sig i korte Hyl: Jehova, lød som Je — hú! i den øvrige Ramse klang Ja — med! o hjelp! meest tydeligt. Det var som en Dødsstønnen, det var skrækkeligt, og jo meer jeg saae paa de Dandsende, desmere følte jeg mig at være i en Daarekiste mellem Gale. «Ja — hú! ja — hú!» lød det hylende vildt.

Min Ledsager tilhviskede mig: „For Himlens Skyld, lee ikke, da ere vi ulykkelige! de myrde os!" „Lee!" svarede jeg, „o, jeg er færdig ved at græde! det er rystende, det er grueligt! jeg udholder det ikke længere!" ihast søgte jeg Udgangen, og samme Øieblik sank et Par af de Dandsende til Jorden.

Udenfor paa Gaden hørte jeg endnu det vilde Hyl: «Ja — hú! ja — hú!»

Hvor smukt, hvor varmt var der ikke ude i det klare Solskin. Den lette Baad, tynd som en Spaan, foer fra Asiens Kyst mod Europa over stærke Strømninger forbi Seilskibe og Baade; det mindste Stød og vi maatte kantre, men det var ikke i min Tanke, vi kom fra Skrækkens Bolig; Alt var Natur og Livslyst.

Dagen efter besøgte jeg Mewlewis, de dreiende Derwischer i Pera; disse havde deres egen Dragt og et luftigt, smukt Kloster. Alt tyder paa, at de indtage en høiere Rang end Ruhanis. Ud mod Peras Hovedgade, nærved Kirkegaarden, er Indgangen til Klosteret;

i Gaarden staae nogle høie Cypresser. Klostret selv er afsondret fra Tempel-Bygningen, hvor de dandse.

En gammel Armenianer ledsagede mig herhen. Gaarden var opfyldt med Qvinder, Templet selv tor de ikke betræde. Gjennem de aabne Vinduer i Kloster-Bygningen saae jeg flere unge Derwischer øve sig i at dreie rundt.

Soldaterne, som holdt Vagt, vinkede ad os, da vi bleve staaende i Gaarden; men vore Støvler maatte vi tage af, og saa bleve vi førte ind i det rundt om Salen anbragte Gallerie, der var belagt med Maatter; Alt herinde var reenligt og smukt; Skuet gjennem de aabne Vinduer til Scutari og de fjerne, asiatiske Bjerge bidrog vel en Deel til Skjønheden; hvert et Vindue frembød et prægtigt Diorama.

Galleriet, hvor jeg traadte ind, var ganske opfyldt med Tyrker, men da de saae mig, en Fremmed, gjorde Alle strax Plads, puffede hinanden til Side, for at jeg ret kunde komme hen til Skranken. Her og overalt maa jeg rose Tyrkernes Hoflighed.

Nu begyndte Festligheden. En Skare Derwischer traadte ind; de havde Alle bare Fødder, og vare indsvøbte hver i en stor, mørkegrøn Kappe; en hvid Filthat, vistnok en Alen høi og aldeles uden Skygge, bedækkede Hovedet. Een af de Ældste, med et langt, hvidt Skjæg, stillede sig i Midten af Salen, lagde Armene overkors og læste en Bøn, hvortil lød en sagte, eensformig Musik, to Toner paa Fløite og ideligt kun een og den samme Tone paa Trommerne, det lød næsten som en Kildes eensformige Pladsken; alle de andre Derwischer gik langsomt i Kreds om den Gamle.

Nu kastede de deres Kapper og stode hver i en aaben, mørkegrøn Trøie med lange, snevre Ærmer, et langt Skjørt af samme Tøi og Farve hang ned til Anklerne og faldt i store Folder omkring deres Been; de bredte Armene ud og dreiede sig rundt altid til den samme Side; deres Skjørt stod i Luften som en Tragt omkring dem.

Midt i Kredsen dreiede sig to Derwischer, bestandigt paa den samme Plet, bestandigt til den samme Side; uden om disse dreiede de Andre sig i hvirvlende Dands, den ældste med det lange Skjæg spadserede roligt mellem de yderste og de To i Midten. Dandsen skulde forestille Planeternes Gang.

Fra et lukket Gallerie over os lød en sagte, eensformig Sang; Trommen og Piben vedblev sin søvnbringende Musik, de Dandsende fortsatte uafbrudt deres Dreienrundt altid til samme Side, altid i samme Tact; de saae aldeles ud, som livløse Dukker; ikke en Mine forandrede sig, men de vare dødblege.

Ved et stærkt Slag paa Trommen stode de pludseligt stille, som ramte af et Lyn, de mumlede en kort Bon, den eensformige Musik begyndte igjen, og atter dreiede de sig Alle til samme Side, som for, man blev svimmel af at see derpaa, de dreiede og dreiede, nu vaklede Een, da lød Piben og Trommen i et hurtigere Tempo, og den Vaklende hvirvlede endnu hurtigere rundt, altid vildere, altid hurtigere, det var ei til at holde ud! en heel Time varede denne Dands; men den havde Intet grueligt! den kunde næsten kaldes gracios; man maatte kun glemme, at det var Mennesker, troe, at det var Dukker; Dandsen i Forening med den svage, eenstonende Musik gav det Hele Characteren af en stille Vanvid, der mere rørte end rystede. Opbyggelig kunde den hele Handling neppe kaldes, den forekom mig som et Slags Ballet, hvorimod Dandsen af Derwischerne i Scutari hang i min Erindring som et Billede af en Daarekiste.

X.

En tyrkisk Skizze.

Naar man fra Pera stiger ned mellem Kirkegaardens Cypresser, kommer man til et lille Qvarteer, som nok

maa regnes til Galata, skjøndt det ligger udenfor dettes Mure! her er en ægte tyrkisk Gade, hvor den nyere Tids Indvirkning endnu ikke spores; den gaaer noget kantet, dens Bredde er saa stor, at et Æsel med Oppakning kan komme igjennem, den er ikke brolagt og synes, efter Regnveir, at være en dyndet Bæk, hvori er nedrammet Pæle, mellem hvilke er lagt et Bræt; alle Husene ere af Træ og to Etager; den underste forestiller en aaben Boutik, uden Vinduer og Dør, en omvendt Kasse, og her sidder paa det ophøiede Gulv Tyrken med sin lange Pibe, og rundt om hænge hans Handelsvarer. I brogede, lange Klæder, som oftest med et herligt Ansigt og Skjæg, sidde her de gamle Tyrker! her er ingen Snakken! hvert Huus kunde gjælde for Træskuret foran et Voxcabinet, og Voxdukken udenfor har man i Eieren selv. En Flok herreløse Hunde slaaes midt i Gaden, en anden Sværm slider i et Aadsel, der ligger her. Jeg giver Billedet, som jeg har seet det. Fem, sex, smaa Tyrke-Drenge, saa godt som nøgne, den ene i det Mindste har kun en Turban paa, hoppe med vilde Hyl omkring en død Hest, der, da Skindet er flaaet af, ligger ganske blodig, og i et Hjørnehuk af denne Gade strækker alle fire Been iveiret, den nøgne Unge sætter sig op at ride paa det blodige Dyr — og springer saa omkring; det er et eget Skue! — Men findes her ingen Straale af Poesi i hele dette Uvæsen! jeg svarer Jo, thi jeg husker de store Viinranker, der ved enkelte Huse strække deres tykke Stammer op ad Trævæggen, og brede sig som et Løvtag hen over Gaden til Naboens Huus, som den pynter med sit Grønt! — Jeg husker den veltilgittrede, høiere Etage, der omslutter Qvinderne og skjuler dem for den Fremmedes Blik! her er Poesi! Tyrken selv, den gule Opiums-Spiser, der sidder i røde Buxer og brandguul Kaftan med grøn Turban, er et levende Digt; han sidder med Benene overkors, med halvaabnede Øine og zittrende Læber, mit Øie læser de zittrende Blade, den henaandede Skrift; og saalunde lyder den: —

„See, hvor Viinranken snoer sig! dens Blad er

grønt, som min Turban, dens Saft er rød, som mit Blod! — Men Saften og Blodet skal ikke blandes, har Propheten sagt! — At drikke Viin er en Synd, Viin er for Christne og Jøder! men Opiums-Rod er Salomons Ring! den bliver i min Mund langt bedre end Viin, den bliver et Bjerg med Druer og Solskin! hver Sorg dufter bort! jeg føler mig saa karsk, jeg bliver saa glad, jeg bliver ellevild, jeg seiler og svæver! Propheten veed, hvad jeg gjør! jeg favner min Kone, jeg favner ti, tolv! — jeg hælder mit Hoved til Marmorbrystet, et Marmor, som svulmer med Ild og Flammer, man bliver selv til Flammer! hver Nerve er et Lyn! det knittrer, det knittrer! Allah er stor!"

XI.

Kirkegaarden ved Scutari.

Tyrkerne betragte sig som Fremmede i Europa, de ville derfor hvile i deres Fædreland, og det er Asien; ved Scutari er Constantinopels største Kirkegaard. Der, hvor Een er jordet, lægge Tyrkerne aldrig et nyt Liig, den Dødes Grav er hans Hjem, og det er fredet; saaledes maa Kirkegaarden voxe, den ved Scutari strækker sig milevidt. For hvert Barn, som fødes, plantes en Platan, for hvert Menneske, der døer, plantes en Cypres, Kirkegaarden ved Scutari er derfor en udstrakt Skov, den er gjennemskaaret med Veie og Stier. Her ere de rigeste Gravmonumenter, den største Afvexling af Mindesøiler over de Døde. Paa de Grave, der dækkes af en flad, udstrakt Steen, er midt i denne anbragt en Fordybning, hvori Regnvandet kan samles, de herreløse Hunde lædske her deres Tørst, og Tyrken,

som seer det, finder heri et Tegn paa, at den Døde er salig i Mohammeds Paradiis.

Tæt paa hinanden, som Stubbene paa en afmeiet Ager, staae under de høie Cypresser de Dødes Gravstene, hver med en Turban eller Feß hugget i Stenene; man kjender let, hvor Derwischen og Tyrken af den ægte, gamle Tro hviler, og hvor den nye, halv europæiserede Slægt er bragt til Hvile; paa Stenene staaer med gylden Indskrift den Dødes Navn og Stand; en sindrig Gravskrift melder om Livets Forgjængelighed eller opfordrer til, at bede for den Døde; hvor Qvinden hviler, sees kun udhugget et Lotus=Blad, smykket med Guld, intet Ord taler om hende — ogsaa i Døden er Qvinden her tilsløret, ukjendt for den Fremmede.

Intet Hegn indeslutter denne Skov med de Dødes Grave, eensomt og stille er her under disse mægtige Cypresser; den brede Landevei gaaer hen over de omstyrtede Grave; Araberen driver sine Kameler forbi, Klokken paa Dyrets Hals er den eneste Lyd i denne store Eensomhed.

Stille, som de Døde under Cypresserne, ligger for os Marmorhavet og viser os sine farveskjønne Øer*); den største der synes et lille Paradiis med vilde Fjelde, Viinhaver, Cypres=, Platan= og Pinie=Skove! Hvilken Herlighed sees fra de Dødes Have! denne Herlighed var Forviisningsstedet for styrtede Keisere, Prindser og Prindsesser under det byzantinske Rige; i Klostrene paa disse Øer maatte de sukke, som fattige Munke og Nonner! der er bedre hos de Døde! det Forkrænkelige sover der uden at drømme, det Evige stræber mod Gud.

Hvilken Stilhed mellem disse Grave under Cypresserne! i den maaneklare Aften ville vi vandre her. Hvilke mørke Træer! Natten slumrer over Gravene; hvilken lysende Himmel! Livet strømmer ud fra den.

Hen over den ujevne Vei bevæger sig et hvidt og et rødt straalende Punkt, som var det skinnende Roser;

*) Prindse=Øerne.

det er kun to Papirslygter, en gammel Tyrk holder dem i sin Haand, idet han rider gjennem de Dødes Have; han tænker ikke paa de Døde, nei, de Levende er i hans Tanke; de smukke, de lystige Qvinder i det hyggelige Hjem, hvor han snart skal strække sine Lemmer paa de bløde Hynder, spise den hede Pilaf, dampe sin Pibe, mens den yngste af Konerne klapper hans Kind, og de andre give ham et „Skyggespil," en lystig Comedie, som Tyrkerne have dem i Huset med Karagof og Hadschi Aiwat*). Under de sorte Cypresser mellem Graven tænker den Gamle paa Livet — og Livet er Nydelse!

Det er atter stille! nu høres Fodtrin, — ingen Lygte lyser, ingen Hest traver forbi, en Knøs, ildfuld og stærk, deilig som Ismael selv, da han trykkede den første Qvinde til sit Hjerte, kommer der, han kommer med samme Tanke! Maanen beskinner hans straalende Ansigt, han ønsker i Elskov at skifte, som den, han ønsker at bygge sin Rede i hvert Huus og hvert Krat —! som det glødende Liv vandrer han over de Dødes Grave til et natligt Stevne. Hvilke Tanker flyve gjennem hans Sjæl —! ja det er en Tyrk!

Der er stille i de Dødes Have! der er stille i Hytten ved mare di marmora, men indenfor mødes to Læber, som Muslingskallerne mødes, der indeslutte Kjærligheds Perle!

XII.

Mohammeds Fødselsdag.

Den fjerde Mai er det Prophetens Fødselsfest; allerede Aftenen forud begyndte Festligheden, og umægte-

*) Tyrkerne have det dem fra China bragte „Schattenspiel," Hovedpersonerne i dette er Karagöf ɔ: Harlequin, Hadschi Aiwat ɔ: Pantalone, der taler i Vers og med Sententser, og Hopa-Thelebis ɔ: Petit-maitre.

lig den smukkeste Deel af den. At det imidlertid var Maaneskin, og at den osmanniske Politi-Lov, selv under disse Omstændigheder, byder Enhver, der gaaer ud, efter at Solen er nede, at bære et Lys i en Lygte, hvis han ikke vil arresteres, ansaae jeg ikke for det Heldigste, men jeg maatte finde mig deri, thi hverken Maaneskinnet eller Politi-Loven lod sig forandre. En ung Russer, Aderhas, og jeg sluttede os til hinanden, og uden nogen Ledsager, kun forsynede med Lys i en stor Papirs-Lygte, vandrede vi afsted, for at see Illuminationen til Ære for Propheten. Vi gik gjennem en af Peras snevre Sidegader, og et Skue laae for os, saa storartet, saa phantastisk og deiligt, som man i Norden kun kan see det i en forunderlig Drom. Fra den Række Huse, hvor vi stode, og dybt ned ad mod Havbugten strakte sig en Kirkegaard, det vil sige en Cypresskov med store, tætte Træer; den kulsorte Nat hvilede derinde. Over ujevne Bakker, bestandigt nedad, under de hoie Træer snoer sig Fodstien, som Menneskets Fod og Hestens Hov har banet, snart engt imellem Gravmonumenter, snart hen over de omstyrtede Gravstene. Hist og her bevægede der sig en rod eller blaa Lygte, der snart forsvandt og snart igjen kom tilsyne i den sorte Grund. Eensomt ligger der paa Kirkegaarden enkelte Huse, Lyset skinnede ud fra det overste Vindue eller blev baaret henad den aabne Altan.

Over Cypressernes Toppe skinnede, blaa som en Damascenerklinge, Bugten, opfyldt med Skibe; to af disse, de største, vare paa det rigeste smykkede med brændende Lamper, de straalede om Kanonportene, om Relingen og om Masten, de hang i Tougværket og forvandlede det til et straalende Næt. Ligefor laae Staden selv, det udstrakte, store Constantinopel med sine utallige Minareter, alle omvundne med en Krands af Lamper; Luften var endnu rod af den dalende Sol, men saa klar og gjennemsigtig, at Asiens Bjerge, det evig snebedækkede Olymp, viste sig med alle sine brudte Linier, som en solvhvid Sky bag den prægtige By; Maanelyset svækkede ikke Lampernes Glands, men fremhævede kun Minareterne,

der syntes hvide Stængler med kolossale Ildblomster; de mindre bare een Straalekrands, de større to, og de største tre, den ene over den anden.

Nærved hvor vi stod, var ikke eet Menneske at see; der var eensomt og stille; vi vandrede ned mellem Cypresserne, en Nattergal fløitede der sin kraftige Sang, og Turtelduerne kurrede i Træernes Nat. Vi kom forbi et lille Vagthuus, opført af Planker og malet rødt, en lille Ild var tændt mellem Gravstenene foran, og Soldater laae rundt om Ilden; de vare europæisk klædte, men Ansigtstræk og Farve sagde, at det var Ismaels Slægt, Ørkenens Børn; med de lange Piber i Munden laae de og lyttede til, hvad der blev fortalt; det var om Mohammeds Fødsel, Nattergalen oversatte det for os, ellers havde vi ikke forstaaet.

«La illah ilallah*)!» I Staden Mekka kom Kjøbmændene sammen for Handelens Skyld; der kom indiske og persiske, der kom ægyptiske og syriske; i Templet Kaaba havde hver sit Gudebilled, og en Søn af Ismaels Slægt beklædte en af de høieste Værdigheder, den at møtte og lædske Pilegrimmene; i sin Fromhed vilde han, som Abraham, offre sin Søn, men Sandsigersken bød den deilige Abdallah leve og hundrede Kameler offre for ham. La illah ilallah! — Og Abdallah voxte og blev saa skjøn, at hundrede Piger døde af Kjærlighed til ham; Prophetflammen lyste fra hans Pande, Flammen, der fra Skabelsens Dag skjult gik fra Slægt til Slægt, indtil Propheten fødtes, Mohammed, den sidste og første. Sandsigersken Fatima saae denne Flamme, og hun bød hundrede Kameler for hans Favnetag, men han trykkede Emina til sit Bryst, og samme Nat forsvandt Prophetflammen fra hans Pande og brændte under Eminas Hjerte. La illah ilallah! — Ni Maaneskifter gik, og aldrig have Jordens Blomster duftet saa sødt som i disse; aldrig har Frugten paa Grenen svulmet saa saftfuldt; da rystede Klipperne, Søen Sava sank i Jorden, Gude=

*) Der er ingen Gud, uden Gud.

billederne styrtede i Templet, og Dæmonerne, som vilde bestorme Himlen, faldt som Millioner Stjerneskud, styrtede af Landsesvingeren, thi Mohammed, Propheten, fodtes i denne Nat! «La illah ilallah!»

Den Fortælling oversatte Nattergalen os, og Nattergalen forstaaer Tyrkisk ligesaa godt, som den forstaaer Dansk.

Vi gik hen under Peras Taarn ud til de dreiende Derwischers Kloster, og et større Panorama viste sig. Hele Marmorhavet og Asiens Bjerge laae bestraalede af Maanelyset, og som Mellemgrund hævede sig Scutari, hvis Minareter straalede med Lamper som Constantinopels, og her fremtraadte især Sophia-Moskeen med sine fire Minareter og Achmed-Moskeen med sine sex, hver med to eller tre funklende Stjernekrandse; de syntes at begrændse Serailets Have, der strakte sig, mørk som en stjerneløs Nat, ned mod Bosporus; ikke et Lys viste sig i Sultanindernes Bygninger langs Bredden, men hvor det gyldne Horn ender, var plantet et Flammesværd, der kastede sit røde Skin ud over Vandet; utallige smaa Baade, hver med røde, blaae eller grønne Papirs-Lygter, foer som Ildfluer mellem de to Verdens-Lande. Alle de store Krigsskibe straalede med Lamper, man saae hvert Skib, Tougværk og Stænger, Alt var som aftegnet med Ild-Conturer, Scutari og Stambul syntes bundne sammen ved det straalende Vand og de brogede Ildpunkter; det var Eventyrenes Stad, Phantasiens By, et magisk Lys var udgydt over det Hele, kun paa to Punkter laae Natten med al sin Hemmelighedsfuldhed; i Asien var det paa den store Kirkegaard bag Scutari, i Europa var det i Serailets Have. Paa begge Steder var Nat og Drømme, de døde Heltes Drøm er om Paradisets Qvinder, i Serailets Nat drømmes om Jordens, og de ere der unge og skjønne, som deres himmelske Søstre.

I Peras Gader var en Vrimmel af Grækere, Joder og Franker, hver med sin Lygte eller Lys, det var et orientalsk Moccoli, men i Dragterne langt mere

correct, rigere og mere broget end i Roms Corso den sidste Carnevals-Aften. Foran de fremmede Ministres Paladser brændte Lamper, opstillede i Pyramide eller antydende i et stort M Prophetens Navn. Klokken Ni lod Kanonskud fra alle Skibene, det dundrede som under det stærkeste Søslag, alle Vinduer rystede, Skud fulgte paa Skud, forkyndende Prophetens Fødsels-Time.

Jeg sov ind under Skyden og vaagnede tidligt under den samme Buldren; lystig Musik af Rossini og Donizetti klang gjennem Gaderne, Tropperne marscherede afsted, for at opstilles mellem Serailet og Achmed-Mosteen, hvor Sultanen i stor Procession vilde begive sig.

Vor danske Consul Romani, en Italiener, kom for at afhente mig; en ung Tyrk med Pistoler i Bæltet, og bærende to lange Tobakspiber, gik foran os, en gammel Armenianer i mørkeblaa, flagrende Kaftan og sin sorte, vaseformede Hat paa det ragede Hoved, bar vore Kapper efter os, og saaledes skred vi gjennem Peras Hovedgade ned til Galata; Tjenerne kom i een Baad og vi To i en anden, og nu gik det over Bugten, piilsnart mellem hundrede andre Baade, hvis Roerkarle gjensidig skreg og raabte, for at den Ene ikke skulde stode den Andens lette Fartoi isænk. Ved Landingsstedet i Constantinopel dannede Massen af Gondolerne en stor gyngende Bro, som vi maatte hoppe over for at naae den faste Jord, der er inddæmmet ved halvraadne Bjælker og Brædder. Trængselen var stor, men snart kom vi ind i en bredere Sidegade. Her var Folk nok, men dog altid god Plads! Tilslørede Qvinder i store Skarer toge samme Vei som vi, og snart vare vi under Serailets Mure, der ind imod Byen ere meget høie og see ud som gamle Fæstningsmure; hist og her er et Taarn med en lille Jerndør, der aldrig synes at have været aabnet, Græs og Slyngplanter hang op om Hængslerne! Store, gamle Træer strakte deres bladfulde Grene ud over Murene; man skulde troe, det var Grændsen af den fortryllede Skov med den sovende Prindsesse.

Udenfor Sophia-Mosteen mellem den store Fontaine og Indgangen til Serailet valgte vi vor Plads. Herfra har Sophia-Mosteen med sine mange Kupler og Tilbygninger Noget, der bringer os til at tænke paa en stor Blomster-Svibel, som har sat mange Smaa-Svibler om sig! Terrasserne foran vare opfyldte med tyrkiske Qvinder og Børn; de skinnende hvide Slør gave det Hele noget Festligt. Fontainen bag ved os er den største og smukkeste i Constantinopel, men ved Navnet Fontaine forestille vi os i Almindelighed et Bassin, hvori Vandstraalen pladsker; det er ikke saaledes i Tyrkiet; en rigtigere Forestilling faaer man ved at tænke sig et fiirkantet Huus, hvis Vægge udenpaa ere ganske pompejansk brogede; den hvide Grund overmalet med røde, blaae og forgyldte Indskrifter af Alkoranen, og fra smaa Nicher, hvori er kjædet Messingskaaler, risler det indviede, friske Vand, hvormed Muselmanden paa de bestemte Timer om Dagen vasker Ansigt og Hænder. Taget er ganske chinesisk og dertil broget malet eller forgyldt. Duen, Tyrkens hellige Fugl, bygger her; i hundredeviis fløi Duerne over vort Hoved fra Fontainen til Sophia-Mosteen og atter tilbage. Rundt om laae en Mængde tyrkiske Kaffehuse, alle af Træ og med Altaner, næsten som Husene i Schweitz, men mere brogede og mere faldefærdige; smaa Træplantninger vare foran hver og overalt opfyldte med tobaksrygende og kaffedrikkende Tyrker, der i deres brogede Kaftaner, Nogle med Turban, Andre med Feß, kunde siges at drappere Husene og pynte Haverne. Mellem Fontainen og den store Port, der førte ind til Serailets forreste Gaard, var desuden opført af Brædder to lange Stilladser paa Tønder og Borde, det ene høiere end det andet og begge belagte med Hynder og Tæpper, hvorpaa tilslørede Tyrkinder af den simpleste Classe strakte sig; gamle Tyrker, Persere og endeel franksiske Fremmede, hvis ubeslørede Qvinder bleve stærkt beskuede, havde Plads paa den høiere Deel af Stilladset. Nu kom flere Regimenter af tyrkiske Soldater, Alle europæisk klædte med snevre Beenklæder og korte Trøier,

det hvide Bandeleer paa Kryds over Bryst og Skulder, Alle med rød, stiv Feß paa Hovedet; Garden saae meget godt ud, den havde nye Uniformer, stive Halsbind med Flipper, og bar i Dag for første Gang, som jeg hørte, hvide Handsker; derimod saae andre Regimenter ganske skrækkelige ud, jeg vil ikke tale om, at der i disse fandtes alle Ansigtsfarver, hvide, brune og kulsorte, men der var baade halte og klumpfodede Soldater. Den europæiske Uniform var dem for snever, og derfor havde en Mængde skaaret Sømmene op over Albuen, eller snittet en lang Flænge i Beenklæderne foran Knæet, at de kunde have friere Bevægelser, men herved stak en aldeles nøgen Albue frem, og i Marschen kom det røde eller kulsorte Knæ idelig ud af de blaae Beenklæder; især excellerede her eet Regiment, som jeg vil kalde det barbenede, thi Nogle havde kun een Støvle og een Sko, Andre derimod gik aldeles barbenede i Tøfler, og det i een af hver Couleur. Under klingende Spil droge de Alle ind i Serailet, og efter der at have passeret forbi Sultanen, kom de tilbage og stillede sig i Række paa hver Side af Gaden — Æthioper og Bulgarer stode Side ved Side, Beduinen blev Nabo til Hyrdesønnen fra Balkanbjergene.

Klokken Ti skulde Processionen begynde, men Klokken blev henimod Tolv, før det behagede Sultanen at begive sig fra Serailet; Solen brændte med Sommervarme! — den ene Kop Kaffe blev drukket efter den anden, Brædde-Stilladserne faldt et Par Gange sammen, og alle Tyrkinderne rullede i een Klump! — det var en lang Venten. Her paa denne Plads var det for nogle Aar tilbage Skik, at Hovederne af dem, der bleve halshuggede i Serailets Gaard, bleve kastede ud for Hundene; nu saae Alt saa fredeligt ud. Unge Tyrker, der kunde lidt Fransk eller Italiensk, indlode sig i Samtale med os og de andre Franker, ja viste den største Beredvillighed i at forklare for os, hvad der kunde tiltrække sig vor Opmærksomhed. Nedenfor Serailets Mure udbredte sig det solbelyste Marmorhav med hvide Seilere, og Asiens

Bjerge skinnede med deres Sneetoppe høit op i den klare, blaagrønne Luft. Det græsagtige Skjær i Luften havde jeg aldrig før seet; en ung Tyrk, der, som han fortalte mig, var født ved Bredden af Euphrat, sagde, at Himlen der ofte straalede mere grøn end blaa. Nu lød Kanonskud i Serailets Have, Processionen tog sin Begyndelse. Forrest kom et Musikcorps til Hest; selv Bækkenslageren og Han med den store Tromme sad til Hest; Tøilen laae Dyret løst ned om Halsen, medens Bækkenerne blinkede i Solen; nu kom Garden, der i Sandhed tog sig saa godt ud, som nogen Garde i Christenheden, herpaa førtes en Skare prægtige Heste, alle uden Rytter, men prydede med herlige Skaberakker, røde, blaae og grønne, og alle oversaaede med Ædelstene! Hestene syntes at dandse paa deres fine, stærke Been, kraftigt hævede de Halsen med den lange Manke; de røde Næseboer bævede, som Mimosaens Blad, og i Øiet lyste en forstandig Sjæl. En Skare ridende, unge Officerer fulgte, Alle europæisk klædte i Frakke og med Feß; Embedsmænd, militaire og civile, Alle i samme Slags Klædning, kom efter disse, og derpaa Rigets Stor-Vezir, en Mand med et stort hvidt Skjæg. Paa forskjellige Steder i Gaden vare Musikcorps opstillede, det ene afløste det andet, især med Nummere af Rossinis Vilhelm Tell! pludselig forstummede disse, og den unge Sultans Yndlings-Marsch begyndte; den er componeret af Donizettis Broder, der er ansat her som Capelmester. Sultanen kom; foran ham førtes et Tog af arabiske Heste, med endnu prægtigere Skaberak, end dem vi før saae. Rubiner og Smaragder dannede Sløifer ved Hestenes Øren, de Saffians Tøiler vare oversaaede med funklende Stene, og Saddel og Tæpper broderede med Perler og Juveler! det var en Pragt, som saae vi, hvad Lampens Aand havde skabt for Aladdin. Omringet af en Skare unge Mænd, Alle til Fods og skjønne, som vare de Orientens Qvinder, der uden Slør vovede sig ud, og hver med en grøn Fjervifte i Haanden, sad paa en prægtig, arabisk Hest den unge, nittenaarige Sultan Abdul-Meschid;

han var i en grøn Frakke, knappet over Brystet, og uden nogen Slags Prydelse, naar man undtager en stor Juveel og en Paradisfuglfjer, der vare heftede paa hans røde Feß. Han saae meget bleg og mager ud, havde lidende Træk og fæstede sine mørke Øine stivt paa Tilskuerne, især paa Frankerne. Vi toge vore Hatte af og hilste; Soldaterne raabte høit: leve Keiseren! men han gjorde ikke mindste Bevægelse til Gjenhilsen. „Hvorfor hilser han os ikke!“ spurgte jeg en ung Tyrk ved Siden af mig, „han saae jo, vi toge Hatten af!“ — „Han betragtede Dem!“ svarede Tyrken, „han betragtede Dem meget nøie!“ — Det skulde vi være tilfredse med, det var saa godt, som den bedste Hilsen. Jeg sagde Tyrken, at alle frankiske Fyrster hilste med blottet Hoved, saaledes som vi hilste dem. Det forekom ham som et Eventyr. Paschaer og andre Rigets Store fulgte efter; frankiske Officerer i tyrkisk Tjeneste, og derpaa en Skare af Folket! Tyrker og Tyrkinder sluttede Toget. Der blev en Trængsel, en Muddren! halvnøgne Gadedrenge med forslidte Turbaner, gamle Tiggerkjærlinger, besløre de med Laser, men i Saffians Tøfler og brogede Buxer, borede sig skrigende gjennem Brimlen. Allah Ekber*)! brølede de, naar Soldaterne satte Geværkolben mod dem. Den hele Gade var et broget Flor af Feß, Turban og Slør, og paa begge Sider bevægede sig, som denne Flodbreds Sivplanter, de blinkende Bajonnetter. Overalt hvor Franker vilde passere de opstillede militaire Rækker, kom strax Officererne med største Artighed og gjorde Plads; de dreve deres Troesbrødre til Side, og disse stirrede paa de hædrede Franker, idet de gjentoge Udraabet: Allah Ekber!

*) „Gud er stor.“

XIII.

Besøg og Afsked.

I Athen var jeg blevet forsynet med flere Breve, der gjorde mig Opholdet i Pera saare behageligt! den østerrigske Internuntius, Baron Stürmer, den græske Minister Chrystides, og vor danske Consul, Italieneren Romani, maa jeg især nævne.

Omsluttet af Mure og med en stor, smuk Have, hvor man mellem Roser og Cypresser har Udsigt over den lavere liggende Stad, Bosporus og Marmorhavet, ligger den østerrigske Minister=Residents, der bestaaer af flere Bygninger. Herinde i de oplyste Værelser, der frembyde al europæisk Beqvemmelighed og Luxus, følte man sig hjemme. Tydske, franske og engelske Aviser og Journaler laae fremlagte; der blev sjunget og musiceret, en stor Deel af den diplomatiske Verden og flere interes=sante Familier lærte jeg her at kjende; og Timerne fløi hen. — Naar vi imidlertid ud paa Natten brød op, havde Hjemtouren noget Eget! I Corridoren ventede Tjenere med Portechaiser for Damerne, Herrerne led=sagedes gjennem Gaderne med Fakler, eller hver bar sin Lygte med Lys.

Hos Ali Effendi og den keiserlige Tolk Saphet, der begge boe i den Bygning, som fører Navn af: den høie Port, saae jeg for første Gang et tyrkisk Huus indvendig. Paa Trapperne og i de lange Gange, der vare bedækkede med Siv=Maatter, vrimlede af europæiske og asiatiske Muselmænd samt fattige Qvinder med Bøn=skrifter i Hænderne, rundt om gik Soldater med korte, tunge Sabler. Enhver, som kom, maatte først drage sine Skoe eller Støvler af og iføre sig Tøfler.

Foran Indgangene, der vare beklædte med lange Tæpper, holdt bevæbnede Tjenere Vagt; inde i Værelset var en Divan langs med Væggene, den var det domine=rende Meublement. Ali Effendi underholdt sig med

mig om Lamartines Reise i Orienten og spurgte mig, om jeg vilde beskrive mit Ophold her og Indtrykket, Skuet af Constantinopel havde gjort paa mig. Jeg sagde ham, at jeg fandt Beliggenheden at være den skjønneste i Verden, at Skuet langt overgik Neapels, men at vi i Norden havde en Stad, der frembød noget meget beslægtet med Constantinopel. Og jeg beskrev ham Stockholm, der seet, fra Mosebakken, har noget af det Skue, Constantinopel frembyder fra Peras Taarn ud mod de søde Vande. Den Deel af Stockholm, som kaldes Sødermalmen, viser os rødmalede Træhuse, Kupler paa Kirkerne, Grantræer og Hængebirke, Alt er tyrkisk, kun Minareterne mangle! — Under Samtalens Løb spurgte han mig, hvor mange Dagreiser Stockholm laae fra mit Fædrelands Hovedstad, om Forskjelligheden imellem Sprogene i disse to Stæder. Saphet Effendi var mindre talende, men høist opmærksom og ganske, som det syntes, europæiseret. — Tyk Caffe og Piber med god Tobak blev præsenteret; jeg, der aldrig røg Tobak, maatte af Høflighed tage en Pibe i Munden, det var det eneste Ubehagelige i: „den høie Port!"

Romani fortalte mig, at jeg i Pera havde en Landsmand, en Skomager fra Kjøbenhavn; han var gift og bosat og hed Hr. Langsch, et aldeles dansk Navn, som han sagde; jeg benægtede dette Sidste, men bad ham føre mig derhen; vi kom i en af de meest besøgte Gader i Pera, der hang over en Dør et ægte dansk Skilt med en stor Støvle, og neden under stod skrevet Navnet „Lange". Vi kom ind i Værkstedet. „God Dag! jeg har nok her en Landsmand!" sagde jeg, og strax sprang Manden op fra sin Stol med et af Glæde straalende Ansigt; jeg trykkede hans Haand, og snart vare vi dybt inde i en dansk Passiar, han fortalte mig, at det var ni Aar, siden han forlod Danmark, han havde gjennemvandret hele Ungarn og Wallachiet, havde arbeidet længe i Galatz og der giftet sig med en wallachisk Pige; de vare for et Par Aar siden flyttet her til Pera, hvor de levede godt og havde deres gode Udkomme; han

holdt Svende, kunde endogsaa lægge en lille Skilling tilside, for engang at reise hjem til Danmark, og saa komme igjen til Tyrkiet, hvor det gik ham saa godt. Han bad mig hilse hans Fader, Brødre*) og Søstre; Faderen var Skomager i Kjøbenhavn, sagde han.

Vor danske Minister, Kammerherre Hübsch, der er født i Constantinopel og altid har været her, har sin Bolig i Bujukdereh, der ligger ikke langt fra det sorte Hav; et Besøg hos ham bliver fra Pera altid en lille Reise, men den kan gjøres meget beqvemt paa en Baad ned ad Bosporus**). Hübsch var saa opmærksom at ville afhente mig, for at jeg kunde tilbringe nogle Dage hos ham; men samme Dag havde den græske Minister Chrystides indbudt mig til en Diner, hvor jeg vilde træffe sammen med flere Grækere, som interesserede mig; senere at gjøre denne Udflugt, tillod ikke Tid og Omstændigheder; det østerrigske Dampskib, der fra Constantinopel over det sorte Hav stod i Forbindelse med Dampskibene paa Donau, afgik just i disse Dage; denne Fart interesserede mig i høi Grad; jeg vilde derved faae Leilighed til at see en stor Deel af Bulgarien, Wallachiet, Servien og Ungarn. Men i Rumelien var der Opror, man frygtede, at Bevægelserne strakte sig til de tilgrændsende Lande. I hele tre Uger var den østerrigske Post, der gaaer over Belgrad til Constantinopel, ikke indtruffet, man var forvisset om, at den maatte være myrdet eller fanget. Ingen her vidste ret Besked, ingen Forholdsregler bleve tagne; den østerrigske og russiske Minister sendte Stafetter til Adrianopel og Balkan; Efterretningerne, de fik, vare høist ufuldstændige, men vist var det, at de tyrkiske Skatte-Indkræveres Haardhed og Uretfærdighed havde bragt de christne Familier til Opstand, i de to Stæder Nissa og

*) En Broder til ham er Casinos dygtige Theaterdirekteur Hr. Lange.
**) Under mit Ophold i Constantinopel sluttedes Handelstractaten mellem Hans Majestæt Kongen af Danmark og den Ottomaniske Port, den niende i Maaneden Rebi-ul-ewel 1257, det vil sige den første Mai 1841.

Sophia. Under Grækernes Paaske skulde Tyrkerne være trængt ind i Kirkerne og der have skjændet Qvinder og Drenge; over To Tusinde skulde være myrdede.

Hver tiende Dag kan man fra Constantinopel gjøre Reisen over det sorte Hav og op ad Donauen til Wien, men saaledes, som Omstændighederne nu stod, var det at befrygte, at jo længer Reisen opsattes, desto mere usikkert blev det, om den kunde gjøres, og om jeg ikke blev nødt til at gaae tilbage over Grækenland og Italien. I Hotellet, hvor jeg boede, var to Franskmænd og en Englænder, med hvem jeg havde aftalt, at vi sammen skulde gaae Donauveien til Wien, men de opgave det nu ganske og valgte Hjemveien over Italien; de ansaae Donau-Reisen nu for et aldeles taabeligt Foretagende og vare af Autoriteter, som de sagde, blevne bestyrkede heri, de oprørske Bulgarer vilde neppe, meente de, respectere det østerrigske Flag, og om man ikke blev dræbt, vilde man dog udsætte sig for hundrede Ubehageligheder.

Jeg tilstaaer det, jeg havde en høist urolig, pinlig Nat, før jeg kunde bestemme mig; alt næste Dags Aften skulde jeg ombord, hvis jeg vilde med Skibet. Frygt for de mange Farer, der efter Alles Sigende forestod, men paa den anden Side min brændende Lyst efter at see noget Nyt og Interessant, satte Feber i mit Blod. Tidlig om Morgenen gik jeg til Baron Stürmer, udtalte mig for ham og bad om hans Raad. Han sagde, at Aftenen forud var indtruffet en russisk Coureer, der havde passeret netop den Deel af Landet, vi skulde igjennem, for fra det sorte Hav at naae Donau, men at der endnu ingen Uroligheder viiste sig, samt at to østerrigske Officerer, Oberst Philippovich og Major Tratner, der begge vendte hjem fra Syrien, og hvem jeg alt kjendte fra Dineerne her i Huset, netop gjorde Donau-Reisen hjem med det Skib, der gik imorgen tidlig. Alle Depecher og Breve samt en betydelig Sum Penge var, da Posten ikke kunde gaae, overdraget Philippovich, under de værste Omstændigheder kunde

han forlange Beskyttelse; til disse Herrer kunde jeg slutte mig.

Reisen var altsaa nu bestemt! og fra dette Dieblik var ogsaa al Frygt borte. Samme Time indtraf i Pera en Efterretning, der øieblikkelig fortrængte den megen Tale om Opstanden inde i Landet, den sørgelige Efterretning, at Dampskibet Stambul, det største, det østerrigske Compagnie eiede, var i denne Morgen, under de stærke Taager, som svæve over det sorte Hav, stødt mod en Klippe, tolv Mile østlig for Amastra, og aldeles forliist, men alle Passagerer reddede.

Henimod Aften forlod jeg Pera; fra Kirkegaarden under dens høie, runde Taarn inddrak mit Øie endnu eengang det store, underdeilige Panorama af Constantinopel, Marmorhavet og det sneedækkede Olymp.

Det var Dampskibet Ferdinando I., der skulde bære mig over Pontus Euxinus; her var hyggeligt og godt ombord, og i første Kahyt var, foruden Philippovich, Tratner og jeg, kun een Passageer til, nemlig Englænderen Ainsworth*), der havde været udsendt til en Expedition i Kurdistan og nu senest kom fra Babylon.

Ombord fandt jeg alt en heel Skare Dæks-Passagerer, Tyrker, Joder, Bulgarer og Wallacher, som gjorde sig det mageligt, kogte deres Kaffe og strakte sig for at sove; Baade krydsede rundt om vort Fartøi, Skibe kom og gik! der var et Liv paa Vandet, en Susen og Summen inde i Pera og Constantinopel, som om et Oprør brusede gjennem Gaderne! Nei, Sligt kan kun det levende Neapel give et Begreb om!

Lige over Serailets mørke Cypresser stod Maanen rund og stor, men ganske bleg i den lysende blaa Luft; Solen gik ned, og dens røde Straaler faldt paa Vinduerne ovre i Scutari, det saae aldeles ud, som der var tændt Blus ved Blus, det blendede Øiet, i et Nu

*) En Nærbeslægtet af den bekjendte engelske Digter Ainsworth.

vare de slukkede, og Aftenen gjød sig ud over den klare Vandflade, over Kupler og Minareter; tæt ved vort Skib væltede sig store Delphiner; fra Serailets Side foer piilsnart hen over Bugten store Gondoler, roede af tolv til tyve Roerkarle, Alle med florsagtige Ærmer, der hang ned fra de nøgne, kraftige Arme, afmaalt fulgte de raske Aareslag, Gondolen fløi som en Piil, og agter ude sad paa ophøiede, brogede Hynder og rige Tæpper, der hang lige ud i Vandet, den gravitetiske Tyrk, med korslagte Arme; — det var som et Drømmesyn! en Scene i et Eventyr! Stjernerne funklede, Menzzinen raabte i hule, eensformige Toner ned fra Minareterne, hvilken Time det var.

XIV.

Bosporus.

Bosporus er en Flod med Havets Gjennemsigtighed, en Saltvands-Flod, der forbinder to Have, en Flod mellem to Verdensdele, hvor hver Plet er malerisk, hvert Sted historisk; her beiler Orienten til Europa og drømmer sig at være Hersker. Jeg kjender ingen Strækning, som denne, hvor Kraft og Mildhed er forenet saaledes, som her. Rhinens Kyster i al deres Efteraarsdeilighed have dog ikke Farver, som Bredderne ved Bosporus, Rhinen forekommer snever mod Leiet for disse glasgrønne Vande, og dog maatte jeg tænke paa Rhinen, jeg maatte tænke paa Mælarens Bredder mellem Stockholm og Upsala, naar den varme Sommersol skinner mellem de mørke Graner og zittrende Birke.

Vandspeilet er paa de fleste Steder ikke bredere, end at man tydelig seer Alt paa begge Kyster; i syv Krumninger snoer denne over tre Mile lange Strøm

sig mellem Marmorhavet og det sorte Hav, og næsten i hele denne Udstrækning seer den europæiske Kyst ud som en Stad, een eneste Gade, bag hvilken Bjergene hæve sig, om ikke storartede, dog altid saa at de kunne kaldes Bjerge, og paa disse svulmer det, som var det en Have, en ægte botanisk Have! her ere Birke, som i Sverrig og Norge, Grupper af Bøgetræer, som i Danmark, Pinier, Plataner og Castanier, som vi see dem i Italien, og Cypresser, kraftige og store, som kun Kirkegaardene ved Pera og Scutari eie dem; og midt i dette yppige Grønne reiser Palmen sig med sin brede Capitæl, en Mindestøtte, der siger os, hvor vi egentlig ere i Verden.

Den hele Kyst synes, som sagt, en By og er dog ingen By! her vexler med Gade og med Have, med Kirkegaard og Viinmark; her staaer en Moskee med sine hvide, kneisende Minareter, her en skummel, halv forfalden Fæstning, der et Palads, som vi tænke os det i Østerland, og her smaa, rødmalede Træhuse, der synes hentede fra Norges susende Granskove.

Vende vi nu Øiet mod asiatisk Side, da er Alt ligesaa rigt, ligesaa afvexlende, kun ikke denne Masse af Bygninger, der bringer os til at betragte Kysten i Europa som en uendelig Stad; her ere Sletterne større, Bjergene høiere og mere forgrenede.

Den femte Mai, Napoleons Dødsdag, skulde jeg tilbringe paa det sorte Hav! der ere flere Aandens Festdage for os end de, Almanaken betegner som Søn- og Helligdage! vort eget Liv og Verdenshistorien udpege os enkelte, der ikke saaledes fremtræder i Calenderen; tidt har jeg, ved at mindes en saadan Dags Mærkværdighed, ret levende følt, hvor prosaisk tom den var hengaaet for mig; dog i dette Aar traadte en af Nutidens berømmelige Dage ret eiendommelig og festlig frem for mig; denne Morgen Klokken 4½ seilede jeg fra Constantinopels Havn, gjennem Bosporus og ud i det sorte Hav.

Jeg vaagnede ved, at vi lettede Anker; ihast var jeg klædt paa, jeg traadte op paa Dækket; Alt laae ind-

hyllet i Taage, men det var kun et Øieblik, og med en forunderlig Hurtighed hævede den sig indtil Spidsen af Peras Taarn. Dette med Galata og Topschana laae bag os; de store Kasernebygninger, den høie Moskee i Forstaden Fündüklu traadte herskende frem med hele den tyrkiske Flaade, som laae her, nylig vendt hjem fra Ægypten; vi gled tæt forbi, rundt om fra alle Kanonportene stak tyrkiske Soldater og Matroser deres Hoveder frem, hver af dem kunde i faa Minuter fortælle os sandfærdigere Ting og, ved Sagen selv, mere poetiske end Pückler-Muskau giver os dem i sine lange, berømte Værker; men vort Dampskib var i Flugt, Taagerne vare ogsaa i Flugt, snart berørte de Skibets Skorsteen, snart hævede de sig, som for at forvandles til regnbringende Skyer, der var et Liv og en Bevægelse over os, som om Darius med sin Hær, i disse Taageskikkelser, atter drog over Bosporus, der var et Liv og en Bevægelse omkring os med Baade, de som kom fra Krigsskibene, store og vel bemandede, de som kom fra Kysterne, tynde, skrøbelige Gondoler, hvor Tyrken laae paa Bunden med korslagte Been. Men paa vort Fartøi var stille. Hen over Dækket havde Tyrkerne udbredt brogede Tæpper, Nogle sov indhyllede i deres forede Pels, Andre drak deres tykke Kaffe, eller blæste Skyer fra den lange Tobakspibe; Taagerne sank og steg, som da Verden formedes af Chaos; nu brød Solen frem, nu syntes den igjen ingen Magt at have; de i det Fjerne liggende Skibe fik Udseende af Taagebilleder, jeg maatte tænke paa Dødsseileren og den flyvende Hollænder.

Topschana og Pera syntes at være 'een By med Constantinopel, Scutari at være Forstaden; denne med sine hvide Minareter, rødbrune Huse og grønne Haver laae nu i det klareste Sollys; det strømmede ud over den hele asiatiske Kyst; man saae den yndigt høitliggende Landsby Kandelli, den keiserlige Have og Storherrens udstrakte Paladser. Hvilke Rigdomme, hvilken Naturpragt om Bosporus's Kyster! —

Hvortidt, da jeg var Dreng, seilede ikke min Tanke gjennem „Tusind og een Nat" og jeg saae sælsomme Slotte af Marmor, med hængende Haver og kjøle, springende Vande, her traadte et saadant frem for mig i Virkeligheden, levendegjort i hver Enkelthed, det var det paa europæisk Side nylig fuldendte Sommer=Palads, hvori forrige Aar Abdul Meschid var den første Sultan, der flyttede ind. Det er i østerlandsk Stiil og i store Forhold med Marmor=Søiler og høie Terrasser.

Dette er Scenen for en ung, ikke tyveaarig Fyrstes Elskovs=Lykke; her, for at tale i de tyrkiske Digteres Aand og med deres Ord, her kommer Vaaren tidlig og iører Tulipanen sin røde Kjortel, som Duggen sætter Sølvknapper paa, og for den unge Fyrste hæve Cypres=serne og Platanerne bedende deres Hænder, at de maae beskygge ham i en lang Levetid! — Men hvad er en lang Levetid, det er en lykkelig Levetid! og lykkelig, ja der er Begrebet forskjelligt, et udødeligt Navn eller Kjærligheds Lykke – ?! spørg den Unge! ak, Enhver er ikke en Alexander, som kan vinde begge og vinde dem dobbelt, ved at døe midt i Seiren.

Slottets Have strækker sig ned til Landsbyen Kurutscheme, hvis eiendommelige Træbygninger langs med Vandet tildrage sig Opmærksomheden, den ene Etage hænger ud over den anden, understøttet af Bjælker, der paa skraa gribe ind i Træværket neden under. Stuen mellem Bygningerne og Vandet er saaledes saagodt som bedækket foroven af de fremspringende Etager. Herinde boe flere ældre Sultaninder; Vinduerne ere derfor udenfor vel tilgittrede med Skjærme, der naturligviis ikke mangle deres Kighuller, hvorfra de fordums Skjønne og Mægtige kunne see ud paa Vandet og de fremmede Skibe. Ak, hver af disse Qvinder var engang et Skjønheds=Digt, nu ere de glemte, og de kunne ikke trøste sig med: „vergeßne Gedichte sind neue!" De lange Silkeøienhaar, der var en Række af Pile, som trængte ind i Brystet, hænge nu som Grædepile over Øiets Sø, den eneste, hvori endnu en Skjønheds=Stjerne speiler

sig, og de trække Sløret tættere sammen, kun ei om Øiet, det tør sees, og det seer; Himlen veed, hvilket Øie vi og vort Skib afspeilede sig i forbi Kurutscheme; Skibet kom ogsaa i stærkere Bevægelse; Styrmanden forklarede det ved, at her vare de værste Strømninger i Bosporus.

Den yndige Dal Bebek med sit Lystslot aabnede sig for os; den begrændses af en Kirkegaards mørke Cypresser. Dog disse faa Ord give intet Billede; Øiet maa see denne Dal, der som en engelsk Park i det skjønneste Sollys viser en Afvexling af Grønt, som den ikke blandes paa nogen Palet, man maa see disse Pile, hvis bevægede Grene synes at lege med deres Skygge henad Jorden, disse Grupper af Løvtræer, under hvis skyggefulde Tag den vilde Turteldue har sit Serail; disse fede, grønne Græsplainer, hvor den hvide skinnende Oxe staaer som et Oldtids Marmorbillede, halv skjult i det høie Græs. Her er Liv, Solskin og Nyden, tæt ved ligger Grændsen, den mørke Cypresskov med Død, Skygge og Ro.

Vi gled Kirkegaarden forbi, maleriske Klipper hævede sig, vi vare paa det Sted, hvor Androkles fra Samos slog Broen over Bosporus, paa hvilken Darius førte Perserne ind i Europa mod Scytherne; een af Klipperne her blev da omformet til en Throne for Darius, hvorfra han saae Overgangen; intet Spor heraf er mere tilbage. Osmanniske Hellige hvile ved Klippens Fod, hellig er nu den Grund, de vilde Hære have betraadt, høie, sorte Cypresser staae Vagt om Gravene. Bosporus's flygtende Fugle, Søfolkene kalde dem de fordømte Aander, fløi os her imøde og vendte igjen i samme Nu. Her ligge paa asiatisk Side og europæisk Side de mægtige Slotte Anatoli Hissari og Rumili Hissari, der skulle beherske Indløbet, men Skydehullerne ere tilmurede, Bygningerne vare alt længe forvandlede til Fængsler, „de sorte Taarne“ kaldes Slottene nu, hvor tusinde Christne have vansmægtet. Slottet paa europæisk Side er sælsomt bygget, Sultan Mo=

hammed vilde, at det skulde danne hans Navn, saaledes som dette skrives med de arabiske Skrifttegn; hundrede christne Kirker rundt om maatte give Materiale til disse beboede Ziffre; men ingen Glæde har aandet i disse, Dødssuk have gjennemzittret Mohammeds Navnetræk; selv muret fast med Steen paa Steen vil Tidens stærke Finger udslette denne Skrift, og hvor det stod, vil Jorden paa sin sorte Tavle bære Foraarets Digtning, duftende Buske Græs og Blomster.

Skjønnest er her paa asiatisk Side! bag den skumle Fæstning strækker sig ind i Landet Dalen med „de himmelske Vande", den af alle Dale ved Bosporus, der prises som den skjønneste, og hvis Naturpragt har givet Bækken der sit Navn; men vi gled for hurtigt forbi, vi saae kun saa Meget, som man, ved at see ind i en skjøn Qvindes aabne Øine, kan læse af hendes Sjæls Deilighed.

Kandiliches store Moskee hævede sig frem foran os, som var det Achmeds-Kirken, der af Mohammeds Engle var baaret herhid, for at vi endnu eengang skulde qvæges ved dens prægtige Skue; en lille Landsby laae næsten skjult mellem kjæmpestore Figentræer, den har af disse Navnet: Figenbyen.

Mellem Linde, Grædepile og Plataner hævede sig amphitheatralsk Sultanje og speilede sig omvendt i den stille Vandflade under Kysten. Det hvide, slanke Minaret, det, der i Virkeligheden pegede mod Himlen, og det, der paa Vandfladen pegede nedad, syntes at sige: see ikke blot Livet i Solglandsen omkring Eder, see det oven over, i de jagende Skyer og flygtende Fugle, see det i Brimlen paa Vandet mellem de to Verdenslande; og i Sandhed her var Liv og Bevægelse! store Baade med Tyrkinder, indhyllede i hvide, luftige Slør, satte over fra den ene Kyst til den anden. Lige under vort Fartøi hævede en af de yngste Qvinder sig i en af Baadene, hun saae opad, og det tonede for mit Øre den persiske Sang om Cederens Væxt og Tulipanens Pragt. Hvo har ikke i en kulsort Nat pludselig, ved eet eneste Lyn, seet den

hele Egn oplyst, og Alt blive Nat igjen, men man glemmer aldrig Billedet af, hvad man saae; her kom to Lyn, hvert Øie sendte et saadant, og saa var det Nat, vi saae ikke længer Orientens Datter, men alt Aarhundreder før vor Tid har Digteren sjunget om hende: „Torrer hun sine Lokker med Klædet, da dufter det af Moskus, borttørrer hun Øiets Taarer, da trille Perler fra Klædet, berører det hendes Kind, da fyldes det med duftende Roser; og trykker hun det til sin Mund, da omslutter det en paradisisk Frugt!“ Jeg saae efter Baaden, vi vare langt fra den, Qvinderne i de hvide Slør syntes Aander i Charons Baad, og der var Sandhed i denne Tanke, thi hvad vi aldrig mere skulle see, er blandt de Døde. En Orange havde hun kastet i Vandet, den gyngede paa Strømmen, som en Erindrings-Stjerne om Mødet. Lange Fiskerbaade skjød forbi store Skibe, der kom fra det sorte Hav, Ruslands dobbelte Ørn slog med Vingerne i det stolte Flag. Stille og gyngende paa Vandet, ud for et Fiskerleie, jeg troer *Baikos*, laae Hytter, der endte forneden i et udspændt Næt, hvori Sværdfiskene skulde fanges; jeg siger Hytter, man kunde ogsaa kalde dem Kurve, i hver sad en halvnøgen Fisker og passede Fangsten.

Paa europæisk Side nærmede vi os Therapia — i hvis dybe Bugt laae et Par store Skibe; en lille Baad mødte os her, en gammel Neger førte Aaren; han havde en ulden Kittel paa, som Grækerne bærer den, store Sølvringe hang i hans Øren, men paa Hovedet havde han kun sit tykke Uldhaar; Baaden var, bogstavelig talt, fyldt med Roser, en lille Grækerpige, med sit Haar flettet om den røde Feß og en stor Guldpenge deri, stod og lænede sig op til en af Kurvene med Roser, i Haanden havde hun en af de bulgariske Haandtrommer. Baaden vippede ved den forstærkede Bølgebevægelse, vort Skibs stærke Fart satte Strømmen i, og den lille Pige holdt sig fastere til en af Kurvene, den væltede med hende og udgjød sin Strøm af Roser over hendes Bryst og Ansigt; hun reiste sig igjen; og da hun saae,

at vi betragtede hende, slog hun leende paa den lille Tromme, kastede den derpaa i Kurven og holdt en Haand fuld af Roser for sit Ansigt; Baaden, Negeren, den lille Pige og som Baggrund Therapia med sine Haver, Bygninger og Skibe, det var et Maleri, som fortjente at foreviges.

Dog i et stort og rigt Billedgallerie fortrænger, ved den første Vandring derigjennem, det ene Maleri det andet, og Bosporus er en saadan Billedsal, med tusinde Billeder, som kun de største Mestere kunne give os dem; jeg, som fortæller derom, har kun een eneste Gang i mit Liv, paa et Dampskib i dets Fart, beskuet disse Kyster.

En større, bredere Bugt, end vi endnu havde seet den, udgjorde Forgrunden for det næste Billede; Gesandternes Sommeropholdsted Bujukdereh laae for os; jeg søgte der mellem de mange Nationers Flag, som vaiede, mit Fædrelands, og jeg opdagede det! jeg saae det hvide Kors i den røde Grund; Danmark havde plantet sit hvide Christikors i Tyrkens Land; Flaget vaiede i Vinden, det var, som bragte det mig en Hilsen fra Hjemmet; min Nabo ved Skibets Reling pegede hen paa den store Vandledning med de dobbelte Buer, der midt i det Grønne hævede sig i den dybe Dal; en Anden fortalte om Medea, der havde vandret her, hvor nu Søfolkene droge deres Baade op under de høie Plataner, men mit Øie og min Tanke var kun hos det danske Flag, det jeg her første Gang saae igjen paa min hele Reise, Minder, der gjorde Hjertet blødt og mildt dykkede op i Sjælen.

Hvad af tænkelig Skjønhed og Mildhed kunde Bosporus's Kyster mere fremvise, og ligesom i Følelse heraf forvandlede de sig pludselig i en vild Natur; guulagtige, sønderrevne Steenblokke stode op af Vandet; Batterier, anlagte for at dække Bosporus mod Kosakkernes Streiferier, forstærkede det umilde Skue. Taarnet høiere oppe kaldes Ovids Taarn, og Sagnet angiver, men falskeligt, at det var her, Digteren sad fangen

ved det sorte Hav. Taarnet er nu en Ruin, der, naar Solen er nede, benyttes som Fyrtaarn, store Fakler antændes deroppe, det røde Baal lyser for det sorte Havs Skibe.

Endnu en lille Strækning er paa asiatisk Side Alt yppigt grønt, men snart, hvor Kysterne meest nærme sig hinanden, træder den vilde Fjeld-Natur lige dristig frem paa begge Sider; i Asien ender her den bethyniske Bjergkjæde, i Europa den traciske; ingen Sti snoer sig nu mere langs Vandet, Steengederne kravle høit paa de ensomme Klipper. Det sorte Hav ligger ud foran os, og paa Pynten af to Verdeners Lande ligge Fyrtaarne, med Velkomst-Blus eller Afskeds-Stjerne, alt som Skibet styrer sin Cours.

Nær ved Kysten reise sig underlige Klippeøer, de synes kastede mod hinanden, den ene Steenblok synes at holdes paa den anden; Sagnet siger, at disse Fjelde engang vare svømmende, de knugede Skibene mellem sig, først da Argonauterne lykkeligt seilede forbi dem, bleve de bundne.

Solen skinnede paa de nøgne Stene, Havet laae uendeligt stort foran, vi foer derud. Taagerne, som under hele vor Seilads gjennem Bosporus snart steg snart sank, men dog aldrig skjulte Kysterne, faldt nu, som et Tæppe, der ruller ned for en pragtfuld Opera-Decoration; i et Nu var Asiens og Europas Kyst skjult for os, Søfuglene slog en Kreds om Skibets Skorsteen og jog saa igjen tilbage; vi saae kun Hav og Taage.

XV.

Det sorte Hav.

Saalænge vi seilede i Bosporus, havde vi kun Øie for den deilige Landsskabs-Revue, nu var denne

endt; vi syntes at svæve mellem Skyer, der endnu i hurtigere Flugt end vi foer hen over Havet; der var noget saa nordisk hjemligt i disse Taager, det var mig, som om jeg seilede paa Kattegattet i November Maaned. Man maatte svøbe sig ind i alt det Vintertøi, man havde; og jo længer vi kom ud, des koldere blev det; en halv Time knugede os den klamme Taage, og da som et Lyn var den forbi, Solen skinnede klart, Luften blev deilig blaa, dog Vandet fik ikke Middelhavets Blaahed og Gjennemsigtighed. Det sorte Hav har ganske Charakteren af vore nordlige Have; her gik korte Bølger af en tæt, glandsløs Farve, blyagtige, imod det lette, skinnende Middelhavs.

Vort Skib, der her gjennemskar de Vande, Argonauterne engang beseilede, var hverken ved Størrelse eller Beqvemmelighed lig Dampskibe af første Rang, og dog vilde det paa Jasons Tid have gjeldt for mere end kongeligt, ja have faaet Navn af et Trolddoms-Værk; elastiske Divaner og magelige Køier omsluttede en stor, pyntelig Sal med Speile, Skilderier og Bøger; paa Bordet fremsattes friske, ægyptiske Figener, plukkede for en Uge siden; her vare Druer fra Smyrna, Viin fra det langtbortliggende Gallien; dog det meest Trolddomsagtige, den mægtige Gnist, det flammende Uhyre, som førte Skibet mod Strømninger og Vinde, laae inde i Fartøiet og udsendte derfra sit Aandedrag, som en kulsort Damp, en Sky, der lagde sig hen over Havet. Sligt kunde Medea ikke skabe, vor Tids Opfindelse staaer over hine Aarhundreders mægtige Trylleri; Snillet tilhører nu ikke længer den Enkelte, det tilhører den hele Verden.

Snart i klart Solskin, snart indhyllede i vaade Taager, foer vi afsted. Foruden os fire ovenfor nævnte Passagerer i første Kahyt, var paa anden og tredie Plads endnu et lille Selskab, der skulde med til Wien. Den meest fremtrædende var Pater Adam, en armenianst Præst, i sort Habit og med en Hat, stor som et ridderligt Skjold; i fem og tyve Aar havde han ikke seet

sine Venner i Donaus Keiserstad og reiste nu paa et kort Besøg derhen, som Ledsager for to armenianske Drenge, den armenianske Biskops Brodersønner. Den Ældste, Hieronimus, med et rundt Pige-Ansigt, skulde studere og blive Læge, den Yngste, Antonio Maruz, særdeles smuk, med kloge talende Øine, hoist charakteristiske Træk og en egen Stolthed i hver Bevægelse, skulde være Geistlig, begge bare de Feß paa Hovedet og Tøfler paa Støvlerne. Afskeden fra Hjemmet var allerede glemt, den Ældste laae og strakte sig, smøgede sin Cigar, den Yngste legede med nogle Helgenbilleder. En ung, fed Jøde, der blandede sig i Alt, en godmodig, ung Tjener og en søsyg Kammerjomfru, der bestandig blev i sin Køie, saa vi endnu ikke havde seet hende, tre Tydskere, en ung Tyrk og to Grækere, var Resten af Selskabet, der vilde gjøre den hele Reise med os. De Øvrige gik kun med til Kostendsche og Silistria. Ligesom paa Middelhavet fik vi ogsaa her en træt, flyvende Passageer, en lille Fugl hvilte sig hos os paa Dækket, spiste Brødkrummer og drak Vand af en Tallerken. Henimod Aften fløi den fra os, lige mod Øst! jeg bad den hilse de kaukasiske Bjerge, hilse det vilde Krat ved Floderne, hvor Tigeren lædsker sin Tørst! hilse Staden Tiflis og Cirkassiens deilige Qvinder! Alt der i Østen vilde jeg gjerne see! denne Gang i det Mindste skete det ikke, vi styrede mod Norden, den vaade, stormende Vei*), Stjernerne funkiede, deiligt som over Grækenland og Middelhavet, men her var koldt. Man skulde troe, vi gjorde en Sommer-Expedition til Spitsbergen og ikke en Seilads paa det sorte Hav i Mai Maaned.

Om Natten blev jeg vakt ved, at man kastede Anker, Taagen var saa tyk, at Capitainen, hvem Strandingen af Stambul laae i Tanker, ikke vovede at seile længer;

*) Om Vinter og Efteraar er det høist farligt, især at beseile denne Strækning af det sorte Hav mellem Bosporus og Odessa; mange Skibe forlise, sidste Vinter forliste det østerrigske Dampskib Seri_Pervas og et russisk: Neva.

i Morgenstunden klarede det lidt, og vi tog Fart, men for efter nogle faa Minuter igjen at ligge stille. Det var, som væltede en tyk Damp ud af Havet, store Vandbraaber stod paa Dækket og Relingen, Tougværket var vaadt, som om det havde været ved Havbunden.

Med Eet brød Solen igjennem, Kysten reiste sig, lav og ubeboet, det var Landstrækningen Dobrudscha, ikke et Huus, ikke et Træ, ikke et Somærke var at see, men Capitainen læste dog paa den flade Landcontur, at vi vare komne næsten to Mile nordligere, end vi skulde; snart blev Fartøiet vendt, og det gik over de grønne, skummende Bølger mod en lille Bugt; Ankeret faldt, og nu først dykkede den syge Kammerpige op, med et Smiil mod Kysten, der ikke smilte igjen. Farvel, Du Argonauternes Hav! Om ikke Poesiens gyldne Skind, saa dog Erindringens, fører jeg fra Orienten over dine Vande.

XVI.

Steppe-Reise mellem det sorte Hav og Donau.

Kostendsche frembyder en lav Kyst, hvis Skrænter ere Kalkjord med Conchylier; ikke et Træ, ikke en Busk er at see; her laae et Par Hytter, uden Vinduer, med Rørtaget ned mod Jorden, og omsluttede af en Steen-Indhegning. Et Flag vaiede, en Gruppe vel tilslørede Qvinder betragtede vor Ankomst!

Gjennem en stærk Brænding satte vor Baad i Land, hvor nogle skrigende Tartarer modtoge os.

Landings-Stedet bestod af nedstyrtede Steenblokke, mellem hvilke Folkene, for dog at jevne lidt, havde kastet en Hob Græstørv; Træhytterne hernede syntes reiste i største Hast; hele Kysten bebudede en Ørken, hvor der i Gaar eller i Dag var blevet opslaaet Bo-

liger. I et Par Vogne, trukne af Oxer, kastede de vort Tøi, og nu gik det mod Vertshuset; det var ret anseeligt i disse Omgivelser, og indbød især ved sin Reenlighed. En Balcon, med et Rørtag ud over, førte til det bedste Værelse, der tildeeltes Passagererne af første Plads.

Medens Maaltidet blev tillavet, gjorde vi en Vandring gjennem Byen.

Kostendsche blev 1809 aldeles ødelagt af Russerne, Alt her saae ud, som om denne Ødelæggelse var skeet for nogle Uger siden; usle, halv nedfaldne Huse dannede Hovedgaden, der var temmelig bred; hist og her laae af Marmor og Graasteen Søiler, der syntes at tilhøre en ældre Tid. Paa flere Huse blev Taget eller den fremspringende Etage understøttet af en Træbjælke, der hvilte paa et antikt Marmor-Capitæl. Minaretet ved Byens eneste og halv nedfaldne Moskee var reist af Planker og kalket hvidt. En Café manglede naturligviis ikke, men dens Udseende var, som Gjesternes, høist ussel; her paa den fremspringende Altan laae nogle Tyrker, de røg deres Pibe, drak deres Caffe, og syntes ikke at tage Notits af os Fremmede.

Et Par skrækkeligt lasede Mandfolk med langt Skjæg, Turban, Kaftan og Saffians Tofler gik paa Gaden og samlede Skarn til Brændsel; thi Træ findes ikke her i mange Miles Afstand.

Tæt ved Byen vare ikke ubetydelige Rester af Trajans Muur, der skal have strakt sig her fra det sorte Hav til Donau; saavidt omkring vi saae, øinede vi kun Hav eller en uhyre Steppe, ikke et Huus, ikke Røgen fra en Hyrdes Blus, ikke Qvæghjorder, intet levende Punkt; Alt var en uendelig, grøn Mark. Nær ved Byen viste sig nogle Pletter, uden al Indhegning, hvor der groede Korn, ikke høiere end Græsset og med samme Farve.

Jeg vandrede til Havet; tæt ved dette, lige under Skrænten, var en død Stork det Første, mit Øie faldt paa; den laae med sin ene Vinge udstrakt, Halsen bøiet;

jeg blev ganske veemodig ved at betragte den! — Storken har altid været mig den interessanteste Fugl, den har beskjeftiget mig, da jeg var Barn, den spøger jo i mine Romaner og Eventyr, og den var nu den første, jeg saae, i det jeg over Havet vendte hjemad, den havde netop naaet disse Kyster og var død. Jeg fik en overtroisk Tanke, og Ingen kan vist i sit hele Liv sige sig ganske fri for en saadan: maaskee ogsaa jeg netop naaer over Havet, og min Livsbane er endt. — —

I det jeg betragtede Fuglen, jog igjen den vaade Taage hen over Hav og Kyst, saa tyk og tæt, at jeg øieblikkelig frygtede for ikke at finde tilbage til Vertshuset; jeg kunde ikke see fire Skridt fra mig, og gik da i lige Retning, klavrede over et Steengjærde og kom saaledes en ganske anden, men kortere Vei til Vertshuset, hvor et fortræffeligt Maaltid ventede, saa fortræffeligt tilberedt, at om end alle Læsere sige: skulle vi nu høre om Mad, det hjælper dog ikke, de maa høre det, Maden, — — Alt var fortræffeligt og, hvad vi Dagen efter lærte, utrolig billigt, Ingen af os havde oplevet Sligt; vi opskrev ogsaa Vertens og Vertindens Navn og lovede at rose og udbrede det; jeg vil gjøre Mit dertil og fortælle, at Manden er en Østerriger, Thomas Radicsevitch, og boer paa Hjørnet af det sorte Hav.

Efter Maaltidet blev vort Tøi ompakket paa store Vogne, ganske af Træ, det skulde nu afgaae til Donau og vilde, da det kom frem trukket af Oxer, bruge hele Eftermiddagen, Natten og den følgende Dag, for at naae Czernawoda, vi derimod skulde blive i Kostendsche Natten over, og vilde da, ved at jage afsted i Morgenstunden, indtræffe paa samme Tid, som Tøiet. Wallachiske Bønder, iførte Faareskinds Pelse og med sorte Filthatte, hvis uhyre Skygge bogstavelig hang som en Paraply over Ryg og Skuldre, fulgte med Vognen. Man forsikkrede os, at Landet i denne Strækning var aldeles roligt, og at vi paa vor Steppe-Reise ikke vilde træffe Andre end wallachiske Nomader.

En tyk, vaad Taage væltede igjen fra Havet ud

over den hele Egn; de belæssede Vogne, som nu kjørte bort, forsvandt som i en Sky nogle Skridt fra os; her var koldt, som midt ude paa Havet.

Verten fortalte os om disse stærke Luftomvexlinger, om den sidste Vinters skrækkelige Storme og om Kulden; Isen havde ligget flere Mile ud i Havet, man kunde kjøre paa det fra Kostendsche ned til Varna. Han fortalte os om Sneestormen, der jog Hyrderne med deres Hjord hen over Steppen, fortalte om de herreløse Hunde, af hvilke vi saae flere. Gjennem hele Bulgarien og Rumelien drage især ved Vintertid disse hylende Skarer. Ofte træffe de sammen med Ulvene, og Angrebet er lige heftigt paa begge Sider; en enkelt Ulvinde, der forvilder sig mellem Hundene, tages tidt til Naade; Ungerne, hun da kaster, ere ikke at skjelne fra hendes egen Slægt, og hun dier dem paa det Bedste; men naar de blive nogle Dage gamle, slæber hun dem ned til Floden, og indslikke de da, paa Hundens Maade, Vandet med Tungen, da river hun dem ihjel; Instinktet siger hende, at de ere hendes Slægts værste Fjender.

Henimod Aften var Veiret smukt; jeg vandrede med Ainsworth langs Havbredden, for at samle Stene og Conchylier; vi kom forbi den døde Stork; tæt ved den laae et andet stakkels dødt Dyr, som jeg vel havde seet forrige Gang, men ikke videre lagt Mærke til, og dog var det maaskee interessantere end Storken, det var en stor Pudel, vistnok kastet ud fra et Skib og her drevet mod Land; der kunde skrives om de to en Sø- og en Luft-Roman, af de sidste have vi endnu ingen, men de komme bestemt med Ballonerne.

Paa Hjemveien besøgte vi een af disse usle Tartarhytter, hvis Nortag gaaer ned til Jorden; egentligt krøb vi ned i Stuen, der aldeles tog sig ud som en stor Skorsteen; Væggene glindsede af Sod, Alt ovenover os tabte sig i Røg. En ubesløret Tartarpige stod ved Ilden og stegte Kjød paa en Stok, smuk var hun just ikke, Trækkene vare saa grove, Øinene for lyseblaae, men hendes Figur og Holdning tog sig ud; en Maler kunde

have taget Motiv her til et eiendommeligt Billed med dobbelt Belysning, Ilden inde i Hytten og Aftensolen, der skinnede blodrød ind ad den lave Dør.

Vi traadte udenfor, og Maanen svævede rund og stor hen over Havet; i Vertshuset dampede en Bolle Punsch paa Bordet; en hyggelig, lystig Aften tilbragte vi herinde, tydsk Bevertning, tydsk Sprog og Beqvemmelighed lod os troe, at vi med Eet vare flyttede fra Orienten midt ind i Tydskland.

Langs Væggene under Vinduerne, Værelset rundt, strakte sig brede Divaner med Sivmaatter, paa disse var vort Leie! jeg kunde ikke sove; Brændingen lød som Torden; jeg saae gjennem Vinduet det udstrakte Hav, bestraalet af den klare, runde Maane.

Tidlig næste Morgen var Afreisen bestemt. Bønder kom med muntre, wallachiske Heste, der dandsede udenfor vor Dør, to rev sig løs, sprang over Steen-Indhegningerne og sloge bag ud; der var en Skrigen og Raaben, jeg gik imidlertid endnu eengang ned til Havet for at sige Farvel; det aabne, salte Hav, som jeg elsker, skulde jeg jo nu ikke gjensee, før under de danske Kyster.

Endelig var Toget ordnet; vor Vert i sin østerrigske, gamle Uniform red forud, og vi Andre fulgte i rask Fart gjennem Byen ud paa den aabne, uendelige Steppe; til Venstre, hele vor Dagreise, strakte sig Søen Kurasu, der angives for Levninger af den Canal, ved hvilken Trajan forbandt Donau og det sorte Hav; den maa let kunne sættes istand igjen; dog mindre bekosteligt endnu vilde det vist blive, paa denne jevne Udstrækning at lægge en Jernbane; den eneste Vanskelighed for Udførelsen af et saadant Projekt kunde være den, der muligt blev gjort fra tyrkisk Side; det skal have været besværligt nok for Donau-Dampskibs-Comiteen, at erholde Tilladelsen at oprette her Vertshuus og Contoir, og at deres Reisende kunde tage denne kortere Vei gjennem Landet. Tilladelsen, sagde man mig, lød paa den østerrigske Donau-Dampskibs-Comitee, Familie og Venner.

Vi kom forbi nogle Forskandsninger fra den sidste

russiske Krig; de vare ganske underminerede af vilde Hunde, som i disse Huler finde Kjøling om Sommeren, naar Solen brænder paa den skyggeløse Steppe, og Ly og Varme om Vinteren, naar Storm og Snee pidsker hen over deres Hoveder.

Endelig naaede vi en Landsby, hvert Huus saae ud som en Bunke Gjødning paa en Steendysse; til Høire kneisede et Par Graasteens-Colonner af et ødelagt Kloster.

Vi foer forbi, og kun den grønne, eensomme Steppe udstrakte sig foran og til alle Sider. Tre Tyrker i brogede Klæder, med Turban og flagrende Kaftan kom til Hest i vild Flugt lige mod os, det var aldeles et Maleri, som Horace Vernet giver os det. „Allah Ekber!“ var deres Hilsen.

Midt paa den tause Steppe laae en forladt, tyrkisk Kirkegaard, med hvide, sønderslagne Liigstene, kun paa enkelte endnu var Turbanen at see; ikke en Cypres, ikke en Busk skyggede over de Døde, Landsbyen, som her havde ligget, var udslettet af Jorden.

Paa hver eensformig Flade vækker selv den ubetydeligste fremtrædende Gjenstand vor Opmærksomhed; en stor Ørn sad i Græsset og forlod ikke sin Plads, før vi kun var et halvhundrede Skridt fra den. Vi saae Hjorder af Qvæg, de toge sig i Afstand ud, som en heel opstillet Krigshær. De wallachiske Hyrder lignede aldeles Vildmænd, de bare lange Faareskinds Pelse, hvor Ulden vendte udad, uhyre Hatte eller en snever Hue af laadent Skind, et langt, stridt sort Haar hang dem ud over Skuldrene, Alle bare de en tung Øxe. Solen brændte, som jeg endnu aldrig har følt det! Varmen væltede ud over os, vi næsten vansmægtede af Tørst; de Fleste bredte deres Tørklæder over nogle smaa Vandpytter, der vrimlede af Dyr, og indsugede nu Vandet, jeg kunde kun formaae at væde Læberne, og midt i denne Varme, midt i den brændende Solhede stode de wallachiske Hyrder i deres tunge Skindpelse, støttende sig til deres Øxer; de stakkels Nomader! jeg hørte deres

Sange, Melodien klinger mig endnu for Øret, jeg maa lægge en Text under den:

„Du grønne Piil med de hængende Grene!"

„Hvor Kosakken støtter sig paa Landsen i Czarens Land, hvor Solen blinker paa østerrigsk Sabel og paa Mohammeds Minaret, hvor to Floder skille tre Keiseres Lande, stod min Faders hængende Bjælkehuus mellem Sivene, nærved groede de grønne Pile! — jeg vogtede Hjorden, jeg drev den ind paa Besarabiens Stepper; eensom og ene! men Natten har Stjerner, Hjertet har Tanker! — Du grønne Piil med de hængende Grene!"

„Jeg vogtede Hjorden paa Steppen, da Vaarsolen brød frem, men Skyerne seirede, Regnen strømmede ned, Regnen blev i Luften til Snee, og Stormene smedede Iispile, der foer mig i mit Ansigt, Iispile, der trængte gjennem Faarenes tykke Uld, Hjorden blev sky, den flygtede for Stormene, vi løb og vi fløi ved Dag og ved Nat, hvorhen Stormene vilde; kun de Døde blev tilbage — Du grønne Piil med de hængende Grene!"

„Hvor er Ly, hvor er Læ paa den udstrakte Steppe! Stormene drev os afsted, Hjord og Hyrde, vi kunde ei vende vort Ansigt mod Stormens Mund, hvorfra Iispilene fløi! foran os var Havet under den bratte Klint! hvilken Flugt, hvilken Skræk! en fygende Snee, en flygtende Hjord! — men der var Hytter ved Skrænten, der var kraftige Mænd, den hele Hjord blev reddet, og jeg gjensaae atter de to Floder, der skille tre Keiseres Lande! Du grønne Piil med de hængende Grene!"

„Solen brænder hedt i Tyrkernes Land! jeg sover i Hulen, de vilde Hunde have gravet, jeg seer fremmede Mænd og Qvinder jage mig forbi, de synes jagne, som jeg blev jaget i Sneestormen! tænke de vel, hvad jeg den Gang tænkte, og hvad jeg nu tænker, lænet til min Oxe her i den hede Sol. Nei, de have Ingen, der ligner hende, jeg veed, og Du veed — Du grønne Piil med de hængende Grene!"

De fattige Nomader! vi jage dem forbi! en lille for os opreist Khan indbød, Kaffen blev kogt, de medbragte Varer fortærede, vi vare selv baade Gjester og Vert! Ingen boede her; Døre og Vinduer bleve tillaasede igjen, da vi havde hvilet, og saa gik det med fornyet Flugt fremad i samme Retning som for; Egnen blev nu mere høinet, og som et grønt Hav ud mod Horizonten viste sig det græsgroede Wallachie.

Bakkerne, vi passerede, vare begroede med lave Løvtræer, Bøg og Birk; Alt havde en dansk Characteer, saa mildt og smilende; nu vare vi i Czernawoda,

der er et Pragt-Exemplar af en forfalden By; det ene Huus syntes i denne Slags maleriske Skjønhed at ville overbyde det andet; paa eet bestod Taget kun af tre, fire Lægter, hvor der hang en Visk Ror; et andet Huus var derimod ene og alene Tag, der gik lige ned til Jorden. En stor Vrimmel Børn væltede frem fra hver Dør eller rettere Hul, de fleste Smaa vare aldeles nøgne, een havde vel en Faareskinds Calot paa Hovedet, men det var ogsaa hele Stadsen, en Dreng havde sin Faders store Kaftan om sig, men Kaftanen stod aaben, og man saae, han ikke havde Andet end den paa.

Donau var trængt høit op over Engen, Vandet pladskede under Hestenes Fødder. Det østerrigske Flag vaiede paa Dampskibet Argo, der vinkede os som et Hjem. Herinde var en Sal med Speile, Bøger, Landkort og elastiske Divaner, Bordet stod dækket med dampende Retter, Frugter og Viin, Alt var godt og vel indenborde.

Donau-Fart.

I.

Fra Czernawoda til Rustschuk*).

Klokken var Tre om Eftermiddagen, da vor Donaufart begyndte. Besætningen ombord var italiensk; Capitainen Marco Dobroslawich, en Dalmatier, en humoristisk,

*) Hver fjortende Dag kan man med østerrigske Dampskibe gaae fra Constantinopel over det sorte Hav og opad Donau til Wien; her gives to forskjellige Farter, den ene er fra det sorte Hav gjennem Donau-Mundingen til Galatz, hvor man holder syv Dage Qvarantaine og derpaa seiler langs den wallachiske Kyst, men som er aldeles flad og kun har faa Byer, til Orsova, hvor en ny, men kort Qvarantaine venter; den anden Fart, som jeg valgte, er langt interessantere, man gaaer da ikke op til Donau-Mundingen, men sættes i Land ved Kostendsche, hvorfra man tager gjennem Landet, een Dagreise, indtil Donau ved Byen Czernawoda; herved forkortes tre Dage af Flodseiladsen, der fra Mundingen til Czernawoda kun frembyder Skuet af Mosestrækninger med Siv og Rør; dernæst har man den Fordeel, at Fartøiet holder sig paa venstre Side mod Strømmen, hvor Kysten er mere afvexlende, og hvor man kommer i Land i en Mængde af de større bulgariske Byer, og kan gjøre Vandring i den serviske Skov-Natur. I Orsova gjøres da paa eengang hele Qvarantainen, der varer i ti Dage; efter denne fortsættes Reisen til Pesth og derfra til Wien.

fortræffelig gammel Karl, blev os Alle snart kjær; han hundsede Matroserne og var dog inderlig elsket af dem, de saae ordentlig fornøiede ud, naar han pussede dem, thi han havde altid ved Haanden et godt Indfald, der var Pryglene værd. De flere Nætter og Dage, vi vare her ombord op til Militair-Grændsen, var Ingen mere virksom og i godt Humeur, end vor gamle Capitain; midt om Natten, naar der kunde seiles, lød hans Commando-Stemme, altid det samme Lune, altid i Beredskab med en Lussing og et godt Indfald, og ved Middagsbordet en jovial, godmodig Vert. Han var rigtignok Perlen mellem alle de Donau-Capitainer, vi kom i Kast med; bestandig toge de af i Elskværdighed, bestandig følte man sig mindre hyggelig; naturligviis rykkede man hernede, mellem fremmede Folkeslag, nærmere sammen; altsom man kommer Pesth og Wien nærmere, bliver Selskabet saa stort, at den Ene ikke bryder sig om den Anden. Hos Fader Marco vare vi jo saa godt som i en Pension.

Hele vor Eftermiddags-Seilads fra Czernawoda gik mellem oversvømmede Øer, hvor Toppen af Piletræer og Gavlen af en Rørhytte stak op ad Vandet. Intet Sted saae vi endnu Donau i sin hele Bredde. Vi tilbragte en glad Aften i den veloplyste, smukke Kahyt! Champagnen knaldede! Rugbrøds-Smagen i den ægte Tokaier mindede mig om Rugens Land, det fjerne Danmark. Natten blev imidlertid ikke som Aftenen! Vort Blod maatte flyde under bulgarisk Kyst! I disse Sumpegne udklækker Sommerheden ikke blot Febere, men Millioner af giftige Myg, der paa det frygteligste plage Kystens Beboere og Besætningen paa Flodskibene. Utallige Skarer af Myg havde i de sidste Nætter faaet Liv, de ligesom væltede ind til os af de aabne Luger; Ingen havde endnu ventet deres Tilværelse, de styrtede over os og stak, saa Blodet løb os i Draaber over Ansigt og Hænder.

Tidlig, førend Solen selv kom op, vare vi Alle paa Dækket, hver med blødende, opsvulmet Ansigt. Vi

havde ved Midnat passeret den tyrkiske Fæstning Silistria, og faaet flere Tyrker, Dækspassagerer, ombord; de laae indsvøbte i store Tæpper og sov mellem Kulsækkene.

Nu var det Dag! Donau-Øerne stode under Vand, de saae ud som svømmende Skove, der vare i Begreb med at dykke under. Hele den wallachiske Side frembod Skuet af en uendelig, grøn Flade, hvis eneste Afvexling var et forfaldet Vagthuus, opført af Leer og Straa, eller en aflang, hvidkalket Qvarantaine-Bygning med rødt Tag, her var ingen Have, ikke et eneste Træ, Bygningen laae eensom, lig Verdens-Omseilerens Skib paa et ubefaret, blikstille Hav. Derimod hævede sig Bulgariens Kyst med Krat og Buske, den fede Jordbund syntes særdels skikket til at kunne dyrkes. Lange Strækninger laae aldeles øde; tusinde Mennesker vandre fra Europa til Amerika; hvor langt bedre kunde de ikke her finde et Hjem, en frugtbar Ager her, tæt ved Europas største Flod, Landeveien til Orienten.

Paa bulgarisk Side hilste os den første By, det var Tuturcan; foran hvert Huus var plantet en lille Have; paa Skrænten løb halvnøgne Drenge og raabte «urolah*)!» Her tydede Alt endnu paa Fred og ingen Fare; Urolighederne inde i Landet havde endnu ikke naaet disse Kyster. Imidlertid hørte vi af de Tyrker, som vi sidste Nat havde faaet ombord ved Silistria, at flere Flygtninge der havde sat over Donau, for at tye til Bukarest. Hiin Side Bjergene rasede Oprør og Død.

Ovenfor Tuturcan passerede vi en høist malerisk Huulvei, frodige Hække hang ud over den fra de høie Skrænter af rødbruun Jord; en Skare deilige sorte Heste bleve her drevne ned til Floden og skulde sættes over; een af dem udmærkede sig, deels ved sine livlige Bevægelser, deels ved sin kulsorte Farve og lange, flagrende Manke, den sprang op paa Skrænterne, saa Jorden sprøitede fra dens Hove!

*) o: „lykkelig Reise."

„Du vilde Hest! skal Du maaskee bære den unge, wallachiske Fyrstebrud, klappes af hendes fine Haand, og dine glindsende, sorte Sider smykkes med brogede Tæpper! dandser Du, fordi Du nu seer dit nye Fædreland hiin Side Floden? Hvad eller skal Du i Wallachiet blive Stamfader til en Slægt, hundrede Gange saa stor, som den Flok, der nu omringer Dig; dit Navn prange øverst paa Stamlisten! Drengenes Raab gjelder Dig, Du smukke, vælige Dyr! urolah! urolah!»

Den næste Flekke, vi naaede paa bulgarisk Side, Havai, laae som den yndigste Baggrund til en lille, tyrkisk Novelle; vilde Roser blomstrede her i det varme Solskin; Hækker, Træer og Huse grupperede sig saa eiendommeligt smukt om det hvide Minaret; ja en Novelle-digter kunde faae Lyst til at henlægge her Scenen for sin Digtning, og en saadan kan ogsaa komme, thi Havai frembyder just Stof til en Novelle, og det en historisk. Den afdøde Sultan Mohamed, Fader til Abdul-Meschid, gjorde engang en Reise paa Donau, det blev et skrækkeligt Uveir, Fartøiet var nær ved at synke, ved Havai steg de Troendes Behersker i Land, hver en Rosenhæk svingede sin duftende Offerskaal for ham, Sultanen blev her en Nat — om han sov godt og drømte behageligt, veed jeg ikke, men denne Nat er nu for Beboerne her en deilig, forsvundet Drøm.

Ikke langt herfra saae vi de første Vandmøller, de ligge paa fastøirede Flodskibe og blive, naar Vinteren kommer, trukne op paa Land i Læ af Buskene; Familien sidder da inde i den tause Mølle, Haandtrommen skratter, Fløiten blæser sit Stykke, eensformigt, som om den havde lært det af Faarekyllingen. Familien kjeder sig ved Landlivet, længes efter Vaaren, for at Møllen igjen kan gynge paa den brusende Strøm, Hjulene klappre, Livet røre sig og de selv staae i deres Stuedør og fiske, mens Dampskibet farer forbi.

Solen brændte varmt; vort Telttag gav Skygge, men Luften var saa ophedet, som i en Ovn, og denne Hede tiltog; Intet forfriskede Legemet, Intet Aanden;

rundt om altid det samme Grønne, en uendelig Idyl, vi seilede altid som mellem Aspargestoppe og Petersillie. Varmen blev mere og mere trykkende, vi følte os i en Badstue, omgivet af tørre Dampe, men der kom intet kjøligt Styrtebad, der var ikke en Sky paa Himlen! nei, til slig en Varmegrad har min Phantasi aldrig hævet sig i mit kjølige Fædreland!

Endelig saae vi da en By paa wallachisk Side, det var Giurgewo*), hvis Fæstningsværker ere ødelagte af Russerne; en Deel af Byens Folk havde samlet sig paa disse Rudera af Volde, der var en Raaben og en Spørgen om Sundhedstilstanden i Constantinopel**), om Urolighederne inde i Landet. Solen gik just ned; Byens Kirketaarn, der nylig var blevet tækket med skinnende Blik, straalede, som om det var af Sølv, det gjorde ordentlig ondt i Øinene. En sommerlig Lufttone laae over den grønne, flade Eng, Sumpfuglene fløi op fra Sivene. Paa bulgarisk Side hævede sig gule Klinter, vi styrede ind under disse, og medens vi endnu beskuede det skinnede Taarn i Giurgewo, vare vi under Huse og Haver, der danne Forstaden til den betydelige bulgariske Stad Rustschuk; en Mængde Minareter, det ene tæt op paa det andet, antydede, at det maa være en ægte troende Stad. Hele Quaien og Skibsbroen var opfyldt med Mennesker, mellem hvilke der var et forunderligt Røre; vi vare tæt ud for Landingsstedet, da to Personer, begge i frankisk Dragt, men med Feß, under en fæl Skrigen styrtede i Vandet, een til hver Side af den smalle Bro; de svømmede begge mod Land, den Ene blev hjulpet op, den Anden drev de tilbage, ja kastede Stene efter; han vendte sig mod vort Skib og tilraabte

*) Herfra er kun sex Timers Reise til Wallachiets Hovedstad Bukarest.

**) Der var for Øieblikket ingen Pest; men i Alexandrien og Kairo rasede den; jeg hørte af et Brev, i de sidste Dage jeg var i Pera, at der paa de to ovennævnte Steder daglig døde flere hundrede Mennesker.

os paa Fransk: „hjælp! de myrde mig!“ — et Par af vore Matroser sprang i en Baad og fik ham op, vort Fartøi dreiede af fra Land igjen, hele Besætningen, alle Passagerer flokkede sig ved Relingen. Begyndte maaskee her vore Reisegjenvordigheder i et oprørsk Land! hvorledes stod det til i Rustschuk? Her fulgte et Par uvisse, ængstelige Øieblikke. Nogle Signaler bleve givne og besvarede! Soldater viste sig paa Broen; en Baad roede ud til os med Byens lille Pascha, Hephys*). Et Par af hans Officerer ledsagede ham ombord. Maaden, dette skete paa, tog sig høist eiendommelig ud, Een holdt ham ved hvert Haandled, Een igjen ved hver Albue og Een i hver Skulder, saaledes skred de frem til Capitainens Kahyt, inde i hvilken de bleve beværtede med Syltetøi og Liqueurer. Siden besaae han de forskjellige Kahytter, ledsaget paa samme Maade, som da han kom, kun at to unge Tyrker bare brændende Lys foran ham.

Hvad Tumulten angik, da indskrænkede denne sig til en aldeles privat; de to stridende Personer vare Qvarantaine-Directeuren, en Tyrk, og Lægen, en Franskmand, de stode hinanden i mange Henseender iveien, og da det igjen paa Skibsbroen blev Tilfældet, puffede de hinanden ud, og Tyrkerne toge Tyrkens Parti.

Doctoren var imidlertid ombord blevet omklædt og forlod under Paschaens Beskyttelse vort Fartøi, der nu lagde ind til Broen, fra hvilken Soldaterne havde drevet Folkestimlen. Der blev taget Kul ind; det var mørk Aften, kun en Lygte lyste i Skibets Tougværk. Alt var stille i Rustschuk, en enkelt Gang hylede en herreløs Hund, Muezzinen raabte Timerne fra Minaretet, en enkelt Lygte bevægede sig gjennem de mørke, eensomme Gader.

Vore Senge bleve omspændte med grønne Flor, for at vi kunde befries for de giftige Mygsværme; mit

*) I Rustschuk er ikke mindre end tre Paschaer, den fornemste er Mersa Said, den næste er Mohamed og den tredie Hephys.

Selskab satte sig imidlertid til at spille Kort, jeg kan ikke et eneste Spil; Donaukortet var mit Kort, jeg studerede dette, den uforgjængelige Landevei til Orienten, der Aar for Aar vil blive mere og mere besøgt og engang paa sine stærke Strømme bære Digtere, der vide at hæve de Skatte af Poesi, hver Busk og hver Steen her indeslutter.

II.

Vi seile!

Morgenen er saa smuk! hvilken udstrakt grøn Slette! hvilken Duft af Hø! er vi i Danmark! see, hvilken Brimmel af Blomster! see, græsgroede Høie, Kjæmpegrave, som i Sjælland, Menneskehaand har formet disse! Alt er saa idyllisk, saa sommerligt dansk — og dog ere vi ikke i Danmark! den grønne Slette, hvor Høet dufter, er wallachisk, Kjæmpehøiene til Høire staae i Bulgarien. Tæt ved Bredden ligger en Hytte, den er kun en Sivmaatte lagt over to Pæle, Hyrdefamilien sidder udenfor, den store Hund gjøer af vort brusende Fartøi.

Her ere nye Ansigter ombord, Rustschuk har i Nat sendt os mange Gjæster. Hvilket broget Folkefærd! Tyrken knæler og holder sin Morgenbøn, hans Pande berører Skibsdækket; tæt ved sidder en Jøde, i Sølvmors Kjole med purpurfarvet Turban; hans gule Tøfler staae foran ham! han holder en Knæk-Parasol over sig, skjøndt Solen ikke skinner paa ham; han tager et lille Haandspeil, seer sig deri, smiler og nipper saa imellem med et lille Jern de graae Haar ud af sit Skjæg.

Vi flyve forbi bulgariske Byer! hvad hedder denne! det er Verdun! naar jeg hører Nattergalen synge mellem vildt blomstrende Sirener, vil jeg huske dens Søstre paa denne Plet! — atter en By! det er Si-

stowa, høit over denne kneise Murene af et Kastel; Tyrker med lange Piber strække sig paa Husenes Træbalconer og see ligegyldige paa Dampskibets Flugt, som paa Rogen fra deres Pibe. Nu en By til Hoire, en wallachisk By, med usle Jordhytter og en lang, dodsstille Qvarantaine=Bygning, det er Simnitza! vi optegne dit Navn og glemme Dig dog! —

Hvad skinner forude! hvilke hvide Skrænter paa bulgarisk Side! meer og meer træde de frem; — det er dansk! det er Moens Kridtklinter, der ere reiste mig imøde! jeg kjender jo alle Formerne, jeg kjender det Sommergronne høit oppe paa de hvide Skrænter! — dog det er kun Buske, Møen har Skove, Møen har under sig det klare, det blaagrønne Hav, og ikke disse Donauens brunngule Bølger. Der ligger en Stad deroppe, det er Nicopoli, Trajans By, Bajazets Trophæ. Vi glide tæt under de hvide Klinter; Skipperen peger op paa en Række dybe Indhugninger i Skrænten; de synes store Skydehuller i en Fæstningsmuur! det er Oldtids Grave! — Hvo vare de Helte og Fyrster, som her faldt i Støv, mens den gule Flod uforandret væltede sine Bølger mod Klippegrunden! Ingen veed det! — nu bygger Svalen i Heltenes Gravkamre. —

Mellem de hvide Klinter og den wallachiske, grønne Slette staaer spændt høit over Floden, der løfter sine Bølger som paa en Indsø, en deilig Regnbue. Hvor glødende, hvor prægtig! mangen Regnbue har hvælvet sig her, seet af Paschaer og Bojarer, men den maatte forgaae, ingen Maler eller Digter saae den! — Du herlige, lustige Billed paa den mørke Sky! gid jeg var Maler!

Er det Sommerskyer høit i Horizonten af Bulgarer=Landet? Saaledes saae jeg tidt i Danmark Skyerne over de grønne Marker! er det Bjerge med Snee? Saaledes see vi Alperne fra Baierns Hovedstad! — Det er Balkanbjergene! den dalende Sol bestraaler de hvide Sneetoppe! — Herlige Bjergland, din Storhed stemmer Sjælen til Andagt! — — Tæt ved mig knæler Tyrken,

han bøier sit Ansigt mod Jorden, mumler sin Aftenbøn; — — Solen er nede! der er Fred i Naturen, Fred i mit Hjerte! — Aftenen er saa lys, vi seile! Natten er klar — vi seile!

III.

Urolig Fart.

Det var midt om Natten; vi bleve Alle vakte ved, at Skibet pludseligt stod stille, og stærke, gjennemtrængende Stemmer lød over os, Capitainens var den meest kjendelige. Vor Lampe var gaaet ud, der var ganske mørkt i Kahytten, vi hørte Aareslag udenfor, der kom Nogen ombord, lige over mit Hoved raslede en Sabel! Hvad er det? spurgte vi gjensidig. Vi vare i det Mindste her kun ti Mile fra den Strækning, hvor Opstanden rasede, da vi forlode Constantinopel; skulde den have udbredt sig her til Kysten.

Folk kom ned ad Trappen! Vaaben klirrede paa Trinene, Ingen talte. Den Første, vi saae, var Capitainen med en Lanterne i Haanden, ham fulgte en stærkt bevæbnet Tartar, med ulden Faareskinds Kappe over Skuldrene og høi Mütze; iøvrigt halv oversmurt med Dynd, Haaret var drivvaadt. Han traadte hen til Philippovich, og en Samtale begyndte paa Tyrkisk; man forstod den halv ved Tartarens Gestikulation! han fortalte om Overfald, Kamp og Død! flere Gange greb han om een af Pistolerne eller rystede Sabelen, hans Øine rullede i Hovedet.

Først da han med Capitainen forlod os, fik vi tydeligt hele Historien. Tartaren var eet af de Postbud, som førte Breve og Depecher fra Widdin til Constantinopel! han vidste, at hans Kammerater alle vare blevne opsnappede og holdtes fangne i Nissa og Sophia,

og havde derfor med sit Geleide søgt at omgaae disse Steder; det var ikke lykkedes ham; hans Ledsagere vare skudte, han selv havde naaet ned til denne Kant af Donau, hvor han vidste, det østerrigske Dampskib ved Natten vilde passere, her havde han siddet i Sivene og ventet; da vi kom, raabte han os an og vilde nu med os til op under servisk Kyst, til Radejevacz, for derfra at forsøge paa en ny Vei en lykkeligere Reise.

Vi stode Alle op med Solen, Orcava havde vi passeret, flade Kyster strakte sig til begge Sider af Donau. Paa Dækket var uhyggeligt; skidne Tæpper havde Tyrkerne udbredt, mine frankiske Kammerater fortalte om Dyre-Udvandringer, Passagerer fra anden Plads bekræftede det, og Capitainen nikkede, man vidste ikke, hvor man turde træde. Forud var en Skyllen og Rensen med Igler, vi havde i Nicopoli faaet fire franske Igle-handlere ombord, disse hente deres levende Varer i Bulgarien, Millioner Igler gjør aarlig Udvandring til Frankrig. De maatte vaskes og passes, og derfor, som sagt, var her en Rensen og Skyllen; de arme Dyr kom derpaa i Poser, som bleve hængte op paa Snore, for at Vandet kunde drive fra; een og anden af dem spadserede hen ad Dækket eller op ad Rækværket; en Matrosdreng gik med blødende Fodder, en Igle havde bidt sig fast.

Vi seilede forbi Bulgarer-Byen Zibru, Horizonten sluttede med Balkans sneebedækkede, stolte Bjerge; en stor Skare Storke spadserede paa den grønne Eng, hvor uden Indhegning Kirkegaarden laae med sine hvide Grav-stene; et Par Fiskernæt vare udspændte, det var et heelt yndigt Landskab; men der var ingen Ro i vort Fartøi, Donau gik med Bølger, som paa en stormende Indsø, Skibet vippede op og ned, den søsyge Kammerpige sad ganske bleg, lænede sig op til Capitainens Kahyt og hviskede: „det er skrækkeligt! det er som paa Havet!“ men det var ikke som paa Havet! her var kun lidt Uro!

Ret anseelig, med en buskbegroet Høi og grønne, duftende Haver ud mod Floden, reiste sig Staden Lom-

Palanka; Tyrker, — sande Guldmænd efter den tyrkiske Talemaade: „at tale er Sølv, at tie er Guld!“ — sad ubevægelige som Dukker og røg deres Pibe, de dreiede ikke engang Hovedet for at see efter os.

Vinden susede i Skibets Tougværk, Bølgerne løftede sig mere og mere høie, som dandsede de i en Storm, slig en Bølgedands havde jeg aldrig tænkt mig paa en Flod. Kammerpigen var saa søsyg, som hun kunde være! Fader Marco sang og forsikkrede Jomfruen, at det var Veir til at holde Barnedaab i, ja han heisede endogsaa et Seil, som han kaldte una Phantasia, da det efter hans Mening mere saae ud, som Noget, end egentligt gjorde Gavn.

Widdin, Bulgariens stærkeste Fæstning, laae for os med sine fem og tyve Minareter; Kanonerne tittede ud af Skydehullerne, en Vrimmel af Mennesker stode ved Landingsstedet; Tyrker laae paa Træbalconerne og drak deres Kaffe; Soldater marscherede op, for at Ingen fra vort Skib skulde komme ind i Byen og bringe Pest-Smitte fra det altid mistænkte Constantinopel! der var et Liv, en Røre i det brogetklædte Folkefærd. Endelig lagde vi ind til den lave Bro; en stor Trappe blev stillet op, og Brædder lagt fra den til Skibet, nu kunde vi komme ned. Tætved stod et lille Huus af Træ, i dette var en Skuffe med Ild og Røgelse, hver af os, som vilde omkring i Byen, maatte først ind i dette Huus og gjennemrøges, at Peststoffet i Klæder og Krop kunde forjages. Det var noget besværligt, at balancere paa de løse Brædder fra Skibet, Trappen var ogsaa temmelig steil; de godmodige Tyrker toge os derfor ved Haanden og hjalp os ned, saa slap de os gesvindt, og saa bleve vi røgede, for ei at smitte dem; Philippovich, som de alt i Widdin vidste var ombord og skulde til Audients hos Paschaen, blev aldeles ikke røget, thi det vilde jo være en Forsinkelse; en smuk opsadlet Hest ventede ham, han besteg den og jog gjennem Gaden til Hussein Paschas Palads, for at tale om Forholdsregler angaaende Posterne, der var tagne tilfangne, samt om Breve

og Depechers videre Sendelse. Hussein er Pascha af tre Hestehaler og bekjendt ved sin Energi i Kampen mod Janitscharerne 1826, der endte med, at hele dette Parti gik til Grunde. 1828 stred han længe med Diebitsch ved Schumla, men var 1832 mindre heldig mod Ibrahim Pascha i Syrien, hvorpaa han fik Paschaliket Widdin.*)

Vi stege i Land og bleve røgede, alle Varer derimod, selv Uldsække, slap aldeles frie derfor; nu vandrede vi om i den efter Regnveiret skrækkeligt sølede By! — de nærmeste Gader vare et heelt Morads; enkelte Steder saae vi en Skildvagt, der havde stillet sig paa en i Dyndet fremragende Steen, jeg siger stillet sig, men det var i en egen Stilling, egentlig sad han paa sine Haser, hans nøgne Knæ stak gjennem en Flænge i Beenklæderne, Geværet holdt han halvt i Hviil, det var høist komisk at see! — I Widdin besøgte vi Alle, for sidste Gang i Tyrkiet, et Slags Haandværksfolk, hvis Dygtighed culminerer i dette Land, det er Barbererne, de ere her ganske mærkværdige; — rigtignok sæbe de En saagodt som hele Ansigtet ind, lege med Ens Hoved, som var det et Dukkehoved, men de have en Behændighed, en Lethed; man troer, en Fjer glider hen over hele Ansigtet, og saa er det den skarpe Kniv! tre Gange i Rad barberes der efter, og derpaa parfumeres hele Ansigtet; dertil kommer, at man ikke nu, som for nogle Aar tilbage, behøver at frygte for, de skulle rage os Hovedhaaret af; nu vide de, at Frankerne vil beholde det, selv begynde de at lade deres voxe.

Om Aftenen sendte Hussein Pascha os et heelt Bundt af de allernyeste tydske Aviser. Hussein holder „Allgemeine Zeitung"**), og nu fik vi da at vide, hvor-

---

*) I Revue britannique 1838 findes en Skildring af Paschaens Serail, men vi hørte her, at den var aldeles fabelagtig, og hvad det Ydre angaaer, da maae vi gjøre samme Bemærkning.

**) Her, som i Athen og Constantinopel, fandt vi dette Blad; mine Medreisende havde fundet det i Jerusalem og Babylon; det er i Sandhed et Blad, som er blevet „allgemein."

ledes det stod sig inde i Landet, som vi vare omgaaede; en vis Mladen og en Geistlig Leßkoweza stode i Spidsen for Bevægelserne. Det var en sand Aands-Bespisning at faae Aviserne, den bedste Ret havde Hussein vidst at sende os.

Vi gjorde os det ret magelígt, Skibet laae saa roligt og godt, det var blevet blikstille, noget lummert vel! hvor deiligt skulde vi ikke sove til Natten.

Atter Uro! vi vaktes ved et Skin, som om Alt stod i Lue, det rullede, som om Fæstningen afskjød sine 280 Kanoner. Det var et bulgarisk Tordenveir, den gamle Zeus, eller Thor, hvem af dem der endnu regjerer paa Skyen, rullede afsted over os. — Den ene Kjæde af Tordenbrag sluttede sig til den anden. Der buldrede Bølger for Øret, som Donaufloden væltede dem for Øiet, hvert Secund viste Egnen sig i det dagklare Lyn. Paa Dækket vare vi Alle vakte, kun Tyrkerne sov roligt, indsvøbte i deres uldne Pels med tildækkede Ansigter.

Vi havde forladt Widdin og laae ud for den lille Flække Florentin; usle Jordhytter reiste sig tæt ved Bredden, Ruiner af et tyrkisk Badehuus strakte sig ud i Donau, der her viste de første Klipper*); vi saae fløielsgrønne Enge med Grupper af Hornqvæg og sky Heste. Ja, det maa ikke sees ved Dagen, nei ved det henflyvende Lyn, det er et Billed malet paa Lysglandsen! det hvide Minaret, de svaiende Popler, de flygtende Heste, den svulmende Flod — Ordet kan ikke give Skildringen den Flugt, der besjælede Virkeligheden.

---

*) Paa eet af disse Fjelde laae til 1839 en romersk Ruin, nu er den saagodt som forsvunden; Paschaen har ladet Stenene afbenytte til nye Bygninger.

IV.

Serviens Dryader.

En lille Flod, der falder i Donau, gjør Grændsen imellem Bulgarien og Servien; hele dette Land synes een uhyre Egeskov! ja, her er Dryadernes store Forum med mægtige Minder og et Folks dybe Sange. Det grønne Træ er helligt for Folket, Hvo som omhugger Træet, sige de, tager et Liv. Det grønne Træ synes at være af langt større Betydning for Manden, end Qvinden er ham, hun staaer i sit eget Huus ydmyg og tjenende, hun opvarter sin Mand og Gjesterne, hun staaer med korslagte Arme nederst ved Bordet og venter, for at opfylde deres Ønsker. Saaledes er det i Bondens Hytte, saaledes er det i Fyrstens Slot.

Som et charakteristisk Tegn paa Folk og Cultur viste sig strax her paa Grændsen de forskjellige Vagthuse, der ligge hinanden saa nær, at Soldaterne kunne raabe over til hinanden.

Paa Wallachiets flade Græsmark, med sin leerede Skrænt mod Donau, laae en ussel Leerhytte uden Vinduer; den havde Rørtag og en Skorsteen af Ror, men høi og rummelig, som var det et lille Taarn paa Taget; Karle i lange Skind-Kitler dannede Gruppen her; paa bulgarisk Side, hvor Naturen omtrent havde samme Characteer, som i Wallachiet, laae et sort Huus af Steen, lig vore Katoffelkjældere; en tyk Tyrk i Trøie, med en Holdning som en Mops, der skal staae paa Bagbenene, var Grændsesoldaten. I Servien derimod skovgroede Bjerge, hvert Træ værdigt at omslutte en Dryade. Vagthuset var et venligt, hvidt Huus med rødt Tag, Alt smilte saa livligt og grønt tæt derved; Soldaten viste sig halv Kriger, halv Hyrde.

„Farvel Bulgarer-Land!“ raabte vi og glede frem under Serviens Skove.

Den første By her, i hvor lille den var, flyttede

os ved sine røde Tage, sit reenlige Ydre, midt ind i Tydskland; ni Storke gjorde deres Promenade i det Grønne; Afrikas Sol=Aander havde maaskee her nys redet Sommer i By paa dem; her var tredive Graders Varme!

Som der er Blade i disse Skove, er der Sange paa dette Folks Læber, og som de frodige, grønne Grene minde den Danske om hans grønne Øer, minde disse Sange ham om hans Folkeviser. Naar Servieren synger om Stojan, der ei kunde vinde den stolte Søster til Iwan, da troe vi at høre een af vore Kjæmpeviser, vi tænke paa Hr. Peder, der kastede Runer; — den serviske Stojan skrev fire Elskovsbreve, kastede det ene i Flammerne og sagde: „Du skal ikke brænde, men Iwans Søster, hendes Fornuft skal brænde!“ det andet kastede han i Vandet: „Du skal ikke skylle Brevet bort, men bortskyl hendes Fornuft!“ det tredie gav han til Vinden: „før ei dette paa din Vinge, men flyv med hendes Fornuft!“ det fjerde lagde han om Natten under sit Hoved, idet han sagde: „ei Du skal hvile her, men Iwans Søster!“ og da det blev Nat, bankede det paa hans Dør, og hun stod der udenfor og raabte: „luk op! for Himlens Skyld! Flammerne fortære mig, Vandet river med sig! forbarm Dig, luk op! Stormen bærer mig bort!“ og han aabnede Døren for Iwans stolte Søster. Og Servieren elsker sine Træer, som Schweizeren sine Bjerge, som den Danske elsker Havet. Under Træets Kroner samledes aarlig med Fyrst Milosch Byernes Affendinger; Træerne hvælve sig til Retssal! under Træet dandser Brudgom og Brud! Træet staaer i Kampen som en Kjæmper selv og strider mod Serviens Fjende; de duftende, grønne Træer hvælve sig over de legende Børn, det grønne, duftende Træ er den Gamles Gravmonument. Dette Skovland er den livsgrønne Green paa det osmanniske Træ, men Grenen hænger kun ved en let Sammenslyngning fast ved det næsten udgaaede Træ, Grenen har slaaet sin Rod og vil voxe dristigt, som et af Europas bedste kongelige Træer, faaer det Lov at

staae! det sang Serviens Dryader, da vi seilede forbi, og da vi hvilede paa Græstæppet under Skjærmen af deres duftende, flagrende Haar.

Ovenfor Radeciwecz, hvor Tartaren Hasan forlod os under de bedste Ønsker: levende og lykkelig at naae til Constantinopel, begynder med et prægtigt Skovparti Øen Ostrava, den er tolv italienske Miglier lang; paa wallachisk Side hævede sig her de første store Træpartier, vi endnu havde seet, ja, der kom dyrkede Viinhaver; det var, som Serviens Skovrigdom og Cultur kastede en Glands, ikke blot over Donau-Øen, men selv til den wallachiske Kyst. Fuglene sang, som jeg kun har hørt dem synge i de danske Bøgeskove; vi beseilede en smal Arm af Donau, det var, som glede vi gjennem en herlig Skov, Sollyset bævede mellem de grønne Grene og zittrede paa den stride Strøm. En ung, servisk Pige, med røde Baand paa den hvide Halvjakke og skinnende Mønter om sin røde Hue, stod med sin Vandkrukke ved Strømmen, det var en levende Vignet til den serviske Vise: „Den unge Pige gik at hente Vand, hun bøiede sig imod det, og sagde da stille de Ord til sig selv: Stakkels Barn! o, hvor Du er smuk! Med en Krands saae Du endnu langt smukkere ud, turde elske Hyrden, den unge Hyrde, der gaaer foran Hjorden, som Maanen foran Stjernernes Hær!“

Hos et krigersk Folk, hvor Qvinden ei er Amazone, men ganske Qvinde, maa hun tie og ydmyge sig; de serviske Qvinders underordnede Stilling tillader dem ei at udtale Hjertets dybeste Stemme; det aabenbarer sig characteristisk i alle deres Elskovs-Sange.

„Da igaar vi vare i Herberg, spiste vi herlig Nadvere, og vi saae en Pige, saa ung og smuk, Perle-Tulipaner bar hun i Haaret! jeg gav til hende min raske Hest, og hun sagde til den; siig mig, Du Brune, er din Herre gift: og Hesten svarede med en Vrinsken: Nei, smukke Pige, han er ei gift, men til Høsten tænker han paa at føre Dig til sit Hjem! Og Pigen sagde glad til den Brune: ifald jeg vidste, det var Sandhed, vilde jeg

strax smelte mine Spænder, og med dem beslaae din Grime, jeg vilde smelte mit Halssmykke, for at forgylde dit rene Sølv!"

Det er Fyrst Milosch, der i de sidste Aar har ladet samle en rig Skat af disse Landets mange Sange, den Enkeltes Leven, det hele Folks Heltegjerninger. I Servierens Huus, hvor der tidt leve flere Ægtepar, men under et af dem selv valgt Overhoved, som bestyrer Formue og Huusvæsen, lyder om Aftenen lystig Musik af Violin og Sækkepibe; i hvert Huus findes Een, der kan spille og med Instrumentet ledsage deres Heltesange; saaledes lære Børnene Historien, saaledes styrkes den Ældre i Kjærlighed til sit Land. De mindes da deres kongelige Tid, Belgrads Stifter Stephan Dussan, Corbelitza og Johannes Hunyades.

Aftenen var saa stille og mild, Donaufloden løber jo her i Bredegrad med Arno, Stjernerne glimrede, og Serviens Skove stode hoit mod den gjennemsigtige Luft; Natten var saa klar, at vi kunde seile bestandig fremad; et stort Stykke var lagt tilbage, da jeg næste Morgen kom paa Dækket, vi passerede da netop paa servisk Side den tyrkiske Fæstning Fetisland; Taget paa det store Taarn var ganske nedfaldet, kun Lægterne stode; det var en ynkelig Fæstning at see til; en Deel af Besætningen sad i Muurhullerne, røg Tobak og stirrede efter os. Klokken Otte vare vi ved Gladova. Passagerer og Gods bleve omskibede i en stor, smukt malet Baad med Trætag. Her begynder den saakaldte „Jern-Port," der hos de fleste Reisebeskrivere omtales som et Parti af Donau, der næsten ikke er til at befare; her ere stærke Fald, her ere mægtige Hvirvler, der have opslugt Baade og sønderslaget Skibe; rundt om den fraadende Strøm strække sorte Klipper deres knusende Fingre op i Luften; men beseile „Jern-Porten" kan man dog, jeg finder Seiladsen mellem Orsova og Drencova langt mere vild og farlig.

Vor flinke Capitain stillede sig forud i Baaden, der ved et Toug med Jernkjæde droges op mod Strømmen

af et halvhundrede Servicre, der paa Landjorden gik og halede. Under Kysten laae en Mængde Flodskibe, de trækkende Serviere maatte, som Steengeder, springe fra Skib til Skib, hale og hale, derpaa springe i deres tynde Baade og med Touget om Livet roe sig og os frem.

Vi holdt os tæt ind til servisk Kyst, midt ude i Strømmen var nogle Fald, Vandet sproitede mod Baadens Forstavn; et Par Steder hævede sig Kysten i lave, men lodrette Fjelde; i disse vare da slagne, som en Slags Gelænder, Touge, ved hvilke vore Serviere i de smaa Baade holdt sig fast og saaledes arbeidede mod Strømmen, de sprang da igjen i Land, og vor lille Baad gik som et Dampfartoi mod den stærke Flod. Farligt saae det slet ikke ud, det var eiendommeligt. Gamle Træer hang ud fra Fjeldene, Nattergale sang, og vort store Flag med den dobbelte Ørn viftede i Vinden. Lidt ovenfor den lille By begynder den farligste Deel af Seiladsen gjennem „Jern=Porten;“ alle Passagerer steg i Land, og kun to Matroser og Capitainen blev tilbage. Det var ikke det Farlige, der forjog os, men det var den grønne Skov, som indbød; her var friskt, duftende og deiligt; serviske Grændsesoldater, der vare fulgt med fra Gladova, passede paa, at vi ikke skulde komme i nogen Slags Berørelse med Landets Beboere.

Det alene at betræde Land, efter i flere Dage, — det korte Besøg i Widdin undtagen, — kun at have vandret op og ned ad Skibets Dække, var en Vederqvægelse, og dobbelt stor her, midt i en duftende Skov paa et Græstæppe, som vrimlede af Blomster, vi plukkede os Alle en Bouquet. Bag Træerne hævede sig hoie Klipper med Buske; Guldregn spættede det Grønne. Vi kom under et stort Træ, og man sagde os, at her havde den forrige Pascha af Orsova daglig taget sin Frokost, og da ikke sjelden, netop paa disse Grene, ladet ophænge nogle Christne; ikke langt herfra stod et Kors, det var det første Kors paa aaben Mark, jeg havde seet, siden jeg forlod Italien, det hilsede mig som et kjært, helligt

Tegn udenfor Halvmaanens Land; dette Grønne, disse Blomster og Fuglenes Sang, o det var en Festdag i Naturen, vi vandrede mellem Serviens Dryader; vor Vagt havde nok at gjøre med at holde Selskabet samlet, En vilde have en Green med Guldregnen, en Anden vilde plukke Blomster, en Tredie drikke af Kildevældet, og vi turde jo ikke skilles fra hinanden, vi skulde holde Skridt med Baaden, der rigtignok her kom langsommere frem, vippede lidt, ja blev endogsaa stundom bespröitet af en Bølge, som den skar igjennem. Hyrder og Qvinder, som vi traf paa, flyede og betragtede os i tilbørlig Afstand.

Vi kom forbi en Svovlkilde, en fattig Sti førte hen til den, og maaskee om ikke mange Aar ligger her et prægtigt Badested, Gjesterne vandre under disse løvfulde Træer. Vor flinke Skipper sad ved Roret; Baaden vippede som en Spaan over Brænding og Struddel; og den Gamle nikkede til os, naar Vandet sprøitede i Veiret. Vinden susede i Træerne, og Dryaderne sang om en ligesaa kjæk Skipper paa en endnu farligere Flod, Politikens; Dryaderne sang om Landets Fyrste Milosch, den ægte Servier. Træ staaer jo ved Træ i dette Land, som i Amerikas Skovstrækninger, Dryade fortæller Dryade om, hvad der rører sig i de indesluttede Dale, og i den mørke Tykning; det klinger i vor Tid som et Eventyr, at op til Ungarns Sletter, tæt ved den svulmende Donau, lever et krigersk og dog patriarchalsk Folk, hvis Fyrste som Dreng vogtede sin Faders Hjorder, hvis Fyrste reiste som Knos Handels-Reiser gjennem Landet; da den sorte Georg brød Tyrkernes Lænker, kjæmpede han med Folket for dets Frihed, han var den modigste Kriger, den lykkeligste Seirherre. Den sorte Georg drog som Flygtning bort med de Tabende; den unge Kriger gik med sine Helte dybere ind i de mørke Fjelde. Klippehulen var da Milosch's Kongeborg, der ventede Fyrstinden ham, der stegte hun selv det Lam, der skulde sættes for ham og Vennerne; han kom, men som Flygtning, og dristig, som den vordende Drots Hustru, som

Moderen til Heltens Børn, standsede hun ham og spurgte, om de skulde omkomme, om Fædrelandet skulde falde, og bød ham vende om, — og han vendte om til Seir. Europas Fyrster have erkjendt Milosch som Fyrste*), de tyrkiske Soldater og Paschaer i Serviens Fæstninger ere kun en Skygge af Magt, en Skygge, hvori Serviens Børn søge Kræfter. I Milosch's Kongeborg er det Fyrstinden og Døttrene, som opvarte Fyrsten og hans Gjester, det gaaer til i Fyrstens Borg som i Bondens Hytte, og Sækkepibe og blanke Vaaben ere de første og vigtigste Gjenstande, vi der møde.

V.

Paschaen i Orsova.

Ud for os laae det tyrkiske Orsovas Fæstning, Sædet for en Pascha; den farligste Deel af „Jern-Porten“ var passeret, vi nærmede os det første Maal for vor Seilads: Qvarantainen. Vi steg igjen i Baaden, Frokost-bordet var dækket, en Afskedsskaal blev tomt for Halv-maanen og de beslørede Qvinder.

Den wallachiske Kyst hævede sig som den serviske i skovbegroede Fjelde; til Hoire paa en fremspringende Landtunge ligger Ny-Orsova med rødmalede Huse, hvide Minareter og grønne Haver; den største Bygning ud mod Strømmen, sagde man os, var Paschaens Serail; bag de vel tilgittrede Vinduer betragtede de smukke Qvinder vor brogede Baad, fæstede paa os maaskee Kikkerten, — de have bestemt een, — saae, hvilke

*) Den første Juni 1839 blev Milosch nødt til at resignere, den ældste Søn Milan fik Regjeringen til den ottende Juli 1839, nu hersker den yngre Søn Michael Milosch.

Fremmede der kom og nu snart skulde i Qvarantainen indespærres som de, men eensomt uden Kjærligheds Lykke. De saae os under Fæstningen, der paa servisk Side stiger op af Donau, de saae deres Ægte-Herre, Paschaen af Orsova med Soldater vandre udenfor Murene ned mod vor Baad, der nu laae stille.

Paschaen, en kraftig Mand paa omtrent fyrgetyve Aar, med blaa Militairfrakke, store Guld-Epauletter og Feß, hilste paa os og underholdt sig længe med Philippovich.

Fæstningen, der seer forfalden ud, hilste os med fem Kanonskud, da vi gled forbi; vi saae nu den østerrigske Stad, Gammel-Orsova, og Flekken Xupaneck, hvor Qvarantainen holdes, vi maatte Orsova aldeles forbi, saa stærk er Strømmen, først langt oppe kunde en Overfart gjøres mulig; den varede kun faa Minuter.

Landings-Pladsen var indhegnet med Plankeværk, der knagede af den Mængde Tilskuere, som hvilede paa det, for at see os forpestede Fremmede.

Store Vogne, forspændte med Oxer, optoge vort Tøi og satte sig i Bevægelse; Selskabet fulgte langsomt efter, omgivet af Soldater og Qvarantaine-Betjente, hver med en lang, hvid Stok til at holde os tre Skridt fra Livet; endnu eengang kastede vi vort Blik ned ad Strømmen, der havde baaret os. Fæstningen laae i Skygge, men i Ny-Orsova skinnede i den deiligste Solbelysning Minareter, Tage og Træer; en Baad satte tvers over Strømmen henimod Paschaens Serail; det var Paschaen, der tog over at besøge sine Koner! — vi vandrede til vort aflukkede Fængsel, han til blomstrende Terrasser, Kys og Omfavnelse, — Menneskets Lod er forskjelligt i denne Verden; det er Moralen af denne Historie.

VI.

Qvarantainen.

At ligge i Qvarantaine, det er at øve sig i Polyp-Faget! — Egentlig ligge vi Alle i denne Verden i Qvarantaine, indtil vi faae Lov til at gjøre den store Himmel-Reise. Digtere fødes, siger man, men der fødes bestemt ogsaa Folk for at ligge i Qvarantaine! jeg har kjendt Reisende, der ligge til op mod Middag, og før de da komme i Klæderne og have nyslet og puslet, er det Eftermiddag, saa skal de skrive Breve, eller hvad de have oplevet den Time af Dagen forud, de bevægede sig i Gallerierne; de bruge da et Aar til at see, hvad Andre see bedre i en Maaned; men det kaldes at være solid, ikke jaske af, at gjøre sig fortrolig med o. s. v.; jeg kalder disse Folk Qvarantaine-Mennesker. — Pückler Muskau fortæller om sig selv i Qvarantainen paa Malta, at han bad, om han maatte blive der een Dag længer, for at blive færdig derinde med sit Arbeide! — jeg har en ganske modsat Natur; paa Reisen maa jeg tumle mig fra Morgen til Aften, jeg maa see og atter see! man kan jo ikke bestille Andet end pakke hele Byer, Folkefærd, Bjerge og Have ind i Tanken; altid tage, altid gjemme, der er ikke Tid til at synge en eneste Sang! ja jeg er ikke engang oplagt dertil! men det kommer nok, veed jeg! indeni syder og gjærer det, og naar jeg saa er i den gode Stad Kjøbenhavn og faaer aandelige og legemlige kolde Omslag, saa skyde Blomsterne frem! — vel er ikke Behandlingen den ønskeligste, men Hvo spørger mig derom; tilsidst troer jeg selv, jeg har ganske godt af det, selv af Slambadene i det dødfødte „Tidsskrift."

Vort Indtog i Qvarantainen var Motiv for en Maler, rundtom skovbegroede Bjerge og foran en flad, grøn Slette, hvor han kunde anbringe først de store med Reisetøi fyldte Vogne, trukne af hvide Oxer, som

bleve drevne af wallachiske Bønder i hvide Kofter og colossale Hatte, der hang dem ned om Skuldrene; og nu det brogede Selskab af Tyrker, Grækere og Franker; Pater Adam i sin sorte Dragt med en Hat, som et stort Skjold, var ikke den mindst maleriske Figur. Soldater fulgte som Geleide! Indtrædelsen var det Lystigste! vi saae Kanoner, nøgne Mure, store Hængelaase, Nøgler, der raslede, Qvarantaine-Betjente, som trak sig ærbødigt til Side, for ei at komme i Berørelse med os; Landeveien, den saakaldte Promenade, inde mellem de høie Mure, var saa flau, at den derved fik Nyhedens Præg, rigtignok stod her et Par Rosenhækker, men Roserne selv laae endnu i Qvarantaine i den grønne Knop, hvert Blad mindede os om vort Qvarantaine-Flag. Jeg vil ikke klage over Leiligheden, men kun beskrive den, jeg vil ikke jamre over Kosten, uagtet Surkaal og Donauvand, om man endogsaa, som her, faaer fuldtop af sedt Flesk dertil, ikke smager mig.

Den hele Bygning er en Slags Æske i Æske; den inderste forestiller en Slags fiirkantet Have, hvis Kjærne er et lille Lysthuus af umalede, raae Lægter, som de grønne Ranker ikke have ret Mod til at hefte sig ved; fire Længer, i hvilke hvert Vindue er dobbelt tilgittret, omgiver dette Paradis, som man tør see, men ikke røre! Udenom Længerne er igjen en stor Muur, hvert lille Kammer indenfor har saaledes en lille Gaard; Muren har atter en Muur om sig, og Mellemrummet er Promenade! det er mere lysteligt at læse derom, end at prøve det i Virkeligheden. Englænderen Ainsworth og jeg flyttede sammen i to smaa Værelser; et Bord, en Stol, og en Brix var Meublementet for hver; iøvrigt ganske nye, kalkede Vægge! Solen skinnede saa velsignet paa Væggene, at man næsten blev blind af den Herlighed. Til Guardian fik vi en gammel Karl Johan, der havde været med i Slaget ved Leipzig og der faaet en Skramme, og han maatte faae en Skramme, naar han kom i et Slag! han sov hver Nat i Forstuen paa vort Spisebord.

Den første Dag i en Qvarantaine gaaer fortræffeligt, man hviler sig efter Reisen, den anden, tredie og fjerde Dag skriver man Breve, den femte og sjette er man i Vane med den og læser i en god Bog, om man har en, men den syvende Dag gaaer man ud af Vanen igjen og finder, at vel den syvende Dag, men ikke hele syv Dage bør være Hviledage. Jeg begyndte da at finde det fortvivlende, uagtet vi dagligen fik Visiter af Svalerne, der byggede i vor Forstue og fløi om i Værelset, idet de fortalte Chronique scandaleuse fra den gode Stad Orsova. I vor Gaard stod to duftende Linde, jeg slyngede saa tidt mine Arme om dem, at jeg tilsidst sad paa en Green, og saa kom jeg op paa den næste. Derfra kunde jeg over Muren see et heelt Stykke Bjerg med Skov og Agerland og midt imellem begge en lille Hytte, o der saa ret paradisisk ud, thi der var man fri! — jeg kunde fra min grønne Baldakin see ned i en Række Nabogaarde, Philippovich havde plantet en tyrkisk Hestehale foran sin Dør, Messingknappen paa den funklede i Solen, de lange, hvide og røde Hestehaar flagrede om den brogede Stang. Vore Iglehandlere vaskede og skyllede de sorte Igler, de havde af dem i Pose og i Sæk. Bulgariske Qvinder laae i Kreds paa deres Tæppe, omringede af Børn, og holdt store, gule Paraplyer over sig mod Solen; de fortalte vist Eventyr, for Børnene jublede, og Svalerne fløi uden om og qviddrede foragtelig, thi Svalerne her gave sig kun af med Hverdagshistorier, lige fete og lavede fra Reden.

De første Dage i vor Qvarantaine havde vi Musik, og smuk Musik; to unge, wallachiske Kunstnere, en Fløitenist og En, som spillede Glas-Harmonika, gav Concert i deres lille Fangehul, det lød over hele Haven, ved alle Vinduer tittede Medfangerne ud, og tilsidst applauderede de, thi det var kunstnerisk smukt; Fløitespilleren aandede Følelse og Smag, Tonerne vederqvægede os, En Aften spillede han imidlertid nok saa lystig „Fryd Dig ved Livet," og det klang herinde som Spot; men

han kunde sagtens spille det, han skulde ud næste Dag, vi havde endnu syv Dage at holde ud her.

Men der kunde jo gjøres Vandringer Bygningen rundt, mellem de høie, hvide Mure, man kunde titte gjennem Sprinkelværket ind til hver lille Gaard, læse paa den lille, sorte Tavle, skrevet med Kridt, Dag og Time de Fremmede vare indlogerede, Dag og Time de skulde ud og hvor mange der var herinde; det var en Læsning for Phantasien og Hjertet; hvo var den Fremmede? Hvor kom han fra? Hvor gik han hen? Eller var det maaskee en Hun? Her var jo Leilighed til at føle ved dens fælles Lidelse! men man turde dog ikke paa denne Promenade ganske overlade sig til Phantasi og Hjerte, man maatte holde sig til Guardianen og til sin Besindighed, vilde man ei styrte sig i en ny Qvarantaine-Tid; stundom mødte man senere Indkomne, og man maatte da holde sig op til Muren, for ei at komme i Berørelse med disse, man maatte see, om ikke Vinden bar over Muren en lille Fjer, der kunde falde os paa Skuldrene, see til ikke at træde paa en Trevl, Nogen havde tabt, thi da forlængedes Qvarantainen.

Jeg gik denne Tour, alene for at Fødderne ikke skulde komme af Vane med at gaae! Ingen spadserede her for sin Fornøielse! Meer end ængsteligt, næsten frygteligt var det, her at møde et Læs Varer; kom man i Berørelse med dette, da begyndte fyrgetyve Dages ny Qvarantaine. Her var en Varme mellem disse Mure og inde i vor lille Gaard, at man blev som kogt, jeg drømte om Dagen, at jeg var i Venedigs Blykamre, og om Natten, at jeg var lys levende i Helvede. Den Gang vidste jeg af Breve, at Heiberg i sin nye Satire*) havde fortalt om to af mine større dramatiske Arbeiders Opførelse dernede; det var ikke kommet mig i Tanke, saalænge jeg var i Guds fri Natur; men her, som sagt,

---

*) Digte: 1840. En Bog, som jeg iøvrigt anseer for Heibergs fortrinligste Værk.

i dette Helvede drømte jeg mig lige lukt ned i det Heibergske, og der var naturligviis ganske, som han fortalte, man gav kun mine Stykker, og det var mig meget behageligt, ja, som christnet Menneske, særdeles behageligt at erfare, som han ogsaa har fortalt os, at de Fordømte, efter at have seet mine Stykker, kunde lægge sig med god Samvittighed. Selv der havde jeg med mine Arbeider virket noget Godt. Jeg hørte imidlertid dernede, at man foruden mine to Stykker paa een Aften havde engang bestemt at give til Slutningen Heibergs Fata Morgana, men de Fordømte havde protesteret, man kan ogsaa gjøre En Helvede for hedt, og der skal være Maade med Alt! Fanden maatte da lade det blive med mine to Stykker, men det er hans Bestemmelse, at de skulle afløses med den nyeste, saadan rigtig allerhelvedes Comedie, Heiberg giver os igjen, med tilhørende af Huusvennerne skrevet Forspil, ved hvilket Publicum bliver stillet paa det rette Standpunkt til at opfatte og beundre; bag efter den sædvanlige Apotheose, ogsaa af en af Huusvennerne. See saaledes kan man drømme i Qvarantainen!

Vi bleve tilsidst Alle syge, og Lægen forordnede en Medicin, der forekom mig fortræffelig for wallachiske Heste, men ikke for svage Mennesker, der lide af Mavesmerter: først skulde drikkes et stort Glas Brændeviin, derpaa en stærk Kop Kaffe uden Sukker og Fløde.

Det mindst afvexlende Liv har dog sine store Begivenheder, vort herinde havde tre. Den ene var et Visit af Paschaen af Orsova; det nøgne Lysthuus i Haven tjente som Conversations-Sal; sex Soldater, med Vandeleer over den blaa Trøie og Bajonnet paa Geværet, udgjorde tillige med Tolk, Læge og Tjenere Følget. Den anden store Begivenhed var, at vi hver fik en gammel Vaskerkone, som skulde vaske vort Tøi og derpaa blive Qvarantainen ud hos os! Vi fik Guardianens Hustru; det gamle Ægtepar sov i Gangen paa Spisebordet, en sammenrullet Trøie var Hovedgjerde og en Soldaterkappe Overdyne, Alt paa Felt-Fod! Doctoren

var deres Alt, vaagen og i Drømme! de nævnede aldrig hans Navn, uden de fik en militair Holdning. Den tredie Begivenhed traadte op med Musik og Declamation. Tværs over Haven lød fra et Vindue til et modsat den frygteligste Raaben og Skrigen af nogle lasede Karle, som for syv Aar siden vare løbne fra Østerrig over i Wallachiet, havde levet der, men af Hjemvee frivilligt vendte tilbage; de havde selv angivet sig og maatte nu, før de udleveredes, gjøre deres Qvarantaine. Tidligere end Solen stod op og ud til den mørke Aften conver-serede de, eller spillede paa bulgariske Fløiter, men altid det samme Stykke af to eller i det høieste tre Toner; det lød, som naar man blæser i et Tulipanblad og træder i det Samme en Kat paa Halen.

Endelig slog vor Frihheds Time, men Vedkommende havde Middags-Selskab, eller hvad det var! en heel Time over vor Fængselstid, en heel Time, der syntes som en Dag, maatte vi Alle, paa een Begunstiget nær, vente, før vi kunde drage bort; og det skete ikke med Lystighed, som da vi kom, vi vare matte; vi, som havde glædet os saa meget til Friheden, vare ude af Øvelse med at løfte Vingerne. Den, der kommer fra et Skib, har tidt endnu en Fornemmelse af Søsygen, saaledes havde vi Alle en Følelse af Qvarantainen! — først lang Tid efter afspeilede sig i min Tanke poetiske Erindrings-Billeder, og disse viste Skuet af det lille, fattige Huus, jeg fra Træet øinede oppe mellem Ager og Skov, de lode mig høre Fløitetonerne af den unge Kunstner fra Bukarest, de lode mig gjenføle Søndags-Andagten i vort Fængsel, naar Ainsworth sad stille og læste i Bibel, Pater Adam sang Messe med sine armenianske Drenge, og jeg saae paa det grønne Viinblad ved mit Gitter, hvor Guds Sol skinnede saa varmt, saa at min Tanke fløi ud i Naturen, og i den er man altid ved Guds Hjerte.

VII.

Det er Søndag i Dag.

Det er Søndag i Almanakken, Søndag i Guds Natur! afsted ud i Bjergene til Mehadia, Ungarns skjønnest liggende Badested! Hvilken Mylren af Blomster i det grønne, høie Græs! hvilket Solskin paa Bjergenes skovbegroede Sider! Luften er saa blaa, saa gjennemsigtig! Det er Søndag i Dag! og derfor ere alle Folk, vi møde, saa festligt klædte. Pigernes opflettede, sorte glindsende Haar prange med levende Blomster, en Green af Guldregn eller en mørkerød Nellike; de store Særkeærmer ere broderede med Grønt og Rødt; Skjortet synes lange Fryndser, røde, blaae og gule! — selv den gamle Mo'erlille er klædt i Fryndser og har sin Blomst paa det hvide Liin. Knøse og Drenge have Roser paa Hatten, den mindste seer jo prægtig ud! hans stumpede Skjorte hænger ham ud over de mørke Beenklæder, en Green Guldregn ligger om den store Hat, der glider ham halv over Øinene! jo, det er Søndag i Dag!

Hvilken Ensomhed i disse Bjerge! Liv og Sundhed sprudler i Vandet fra disse Kilder! Musik bruser fra den pyntelige, store Balsal! — Nattergalen synger i det klare Solskin, mellem de duftende Træer, hvor de vilde Viinranker snoe sig! Du deilige Guds Natur! min bedste, min helligste Kirke! her siger mit Hjerte mig: „det er Søndag i Dag!"

Vi ere atter i Orsova! Messingkuglen paa Kirketaarnet skinner i Solen, Døren staaer paa Klem! hvor eensomt herinde! Præsten staaer i Messedragten og hæver sin Stemme, det er Pater Adam! den lille Antonius knæler og svinger Røgelsekarret; den ældre Dreng Hieronimus har Plads midt i Gangen og forestiller hele den armenianske Menighed.

Udenfor Kirken, paa Torvet, hvor Lindetræerne staae i Blomster, er stor Dands af Gamle og Unge;

midt i Kredsen staae Spillemændene, den Ene blæser paa Sækkepibe, den Anden gnider Violinen. Kredsen dreier sig først til Hoire, saa til Venstre. Alle ere i deres bedste Pynt, i Fryndser, Blomster og bare Been; det er Søndag i Dag!

Nogle smaa Drenge løbe i bar Skjorte, men en stor Mandsfolke=Hat har de paa Hovedet, og paa Hatten en Blomst; Honoratiores, Herrer og Fruer ganske wiener=klædte vandre forbi og se paa Folket, det dandsende Folk! den røde Aftensol skinner paa det hvide Kirketaarn, paa den guulbrune Donau, og paa de skovbegroede, serviske Bjerge; gid den maae skinne i min Sang, naar jeg synger herom! hvor smukt og livligt! hvor frisk og eiendommeligt! Alt tyder paa en Fest, Alt tyder paa: det er Søndag i Dag!

VIII.

Reise langs Donau fra Orsova til Drencova.

Langt farligere Seilads, end den gjennem „Jern=Porten,“ frembyder største Delen af Donaufarten mellem Orsova og Drencova; Strømmen her har vildere Kraft, Faldene ere større og hyppigere, Hvirvlerne langt mere udstrakte. Paa denne Fart var det for to Aar siden, at den Baad, som førte Dampskibs=Passagererne, kantrede, og Alle fandt deres Død i Strømmen. Det var, fortalte man, en graa, regnfuld Dag, det stormede ikke lidt, Capitainen stod ved Roret, Baaden var fuld af Reisende; det var ingen let Maneuvre, at styre den mellem de i Floden rundt om fremragende Skjær; en Flok Bønder gik paa Landjorden og trak den gjennem de stærke Hvivler, medens Stormen løftede Flodskummet mange Alen i Veiret. Capitainen raabte til Bønderne,

at de skulde trække langsommere, de hørte ham ikke, Storm og Strøm overdøvede hans Raabenſ; han gjentog endnu Commandoen, de missforstode den, droge endnu hurtigere, og i samme Nu stødte Baaden mod et Fjeldstykke, den væltede, og ingen Redning var mulig. Langt fra Stedet, hvor Ulykken skete, fandt man nogle af Ligene, blandt andre en ung Englænders; hans Slægtninge have opreist et Monument tæt ved Floden, hvor man fandt hans Liig, og hvor han er blevet jordet.

Fra den Tid, da hiin Ulykke skete, lader Dampskibs-Comiteen ingen af deres Passagerer gjøre Reisen her paa Baade, man rider eller kjører; en fortræffelig Kjøre-Vei er under Arbeide, og allerede saa godt som fuldført*); paa flere Steder har man ladet Klipperne sprænge, og hvor Grunden var løs og sumpet, vidst at styrke og udfylde den. Alt Reisegods derimod føres, Dagen før den Fremmede tager afsted, paa Baade, der trækkes af Heste.**)

Tidlig om Morgenen den fire og tyvende Mai holdt Vognen foran Hotellet, og vi rullede afsted. Det var det deiligste Sommerveir, rundtom stod Alt saa grønt og frodigt; paa servisk Side hævede sig Fjelde med Buske og Løvtræer, paa østerrigsk Side, hvor vi kjørte, syntes Alt en stor Have, med altid vexlende Partier, snart vare Bjergene os ganske nær, snart traadte

---

*) Veien er blevet til under Grev Schechenyi's og Ingenieur-Director Våsarhelys Ledning.

**) Jerndampskibet Stephan, som nu gaaer mellem Wien og Linz, havde, fjorten Dage før jeg passerede denne Vei, forsøgt at gaae med Strømmen lige ned til Orsova, det var ogsaa lykkedes; derimod havde Farten tilbage været langsom, uagtet Maskinernes Kraft, og ved Isklas nødtes de til at lade fjorten Heste spænde for, da her Strøm og Hvivler vare mægtigere end Dampkraften. Et nyt, større Dampskib, jeg husker ikke med hvor stor Kraft, er nu under Arbeide, og med dette, haaber Donau-Compagniet, vil kunne seiles op mod Strømmen, paa denne den voldsomste Deel af Europas største og stærkeste Flod.

de tilbage, for at omslutte skovbegroede Dale. — Aldrig før har jeg seet saamange Sommerfugle, som i denne Morgen; de vare alle hvide, og over tusinde Træer saaledes besatte med dem, at man troede at see blomstrende Frugttræer. Her kunde siges med Jean Paul: „Schmetterlinge sind fliegende Blumen.“ Postillonen knaldede til alle Sider, og Sommerfuglene fløi i Luften, som Sneefnokke ved Vintertid.

Her paa denne Strækning af Militair-Grændsen boe wallachiske Bønder; vi kom igjennem et Par af deres meget maleriske Landsbyer; Leervæggene frembøde store Revner; Papir var klinet over det Hul, der skulde tjene som Vindue; en Slags Port, bundet med Barkreb fast til til nogle Pæle, dannede Indgangen til en Art Gaard, der sædvanligviis vrimlede af Svinehjorde og en utrolig Mængde af saa godt som nøgne Børn, der væltede sig mellem hverandre, selv Piger paa ni til ti Aar viste sig her aldeles uden Klæder; rundt om stode prægtige Træer, især Kastanier, saa duftende og store. De enkelte Bønder, vi mødte kjørende, stode opret i deres Vogne og joge afsted, som de gamle Romere paa Rendebanen.

Egnen fik meer og meer en romantisk Characteer! den overgaaer Rhinens i Skjønhed. Ved Plavisovicza, hvor Passet Kazan findes, løber Donau mellem lodrette Klipper; Veien her er sprængt ind i Fjeldet; som et afglattet Loft hænge Klippemasserne den Reisende ud over Hovedet. I en lang Strækning finder man her den ene store Hule ved Siden af den anden; een af disse ere saa dyb, at man bruger, fortalte man mig, halvanden Time for at gjennemvandre den, og da træder man ud i en Dal paa den anden Side Bjerget. Meest bekjendt er her den saakaldte Veteranis Hule! Vi gjorde Holdt udenfor den, Indgang var der ikke at see. Hele Fjeldet er overgroet med Buske og Slyngplanter; op mellem Hækkerne løber en lille Sti; den var steil, og der laae mange løse Stene, men vi havde jo de grønne Grene at holde os ved, og let kom vi de faa Favne op over Kjøreveien til en Indgang, beqvem og

stor nok for enhver velvoxen Mand; et Par Skridt indenfor maatte man bøie sig lidt, men strax udvidede sig igjen Fjeldvæggen til et ret anseeligt, men dunkelt Kammer; fra dette traadte man ind i en uhyre Hule, hvor Lyset strømmede ned gjennem en stor Aabning, hvis øverste Rand var begroet med Buske og lange, nedhængende Slyngplanter, der dannede en blomstrende Ramme for den blaa Luft; Loftet formede sig iøvrigt, som var det forstenede Skyer, Gulvet, vi gik paa, var ujevnt og fugtigt; hist og her laae store, nedstyrtede Stene og henne i en Krog Kul og halv forbrændte Grene fra de sidste Hyrder eller Zigeunere, som her havde holdt deres Maaltid; enkelte Vanddraaber faldt eensformigt pladskende paa Jorden.

Hulen bestaaer af uendelig mange Afdelinger; vi gik til en af de nærmeste, jeg var forud, og standsede ved det overraskende Skue, som frembød sig. Midt paa Gulvet var tændt en stor Ild, en Kjedel kogte over den, rundtom laae og stode hvidklædte Mænd og Qvinder, med mulatfarvede Ansigter og lange, sorte Haar. Hurtige, som Katte, sprang to unge Knøse hen mod mig, strakte bedende deres Hænder ud og tiltalte mig i et for mig uforstaaeligt Sprog. Det var en heel Zigeuner-Familie. De vare Alle saa livlige, saa bevægelige, desmere stak de af mod to Gamle, der sad ved Ilden, deres Haar hang stridt og stort ned om de hæslige Ansigter, og deres Klædning, samt Maaden de laae paa, gjorde, at jeg ikke vidste ret, om det var to Mænd eller to Qvinder. Vort Selskab gav hver af de unge Knøse en Bagatel, eet af Børnene fik en lille Sølvmønt af mig, og strax sprang en ældre Pige til, greb min Haand, drog mig hen til Ilden, saae mig i Haanden, neiede derpaa tre Gange lige ned til Jorden og spaaede, men jeg forstod ikke et Ord deraf; efter den Oversættelse, som bagefter en ung Herre fra Bukarest gav mig af det, han havde opfattet, syntes Spaadommen mere at have været beregnet paa en rig Englænder, end en dansk Digter. „Dit Sølv skal blive til Guld,“ havde hun sagt, „og dine Eiendomme

voxe Aar for Aar.“ Paa mit Spørgsmaal, om Pigen intet Ondt havde spaaet mig, sagde han mig, at hun havde sagt: jeg vilde faae mindst Glæde af mine Døttre! og deri havde hun truffet det Rette, hvad Digteren angik, thi Agnete og Maurerpigen havde kun skaffet mig liden Glæde, jeg maa derfor altid see at lægge mig efter at faae Drenge.

Mit øvrige Selskab blev ogsaa spaaet, men jeg skal have været den heldigste af dem Alle.

Paa serviſt Side findes, hele denne Strækning langs med Donau, i Klippevæggen hugget en antik Vei, der er blevet til under Romernes Herredømme; vi saae paa hiin Side Strømmen den saakaldte „Trajans Tavle,“ den bestaaer i en glat Klippe med Indskrift til Minde om Trajans første Felttog i Dacien.

Opad Dagen naaede vi Landsbyen Tissowiza, hvor vi i et fattigt Vertshuus skulde nyde Frokost; Verten var ikke underrettet om, at Dampskibs-Passagererne indtraf denne Dag, vi kom ham aldeles uventet, og han maatte ihaſt gjøre Jagt paa alle Byens Kyllinger. Den underste Etage af Huset bestod af to Steenkjeldere, ovenover disse svævede paa hele Husets Længde en høist skrøbelig Træ-Altan, hvorfra man traadte ind i en Forstue, hvor Skorstenen stod og Maden blev lavet; paa hver Side var et skummelt, uhyggeligt Kammer, vi foretrak derfor Alle den fri Natur og leirede os ude under høie, skyggefulde Kastanier. De fleste af os vare syge endnu fra Qvarantainen, jeg især følte mig lidende.

Efter et Par Timers Ophold rullede vi igjen afsted, bestandig langs med Donau; vi kom forbi Ruiner af tre store Taarne fra Romernes Tid, byggede tæt op til Strømmen, og nu indrettede til Vagthuse; en Bjælkebro førte fra Veien ud til dem; bevæbnede Grændse-Soldater sad der og spillede Kort eller red paa Bjælkegelænderet. Den hele Vei næsten er her een Allee af prægtige Valdnøddetræer; i vor Fart reve vi de duftende Blade af, og med en Green som Vifte beskjærmede vi os

mod den brændende Sol, naar de store Træer ikke gav os Skygge! hvor det var en Hede! vi vansmægtede af Torst! den banede Vei holdt op, her blev ikke bredere, end at netop det ene Hjul berørte Klippevæggen og det andet var en Tomme eller to fra Skrænten ned mod den brusende Flod; vi kjørte i Fodgang, men tilsidst saae det os dog for farligt ud; vi maatte stige af, men dette skete ved at krybe ned bag af Vognen, thi paa Siderne var der ingen Plads til Fodfæste; — pludselig holdt Veien aldeles op! en Mængde Arbeidere vare i Færd med at udvide og jevne den, de murede en Slags Grundlag; foran os var en Skrænt næsten to Alen lodret ned. Folkene sagde, at Ingen havde underrettet dem om, at her i Dag vilde komme Reisende, og at vi altsaa maatte gjøre Holdt, til de fik lavet en Rutschbane, Vei kunde man ikke kalde det! — Stænger og Trægrene bleve lagte paa Skraa fra Høiden, hvor vi var, Hestene spændtes fra, og Vognene foer nu ned, saaledes at Stangen brækkedes paa den ene.

Et nyt Uheld, der kunde have bragt ubehagelige Følger, forestod: den under Trajan paa servisk Side hugne Vei i Klipperne er i vor Tid ikke istand til at benyttes; Servierne maae derfor under militair Bevogtning trække deres Skibe, paa Militairgrændsen; enhver Berørelse, man kommer i med disse Folk eller med det lange Toug, hvorved de hale Skibet, har til Følge, at man kommer under Contumats. Vi saae nu foran os henved hundrede serviske Bønder, som under eet eensformigt Hyl trak op mod Strømmen et meget stort Flodskib, det gik kun langsomt mod de stærke Strømninger, vi maatte kjøre Fod for Fod, thi intet Sted blev Veien bred nok, til at vi kunde komme dem forbi. Alle Qvarantaineqvalerne vare os endnu i Blodet! jeg vidste i dette Øieblik intet frygteligere Bud, end det: vend om igjen, i Qvarantaine! — Fod for Fod kjørte vi, holdt saa stille, kjørte igjen Fod for Fod, for atter at holde! jeg havde en Følelse, som om jeg skulde gaae Verden rundt med Blylodder om Benene.

Endelig kom der et Sted, hvor Veien blev en Smule bredere end før, og hvor Soldaterne, der bevogtede Servierne, meente, at vi kunde slippe forbi. Halerne paa vore Heste bleve bundne op, for at de ikke, ved at svaie ud, skulde komme i Berørelse med Touget, vort Reisetøi, selv Lædergardinerne paa Vognene, trak vi vel ind til os; de stakkels serviske Bønder stillede sig saa yderligt ved Flodbredden, som de kunde, og dog vare vi neppe mere end en halv Alen fra dem; og nu kjørte vi forsigtigt og langsomt forbi hele den lange Række af vist hundrede Mennesker; om kun Pidskesnærten havde rørt Fligen af den Enes Kjortel, da havde vi maattet vende om igjen til Qvarantainen i Orsova.

O, hvor aandede vi let! hvor drev Kudsken ikke paa Hestene, da vi vare forbi! det gik i Gallop gjennem Skoven, over smaa Vadesteder og forbi rislende Kilder; de grønne Grene sloge os paa Kind og Skulder. Over Krat og Flod aabnede Udsigten sig mod den lille Stad Drencova, hvor Dampskibet Galathea ventede os.

For Aaret 1836 var Drencova kun et Vagthuus, ved Donau=Dampskibsfarten vil det snart blive en lille By; her var flere ret anseelige Bygninger, et af disse var et Vertshuus, omtrent en Dagreise herfra voxer den berømte Viin Schiller, jeg drak i den en Skaal for dens Navner; den Aandens Viin, han har givet os, taaler at forsendes til alle Verdens Lande, og den kan kun begeistre, ei beruse.

Med stor Glæde betraadte vi det rummelige, smukke Dampskib, der skulde føre os til Ungarns Hovedstad, og glædede os ved de mange Beqvemmeligheder, det frembød; „men Ingen kjender sin Skjæbne!“ med det Omqvæd kunde vi slutte vor Dagreise. I Pesth holdes fire Gange om Aaret et særdeles stort Marked, Folk fra alle Landets fjerneste Kanter strømme da til Staden, og især blive Dampskibene benyttede, ja overfyldte, og vi vilde netop indtræffe i Pesth to Dage for det store St. Medardusmarked.*) Verten forudsagde os en

*) Det begynder den første Mai og varer omtrent fjorten Dage.

høist besværlig Reise, men vi troede ham ikke og meente, han nok vilde lokke os til at botanisere her til næste Dampskibsfart og imidlertid hos ham hver Aften drikke Schillers Skaal i Schiller.

Ved Solnedgang spadserede jeg alene ind i Skoven tæt ved, ogsaa her traf jeg Zigeunere, de havde gjort Ild paa og laae rundt om den; da jeg igjen kom ud af Skoven, stod der mellem Buskene en smuk Bondedreng, han hilste mig paa Tydsk god Aften. Jeg spurgte ham, om det var hans Modersmaal, han talte; han svarede Nei og fortalte, at han almindeligviis talte Wallachisk, men havde i Skolen lært Tydsk. Han syntes i Klæderne at være meget fattig, men Alt var saa reent, hvad han havde paa, Haaret saa glat kæmmet, hans Øine straalede saa velsignet, der var noget saa klogt og godt i dette Ansigt, som jeg kun har fundet det hos saa andre Børn. Jeg spurgte ham, om han skulde være Soldat, og han svarede: „ja det skulle vi her Alle være, men jeg kan ogsaa blive Officeer, og derfor vil jeg lære Alt det, jeg kan faae lært!“ Der var noget saa uskyldigt i hele hans Adfærd, noget saa ædelt, at jeg er vis paa mig selv, havde jeg været rig, da havde jeg taget mig af denne Dreng.

Jeg sagde ham, han maatte blive Officeer og vilde vist blive det, naar han ret ivrigt stræbte derefter og stolede paa den gode Gud.

Paa mit Spørgsmaal, om han kjendte Danmark, betænkte han sig lidt og svarede da: „jeg troer, det er langt herfra —! — ved Hamborg!“

Ham kunde jeg ikke give en Almisse, han syntes mig for ædel til at skulle modtage Sligt; jeg bad ham plukke mig nogle Blomster, han sprang afsted og bragte mig snart en smuk Bouquet, jeg tog den og sagde: „disse Blomster kjøber jeg!“ og saa fik han sin Betaling, han blev ganske rød i Ansigtet og takkede smukt.

Han fortalte mig, at han hed Adam Marco, jeg tog mit Kort op af Lommen, gav ham det og sagde: „naar Du nu engang bliver Officeer og da maaskee

kommer til Danmark, saa spørg efter mig, og jeg skal glæde mig ved din Lykke! vær flittig og stol paa Gud, hvo veed, hvad der kan skee!" jeg trykkede ham i Haanden; — han stod længe og saae paa Skibet, hvor jeg steg ind.

Aldrig har ved første Møde nogen fremmed Dreng tiltalt mig, som denne; hans noble Væsen, hans kloge, uskyldige Ansigt var det bedste Adelspatent. Han maa blive Officeer! og jeg giver min Skjærv dertil — rigtignok baaret paa Tilfældets Haand — idet jeg her bøier mig for hver ædel, rig Ungarerinde, der muligt læser denne Bog og har i venlig Tanke „Improvisatoren" eller „Spillemanden," Digteren beder hende, han beder, har han, sig ubevidst, een rig Ven i Ungarn eller Wallachiet, „tænk paa Adam Marco ved Drencova, og hjælp din lille Landsmand frem, hvis han fortjener det!"

IX.

Donau-Fart fra Drencova til Semlin.

Det var Morgenstund, Skibet gik allerede længe i fuld Fart. Vi havde tabt Drencova af Syne; skovgroede Fjelde hævede sig paa begge Sider af Floden, en Række Skyer hang, som en svævende Bro, imellem Fjeldene, vi seilede lige ind under; den bævede derved; leve endnu Oberon og Titania, da er jeg vis paa, Alferne havde tømret denne Bro for dem sidste Nat; den forandrede sig pludselig til en ballonformet Sky, da Røgen fra Dampskibet blandede sig med den. Egnen var malerisk smuk. Midt i Donau staaer en Klippeblok i Form som et Rhinoceros-Horn og kaldes Babekey, Ordet kan være Tyrkisk, Servisk og Slavisk; paa Servisk betyder det: „vær stille, Gamle!" — paa Tyrkisk: „Klip-

pernes Fader!" paa Slavisk: „Fortryd det, Gamle!" — og denne sidste Forklaring stemmer med Folkesagnet, der knytter sig til denne Klippe; en skinsyg Ægtemand skal her have sat sin Kone ud, midt i den stærke Strøm. Klippen er netop saa stor, at Een ret magelig kan staae der og, er han i Humeur dertil, her optage et meget smukt Prospect, thi paa serviſk Side ligger paa Fjeldet, der staaer lodret op af Floden, støttende sig til mørke Skovpartier, Bjergfæstningen Gobulaza, hvoraf en Deel er fra Romernes Tid; for hundrede Aar tilbage var det et Røverslot, vilde Sange og Bægerklang lød i Natten derinde, mens Donauen væltede sine Bølger mod den eensomme Klippe Babekey, der da for mangen stakkels Fange i Røverslottet blev et Livets Meta. Snart passerede vi Moldava, berømt ved sine Kobbergruber, derpaa Flekken Basiasch med sit lille, fattige Kloster; hvert Sted fik vi et Par Passagerer; een af disse fra det sidste Sted var en gammelagtig Herre, der syntes at være Signetstikker eller Signetsamler, han gik med sit Skilt paa Maven, over et Dusin store og smaa Signeter hang ved Uhret; han var et levende Donaukort, ham skylder jeg den tredobbelte Forklaring af Navnet Babekey. Navnet paa den lille Stad O-Palanka, som vi nærmede os, sagde han, kom af et slavisk Ord, der betyder Forskandsning med Pæle, og meente, at i Romernes Tid havde Befæstningen her været saaledes. Vor eneste Passagerer fra denne By var en Madame, der i det Øieblik, Skibet lagde bi og en Karl sprang ombord med hendes Koffert, raabte: „nei, nei! jeg gaaer til Lands!" og hun løb som et fortvivlet Lam efter Ulven, der bortførte hendes Unge, den store, velbeslagne Koffert; hun var paa Dækket; i det Samme susede Dampen ud af Ventilen, i sin Forfærdelse blev hun staaende, hvor hun stod, og holdt sin gule Billet i Haanden, Conducteuren tog den, og vi seilede; „ja men jeg vilde heller til Lands!" sagde Madamen. Det var første Gang i hendes Liv, hun havde vovet sig paa et Dampskib, man havde overtalt hende, det var ikke hendes

Paafund; hun forsikkrede, at hun ikke havde sovet Natten forud, ved Tanken om denne Seilads; hun skulde meget langt bort, op til den Stad Yucavar, hele to Dagreiser! imidlertid havde hun kun taget Plads til Semlin, for at prøve, om hun ikke sprang i Luften; Konen var en Oekonom, hun vilde ikke betale den hele Reise paa eengang, nei, først vilde hun see, om hun slap levende fra den halve! — hun havde hørt saa skrækkelig mange Ulykker med Dampskibe og Dampvogne, og „det er jo ogsaa nogle forfærdelige Opfindelser!" sagde hun, „bare det ikke springer med os!" og hun saae ængstelig til alle Sider. — „Capitainen skulde holde mere ind under Kysten!" meente hun, at man dog kunde komme i Land, naar Skibet sprang. Vor solide Mand med Signeterne holdt for hende et populært Foredrag om Ventilerne, men hun rystede med Hovedet og forstod ikke eet Ord deraf! — jeg vilde da oversætte det i et endnu mere populært, og hun syntes at forstaae mig, thi til enhver Sætning sagde hun: Ja! „Tænk Dem, Madam!" var min Tale, „at De har paa Ilden en Potte, som koger meget stærkt, et stort Laag ligger over den, ligesom det var skruet fast, da kan Potten springe af den hede Damp inden i, men er det et let, løst Laag, da vipper det op og ned, Dampen smutter ud, og Potten springer ikke!" — „Men Gud forbarme sig!" sagde Madamen, „naar Laaget", og hun pegede i det Samme paa Dækket, „naar nu Laaget her over Dampmaskinen vipper op, saa falde vi jo i Donauen!" og hun tog allerede ganske ængstelig fast i Rækværket.

Mod Middag passerede vi Staden Kubin, et majestætisk Tordenveir stod over Byen; Skyerne formede et Alpeland storartet og mørkt, Lynstraalen var Bjergsti, den gik i de dristigste Siksak, det rullede deroppe, ikke som Lavinerne faldt, nei, som Bjergene selv styrtede sammen, dog lige hedt blev det; Luften laae trykkende varm. Den stakkels Madame havde det endnu hedere end vi, sit store Shawl havde hun hængt over sig, saa hun hverken kunde see eller høre, og sad med bankende

Hjerte og ventede paa det store Luftspring, Skibet vilde gjøre! jeg foreslog hende at stige ned i Damekahytten, men hun svarede Nei med Haanden, tale kunde hun ikke mere. Rask foer vi mod Strømmen langs med Serviens uendelige Skove, hvis Grønt begyndte at trætte mig, jeg følte Længsel efter et Parti af Atticas nøgne Bjerge, eller selv et Stykke jydsk Hede. Uveiret var aldeles forbi, da vi passerede den tyrkiske Fæstning Semendria; den danner en Triangel, er befæstet ved Mure og har mange Taarne, de fleste fiirkantede, enkelte runde, alle forfaldne, ligesom Ringmurene; det var ikke tænkeligt, at dette skulde forestille en Fæstning i vor Tid; paa eet Taarn bestod Taget kun af løse Lægter, man saae Guds Himmel mellem dem; to tyrkiske Soldater sad i et aabent Taarnhul paa en Bjælke og stirrede efter os, de vare de eneste Levende, vi saae i hele den lange, faldefærdige Bygning; Byen selv var ubetydelig, et lille Træ=Minaret, kalket hvidt, var hele Prydelsen; denne trykkende Luft, denne Dvaskhed, man følte — ja det saae ud, som Fæstningen selv faldt sammen af Hede og Kjede. Donaus Bølger vare ganske gule; paa Dækket sad Folk og sov med Paraplyer over sig. Alt, hvad vi rørte ved, var gloende hedt. Madamen fik det ene Glas Vand efter det andet, hun tog Kampherdraaber paa Sukker, jeg er vis paa, hun var besvimet, havde hun kun været sikker paa, at Skibet imidlertid ikke skulde springe i Luften. — Den næste Stad, vi passerede, var Panscova, en By, om hvilken man fortæller, at det i den er Brug, at Unge og Gamle, selv de Fattige, sminke sig. Naar Damerne der græde over en Roman, skal man kunde tælle alle deres relle Taarer, de sees som rosenrøde Petter paa Bogens hvide Blade! — Solen gik ned, det var endnu en Lummerhede; Nymaanen stod tændt lige over Belgrads Fæstning; paa tydsk Side lynede det stærkt. Enkelte Lys bevægede sig paa Kysten; — vi skjød forbi den brusende Sava, det var ganske mørkt; nogle Minuter efter laae vi stille op til Kysten udenfor Semlin, den første østerrigske Stad paa vor

høire Side; Floden Sava gjør her Grændsen mod Servien, herfra skulde vi altsaa forlade Militairgrændsen og gjennemskjære selve Ungarn. Alle Dampskibene blive ved Semlin to Nætter og en Dag, her var altsaa god Tid for os, at sige Farvel til den sidste Stad med Minareter. — Madamen vilde imidlertid ikke blive Natten over paa Dampskibet, hun havde en Beslægtet i Semlin, hos ham tog hun Ophold, ja — blev aldeles borte; hun gik til Lands med Leilighed.

Det var Morgen, Alt laae i Sollys! Egnen er flad! til Venstre en Eng med Vagthuse, opførte paa Bjælker, for at Vagterne ikke strax skulle skylles bort, naar Donau stiger; til Høire Semlin, en almindelig Kjøbstad; mod Øst Fæstningen Belgrad, med sine hvide Minareter, disse de eiendommeligste Træk i Orientens Physiognomi. Fæstningen med sin Moskee ligger øverst paa en lav Bjergskrænt, og uden om den igjen Byen, der strækker sig ned mod Donau og Sava og indesluttes paa den anden Side af en stor Egeskov; Belgrad har fjorten Moskeer, Byens høire Fløi indtages af Tyrkestaden, Centrum og den venstre Deel af Servierstaden. Det var den 25de Februar 1839, at Servierne fik deres fri Forfatning, Tyrkerne have nu kun Fæstningen; Paschaen der er som Commandant! — i Slotsgaarden var det, at den ædle Græker, Digteren Rhigas, blev skrækkeligt henrettet! han, Grækenlands Beranger, og det, efter de græske Forhold, en Sanger af en endnu større Betydenhed end denne; ikke blot ved sine Sange vakte han Folkets Frihedsfølelse, men han anvendte sine Midler til at lade opdrage unge Grækere; han lod dem komme til sig i Venedig, hvor han levede som Kjøbmand, lod dem oplære og føle, hvad deres Fædreland havde været; Grækenland var endnu tyrkisk, Rhigas blev udleveret til Tyrkerne, der her i Paschaens Slotsgaard lod ham levende gjennemsave; 630 Servier bleve paa samme Sted i 1815 levende spiddede. Alle havde overgivet sig paa Løftet at skaanes; een af disse Ulykkelige døde først paa den syvende Dag; Donau svømmede med Liig, med Servieres Liig; Tyrken

kunde spottende synge den serviske Vise: „det er skjønt at sidde ved Floden og see sine Fjenders sønderbrudte Vaaben drive forbi!“ — Nedenfor, hvor Sava falder i Donau, ligger et forfaldet Taarn, Neboisce: „vær uden Frygt!“ fra Hullerne her bleve de Henrettedes Liig kastede i Donau; i dette Taarn, i det dybeste Fængsel, hvor Flodvandet trængte ind, sad den ædle Fyrste Jeffram Obrenowitsch, Broder til Fyrst Milosch; denne tvang i aabent Slag Paschaen til at udlevere den Fangne. De Erindringer, der knytte sig til Stedet, vakte Tanken om Skovtrolden, der knugede sine stærke Been fast om Prinds Agibs Hals, som Eventyret beretter os. Ved Skuet af det skumle, forfaldne Taarn syntes jeg at føle de klamme Mure knuge mig, som Skovtroldens Been! hvilke Rædsler knytte sig ikke til denne Scene, der nu laae for os i det deiligste Solskin, med friske, grønne Træer, solbelyste Minareter, Kupler og rødtagede Huse!

Igjennem denne mørke Egeskov, ned mod Floden Sava, flygtede den sorte Georg, Serviens første Befrier; denne Skov og denne Flod var Scenen for en af hine Kampes tragiske Scener, der lever og vil leve i Folkets Sange. Den sorte Georg flygtede med sin gamle Fader, Hyrden Petroni; allerede saae de Sava-Floden og Østerrigs Grændse, og Faderen fyldtes af hele Smerten ved at forlade sit Fædreland, han bad Sønnen hellere at overgive sig, at de kunde døe paa Fædrenejord, og Georg bævede mellem sønlig Lydighed og Frihedsfølelse; den første var ved at seire, da Bosniakernes og Tyrkernes Skrig lød gjennem Skoven! Sønnen vilde løfte Faderen paa sine Skuldre og svømme med ham over Floden, men Gubben vilde ikke forlade det Land, hvortil han Livs Erindringer knyttede sig, men heller hugges ned af de vilde Skarer! da bad Sønnen om hans Velsignelse, og Gubben gav ham den, aabnede sin Kjortel for sit nøgne Bryst, og Sønnen skjød sin Kugle i hans Hjerte, kastede Liget i Sava og svømmede selv over Floden. — Det var, som Bølgerne fortalte

mig endnu derom, og den mørke Egeskov nikkede alvorligt og sagde: „ja saa er det!“ — Fra det forfaldne Taarn fløi, ud af de aabne, sorte Huller, gjennem hvilke Serviernes Liig vare styrtede, skrigende Fugle; saaledes omflagre Rovfuglene et Rettersted.

Mellem den østerrigske Stad Semlin og Floden Sava strækker sig lige ud for Belgrad en Eng, paa hvilken holdes ugentlig en Slags Marked; to Rækværk nær ved hinanden skille de Kjøbende fra de Sælgende; paa den lange, smalle Bane gaaer østerrigsk Vagt og Contumats-Betjente med deres lange Stokke og iagttage, at ingen Berørelse finder Sted, at de tyrkiske Varer komme i Qvarantaine og Pengene først udvaskes i Eddike, før de modtages paa østerrigsk Side; her er en Raaben, en Gestikuleren mellem de forskjellige Folk for at gjøre sig tydelig for hinanden, Varerne udbredes, vendes og dreies; Sviin, Heste, kort sagt, alt Qvæg drives ud i Floden; overskyllet af den, ansees det for at være fri for Smitte; Pisken smelder, Hornet tuder; sky løber hvert andet Dyr ind igjen mellem Tyrkerne og maa da atter ud i det vaade Bad.

To græske Præster med mørkeblaae Kofter ned til Anklerne, bitte smaa Hatte og stort Skjæg, dovnede den hele Eftermiddag under Poplerne ved Donau og saae paa vort Skib; mod Aftenen kom den gode Stad Semlins fornemste Indvaanere ombord, de hilste hinanden efter Rangen, kunde man see; Nogle fik Skippunds Hilsener, det var de allerfornemste, Andre fik naadige Qvintins Hilsener, det var naragtigt at see. Jeg troede tilsidst, jeg var hjemme! hvor dog Menneskene ligne hinanden overalt!

Noget mere Nyt var Skuet her af den lange Række Flodskibe, hvert af disse saae ud som en Noahs Ark, langt, smalt og med et Huus, der var stort nok til at danne et heelt Stræde; alle vare brogede malede; paa eet stod saaledes paa hver Side af Døren en gloende rød Løve, paa et andet græsgrønne Drager med Guldkrone paa Hovedet, de fleste andre havde derimod Helgen-

billeder. Maneuvren for at komme mod Strømmen var denne: hen ad Taget, der strakte sig over hele Skibet, gik ikke færre end 21 Mand, een efter den anden, de halede i et Toug, der langt forud var bundet til et Anker midt i Strømmen; fremad gik det, men i Sneglemarsch. Et Tordenveir stod over Ungarns Slette, Regnen skyllede ned over de hjemvandrende Semliner, baade over Nummer Een i Rangen og over Nummer Tyve; saadan en dum Sky kjender ikke Persons Anseelse, den vasker Høie og Lave! — Paa Regn følger Solskin, Alt straalede igjen i den nedgaaende Sol, Donaus og Savas Bølger, Belgrads Minareter! — Her bød Serviens Dryader mig deres sidste Levvel! her hørte jeg i Natten de sidste Raab fra Minaretbeboerne! Naar jeg imorgen igjen kommer op paa Dækket, vidste jeg, er der intet meer fra Kysten, som minder mig om Orienten! her saae jeg det sidste Minaret!

X.

Fra Semlin til Mohács.

Dagen gryede, og endnu laae vi udenfor Semlin; den hele Egn var indhyllet i en tæt Taage, Skipperen vovede ikke at seile op ad den bugtede Flod; det luftede, Taagen blev mere gjennemsigtig, Skibet sattes i Gang forbi grønne Enge og gule Klinter; en Mængde nye Passagerer vare om Aftenen komne ombord, den Ene steg op af Kahytten efter den Anden, Een med sin Kaffekop, en Anden med sin Reisebog eller et Papir, hvorpaa Dagens Begivenheder skulde foreviges; et Par Embedsmænd førte Conversationen paa Latin, man mærkede herpaa, at nu var man i Ungarn; en geistlig Herre, der hørte, at jeg var Dansk, begyndte en Sam-

tale med mig om Tycho Brahe, Schumacher og H. C. Ørsted; Manden havde megen Veltalenhed, var bereist, og vidste god Besked om Alt; han var Astronom, hans Navn Wartan Josephi. Der ligger en forunderlig velgjørende Klang i, langt fra sit Fædreland at høre dette eller et af dets betydende Navne, der kaster Glands over Hjemmet, blive omtalt med Beundring og Kjærlighed; de usynlige Sjælerødder, der holde os til Hjemmets Jordbund, berøres paa en forunderlig Maade, man bliver glad og veemodig. Den Fremmede udtalte sig især om Ørsted, og de varme Ord klang som Musik for Øret; den frodige grønne Eng laae saa sommerlig dansk.

Gjennem Øre og Øie blev der fortalt mit Hjerte om Fædrelandet. Foran os laae Karlowitz med Kirken Maria-Fried, den mindede i Afstand om Rosenborg Slot; jeg kjendte disse Taarne og Spire, jeg kjendte disse Marker, dette Grønne; paa de følgende Dagreiser blev det Vished, at Ungarn, i det Mindste i Donaulandet, har aldeles dansk Characteer. Følger man Landeveien mellem Karlowitz og Peterwardein, da er Strækningen mellem begge disse Byer kun en Spadseretour, derimod paa Floden er det en lille Reise, idet Donau gjør her een af sine betydeligste Bugter.

Peterwardein, Østerrigs stærkeste Fæstning, seer ikke storartet ud, har intet af det Imposante, Ehrenbreitstein frembyder; paa vor Fart op mod Floden viste den sig som en Fæstning i et fladt Land; dens Udenværker syntes opmurede Terrasser, den ene høiere end den anden, bag hvilke laae lange, kaserneagtige Bygninger; først da vi kom paa Fæstningens modsatte Side ud mod Flekken Neusats*), frembød den et noget mere storartet og malerisk Skue, Grundstykket var en Klippe; paa store Granitmasser reiste den sig her.

---

*) 1738 var Neusats et Fiskerleie, nu er det en ret anseelig By; mellem Neusats og Peterwardein er den første Donau-Bro op efter, det er en Bro paa Baade.

Alle Folk i Neusatz vare ude paa Gaden under de grønne Træer, for at see Dampskibet; tre store Dynger Gods laae paa Strandbredden, Folk tog Afsked og kyssede, og Mutter bandt Kaaben lidt bedre paa Datteren, som skulde afsted; Cavaleren holdt Knæk-Parasollen, medens to Damer omfavnedes; vi fik en betydelig Forsamling ombord.

Seiladsen gik ind mellem lave grønne, frugtbare Bjerge; vi mødte to overfyldte Baade, i hver over hundrede Mennesker, de kom, sagde man, fra et Valfarts-Sted, sang og jubilerede; det hændtes ikke sjelden i mørk Aften og ondt Veir, at slige Baade forulykkede; mens vi talede derom, rullede, som Laviner mellem Bjergene, et Tordenveir; der kom en Byge; Donau svulmede, som om dens „Nixer" vare blevne fortrydelige, fordi de skulde bære de Fromme, der kom fra Valfart. Vi skjød en rask Fart fremad. Til Venstre tittede mellem det Grønne den ene lille By frem efter den anden; hele smaa, svømmende Colonier laae paa Donau, hvert Huus var en Vandmølle, Hjulene gik, Møllersvendene hang paa Ryggen af hinanden ved den aabne Luge, for at see vort Skib og de Fremmede der. En Uglspils-Lystighed begyndte her og fortsattes lige op til Pesth; Ungarerne bruge ved hver Vandmølle, de komme forbi, at tage deres Hat under Armen og male rundt i den med den anden Haand, hvilket skal betyde, at Møllerne male for deres egen Hat, hvad vi kalde stjæle; her og overalt blev det forstaaet og besvaret, som salig Uglspil vilde besvare det. De vendte Ryggen ud, blottede en Deel af Legemet, som ikke her vil være passende at nævne; en stor Risekost blev stukket bag ud mellem Benene, og denne bevægede sig frem og tilbage, som Rævens Hale; det gjorde altid særdeles Lykke.

Vi laae en kort Tid ud for Illok, en gammel By, der næsten skjultes af en tæt kratbegroet Klint; Fæstningen er aldeles ødelagt, Fransiscanerklosteret øverst oppe strækker sig malerisk stort, det var den betydeligste Bygning, vi endnu havde seet her paa Donaufarten; et

nyt Slot stod under Bygning for den fyrstelige Familie Odaskalki.

Hvilken skjøn malerisk Natur! naar om et Par Aar Donauen faaer, som Rhinen, sit Billed-Panorama, da vil Illok blive eet af de Partier, hvor Beskueren ønsker at kunne gaae mellem Krattet, op under Klosterets Epheu-smykkede Mure! men han kommer der ikke, han har kun Prospectet, dog mere fik vi heller ikke i Virkeligheden; vi bleve Alle ombord og seilede saa videre.

Ved Solnedgang naaede vi Yucovar; her og ud paa Natten i Barova kom nye Passagerer, men allerflest i Morgenstunden, da vi laae ud for Dalja. Fra alle Kanter strømmede Folk til det store Medardus-marked; hver Soveplads i Fartøiet var optaget, og endnu havde vi tre Dagreiser, før vi naaede Maalet, endnu skulde vi først passere Apatin, Mohács, Baja, Tolna, Paks, Földvár og Erscény; syv Byer, hvor vi i hver kunde vente nye Gjester, Alle skulde med.

Ved Erdød, høit paa Klinten, ligger en Ruin, ligesaa malerisk, som Sagnet, der knytter sig til den, er eiendommeligt*): en Junker af Huset Erdod løftede Haand mod sin Fader, slog ham i Ansigtet, og Olddingen forbandede Sønnen; et flammerødt Mærke, som hos Kain, viste sig paa Sønnens Pande, det brændte, det drev ham afsted op mod det kolde Norden, gjennem Sumpe og Skove, over Bjerge og Have, til Iis og Snee; Alle vendte sig fra ham, hvor han kom; Mærket brændte og brændte, han vendte sig mod Syd, til de muntre, livfulde Folk, men de frygtede Kain, de vendte sig fra ham; da kom Fortvivlelsen i hans Hjerte; ikke vidste han, hvor han gik; — — en Flod bruste under Skrænten, hvor han stod, en Ridderborg laae der, bestraalet af den synkende Sol, — han kjendte dens Taarne, dens Spiir og Gubben, som, støttet paa sin

*) Jeg giver Sagnet, som jeg mundligt hørte det paa Stedet; det lyder derimod noget anderledes i Mednyanßkys: „Erzählungen, Sagen und Legenden aus Ungarns Vorzeit.“

gamle Jæger, gik over Vindelbroen; han styrtede for Oldingens Fod, — og ved Faderens Velsignelse forsvandt det brændende Mærke.

Vore sidste Gjester vare høist eiendommelige, ægte ungariske Landjunkere; Alle i brogede Jakker af lyserødt eller lyseblaat, stribet Linned; Alle havde de bar Hals og stort Skjæg, det skulde nok være Uskyld og Kraft! de havde Huer med den ungariske Nationalfarve, grønt, guult og rødt, den ene lille trekantede Lap syet ved Siden af den anden. Alle bare Moustacher, der endte til hver Side som et lille Eenhjørning-Horn; dog med denne Pynt udmærkede sig især en ung, marzepanagtig Jøde; han havde dem saa smaa, at de saae ud som tre Haar, særdeles klistrede med Pomade; man kunde see, at han i Familien, og hos sig selv, gjaldt for en særdeles Cavaleer, han var en rigtig ungarisk Driver!

Ud paa Eftermiddagen naaede vi Mohács, hvor vi skulde blive til næste Morgen; Sletten uden for denne By har en Slags Berømthed ved Slaget mellem Ludvig den Anden af Ungarn og Soliman den Store; det er foreviget i et Maleri, som findes i Bispegaarden, udenfor Byen; jeg var med de Andre paa Veien, men vendte om, jeg gad ikke gaae saa langt, jeg styrede til en Barbeer, jeg var prosaisk, og det bliver man paa en Reise; dog maa jeg tilstaae, det laae mig paa Hjertet, at jeg ikke saae det Billede, som de andre Passagerer talte saa meget om; men, ikke sandt, man kan ikke faae Alt at see! jeg saae et andet Billede! inde hos den fattige Barbeer hang et ægte ungarisk Stykke, af den Slags som man kjøber for fire Skilling, paa et Ark Papir, to bedende Engle svævede i Luften, og under dem foldede sig to Hænder med den Indskrift! „For Vennerne!" ved Siden af knyttede sig to stærke Næver, og her stod skrevet: „mod Fjenderne!"

Det var ogsaa et Billede, og maaskee mere characteristisk for Ungarn, end det, jeg skulde have seet i Bispegaarden, hvorhen jeg ikke gad gaaet.

Jeg var træt, led og kjed af Donaufarten; om det ikke er smukt sagt, sandt er det dog!

XI.

Svinehyrderne.

Udenfor Hytten, klinet af Leer og Straa, sidder en gammel Svinehyrde, en ægte Ungarer, altsaa en Adelsmand, tidt har han lagt Haanden paa Hjertet og sagt sig det selv*). Solen brænder hedt, derfor har han vendt den uldne Side af Faareskinds-Pelsen ud ad; et sølvhvidt Haar hænger ned om det charakteristisk brune Ansigt; han har faaet sig et nyt Stykke Linned, en Skjorte, den tumler han efter sin Skik, gnider den ind med Flesk, saa holder den sig længer reen, kan vendes og atter vendes. Sønnesønnen, en blomstrende Knos, med sit lange, sorte Haar glindsende af samme Slags Pomade, som den Gamle giver sit Linned, staaer tæt ved, lænet til en Stav; en langagtig Læder-Vadsæk hænger ham over Skuldrene; han er ogsaa Svinehyrde og skal i Aften ombord paa Fartøiet, der, slæbt af Dampskibet Erós, fører en stor Ladning Sviin til Keiserstaden.

„I fem Dage er I der!" siger den Gamle, „da jeg var en Knos, som Du, brugte vi sex Uger dertil! Skridt for Skridt gik vi, gjennem mosede Veie, gjennem Skove og over Klipper; Sviin, der de første Dage vare saa fede, at et Par Stykker revnede af Marschen, bleve tynde og elendige, før vi kom til Stedet! — Nu gaaer Verden frem! Alting bliver lettere!"

*) Den lavere Adel i Ungarn er meget talrig, selv i de usleste Hytter leve de som Bønder, see Ellrichs: „Die Ungarn wie sie sind."

„Vi kunne ryge vor Pibe!" siger den Unge, „ligge i vor Pels, i den varme Sol, Byer og Enge fare os forbi, Svinene flyve med og blive fede af Reisen! Det er et Herreliv!"

„Hver har sit," siger den Gamle, „jeg havde mit! i Besværligheden er der Lystighed. I Skoven, naar jeg saae Zigeunerne koge og brase, maatte jeg være snild, at ikke mit bedste Sviin kom i Gryden. Jeg oplevede mangen Spads, jeg maatte tænke, maatte snoe mig og imellem slaae en Næve. Paa Sletten mellem Fjeldene, hvor Du veed Vindene er lukket inde, drev jeg min Hjord, jeg drev den over Marken, hvor Vindenes usynlige Slot er reist. Man saae hverken Huus eller Tag; Vindenes Slot kan kun fornemmes! jeg drev Hjorden gjennem alle de usynlige Stuer og Sale; jeg mærkede det fuldt vel, Væggen var Storm, Døren Hvirvelvind! Sligt er værd at have prøvet! det giver Noget at fortælle! hvad har I, som dovne i Solskin paa den store, svømmende Svinesti!" — Og som den Gamle taler, gnider han ivrigt sit nye Stykke Linned.

„Gaae med til Donau!" siger den Unge, „der skal Du see en Dands af Sviin, fede, som om de skulde revne hver og een. De vil ikke ud paa Skibet, vi drive dem med Kjeppe, de knuge sig sammen, stille sig paa tværs, strække sig paa Jorden, kravle paa Ryggen af hinanden, i hvor tunge de end ere! det er en Dands at see! Du vil lee, saa Du ryster, der er en Hvinen, alle Ungarns Musikanter kunne ikke faae saadanne Toner ud af deres Sækkepiber, om de klemme dem nok saa stærkt! nu glindser din Skjorte saa velsignet af Flesk, Du kan ikke faae den bedre; følg med til Donau, jeg giver at drikke, gamle Fatter! om fire Dage er jeg i Keiserstaden, jeg skal see Pragt og Stads, jeg kjøber Dig røde Buxer og forsølvede Sporer!

Og den gamle Svinehyrde løfter stolt sit Hoved, seer med funklende Øine paa den unge Magyar, hænger Skjorten op paa Knagen i den lave Leerhytte, hvor der

kun er Bænk, Bord og Trækiste; han nikker og mumler: Nemes-ember van, nemes ember én és vagyok!*).

XII.

Markeds-Gjester.

Vi forlade Mohács. Vort Skib var aldeles overfyldt med Mennesker, vi vare over tre Hundrede, og der kunde endnu ventes flere, før vi naaede Pesth! Kister, Sække, Bylter og Pakker laae opdyngede, saa høit som Hjulkassserne ragede i Veiret, og rundt om paa Dækket og under Dækket søgte Folk at skaffe sig en Plads, om ikke at sidde, saa at staae; bedst havde det en tyrkisk Hebræer,der var fulgt med fra Semlin, han holdt ufortrøden den Plads, han engang havde indtaget; nok saa lystig, Bajads for hele Forsamlingen, sad han paa et udbredt Tæppe og holdt mellem sine Been en stor Dunk med Viin! hvert Øieblik drak han en Skaal, nikkede og sang, galede som en Hane og sukkede som en Jomfru; en Heiduk i røde Buxer og stor, hvid Kappe stod uforandret fra Morgen til Aften, med Ryggen op til Capitainens Kahyt, og smøgede sin Pibe; nogle gamle Jøder læste for sig selv høit af hebraiske Bibler. Paa nogle opstablede Bylter sad et Par Familier og spiste Løg og Brød samt spillede et Slags Kort eller dovnede; en ung Militair gjorde idelig Cour til et Pigebarn, mens to andre Officerer spøgte med den lille armenianske Dreng Antonio, og til stor Forfærdelse for Pater Adam sagde Drengen, at det var ikke godt at være Munk! de viste ham deres Sabel, pegede paa deres Moustacher, satte ham deres brogede Hue paa, Drengen

*) „Han er en Adelsmand, jeg er ogsaa en Adelsmand!"

smilte, Pater Adam rystede med Hovedet. Der var en Lystighed, en Skrigen, en Snurren og Murren, baade oven og neden. „Mein Parapleem! Parapleem!" skreg en Jøde, som Paraplyen var blevet borte for. «Felix faustumque sit!» raabte en sortklædt «Oskolamestre,» som mødte sin Collega! — Den stakkels Jomfru, som fulgte os fra Constantinopel, svømmede i Taarer over den store Folkemasse og, som hun sagde: det skrækkelige Selskab i anden Kahyt; det var ogsaa til at lee eller græde over; Alt dernede var indhyllet i Tobaksrøg; Folk stod op paa hinanden, men der var ogsaa Mange, som sad, og det ikke blot paa Bænkene, men paa Enden af Bordene; hele Dagen sad de her, for at have en Siddeplads til Natten. To unge Madamer af den mosaiske Troesbekjendelse stode midt i Trængselen, de holdt hinanden om Livet og lugtede til en Citron.

I første Kahyt var ikke meget bedre Plads, kun var man fri for Tobaksrøg. Midt imellem Damerne sad, nok saa ugeneert, Herrerne og spillede Makau, et meget hoit Hazardspil; en Semliner=Handlende i grøn Kasse=king og med sort Filthat, som han aldrig tog af, selv naar han sov, havde alt spillet Uhr og Penge bort. Champagnen knaldede, her duftede af Beuffsteg —! og ud paa Aftenen blev det værre endnu: der maatte soves paa Borde og Bænke, ja under Bord og Bænke, selv i Kahytsvinduerne; Nogle laae paaklædte, Andre gjorde sig det mageligt og bildte sig ind, de skulde i deres egen gode Seng hjemme. Inde hos Damerne var ligesaa overfyldt; et Par af de ældste tog, som man kalder det, Mod og Mands Hjerte til sig og satte sig indenfor Døren hos os! Andre toge Plads paa Trappen, den Ene over den Anden. Hele Dækket var en stor Soster=Seng, og her gik Folk til=sengs allerede med Solen, man kunde ikke gjøre et Skridt, uden man traadte paa dem! her var en Mumlen, en Sukken, en Snorken, og saaledes havde vi to Nætter! Man glemte ganske Naturens Poesi for Hverdagslivets. Rige, frugtbare Landstrækninger, Viinbjerge og store Landsbyer med nye og lyse Kirker foer vi forbi. En=

delig den tredie Morgen efter Afreisen fra Mohàcs heisedes det ungarske Flag*), i luftig Taage laae Pesth for os! Ofen skjultes af det høie St. Gerhardsbjerg**), hvor øverst oppe paa Taarnet et Flag heisedes for at hilse Dampskibet, der bragte Markedsgjester.

XIII.
Pesth og Ofen.

Det er et Prospect! men hvorledes maler man dette med Ord, og det Sollys, hvori det fremtraadte. Bygningerne i Pesth langs Flodbredden synes Palads ved Palads, hvilket Liv og Færdsel! ungariske Dandys, Handelsmænd, baade Joder og Grækere, Soldater og Bønder, trænge sig imellem hinanden. Det er Sanct Medardi Marked. Under det høie, græsgrønne Bjerg strække sig paa den modsatte Flodbred mindre, men brogede Huse; et Par Rækker ligge i Geled paa Bjergsiden. Det er Ofen, Ungarns Hovedstad; Fæstningen, det ungarske Akropolis løfter sine hvide Mure over de grønne Haver. En Bro paa Baade forbinder Byerne! hvilken Trængsel og Tummel! Broen gynger, idet Vogne fare over den; Soldater marschere, Bajonnetterne blinke i Solen; en Procession af Bønderfolk gjør Valfart; nu ere de midt paa Broen, Korset funkler, Sangen lyder hen til os. Floden selv er halv opfyldt med Skibe og smaa Fartøier.

*) Det ungarske Flag har foroven en rød, for neden en grøn og midt i en hvid Stribe. I Feltet til høire ere Floderne Drau, Sau og Theis, i Feltet til Venstre tre Bjerge: Tatra, Fatra, Matra og over Feltet en Krone, hvis Kors er bøiet som paa den virkelige ungarske Kongekrone, der er en Gave af Pave Sylvester til Stephan den Hellige. Ingen, som ei har baaret den, faaer Navn af Ungarns Konge.

**) Herfra styrtede Hedningerne den hellige Gerhard i Donau.

Hør Musik! en Skare Baade blive roede op mod Strømmen! de ungarske Flag vaie i dusinviis fra hver Baad, hele Bredden fyldes med Mennesker, hvad er det for et Tog? Alle Personerne i Baaden ere saa godt som nogne, men med trefarvet Kaskjet. Musiken klinger, Flagene vaie, Aarerne pladske! hvad betyder dog dette? Jeg spørger en ung Dame, som ogsaa seer paa denne Stads, og hun forklarer mig den, det er den militaire Svømmeskole, Officerer og Cadetter, de svømme Alle omkap ned med Strømmen til St. Gerhardsbjerget, men det er umuligt at svømme tilbage, og derfor roe de i Baade, med Faner og Musik! det seer godt ud, det er eiendommeligt! Alt er Jubel, Alt er Festlighed, Kirkeklokkerne ringe, det er Pintsedag!

Vi stige i Land, vi søge et Hotel, det er stort, det er prægtigt, det er uforskammet dyrt! i Markedstiden er her ingen Taxt! vi vandre omkring i Pesth; det er jo Wien, i det Mindste et Stykke af Wien, de samme Boutiker, de samme brogede, velmalede Skilter, med Portraiter og Allegorier, man faaer Lyst at staae stille! see, der paa Kaffehuset læses i gyldne Bogstaver: „Kave—hós“ og neden under staaer et Billede, der viser „den himmelske Kaffekilde“. Engle sidde her til Bords og drikke Kaffe; en af de allersmukkeste henter den ved Kilden, hvor den ganske mørkebruun vælter ud mellem Blomsterne. Her er i een af Gaderne en „Stock= am Eisen“, ganske som i Wien, det sidste Minde om Urskoven ved Donau; hver vandrende Haandværkssvend slog sit Søm i Træet, saalænge der var et Punkt, hvor det kunde drives ind, og Træet blev et Jerntræ, et Træ af Søm! Herkules selv eiede ikke en saadan Kolle.

Intet Spor sees nu mere af Donau=Oversvømmelsen; hvert Huus er reist igjen, Alt er mere nyt, mere prægtigt*). Ofen har eet Theater, Pesth to**), det

---

*) 1838 var her som bekjendt en skrækkelig Oversvømmelse; Vandet steg til 29′4″9‴, mange Mennesker omkom, Qvæget druknede, Huse styrtede sammen.

**) Udenfor Pesth i „Stadtwäldchen“ er et lille Sommer=Theater;

ene og mindre af disse er National-Theatret, hvor der kun opføres Skuespil i det ungariske Sprog; her ere gode Acteurer, godt Sammenspil, og Huset er, som man sagde mig, altid godt besøgt; ogsaa som Concertsal benyttes denne Bygning, jeg hørte i ungarisk Oversættelse Mendelsohn-Bartholdys Oratorium Paulus, eller, som det hedder forkortet paa Ungarisk: Pál. Det kongelige Stadt-Theater er stort og smukt, men slet oplyst. Den i Tydskland feirede Emil Devrient fra Sachsen gav som Gjesterolle Sancho i Raupachs: „Die Königstochter ein Bettlerweib" og Bolingbroke i Scribes: „Et Glas Vand." Der var Natur og Sandhed i denne Kunstners Spil, han ragede betydeligt frem i denne Omgivning, imidlertid vare der Flere, som man mærkede vare Folkets Yndlinger, især en Madame, der forekom mig i høi Grad manieveret, men jo værre Madamen gjorde det, desto mere klappede Folk. „National Casino", hvor jeg blev indført, er meget storartet, og hvad Bøger og Blade angaae særdeles vel udstyret; hvad her iøvrigt meest interesserede den Fremmede, er den Mængde forskjellige Tidsblade og Skrifter i Landets eget Sprog. Som den betydeligste og meest læste ungariske Digter nævnes Josika, der især har skrevet Romaner; een af disse „Bohmerne i Ungarn", roses meget. — Det Spørgsmaal blev gjort mig, om intet ungarisk Værk var oversat paa Dansk, og jeg vidste kun at nævne eet: Szechenyi „om Væddeløb", og tilføiede, at dette just var oversat af den af mine danske Venner, som er mig kjærest; Ungareren talte med stor Begeistring om Szechenyi og hans mange Fortjenester af Ungarn; som hans interessanteste Værk blev nævnet „der Credit". Szechenyis Portrait prangede i alle Boglader, det pyntede vor Kahyt paa Dampskibet, som førte os høiere op ad Donau. Dog før vi seile paa den igjen, da først en lille Vandring hiin Side Ofen

---

under mit Ophold behagede her især „Treff König oder Spieler und Todtengräber, Lebensbild mit Gesang" von A. Barry.

til Gul Babas Grav ved „Keiserbadet"; den tyrkiske Helgen bringe vi en Hilsen fra Orient, fra det gamle Stambul, fra Mohammeds grønne Fane! Hvo er han derinde, som ligger udstrakt paa sit Ansigt; en hvid Filthat uden Skygge slutter sig om hans Pande! saae jeg ham ikke i de hvirvlende Dandse mellem Mewlewis i Pera! Det er en Derwisch! paa sin Fod er han vandret herhid, over Bjerge, gjennem øde Strækninger herhid til et fremmed Folk, til de Christnes By; hans Pillegrimsfart er endt! han hænger til et Minde om den en broget malet Træsabel paa Væggen, kaster sig igjen paa sit Ansigt og mumler: „der er ingen Gud uden Gud, og Mohammed er hans Prophet!"

Det er Aften! Solen synker rød og stor! stille vandrer Østerlandets Søn fra Graven til den høie Fæstning, den eensomme Vei har han søgt, den meest afsides Bastion, han bøier igjen sit Hoved, læser igjen sin Bøn. Almuesmanden staaer langt borte, stirrer efter den fremmede Vandrer og har sine egne Tanker! der er, veed han, ei Fred i Natten paa dette Sted; en Time før Midnat skrider her en usalig Aand, en kjæmpestor Tyrk; Skikkelsen løfter den største af Kanonerne, skuldrer og marscherer Volden rundt; ved Slaget Tolv lægger den Kanonen paa sin Plads og forsvinder. Vil i denne Nat her den Levende vexle Ord med den Døde? Der er stille paa Bastionen, stille i det lille Gravkammer, hvor Gul Baba sover.

XIV.

Donau-Fart fra Pesth til Wien.

Dampskibet Maria Anna seiler i den tidlige Morgen til Wien, vi stige ombord, det lille Fartøi er over-

fyldt med Mennesker; i rask Flugt gaaer det mod Strømmen hen forbi Badehusene, hvor Plankeværket bugner under Vægten af halvnøgne Krigere, Een drapperet med et Lagen, Andre i Skjorte; — men nu ere vi forbi!

Langs disse Bredder strakte sig eengang øde Urskove; en eensom Hytte af Jord og Grene laae ved den svulmende Flod, Waiz hed dens fromme Eneboer, Erindringen om ham lever nu ene i Navnet paa Byen, der nu hilser os med Kirker og Promenader. Det er Waizen. Legenden fortæller, at kort før Slaget ved Mogyrrod rede Fyrsterne Geisa og Ladislaus gjennem Urskoven her, de talte om at ordne Hæren; pludselig raabte Ladislaus; „saae Du Intet! — mens vi talte sammen, kom fra Himlen en Engel, han holdt en Krone over dit Hoved! nu veed jeg Du seirer!“ og Geisa svor: „er Gud for os, og dit Syn opfyldes, da bygger jeg en Kirke paa dette Sted!“ — — Fjenderne flygtede —! og her ved Eneboerens Hytte, i den mørke Skov, reiste sig pludselig en Hjort med brændende Gevierer, Krigerne skjød paa den, Hjorten sprang i Donau og forsvandt. Ved Waiz's Hytte byggedes Kirken; en Stad reiste sig omkring den, og fik Navnet Waizen.

Sagn og Minder knytte sig til disse Bredder; her vexler med Skov- og Fjeldnatur, med grønne Marker og folkerige Byer. Vi nærme os en Ruin, engang i dens Velmagtsdage eet af Europas meest feeagtige Slotte. Mathias Corvinus elskede dette Sted; paa hans Bud strakte sig Gulvene her af Marmor, Loftet prangede med Guld, Væggene med Billeder og rige Tapeter. Hvert Vindue fortalte en Legende eller et hedensk Sagn, brogede Fugle fløi ved Vintertid herinde mellem Sydens Palmer og Oranger. Alt er forsvundet, Ræven graver sin Hule, hvor stolte Riddersmænd dandsede i Rad. Hyrden driver sin Hjord over den smalle Sti mellem Buskene, hvor kunstige Vandspring pladskede paa de høie Terrasser. Hine Tiders Digtere fandt her i Skuet Stof for deres Tanke om Armidas fortryllende Have.

I den maaneklare Sommeraften løsnedes her, ved den med Marmor inddæmmede Bred, Baaden, som var smykket paa østerlandsk Viis, Musiken klang, livsglade Qvinder, kjække Mænd gjorde en lystig Seiltour og glædede sig ved Aftenen og det prægtige Eccho, der svarede og atter svarede fra det sex Etager høie Salomons Taarn nede ved Floden. Alt dette er forsvundet, Alt dette er forbi, kun Echo sidder endnu her paa Ruinen og svarer med sin Ungdoms friske Stemme; dog eet Navn, siger Almuen, gjentager det ikke, og det er Forræderen Petéz, som forraadte sin Konge.

Vi nærme os Gran, hvor Stephan den Hellige er født og nu hviler i sin Kiste. Oppe paa Klinten midt i den forfaldne Fæstning staaer en Kirke under Bygning, Byen selv ligger flad, nede mellem grønne Træer*); fra disse hen over Donau flagre en Mængde Sommerfugle, som var det en Skare Sylphider, af hvilke vi kun saae Vingerne. Tanken om Sylphider og Byens Navn leder Tanken paa Nordens Sylphide, der fløi fra den danske Scene til Verdensbyen Paris og henrev selv den kritisk fornemme Jules Janin — og i samme Nu — gik paa Krykker ved et af Pyrenæernes Bade, sank fra Beundring og Navnkundighed ned til Lidelse og Glemsel —! jeg glemmer Stephan den Helliges By for Lucile, glemmer Gran for Grahn.

Mod Aften naaede vi Komorn; nye Passagerer strømmede til vort Dampskib, der var nu saa overfyldt, at Hver af os maatte være glad ved til Natten at erholde en siddende Plads; det at udstrække sine trætte Lemmer, var for meget at vente. Side ved Side sad vi; da her i Donau Sandbankerne ere bevægelige og snart ligge her snart der, saa løb vi naturligviis flere Gange paa; den ene Passageer stødte Panden mod den

*) Den led meget ved Oversvømmelsen 1838.

anden, et Par gamle Herrer sank i Knæ paa Gulvet, og Spisebordene dandsede Mazurka.

Seiladsen næste Formiddag frembød kun Skuet af flade, skovgroede Kyster, hist og her en Vandmolle, hist og her en Landsby med en Kirke; nu laae vi ud for Presburg; idet vi lagde ind mod Broen, kastede en „Kellner“ et Spil Kort ud i Donau, Himlen maa vide hvorfor; Kortene gik dybt ned, som vilde de søge Bund, eet især, men det kom tilveirs igjen, det var Hjerter-Dame; hun neiede tre Gange meget dybt, og saa sank hun. Det var Modtagelsen i Presburg. Tæt ved, hvor vi steg i Land, hævede sig med et muret Gelænder en lille Høi, som har stor Betydning, det er „Krönungs-Berg“, rundt om den samler sig ved Kongekroningen det glade Folk, og Ungarerne ere smukke, meget smukke! fra alle Flodskibene vaie da de trefarvede Flag; Kanonerne tordne, og Ungarns Konge, i samme Dragt og med samme Krone, som Stephan den Hellige har baaret, rider op paa denne Høi og, med Sværdet hævet mod Verdens fire Hjørner, sværger at værne om og hævde sit Land. Kirkeklokker og Basuner, Folkemunde og Kanoner juble deres „Leve“ for den af Herren Salvede!

Jeg lider denne Stad, den er livlig og broget! Boutikerne synes hentede fra Wien! „ja, her er Meget at see“, siger Borgermanden, „følg med til Slotsruinen høit paa Fjeldet ved Donau. Det er en Udsigt, over den svømmende Bro, over By og Kornland! hen ad Fjeldet hænger en Gade med brogede Huse, med duf-tende Træer, Børnene dandse deroppe i den varme Sol! vi gjennemvandre Staden, her er gamle Minder, her er sælsomme Sagn!“ — her er ogsaa deilige Roser og endnu smukkere Børn; — jeg mødte saaledes en ganske lille Pige med en stor Bouquet, hun smilte til mig, den Fremmede, standsede i sin raske Fart, tog een af de smukkeste Roser, gav mig den, nikkede og var borte. — Rosen skal ikke visne, den skal blomstre i et Digt, og naar den Lille om nogle Aar selv er en udsprungen

Rose, bringer Tilfældet hende dette Digt — mon hun da husker den Fremmede, som hun gav Blomsten.

Vi staae paa Pladsen foran Raadhuset, over Porten paa Muren pranger et Billede malet al fresco; det viser en gammel Mand i sort Kjortel og med langt Skjæg, han bøier sig hen over en opslaget Bog, hvad betyder dette. Hvad siger Sagnet. Det er en gruopvækkende Historie. Denne Skikkelse var engang een af Stadens mægtigste Raadsherrer, han var Alchymist og Astrolog, frygtet og forhadt. Alt vidste han at tilegne sig, endogsaa den fattige Kones lille Ager; og den arme Qvinde trængte ind i Raadhuset, hvor han sad med Stadens Mægtige; hun jamrede i Fortvivlelse og opfordrede ham til at aflægge Eed paa, at han havde handlet efter Ret og Samvittighed, — og han tog Bogen, bøiede sig over den, læste med huul Stemme Eden, hævede sin Haand og svor. — Da brusede en Hvirvelvind gjennem Salen, og Alle sank til Jorden; — da det blev stille igjen, da de atter reiste sig, var Meenederen forsvundet, Vinduet knust, og udenfor paa Muren stod uudsletteligt, levende i hvert Træk, som vi see det endnu, Billedet af Raadsherren i Presburg. Som en Farveskygge havde Djævelen blæst ham ind i den glatte Muur.

Vort Dampskib var igjen i Flugt, vi mødte et andet Dampskib: Arpad, det kom fra Wien og var overlæsset med Passagerer, som vort; Hattene svingede, Lommetørklæderne viftede; vi afspeilede os i hinandens Øine, og Billedet forsvandt igjen, ikke een af de mange Figurer er blevet tilbage i Tanken, uden en Dame i Nankinskaabe og med grøn Knæk-Parasol; hun har slaaet sig til Ro i mit Hjerte, jeg vil haabe hun er et skikkeligt Fruentimmer!

Hele Morgenstunden, alt længe for vi havde nærmet os Presburg, saae vi en tyk, stærk Røg hæve sig i Horizonten, det var Ildlos, det halve Theben afbrændte denne Dag; vi nærmede os ved Solnedgang dette Sted, eet af de meest maleriske paa den hele Fart. Hoit paa Bjerget laae en Ruin, den skjønneste vistnok ved hele

Donau, den røde Aftensol skinnede paa de vaade Mølle-hjul, der, idet de gik rundt, syntes at være hamrede af Guld. Alt var grønt og duftende rundt om! hvilken Skjønhed, hvilken Storhed i den hele Natur! Ungarns Theben er en lille Plet, faldet fra Himlen! og her i al den Deilighed var Jammer og Nød, den halve By laae i Gruus og Aske, en tyk Røg dampede fra Brand-stedet; søileagtige ragede de smalle Skorstene op i Luften; Taget var revet af Kirken, de sortrøgede Mure bleve slikkede af den røde Lue! — Hvilken Elendighed! mange Mødre søgte endnu deres Børn; en Kone stod ved Strandbredden og vred sine Hænder; en forbrændt Hest humpede hen over Broen! — —

Vi foer forbi —! vi vare i Østerrig! næste Mor-gen skulde vi see Wien*)!

Magre Skove i det Uendelige laae for os! Luften var alt i den tidlige Morgen tyk og hed, den skinnede ikke, som over Middelhavet og Bosporus. Jeg syntes at være i Hjemmet paa en trykkende varm Sommerdag, min Reise var nu forbi. En Forstemthed knugede mit Hjerte, en Forudfølelse af noget ret Ondt! -- I det lille Danmark staaer hvert Talent saa nær ved det andet, at der puffes og trædes, da de Alle ville have Plads. — Hvad mig angaaer, da har man kun Øine for mine Feil! min Vei i Hjemmet gaaer gjennem en stærk Sø-gang! jeg veed, mangen Bølge vil endnu tungt vælte over mit Hoved, før jeg naaer Havn! — Dog det har jeg for mig, at min Eftertid ei kan være mig strængere, end min Omgivning er det.

Over Praterens blaanende Træer stod i den tykke, varme Luft Stephans-Taarnet.

---

*) Reisen fra Constantinopel til Wien varer saaledes, Qvarantainen fraregnet, hele 21 Dage og er høist trættende; man betaler paa første Plads 100 Gylden, paa anden 75, paa Dækket 50. (En Gylden er som bekjendt 5 ℳ 8 ß.) Fra Wien med Strømmen til Constantinopel er den hele Reise endt paa 11 Dage, Betalingen ombord er derfor noget dyrere, første Plads koster 125 Gylden, anden Plads 85, Dæksplads 56.

Hjemreise.

I.

Wiens Theatre.

Den Danske, der reiser i Tydskland, kommer mere og mere til Erkjendelse af, var han det ikke i Hjemmet, at den danske Skueplads indtager en betydelig Rang. De fleste, større tydske Theatre have vel hvert eet eller to særdeles Talenter, men den danske Skueplads eier mange, har uendelig store Kræfter. Flere af vore Kunstnere og Kunstnerinder maatte, dersom det danske Sprog var udbredt som det tydske, erholde en europæisk Berømthed. Vort Repertoire er tillige saa rigt paa originale Arbeider, at man med disse kunde besætte Vinteraftenerne godt, uden at tye til Oversættelser. Dette skeer naturligviis ikke og bør ikke heller. Holberg, Oehlenschläger, Heiberg, Overskou og Hertz danne et Femklover, der i den dramatiske Literatur pranger som en Palme for vort Land.

„Tydskland har ikke eet Theater, som det i Kjøbenhavn!" har jeg hørt flere Landsmænd sige, og jeg maa give dem Ret, naar de ikke regne Wien med til Tydsklands Stæder. „Burgtheater" i Wien staaer ligesaa høit som det danske Theater, ja i enkelte Henseender høiere, ved den Masse af store Talenter, det eier, dette Sammenspil, denne Natur. Anschütz, Korn, Löve,

Carl La Roche, Wilhelmi, Fichtner, det er Kunstnere i Ordets sande Betydning! Mad. Rettich, Fru von Weissenthurn —! ja det bliver en uendelig Navnerække, at fremhæve de fortrinlige. Men vi maae ikke glemme at tilføie, Burgtheater har den Fordeel, at det kan virke og aande ene for Lystspillet, Dramaet og Tragedien, vort Theater derimod, da vi kun har dette ene, maa, foruden hine Skuespil-Arter, dele sine Kræfter mellem Operaen, Vaudevillen og Balletten.*)

„Hoftheater nächst dem Kärnthner Thore“ er i Wien indviet Operaen og Balletten; under dette mit Ophold hørte jeg ingen tydsk Opera, men italiensk, og det den fortræffeligste jeg nogensinde har hørt, det var Sangerne Napoleone Moriani, Badiali, Donzelli og Sangerinderne Tadolini, Frezzolini og Schoberlechner —! jeg ønskede ret, at Kjøbenhavnerne engang maatte høre en saadan italiensk Opera, de vilde og maatte henrives! hidtil kjendte de ingen og have for nogle Aar tilbage endogsaa foragtet og overseet, hvad de ikke kjendte.**) Nordboen kan ikke synge italiensk Musik, derfor var det maaskee, «la gazza ladra» blev udpebet hos os; Italienerne skulle synge den, de skulle foredrage Recitativer! det er et Liv! det strømmer ud indenfra! det er, som om deres Tanke og Tale maa aabenbare sig i Sang, den er deres Sprog.

I de italienske Byer faaer man kun to eller tre Operaer den hele Saison, paa „Kärnthnerthor“ Theater var stor Afvexling***); den nyeste, jeg her hørte, var

---

*) Repertoiret er meget afvexlende og godt; i Løbet af en Maaned gav man saaledes: een af Terenz's Comedier: „die Brüder,“ Gutzkows: „Werner,“ Halms: „Griseldis,“ og „der Adept,“ Schillers: „Wilhelm Tell“ og „Fiesco“, Jüngers: „Er mengt sich in Alles, Blums: „Ich bleibe ledig, Göthes: „Götz von Berlichingen“ og „Die Geschwester“.

**) Først efter min Hjemkomst til Kjøbenhavn indtraf som bekjendt, det første italienske Opera-Selskab hertil.

***) I faa Uger vexlede her Operaerne: Norma, Gemma di Vergy, Otello, il Bravo, la figlia del Reggimento, Torquato Tasso, Lucrezia Borgia, il templario, &c. &c.

«il templario» af Nicolai; Chorene ere særdeles smukke, Sujettet er det samme, som Marschner har behandlet, men Marschners Tonværk er vistnok langt fortrinligere, og har for mig alene den Feil, at Recitativerne mangle, disse, forekommer det mig, bør træde istedet for Dialogen, der træder mig forstyrrende ind imellem Musiknumerne. I Tonernes Verden skal Alt være Musik!

Theater „nächst dem Kärnthner Thore" har foruden Opera ogsaa Ballet, men uagtet her er en stor Scene med Pomp og Pragt, taaler Balletten her ikke Sammenligning med den paa det kjøbenhavnske Theater; denne hæver sig for Øieblikket til en betydelig Høide, og vore Balletter overgaae i Smag og Poesie alle dem, jeg har havt Leilighed til at see i Tydskland og Italien. Naturligviis overbyder os Paris og Neapel ved Mængden af deres Dandsende og ved Decorationernes Pragt, men ikke i Composition.

Da Italieneren Galeotti døde hos os, sørgede Dandsens Musa; hvo skulde kunne træde i Galeottis Sted som Ballet-Compositeur; — Ingen indtog hans Plads; men en ny fødtes, der, som hvert sandt Geni, brød sin egen Bane, det er Bournonville; han er en sand Digter, hans Valdemar er et stort mimisk Drama, understøttet af Fröhlichs geniale, malende Musik, hans „Festen i Albano" er et lyrisk Digt.*)

Foruden disse to omtalte k. k. Theatre har Wien i Forstæderne flere Folke-Theatre, hvor den ærlige Borger fryder sig over Dialecterne, seer Hverdagslivet, bestraalet af Poesiens bengalske Flamme. Nordboen maa have levet med Wienerne, kjende Folket for ret at vurdere det meget Geniale, der er i disse tidt løst henskizzerede Stykker.

Vil man kjende et tydsk Theater, i sin bedste Fremtræden, vil man kjende tydsk dramatisk Literatur, kjende den udtalt fra den Talerstol, den blev skrevet for, da skal man opholde sig i Wien; og man vil ikke, som jeg

---

*) Balletten „Toréadoren" har jeg ikke seet.

har hørt Danske, kunne sige: der er ingen tydsk Skueplads, ingen tydsk dramatisk Literatur! een Aftens Forestilling paa Burgtheater kan overtyde om det Første, Repertoiret taler sin Sag, hvad det Sidste angaaer. Schröders Lystspil „Ringen,"*) Jüngers, „Han har sin Næse allevegne," et Drama, som Ifflands „Jægerne," Tragedier, som Göthes „Egmont" og Schillers „Wilhelm Tell," ere friske og uvisnelige Grene i en dramatisk Literatur; og mellem de yngre Mænd, hvad udtaler sig da ikke for en dramatisk Kraft og Poesi hos Halm og Bauernfeld, for kun at nævne To, som høre hjemme i Wien.

I Danmark have vi en dramatisk Digte-Art, som Wienerne ikke eie, det er de heibergske Vaudeviller, men hvor stor Virkning disse, deels ved deres eget Værd, deels ved en udmærket Fremstilling, have gjort i Hjemmet, troer jeg dog ikke, de i Lune og poetisk Værd kunne sættes over en Digte-Art, som Wienerne især have og ikke vi, deres Folkecomedier og navnlig Raimunds!

II.

Silhouetter.

Wiens større Pladse og Hovedgader frembyde Skuet af et helt Billed-Gallerie, hver Boutik har sit smuktmalede Skilt, enten Portraitet af en navnkundig Person eller et allegorisk Stykke. Hver Plads og hver Gade giver, ved sin levende Brimmel og sine forskjellige Grupper, Motiver til Malerier, der kunne smykke et heelt Gallerie. Dog Skizzer af denne Art ere alt frem-

*) At „Ringen" ikke er original af Schröder, veed jeg, men hans Bearbeidelse, troer jeg, har gjort den til hans Værk.

viste i stor Mængde, vi kunne til en Forandring klippe et Par Silhouetter af bekjendte Personer, og man vil huske paa, at Silhouetter ikke give mere end netop en Skygge af Lighed.

Vi ere i Volksgarten! Herrer og Damer i livlig Samtale vandre under de grønne, duftende Træer; Opvarterne springe i krydsende Flugt og sørge for, der kommer lidt Iis om de brændende Hjerter. Et heelt Musikchors Toner bruse gjennem Haven. Midt imellem Musikanterne staaer en ung Mand, af mørk Ansigtsfarve, hans store, brune Øine flyve rundt om i urolig Flugt, Hovedet bevæger sig, Armene, hele Legemet, det er, som om han var Hjertet i dette store Musiklegeme, og gjennem Hjertet, veed man, strømmer Blodet, og det er her af Toner; i ham fødtes disse Melodier, han er Hjertet, og det hele Europa hører dets musikalske Pulseslag, dets egen Puls slaaer stærkere derved — Manden hedder — Strauß.

— Vi ere i een af Forstæderne, et lille Slot ligger midt i en engelsk Park, her boer Fyrst Didrikstein; vi gaae gjennem en Række smukke Værelser; et Fortepiano lyder os imøde; her er rigt og smukt! her er en deilig Udsigt over Havens Terrasser. Tonerne, vi høre, fødes ved een af Pianoets Heroer. Saaledes spiller Lißt ikke! — Han og denne ere lige mægtige og lige forskjellige. Lißt forbauser, man rives med af de hvirvlende Bacchanter, her derimod staaer man høit paa Bjerget i Guds klare Sol, fyldes med en Storhed, qvæges af en Ro og Ynde —; man føler sig glad i den fri Naturs hellige Kirke, hvor Hymnerne blande sig med de dandsende Hyrders Sang. Hvo er denne Pianoets Behersker? Betragt ham, han er ung, smuk, ædel og elskelig! kjender man ikke min Silhouet, jeg maa da skrive under den Navnet — Sigismund Thalberg.

Vi kjøre nu til Hitzing, Wienernes Frederiksberg; vi staae ved et lille venligt Sommerlyststed; Haven er rig paa Træer og Blomster, den gamle Dame der inde er dens Gartner, hvert Træ har hun plantet,

hver Blomst har hun selv sat, her er Gran og Birk, her er Tulipantræ og duftende Linde. Blomstrende Rosenhækker danne Rabatterne om den friske Græsplet. En rank, kraftig gammel Kone træder os imøde; hvilken Klogskab i Øiet, hvilken Mildhed i hvert Træk! hvo er hun? Vi træde ind i Stuen! paa Bordet staaer en prægtig Vase, med Billeder af en Lyre, der omslynges af en Laurbærkrands, dens Blade ere deels forgyldte, deels grønne. Navne paa Skuespil læses paa disse Blade; de forgyldte angive de Stykker, hvori hun især som Kunstnerinde henrev et heelt Folk, de grønne bære hver Navnet paa et af hendes egne dramatiske Arbeider; hun satte Guld paa de andre Digteres Laurbær, hendes egne staae altid grønne, det er Betydningen! Vasen er en Gave fra hendes Kunstbrødre og Kunstsøstre, nederst læses hendes Navn — Johanne von Weissenthurn.*)

Vi ere inde i Wien! vi gaae op ad brede Steentrapper, mellem tykke, kolde Mure! store Jerndøre med Hængelaase for vise sig til begge Sider, derinde gjemmes Penge og vigtige Papirer; vi træde ind i et lille Kammer; Væggene ere skjulte med Reoler, hvori staae store Folianter, rundt om ligge Pakker af Skrifter, alle Forretnings-Sager. En høi, alvorlig Mand sidder

---

*) Efter min Hjemkomst til Danmark har den høithædrede Kunstnerinde taget Afsked fra Publicum; hun spillede den sidste Aften i to forskjellige af hendes egne Stykker. Paa den danske Scene har især af hende „Godset Sternberg,“ og „Hvilken af dem er Bruden“ gjort Lykke. I den sidste Tid endnu optraadte hun ofte, ikke blot paa Burgtheater, men paa Slottet Schönbrunn; hun fortalte mig, at hun for nylig havde spillet den første Gang i „Pariserdrengen“ den gamle Moders Rolle; men i det Øieblik Drengen springer op paa Stolen, sætter Papirshatten paa Hovedet, lægger Armene overkors og efterligner Napoleon, overvældedes hun saaledes af Erindringer fra dette Sted, fra denne Skueplads, saa at hun øieblikkelig nær var kommet ud af sin Rolle; netop her paa dette samme lille Theater havde hun spillet for den virkelige Napoleon, der i samme Stilling havde seet paa hende, den tydske Skuespillerinde.

foran Pulten, det er slet ikke poetiske Sager, der beskjæftige ham! Det barske Udtryk i hans Ansigt forvandler sig til Veemod, han seer paa os, der er Sjæl og Tanke i dette Blik! hvor tidt har han ikke heftet det paa Guds Natur, og den afspeilede sig deri; i sin Ungdom sang han for os om Kampen i hans Sjæl; hans Musa aabenbarede sig spøgelseagtig, og dog som den friske, blomstrende Mø, Billedet var: „Die Ahnfrau.“ I sin Manddom bragte han os: „det gyldne Skind,“ — det er ophængt i Musernes Tempel, — hans Navn pranger derpaa, Grillparzer.

III.

Haandværkssvenden.

(Skizze fra Böhmen.)

Vi have ikke blot forladt Keiserstaden, — vi ere endog komne midt ind i Böhmen. Kornrige Marker, Lindetræer og Helgenbilleder, det er Treklangen her.

Det er Solnedgang, vi see „Riesengebirge,“ ak, hvor smaa, hvor taagede, jeg synes at see Kullen fra Sjællands Kyst! det er ikke de græske Bjergconturer! her er ikke den græske Luft med sin Gjennemsigtighed. Men jeg kjender jo denne Plet, Skuet af disse lave Bjerge, den udstrakte grønne Mark, Lindetræerne og denne Steendysse tæt ved Veien! for flere Aar siden har jeg seet den, og netop i samme Belysning, som nu! ikke en Blomst, ikke en Busk synes den mere at have vundet, siden jeg sidst foer her forbi; i min Tanke og Hjerte er et nyt, et rigere Blomsterflor end da, Blomster fra Norden, Syden og Orienten! Stedet her har endogsaa tabt; Hovedfiguren, som i min Erindring hører med til dette Landskab, mangler. Her paa denne Steendysse

sad da en ung Haandværkssvend, i blaa Blouse, Vorduk over Hatten, Stok i Haanden, Randsel paa Ryggen; han var Billedet paa Ungdom og Sundhed.

Hvor i Verden mon han nu vandrer? Eller har han maaskee alt fundet et roligt Hjem, sidder med Hustru og Barn, just nu i denne Time, og fortæller dem om sine Vandringer gjennem Böhmerland; der er Meget at høre, Vandre-Liv er et broget Liv!" — Mon han husker sin Hvile her paa Steendyngen, husker Diligencen, der da foer ham forbi, en Fremmed kiggede ud af Vognen og lod ham, som den bedste Figur i Landskabet, afspeile sig i Tanken. Nei, det husker han ikke! han slynger Armen om sin Kone, kysser sin deilige Dreng —, den Reisende er endnu ikke videre i Verden end ved Steendyngen, der hvor Haandværkssvenden sad! —

IV.

En Grav.

Høit paa Bjerget med Udsigt over Stad, Flod og skovbegroede Øer ligger det gamle Hradschin, Kirken her gjemmer i en prægtig Sølvkiste St. Nepomuks Liig; hvilken Pragt herinde, hvilken Naturpragt ude, og dog er dette ikke det Sted i Prag, den Danske først besøger; nede ved Torvet ligger en lille, fattig Kirke, en Buegang og en snever Gaard fører derind. Præsten messer foran Altret, Menigheden knæler og mumler et: „bed for os!" det klinger som et huult, hendøende Suk fra Afgrunden, det vælter frem som en Smertens Bølge, et Jammerskrig. Den Danske vandrer gjennem Gangen mod Høire; en stor, rødbruun Steen, hvori er hugget en Ridder i Rustning, er muret i Søilen. Hvis Been smuldre derinde? En Landsmands! en Dansk, en Aandens

Stormand, hvis Navn kaster Glands over Danmark, — det Land, som forjog ham. Hans Borg derhjemme er sjunket i Gruus, Plougfuren gaaer hen over den Plet, hvor han i den lune Stue granskede Skrifterne og modtog Kongens Besøg; Maagerne flyve gjennem Luften, hvor han fra Taarnet læste i Stjernerne! hans Livs og Lyksaligheds Ø er i fremmede Hænder, Danmark eier den ikke, Danmark eier ikke hans Støv, men Slægten nævner hans Navn i deres onde Tid, som gik der en Banstraale ud fra det; „det er Tycho Brahes Dage!" sige de.

Den Danske græder i fremmed Land ved Tychos Grav, vredes over en uskjønsom Tidsalder: „Danmark! Du har Hjerter i dit Skjold, hav det ogsaa i dit Bryst!" — Stille, Søn af en yngre Slægt! maaskee Du selv, havde Du levet paa hans Tid, vilde have miskjendt ham, som de Andre! hans Storhed vilde have oprørt din Forfængeligheds Grums, og Du havde kastet det i hans Livs Bæger! Slægt ligner Slægt, deri aabenbarer sig Slægtskabet.

En Solstraale falder paa Gravstenen, maaskee ogsaa en Taare! — Menigheden mumler sit hendøende smertelige: „bed for os!"

V.

Flugt mod Norden.

Snart er det Vaar, Trækfuglene drage da mod Syden; jeg flyver Nord paa; Dampen er min susende Vinge! paa Dampskib og Dampbaad gaaer det fra Böhmens Kongestad hjemad! brogede, kjendte Billeder glide forbi, en sommerskjøn Natur, venlige Ansigter, Toner

klinge, Timerne forsvinde, og før jeg veed det, er jeg i Norden.

Dog endnu seer jeg Hradschin straale i Solen, høit over blomstrende Agre og deilige Trægrupper. Du smukke Morgen, udslet Erindringen om Aftenen igaar, Vandringen i „Baumgarten," Pragernes Dyrehave; den forekom mig som en Kirkegaard, hvor Folk vilde være lystige, men ikke kunde; skikkelige, men kjedelige Borgerfamilier sad og drak Øl under Træerne, hvor ikke en Fugl qviddrede; stygge Bajaderer med megen Stivelse i Kjolen gik op og ned; Marionet-Theatret selv var i trist Humeur, Ingen talte for Dukkerne, de fægtede med Armene, og en Liigkiste spillede Hovedrollen.

Hvorfor hefter det Uskjønne sig saaledes fast i Tanken, Prag har saa meget eiendommeligt og smukt! Du friske, duftende Morgen, udslet alle graae og uskjønne Erindringer.

Flaget vaier paa „Bohemia!"*), som en Fisk gjennem Vandet skyder det ned ad Strømmen mellem maleriske, skovgroede Fjelde; paa hver Ruin og ved hver lille By, vi flyve forbi, vaier en Fane, man hilser os med Musik, Folket svinger med Hattene, smaa Kanoner knalde, og Eccho svarer; det er en deilig Fart!

Vi have ombord en Kjøbenhavner med sin Datter! „det er nysseligt!" siger hun, „men Vandet er saa fælt gult! her er ikke vore Bøgeskove —!"

„Det er nogle skrækkelige Bjerge!" siger Faderen, see hvilken Karl! jeg skal ikke op paa den! man seer den da ligesaa godt nedenfra!"

Det gjør man ikke! stig op paa Fjeldet! lad den friske Bjergluft omsuse Eder, og vær glad ved det Store ude og ved — det Smukke hjemme!"

Hirniskretschen hilser os, vi ere paa sachsisk Grændse! «Trakten är vacker! hvad som finnes og

---

*) Dette er det første Dampskib, der er gaaet mellem Prag og Dresden, det begyndte sine Toure, omtrent en Maanedstid før min Ankomst.

försvinner för ögat i Italien, gör nu en stor efect; små strömmar, små berg! det er Ehrensvårds hele og træffende Skildring af det sachsiske Schweits!

Naar Naphtakilden har holdt op at strømme, skatter man just de sidste frempiblende Draaber! Farvel, I grønne, skovbegroede Fjelde, jeg ombytter Eder for den udstrakte Slette med Kløver og Bøge ved den aabne Strand.

Dresden ligger foran os i den tunge Luft, Nordtydsklands Firenze! hvor Madonna, den jomfruelige Moder staaer med Himmelbarnet paa den svævende Sky; Protestanten bøier sig for det Guddommelige i Kunsten! Dresden er en Ven, man ikke gjerne slipper, han har noget, hvad skal jeg kalde det, halv borgerligt, halv romantisk; hans Have er Fjeldnaturen med Königstein og Bastei, hans Studeerkammer Galleriet med de herlige Malerier; det nye Theater er en Billedbog, saa broget og prægtig, med Guld og Snirkler; ja herinde er man selv midt i Billedbogen; man overvældes af den brogede Pragt! Digteres Portraiter prange i Loftet; Logerne ere forgyldte og svævende; den Skjønne sidder her paa Muslingskallen, som hendes Søster Venus Anadyomene saa tidt har gjort; Fortæppet giver os Parnas, hvor kjendte Skikkelser vise sig, Calderon, Moliere, Gozzi, Schiller, Göthe og flere Aandens Stormænd. Borden danner en Arabesk af dramatiske Characterer, her er Romeo og Julie, Kong Lear, Faust, Mephistopheles og saaledes i en uendelig Række. Ja, Theatret er en ægte Billedbog, Skuespil og Opera er Texten, gid den maa bringe os til at glemme Billedpragten.

Her er godt at være, men vi ere paa Reiseflugt, endnu et Haandtryk af de Kjære — Dahl, Vogel, Winckler! — — og Dampmaskinen bruser afsted over Mark og Eng til Leipzig, til Magdeburg og atter med Damp til det yderste Hjørne af Tydskland, det mægtige Hamborg, det er en kort Flugt, Timerne kunne tælles; men vi standse paa Veien, standse i Dage. Melodierne have en sælsom Kraft, Venskab og Beundring

er ligesaa mægtig — Mendelsohn Bartholdy boer i Leipzig.

Hvor hyggeligt og godt var der ikke i hans Hjem; en smuk og venlig Hustru, og Alt saa festligt for den Fremmede. En lille Formiddags-Concert, hvor jeg ogsaa hørte David*), blev givet i Mendelsohns Stue; den aandrige Fru Göthe fra Weimar og jeg vare de lykkelige Gjester! I Kirken, paa det samme Orgel som Sebastian Bach spillede, gav Mendelsohn mig een af dennes Fugaer og et Par af sine Digtninger! Bjerg og Dal, Himmel og Afgrund brusede sin Hymne fra Orgelpiberne; det var Kirke-Concert! — Du har spillet for mig, jeg bringer derfor Dig min fattige Sang.

Dampvognen flyver med Svalens Flugt! vi ere i Magdeburg! vi sove her en Nat, og — vi ere atter paa Elben.

Dampskibet er smudsigt og tungt, det standser strax i sin Flugt, gaaer saa et lille Stykke, løber paa Grund og gaaer igjen; den skjønne Natur rundt om aabenbarer sig i et Piletræ og en Græsmark! her er koldt og graat! Digteren maa hjælpe paa Naturen, altid hjælper den ham. Her læses paa Skibet; det er en heel Læsesal! hvad er det for en Bog, som To paa eengang ere saa fordybede i, det er en Bog af en Dansk. Siig ikke, Danmark har ingen Bjerge, dets Literatur er et Bjerg høit og skovbegroet, det sees fra Nabolandene blaanende i Horizonten. Vær os velkomne, gjennemvandrer vor aandelige Bjergnatur, her strækker sig Oehlenschlägers mægtige Urskove, Grundtvigs Kjæmpegrave, hvor Stenene klinge som Memnonssoilen; her ligge Holbergs Byer med levende Mennesker, som vi kjende dem endnu, her dufter det frisk afmeiede Hø paa Christian Winthers Kløvermark, — Ingemann fører Dig ved

*) Clara Schumann, født Wieck, var da ikke i Leipzig; først i Danmark hørte jeg hende. Lißt spiller „Erlkönig" og vi see og høre: „er Du ei villig, da bruger jeg Magt," Clara Schumann spiller det samme Stykke, og vi ride med Fader og Søn gjennem Skoven i den maaneklare Nat.

Maaneskin gjennem de duftende Bøgeskove, hvor Nattergalen slaaer og Kilden fortæller om gamle Minder, Hertz og Heiberg ville lære Dig, at det danske Sprog har Toner, at det kan smeddes til susende Pile, til flammende Sværd. Der rører sig et Liv hos den unge Slægt. Hør ham, som sang om Venus og Amor og Psyche, ham, der fortæller en Broders Levnet! følg ham, som Du læser her paa Skibet*), — og hvo er han? En Pseudonym, en Carl Bernhard, den yngre Broder til Hverdagshistoriens Digter, den yngre Broder, der er i Stigen, som den ældre er i Aftagen; det unge Træ skyder hver Gang nye friske Grene, den ene kraftigere end den anden, det ældste Træ har mistet sin Livsfriskhed, dets nye Grene ere tørre og udgaaede; de falde af sig selv fra Kronen, der dufter i „de lyse Nætter“ i „Drøm og Virkelighed.“

Snart er Elbfarten endt; det er den sidste Aften! hvor graat, hvor koldt! Svalerne flyve tværs over Floden til deres Huller i Jordskrænten, til deres Rede under Husets Tag.

I Vaaren kommer Svalen fra de varme Lande, Instinctet driver den mod Nord; det leder den gjennem Luftens Ørk til dens Rede. Ved den gule, rullende Flod med de fattige, grønne Bredder staaer et lille Huus med en blomstrende Hyldebusk; „der maa jeg hen!“ qviddrer Svalen, „der drager Længselen mig fra den høie Palme, den skyggende Platan! Hyldebusken dufter saa sødt; paa Dørtrinet sidder den gamle Bedstemoder i det varme Solskin og seer ud paa Skibene; en lille Pige sidder paa sin Skammel og glæder sig over det blomstrede Tøi i Bedstemoderens Skjørt!“ Du stakkels Svale! Du kommer tilbage! den blomstrende Hyld er omhugget, den gamle Bedstemoder er i sin Grav, den lille Pige ude i Verden hos Fremmede. Huset selv, hvor Du

*) Det er, som man seer, en fragmentarisk Udsigt, betydende Navne mangle, Boye, Blicher, Hauch, Holst ꝛc. ꝛc.

byggede, er oppudset og pyntet, den nye Eier taaler ingen Svalereder — ak hvor forandret!

Det er Morgen! indsvøbte i kold, raa Taage ligge Hamborgs Taarne for os! vi ere i Norden! Elben vælter sine melkefarvede Bølger mod vort stygge Dampskib. Vi lande; — vi kjøre gjennem de snevre, mørke Gader! — Her er Musik, stor Musikfest. Iaften skal Alt straale med Lys, hen over Alsteren og under de grønne Alleer! — Lißt er her! jeg skal høre ham igjen i samme Sal, som da jeg reiste ud, høre igjen hans valse infernale! skulde man ikke troe, min hele Reise-Flugt var en Drøm kun under Lißt's brusende Phantasier! — Ikke Maaneder, men kun Minuter ere forsvundne. „Nei, Tiden er skredet fremad!“ sige mine mange Landsmænd, som jeg møder paa „Jungfernstieg!“ „vi ere, mens De var paa Reise, gaaet meget fremad, vi have faaet Omnibus i Kjøbenhavn!“ — Ja, det gaaer fremad! siger jeg selv, idet jeg paa min Vandring seer Heibergs Navn bragt til Hjørnet af Altona. Jomfru Sichlau har med „Emilies Hjertebanken“ ført hans Navn til Elben, der staaer det paa Placaten, som er klistret paa Gadehjørnet; en dansk, omreisende Trup giver heibergske Vaudeviller i Altona. Er hans Navn først ved Elben, let flyver det da over den, — saa kommer han i Humeur, og det er godt for ham selv og for os med!

Toner klinge! Raketter stige! Farvel — ! — over det svulmende Hav til de grønne Øer!

Aldrig kjendte jeg Hjemvee, uden det er Hjemvee, at Hjertet opfyldes af en forunderlig Kjærlighed ved Tanken om de Kjære i Hjemmet! en uendelig Vellyst, der udmaler det Øieblik, første Gang igjen at see dem i den kjendte Omgivning! det træder saa levende frem, at Taarerne komme i Øinene, Hjertet bliver blødt og maa med Magt rive sig løs fra disse Tanker! — Er dette Hjemvee, ja, da kjender jeg den ogsaa! Hjemkomstens første Øieblik er dog Bouquetten af den hele Reise!